

ÖNSÖZ

"Bir Kurşun, Bir Millet, Bir Devlet"

Tarih, bazen tozlu raflarda unutulmuş bir evrakta, bazen de bir siperde verilen yarım saatlik sözün ağırlığında gizlidir. Elinizde tuttuğunuz bu çalışma; İzmir'in Kordonboyu'nda patlayan o "İlk Kurşun"un yankısını, Anadolu'nun en ücra köşelerindeki isimsiz kahramanların nefesiyle birleştirmeyi hedeflemektedir.

Milli Mücadele, sadece orduların çarpışması değil; bir entelektüel direnişin, bir lojistik mucizenin ve hepsinden öte bir "namus" davasının destanıdır. Paris'te eğitim görmüş bir gazetecinin fedailiğinden, "yarım saat geciktim" diyerek canına kıyabilen bir albayın onuruna kadar uzanan bu süreç; Türk milletinin karakterinin en kristalize halidir.

Bu kitapta; sadece stratejileri değil, o stratejilerin arkasındaki insanı bulacaksınız. Yaşar Aksoy'un deyimiyle "Yürekler Selanik" diyerek yola çıkanların, İzmir'in dağlarında çiçekler açtıranların ve bugün Ankara'da Devlet Mezarlığı'nda yan yana yatan o sarsılmaz iradenin izini süreceksiniz.

Bu eser, geçmişe bir ağıt değil; geleceğe bırakılmış bir hürriyet mirasıdır.

Dr. Mehmet Talat ŞİMDİ

Mart 2026, İzmir

Gelecek Kuşaklara Bir Vefa Mirası

İthaf

Sayın Yaşar Aksoy'a,

Dokuz Eylül'ün hürriyet neşesiyle yoğrulmuş bu toprakların yetiştirdiği kıymetli fikir adamı, tarihçi ve derneğimizin 1980 öncesi kutlu temellerini atan onursal büyüğümüz;

Elinizde tuttuğunuz bu eser, sadece kâğıt ve mürekkepten ibaret değildir. Bu kitap, Hasan Tahsin'in Kordon boyunda patlayan o ilk kurşununun yankısını dününe hapsolmaktan kurtarıp yarınlara taşıma iradesidir. Sizin önderliğinizde başlayan bu yolculuk, bugün Ümit Yaşar Işıkhan, Tülay Pırlant, Mehmet Esat Arslan Mehmet Talat Şimdi ve Erkan Sevinç gibi bu mirasa sahip çıkan yeni dönem yönetim kurulumuzun omuzlarında yükselmektedir.

Sizin 1980 öncesi zorlu şartlarda diktiğiniz o bağımsızlık fidanı, bugün kökleri sağlam bir çınara dönüşmüştür. Hasan Tahsin'in şahsında tüm Milli Mücadele kahramanlarımızın hatırasını yaşatmak adına kaleme alınan bu ilk çalışma; İlk Kurşun'un asaletini ve Cumhuriyet'in sarsılmaz değerlerini sizden aldığımız feyzle selamlamaktadır.

Tarihi yaşatanlara, yazanlara ve yarınlara taşıyanlara şükranla...

Dr. Mehmet Talat Şimdi

GİRİŞ

İzmir'in İşgali ve İlk Kurşun

Paris Barış Konferansı'nda "Dörtler Kurulu" tarafından alınan karar uyarınca, 12 Mayıs 1919'da İzmir'in işgal edilmesine resmen hükmedildi. Amiral Calthorpe'un bu kararı Türklere işgalden sadece 10 saat önce bildirmesi, konseyin stratejik bir tercihiydi. Tebliğin bu kadar geciktirilmesindeki asıl amaç, Türk tarafına hazırlanma süresi tanımamak ve olası bir direnişi henüz başlamadan engellemekti.

İşgalin ayak sesleri duyulduğunda İzmir'deki Türk yönetimi, İtilaf Devletleri'ne başvurarak kentin Yunanlılar yerine diğer büyük devletlerin (İngiltere, Fransa vb.) askerleri tarafından işgal edilmesini talep etti. Ancak bu talep, "karşılmayacağı" yanıtıyla kesin bir dille reddedildi. İşgal notasının İstanbul'a iletilmesi de bir sonuç vermeyince, Vali İzzet Bey için protesto etmekten başka bir yol kalmadı.

15 Mayıs Sabahı: Karanlık Bir Şafak

15 Mayıs sabahı saat 05.00 itibarıyla İzmir'in dış dünya ile telgraf bağlantısı kesildi. 57. Fırka Komutanı Şefik Bey, bu kritik durumu derhal Harbiye Nezareti'ne bildirdi. Haberleşmenin aniden kesilmesi, bir gün önceden karaya çıkarılan İngiliz bahriyelilerinin telgrafhaneyi kontrol altına almasından kaynaklanıyordu.

Sabahın erken saatlerinden itibaren kentin çehresi değişmeye başladı. Türkler endişeyle, Rum ahalisi ise büyük bir sevinçle sokaklara döküldü; Kordon ve Rum mahalleleri Yunan bayraklarıyla donatıldı. Amalthia Matbaası'nda bir gece önce basılan ve Albay Zafiriu tarafından kaleme alınan beyannameler halka dağıtılıyordu. Metinde, İzmir ve çevresinin askeri işgal altına alınacağı belirtiliyor; halkın sükûnetini koruyarak işine

gücüne bakması ve büyük devletlerin kararına itimat etmesi isteniyordu.

Saat 08.00 sularında, bir İngiliz savaş gemisi eşliğindeki altı Yunan nakliye gemisi limana yanaştı. Yunan askerleri karaya ayak basarken İzmir kiliselerinin çanları çalıyor, yerli Rumlar "Zito Venizelos!" (Yaşasın Venizelos) çığlıkları atıyordu. Altın sırmalı elbiseler içindeki İzmir Rum Metropoliti Hristostomos, Albay Zafiriu'yu büyük bir törenle karşıladı. Din adamları Yunan bayrağı önünde diz çöküp ilahiler söylerken, Hristostomos halkı kışkırtıcı nutuklar atarak galeyana getiriyordu.

İlk Kurşun ve Kışladaki Dehşet

Efzon alayları Göztepe ve Karantina istikametlerine ilerleyerek kenti kuşatmaya başladı. İşgalci birliklerin önünde büyük bir Yunan bayrağı taşıyan bir asker ve süngülü muhafızlar yürüyordu. Çevredeki Rum gazetecilerin ellerindeki tabancalar, yaklaşan şiddetin habercisi gibiydi.

Efzon birliği Saat Kulesi'ni geçip Kemeraltı girişine geldiği sırada bir silah sesi duyuldu; **ilk kurşun atılmıştı**. Bu kurşunla Yunan bayrağını taşıyan askerin yere serilmesi, işgalcilerde büyük bir şaşkınlığa ve paniğe yol açtı. Yunan askerlerinin yaylım ateşiyle karşılık vermesi üzerine Kemeraltı'ndaki Türk ahali panik içinde ikiçeşmelik yönüne kaçmaya çalıştı. Bu kargaşa sırasında, yaklaşık 35 metrelik bir mesafe içinde 60'a yakın Türk, Yunan mermileriyle can verdi.

Ateşin hedefinde sadece sokaktakiler değil, Sarıkışla'daki Türk subayları da vardı. Kışla, hem karadan hem de denizden Leon torpidosu tarafından ateş altına alındı. Kolordu Komutanı Ali Nadir Paşa, daha fazla kan dökülmesini önlemek için beyaz bir perdeyi sırığa takarak teslim işareti verdi. Yunan subaylarından "şeref sözü" alınarak kışladan çıkış başladı. Ancak söz veren Yunan subayı, Ali Nadir Paşa'nın şakağına tabanca dayayıp kalpağını yere fırlatarak onu tokatladi.

Onur Direnişisi: Süleyman Fethi Bey

Kışladan çıkarılan Türk subayları ve erleri, Hükümet Konağı'ndan Pasaport'a kadar sürecek olan "ölüm yürüyüşüne" zorlandılar. Yol boyunca balkonlardan üzerlerine taşlar atıldı, küfürler edildi. Sağanak bir yağmurun başlaması, yerli Rumların dükkânlara sığınmasına neden olarak daha büyük bir katliamı belki de tesadüfen engelledi.

Bu katile içinde, daha önce limana çıkmak isteyen Yunan askerlerine izin vermeyen Albay Süleyman Fethi Bey de vardı. Yunan askerleri onu "Zito Venizelos!" diye bağırırmaya zorladılar. Ancak Fethi Bey, büyük bir vakarla bu hakareti reddetti. Reddettiği her seferinde süngülenen kahraman subay, ağır yaralı olarak kaldırıldıği hastanede iki gün sonra şehit düştü.

İzmir, o gün sadece bir şehri değil; bir imparatorluğun gururunu ve bir milletin uyanışını sırtlanmıştı. Hasan Tahsin'in sıkıdığı o ilk kurşun, Anadolu'nun makûs talihini değiştirecek olan Milli Mücadele'nin de fitilini ateşlemişti.

Patris Vapuru: Bir Esaret ve İşkence Gemisi

Kışladan çıkarılan ve sağ kalan subay ile erlerin büyük bir kısmı, "Patris" vapuru ile yüzer bir hapis haneye dönüştürülen diğer gemilere hapsedildi. Vapura binış sırasında bile vahşet dinmedi; kışladan itibaren beyaz teslim bayrağını taşıyan bir Türk subayı, elindeki flamanın ucu kazara nöbetçi bir Efzon askerine değdiği gerekçesiyle oracıkta süngülendi. Yaralı subay, hiçbir tıbbi müdahale yapılmaksızın ölüme terk edilerek şehit oldu. Patris'in ambarları adeta birer işkence haneye dönüşmüştü; 30 kişilik kamaralara 150 kişi doldurulmuş, esirler 48 saat boyunca aç ve susuz bırakılmıştı.

Sadece askerler değil, İzmir'in sivil idarecileri, polisleri ve jandarmaları da bu barbarlıktan payını aldı. İşgalin üzerinden on beş gün geçmesine rağmen denizden hala cesetler

toplanıyordu. Boğazlarından birbirine zincirlenerek denize atılmış üç Türk polisinin kıyıya vuran naaşları, yaşanan mezalimin boyutlarını gözler önüne seriyordu.

Mülki İdareye Saldırı ve Memurların Dramı

İşgal sabahı yayımlanan "güvenlik" vaat eden beyannamelere güvenerek görevleri başına giden mülki memurlar, kendilerini bir ateş çemberinin içinde buldular. Hükümet Konağı'nın karşısındaki otelde mevzilenen Yunan askerleri binayı kurşun yağmuruna tuttu. İçeri giren askerler valilik makamını darmadağın etti; memurları darp ederek üzerlerindeki her şeyi gasp ettiler.

Bu kargaşa sırasında yürekleri dağılayan bir olay yaşandı: Kolağası Mustafa Necati Bey, Pasaport önünde süngülenerek şehit edildi. O sırada babasının yanında bulunan küçük oğlu, babasının cansız bedeni üzerine kapanıp ağırlarken zalimlerin süngüsüne hedef olarak ağır yaralandı. Vali İzzet Bey ise ancak Yunan mümessilinin son andaki müdahalesiyle bir otomobile bindirilerek oradan uzaklaştırılabildi.

Şehrin Yağmalanması ve "Vahşet Bilançosu"

İzmir'in her köşesinde insanlık dramları yaşanıyordu. Ziraat Bankası'nın merdivenlerine sığınan çaresiz kadın ve çocuklar, Efon askerlerinin süngü darbeleriyle katledildi. Kordon boyu, kışla civarı ve hükümet meydanı Türk cesetleriyle dolmuştu. Cesetlerin bir kısmı ayaklarına ağırlık bağlanarak denize atılıyor, bir kısmı ise Bahri Baba Parkı'ndaki çukurlara dolduruluyordu. Henüz 7-8 yaşlarındaki Mekteb-i Sultani (İzmir Lisesi) öğrencileri bile "izci" oldukları bahanesiyle tutuklanarak hapse atıldı.

İşgal, aynı zamanda sistematik bir soyguna dönüştü. Kolordu kasalarındaki 23 milyon kuruştan fazla para, resmi evraklar ve mülki amirlerin şahsi eşyaları yağmalandı. Rum ahali ve izci grupları, Yunan askerlerine yol göstererek Türk subaylarının

evlerini ve İslam mahallelerindeki dükkânları talan ettiler. Hükümet binasındaki yazı masaları süngülerle parçalanmış, telefonlar tahrip edilmiş ve tüm resmi mühürlere el konulmuştu.

Yankılar ve Karşıt Görüşler

İzmir'den yükselen bu feryat, telgraf hatlarının kesilmesinden hemen önce Anadolu'ya ulaştı. 14 Mayıs gecesi Maşatlık Meydanı'nda toplanan on binlerce İzmirli, yaklaşan felakete karşı büyük bir miting düzenleyerek direniş kararı aldı. İstanbul ise çaresizce yabancı komiserliklere protesto notaları vermekle yetiniyordu.

Yunan kaynakları ise bu vahşeti dünyaya tamamen farklı bir dille servis ediyordu. Atina'ya çekilen raporlarda; Türklerin sivil kıyafetlerle pusular kurduğı iddia ediliyor, kayıplar yok denecek kadar az gösteriliyor ve olaylar "Hellenizmin selamlanması" olarak nitelendiriliyordu. Ancak sahayı gezen bazı Amerikalı gözlemcilerin müdahaleleri, yerli Rumların tacizlerini yer yer durdurmuş; hatta yardımsever bir Amerikalı kadının girişimiyle esirlere yemek ulaştırılabilmişti.

İzmir'in işgali, hiçbir savaş hukukuna sığmayan, hiçbir askeri gereklilikle açıklanamayacak bir mezalim olarak tarihe geçti. Ancak bu acı, Türk milletinin "Ya istiklal ya ölüm!" parolasıyla kenetlenmesini sağlayacak o büyük kıvılcımı çakmıştı.

Bir İnsanlık Dramı: İşgalin Görülmeyen Yüzü

İzmir'in işgali, sadece üniformalı askerlerin şehre girişi değil; yüzyıllardır bir arada yaşayan komşuların cellada dönüştüğü, insanlık onurunun ayaklar altına alındığı karanlık bir dönemin başlangıcıydı. Rahmetli Dario Moreno'nun "sevginin ve sevgililerin şehri" dediğı İzmir, 15 Mayıs 1919'dan itibaren sistematik bir vahşetin, soykırıma varan katliamların ve tarifsiz acıların şehri haline gelmişti.

Tarihi vesikalar ve tanık anlatımları, bugün bile okuyanın kanını donduracak bir tabloyu önümüze koymaktadır. Yunan işgal birlikleri ve onlara eşlik eden yerli çeteler, geçtikleri köylerde arkalarında sadece küller ve cesetler bırakmıyor, bir medeniyeti kökünden kazımaya çalışıyorlardı.

Unutulmayan Mezalim: Kanlı Tanıklıklar

Anadolu'nun bağrından yükselen feryatlar, o günlerde telgraf hatlarını aşmasa da tarihin hafızasına şu ağır sahnelerle kazınmıştır:

1. **Bebekler ve Çocuklar:** Altı aylık bebeklerin süngü uçlarında can verdiği, damlardan aşağı fırlatıldığı ve gözleri oyulmuş halde kuyulardan çıkarıldığına dair sarsıcı raporlar mevcuttur. Tek bir kuyudan, çoğunluğu kadın ve çocuk olan 57 naaşın çıkarıldığı toplu mezarlar, işgalin gerçek yüzüdür.
2. **İffete ve Onura Saldırı:** Kadınlar sokaklarda çırılçıplak teşhir edilmiş, tecavüz ve işkenceler sistematik birer silaha dönüştürülmüştür. İnsanlık tarihinin gördüğü en aşağılık saldırılar, ailelerin gözü önünde sergilenmiştir.
3. **Maneviyata Darbe:** Ezan okunmasın diye dili kesilen müezzinler, parçalanarak hela çukurlarına atılan Kur'an-ı Kerim sayfaları ve köylülerin o sayfaları gözyaşlarıyla yıkayıp toprağa gömdüğü sahneler... İşgalci zihniyet, sadece canı değil, ruhu da hedef almıştır. Hatta 600 yıldır insan sevgisini anlatan Yunus Emre'nin türbesi bile dinamitlerle havaya uçurulmuş, toprağı gaz dökülerek yakılmıştır.
4. **Diri Diri Yakılan Canlar:** İnsanların camilere toplanıp ateşe verildiğı, pencerelerin demir parmaklıklarına yapışmış çocuk ellerinin birer kömür karasına dönüştüğü 106 kişilik katliamlar, bu dönemin en kanlı sayfalarıdır.

Papaz Hristostomos ve "Mavi Alaca" Zihniyeti

Bugün sevgi ve barış maskesi altında geçmişteki vahşetin planlandığı mekânları tekrar ibadete açma gayretinde olanlara bir hatırlatma yapmak gerekir: Biz barışsever bir milletiz, ancak hafızasız değiliz. Bu katliamların baş müsebbibi, işgal askerlerini takdis eden, halkı Türklere karşı kışkırtan Metropolit Hristostomos ve onun temsil ettiği zihniyeti.

Atatürk, 1924 yılında bu acıları dindirmek ve hafızayı diri tutmak adına Aziz Vukolos Kilisesi'ni müzeye çevirerek aslında bir insanlık dersi vermiştir. Ayaklarına kapanmak isteyen Hristostomos'u huzuruna bile kabul etmeyen o irade, mağrur bir fatih değil, onuru çığnenmiş bir milletin vakur lideriydi.

Son Söz ve Tavsiye

Siyaseten lobi faaliyetleri yürütenlere, Anayasa Mahkemesi kapılarında hak arayanlara veya bir dönemin cellatlarını kutsayanlara Notaras'ın meşhur sözünü hatırlatmak boynumuzun borcudur: **"Türk sarığı, Latin serpuşundan evladır."**

Bizim suskunluğumuz, unutkanlığımızdan değil, alicenaplığımızdandır. Ancak sınırların zorlanması ve acıların kanatılması, sadece o günlerin "celadetini" geri getirir. Türk barışının ve müsamahasının kıymetini bilmek, tarihten ders çıkarmakla mümkündür. İzmir'in sokaklarında hala o günlerin sessiz çığılığı yankılanmaktadır ve biz o sesleri duymaya, duyurmaya devam edeceğiz.

O KİLİSE VE VAHŞİ PAPAZ HRİSOSTOMOS

İzmir'in işgali, sadece askeri bir stratejinin değil, asırlarca süren bir "Megali Idea" (Büyük Ülkü) hayalinin kanlı bir provasıydı. Bu hayalin İzmir'deki başrol oyuncusu ise dini kimliğini bir hançer gibi kullanan **İzmir Metropolit Hristostomos** idi. Onun

hikâyesi, bir din adamının nasıl bir nefret objesine ve katliam azmettiricisine dönüşebileceğinin en acı örneğidir.

Kutsanan Süngüler: Hristostomos'un İhaneti

15 Mayıs sabahı, Yunan askerleri Kordon'a ayak bastığında onları karşılayan ilk kişi Hristostomos'tu. Ancak bu bir "hoş geldin" karşılaması değil, bir savaş ayiniydi. Elindeki haç havaya kaldırarak işgal komutanı Zafiriu'nun önünde diz çöken Metropolit, ardından Yunan askerlerine dönerek şu dehşet verici sözleri haykırıyordu:

"Evlatlarım, bugün ecdat topraklarına ayak basıyorsunuz. Bu kutsal vazifede önünüze çıkan Türkleri katletmekten çekinmeyiniz. Onları öldürmek sevaptır, her Türk kanı sizi cennete bir adım daha yaklaştıracaktır!"

Bu sözler, sadece bir grubun değil, yüzyıllardır Osmanlı hoşgörüsüyle bu topraklarda yaşayan bir azınlığın radikalleşmiş kısmını galeyana getirmeye yetti. Hristostomos, dini törenleri işgalin meşrulaştırılması için kullanıyor, kiliseleri ise silah deposu ve siyasi propaganda merkezi haline getiriyordu.

Aziz Vukolos Kilisesi: İbadethaneden İşgal Merkezine

Bugün "kültürel miras" adı altında tekrar parlatılmaya çalışılan **Aziz Vukolos Kilisesi**, o dönemde basit bir ibadethane olmanın çok ötesindeydi. Belgeler ve yerel tanıklıklar göstermektedir ki; bu yapı, işgal planlarının sivil ayağının koordine edildiği, Türk mahallelerine yapılacak saldırıların haritalandırıldığı bir operasyon merkeziydi.

Hristostomos'un talimatıyla bu ve benzeri dini yapılar;

1. **İstihbarat Toplama:** Türk ordusunun ve direnişçilerin hareketlerini izleyen yerli Rum çetelerin buluşma noktası oldu.

2. **Lojistik Destek:** İşgalci Efon askerlerine gıda ve mühimmat sağlanan birer depo vazifesi gördü.
3. **Psikolojik Harp:** Çan sesleri, sadece ayın için değil; Türkler üzerinde baskı kurmak ve katliam baskınlarını başlatmak için birer sinyal olarak kullanıldı.

Atatürk'ün Tarihi Cevabı: Müze Kararı

Milli Mücadele zaferle sonuçlandığında, Hristostomos işlediği suçların ve azmettirdiği cinayetlerin bedelini ağır bir şekilde ödedi. Ancak asıl büyük dersi, Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Mustafa Kemal Atatürk verdi. Atatürk, bu yapının (Aziz Vukolos) taşıdığı karanlık hafızayı ve toplumsal acıyı çok iyi biliyordu.

1924 yılında burayı bir kilise olarak kalmasına izin vermeyip **Asar-ı Atika (Eski Eserler) Müzesi** yapması, dünyaya verilmiş şu mesajdı: *"Biz bu topraklarda ibadethanelere saygılıyız, ancak ibadethaneyi kanlı bir siyasi merkeze çevirenlerin mirasını ancak bilim ve tarih ile hafızalara hapsederiz."*

Bugünün "Pişkinliği" ve Gerçekler

Günümüzde bu yapıyı tekrar dini bir merkez haline getirme çabaları, sadece bir "inanç özgürlüğü" meselesi değildir. Bu, 15 Mayıs 1919 sabahı dökülen masum kanlarını yok saymak, Hristostomos'un takdis ettiği süngüleri unutmaktır.

Türk milleti alicenaptır; düşmanının bayrağını yerden kaldıran, esir komutanına saygı gösteren bir asaletle yoğrulmuştur. Ancak bu alicenaplık, çocukların kuyulardan çıkarıldığı, camilerin içinde insanların yakıldığı o meşum günleri unutacağımız anlamına gelmez.

Sayın Peder ve destekçileri bilmelidir ki; Aziz Vukolos'un duvarlarında hala o günlerin barut kokusu ve mazlumların feryadı sinilidir. Tarih, bu duvarları bir daha asla nefretin kürsüsü yapmayacaktır.

GİRİŞ KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

- **Askeri Tarih ve Stratejik Etüd (ATASE) Arşivi:**
 - Koleksiyon: İstiklal Harbi (A. 1/1, A. 1/3, A. 1/4)
 - Klasör (K): 11, 14, 73, 85
 - Dosya (D): 72, 74, 80, 87, 103, 244-275
 - Fihrist (F): 1/2-3, 3/2, 4/1, 10/2, 13, 15/1-3, 16/1, 23, 27/7-42, 32, 39/1, 40, 55/1, 60, 65, 67/10, 70, 71/1-4, 72/1-7, 78/2-14, 80/1-6, 81/1.
- **Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü (TİTE) Arşivi:** K. 93, F. 27284.

Kitaplar, Makaleler ve Süreli Yayınlar

- **Akşin, Sina.** "Paris Barış Konferansı'nın Yunanlıları İzmir'e Çıkarma Kararı." *III. Askeri Tarih Semineri Bildirileri*, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1986.
- **Altay, Fahrettin.** "İzmir Faciasının Muhakemesi." *Bellekten*, Cilt: XXXIII, Sayı: 89, 1959.
- **Bayar, Celâl.** *Ben de Yazdım*, Cilt: VI, İstanbul: Baha Matbaası, 1968.
- **Bujak.** *1918-1922 Yunan Ordusunun Seferleri*, Çeviren: İbrahim Kemal, İstanbul: Askeri Matbaa, 1939.
- **Dahiliye Nezareti Yayını.** *İzmir'in Suret-i İşgali*, İstanbul, 1919 (Rapor Metinleri).
- **Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı.** *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi (HTVD)*, Sayı: 27 ve 37, Vesika No: 896, 897, 907.
- **Jaeschke, Gotthard.** *Kurtuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu (TTK) Basımevi, 1971.
- **Kocatürk, Utkan.** *Atatürk ve Türk Devrimi Kronolojisi (1918-1938)*, Ankara: A.Ü.T.İ.T.E. Yayınları, 1973.

- **Söylemezoğlu, Galip Kemali.** *Başımıza Gelenler: Yakın Bir Mazinin Hatıraları (1918-1922)*, İstanbul: Kanaat Kitabevi, 1939.
- **Yunan Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi.** *Küçük Asya Harekâtı*, I. Kısım, Çevirenler: Koço Teodoridis - K. Ioannis Emirce, Atina: 1956 (ATASE Kütüphanesi nüshası).

Dönemin Basını (Sürelı Yayınlar)

- *Âtî Gazetesi* (1919 tarihli nüshalar ve sansürlenmiş haberler).
- *Hadisat Gazetesi* (19 Mayıs 1919 tarihli nüsha).
- *Peyam-ı Sabah* (21 Mayıs 1919 tarihli nüsha).
- *Tasvir-i Efkâr* (20 Mayıs 1919 tarihli nüsha).

BÖLÜM 1

BİR İSİM, İKİ KADER: HASAN TAHSİN VE OSMAN NEVRES

Türk modernleşme ve Milli Mücadele tarihi, bazen tek bir ismin altına gizlenmiş iki farklı hayatın, iki ayrı trajedinin ve nihayetinde tek bir vatan idealinin hikâyesidir. Bu hikâyenin merkezinde, İzmir Kordonboyu'nda patlayan o "ilk kurşun" ile simgeleşen **Hasan Tahsin** ismi yer alır. Ancak hakikat, bu kahramanlık imzasının ardında, bir bayrak yarışı gibi el değiştiren fırtınalı bir geçmiş barındırır. Bu bölümde, asıl adı Hasan Tahsin Receb olan "Silahçı" Tahsin'in trajik sonu ile bu ismi bir operasyonel miras olarak devralan Osman Nevres Bey'in kesişen yollarını mercek altına alacağız.

1.1. "Gerçek" Hasan Tahsin: Bir Devrin "Delifişek" Fedaisi

Tarihsel kronolojide "Hasan Tahsin" isminin ilk sahibi, 1883 İstanbul doğumlu Hasan Tahsin Receb'dir.[1] Babası İstihkâm Binbaşı Seyit Bey'in izinden giderek askerlik mesleğine intisap eden bu genç subay, Harbiye Mektebi sıralarında Mustafa Kemal Paşa'nın sınıf arkadaşıydı.[4] Ancak o, nizami ordunun sınırlarından ziyade, İhtilalci ruhun fırtınalı sularına kapılmayı seçmişti.

Selanik'te yayımladığı "**Silah**" gazetesi nedeniyle literatüre "Silahçı Tahsin" olarak geçen bu figür, kalemini de en az tabancası kadar sert kullanan bir "fedai" portresi çiziyordu.[11] Dönemin tanıkları, onun İttihat ve Terakki Cemiyeti adına yürüttüğü faaliyetleri, Fransız İhtilali'nin radikal ismi Marat'nın militan tavırlarına benzetmekteydi.[23] Bab-ı Ali Baskını'nda Enver Paşa'nın yanı başında yürüyen "sadık on kişiden" biri olan Silahçı Tahsin, cemiyetin hem en gür sesi hem de en kontrol edilemez neferi idi.[39][40]

1.2. Sofya'daki Son Karşılaşma ve Tasfiye

Silahçı Tahsin'in hayatı, Teşkilat-ı Mahsusa bünyesinde görevlendirildiği Balkanlar'da trajik bir dönemece girdi. 1913 yılında Sofya'da askeri ateşe olarak görev yapan sınıf arkadaşı Mustafa Kemal Bey, Tahsin'i sefarethane önünde perişan bir halde, "alelaceib bir sivil elbise ve eski bir çizme" içinde gördüğünü anlatır.[2]

Teşkilat disiplinine uymayan tavırları ve görev yerini terk ederek İstanbul'a dönme ısrarı, onun sonunu hazırlayan "nizamname hükümlerini" tetikledi. Farklı kaynaklar ölüm şekli üzerine çeşitli rivayetler sunsa da ortak nokta şudur: Silahçı Tahsin, 1914 başlarında bir "iç tasfiye" sonucu öldürülmüş ve cansız bedeni bir çuval içinde Edirnekapi mezarlığına terk edilmiştir.[3][4]

1.3. Emanet Bir Kimlik: Osman Nevres'in Hasan Tahsin Oluşu

Silahçı Tahsin'in fiziki varlığı son bulsa da ismi, bir başka yurtseverin kimliğinde yaşamaya devam edecektir. 1888 Selanik doğumlu, Paris'te Siyasal Bilgiler eğitimi almış entelektüel bir gazeteci olan **Osman Nevres Bey**, Teşkilat-ı Mahsusa adına Avrupa'da yürüteceği gizli görevlerde deşifre olmamak için ölen Silahçı Tahsin'in pasaportunu ve kimliğini devralmıştır.[5]

Bu "ödünç" kimlik, Osman Nevres'i İzmir'e, oradan da 15 Mayıs 1919 sabahı tarihin akışını değiştiren o meşhur direnişe taşıyacaktır. Osman Nevres, Hukuk-u Beşer gazetesinde bu isimle yazılar yazmış ve İzmir rıhtımında Yunan Efsun alayına karşı ateş açtığında, halkın hafızasına "Hasan Tahsin" olarak kazanmıştır. Böylece, bir mezarlıkta son bulan "Silahçı"nın ismi,

bir başka vatanseverin elinde bağımsızlık mücadelesinin ölümsüz meşalesine dönüşmüştür.¹

1.4. Osman Nevres'ten Hasan Tahsin'e: Bir "Fedai"nin Portresi

Milli Mücadele tarihinin "İlk Kurşuncu ile özdeşleşen Hasan Tahsin, esasen 1888 yılında Selanik'te doğan **Osman Nevres Receb**'dir. Her ne kadar Üsküdar Bülbülderesi Mezarlığı'ndaki sembolik mezar taşında "Gazeteci Osman Nevres" yazsa da, ailesi ve yakın çevresi onu Nevres Bey veya Nevres Receb olarak tanımıştır. Babası Selanik Yedikule Hapishanesi başgardiyanı Recep Ağa olan Nevres, kökleri Selanik'e uzanan, ancak kaderi imparatorluğun dört bir yanındaki kriz noktalarında şekillenecek olan bir karakterdir.

1.4.1. Eğitimi ve İttihat Terakki İle İlk Temaslar

Nevres Receb, ilk eğitimini Selanik'teki meşhur Fevziye Mektebi'nde almış, burada Ahmet Emin Yalman gibi isimlerle

¹ [1, 48]: Ahmet Mehmet Efendioğlu, "Teşkilatın İki Elemanı Silahçı Hasan Tahsin'den Osman Nevres'e İki Hasan Tahsin", *Toplumsal Tarih*, 2009.

[2 11, 44]: Ayşe Afetinan, *M. Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları*, Ankara, 1991.

[3, 4]: Ahmet Bedevi Kuran, *İnkılap Tarihimiz ve Jön Türkler*, İstanbul, 1945.

[5-39, 40]: Murat Bardakçı, *Enver*, Yahya Kemal, *Siyasi ve Edebi Portreler*.

[6]: Yaşar Aksoy, *Hasan Tahsin ve İlk Kurşun*.

sıra arkadaşlığı yapmıştır. Ardından İstanbul'da Darülfünun ve Âli Ticaret Mektebi'ne devam etmiştir. Hocası Cavit Bey ve Kuşçubaşı Eşref aracılığıyla İttihat ve Terakki Fırkası'na dahil olan Nevres; Balkan dillerine (Yunanca, Sırpça, Arnavutça) hakimiyeti ve heyecanlı hitabetiyle kısa sürede "fedai" kadrolar arasında dikkat çekmiştir.

1.4.2. Paris Yılları ve "Anarşist Türk" Kimliği

1909-1910 yıllarında devlet bursuyla Fransa'ya gönderilen Nevres, Sorbonne Üniversitesi'nde Siyaset ve Sosyal Bilimler eğitimi almıştır. Paris yılları, onun sadece istihbarat faaliyetleriyle değil, aynı zamanda sosyalist düşünceyle ve Prens Sabahattin'in "adem-i merkezîyetçilik" fikirleriyle tanıştığı dönemdir.

Nevres Receb'in tavizsiz yapısını gösteren en ilginç olay İsviçre'de yaşanmıştır. Bir sinemada "Yaşasın İtalya, Kahrolsun Türkler" yazısını görmesi üzerine perdeye ateş etmesi ve ardından Fransızca bir protesto konuşması yapması, Avrupa basınında ondan "**Anarşist Türk**" olarak bahsedilmesine yol açmıştır.

1.4.3. İsim Değişikliği ve Buxton Suikastı

1914 yılında İstanbul'a dönen Nevres, Teşkilat-ı Mahsusa tarafından Balkanlar'da İngiliz çıkarlarını savunan Buxton kardeşleri durdurmakla görevlendirilir. Bu gizli görev için kendisine, az önce bahsettiğimiz ve yeni infaz edilen muhalif gazeteci "**Silahçı**" **Hasan Tahsin**'in kimliği ve pasaportu verilir. Talat Paşa ve Kuşçubaşı Eşref'in onayıyla gerçekleşen bu isim değişikliği, Osman Nevres'in hayatının geri kalanında ve tarihte "Hasan Tahsin" olarak anılmasının miladıdır.

15 Ekim 1914'te Bükreş'te Buxton kardeşlere düzenlediği suikast girişimi sonrası yakalanmış, 1916'da Romanya'nın işgali sırasındaki kargaşadan yararlanarak kaçmayı başarmıştır.

İstanbul'a döndüğünde bacağındaki kurşun meşhur Besim Ömer Paşa tarafından çıkarılmıştır.

1.5. İzmir'e Gelişi ve Hukuk-u Beşer Serüveni

Hasan Tahsin'in (Osman Nevres) İzmir'e gelişi rastlantısal değildir. 4 Mayıs 1918 tarihinde İzmir'e ayak bastığında, yanında Talat Paşa'nın Mahmut Celal Bey'e (Bayar) yazdığı şu tavsiye notu vardır: *"Bu genç fedaidir, bunu gözetin!"*

1.5.1. Ticaret ve Şifreli Kartvizitler

İzmir'de deniz ticaretinin kapalı olması nedeniyle demiryolu taşımacılığına (vagon-koli piyasasına) odaklanan Tahsin, **"Hatıra Ticaret ve Nakliyat Şirketi"**ni kurmuştur. İlginç bir detay olarak kartvizitine **"Tahsin Bokston"** yazdırması, onun geçmişteki operasyonuna ve teşkilatçı kimliğine olan bağlılığının şifreli bir göstergesidir.

1.5.2. Gazetecilik ve İdeolojik Duruş

6 Kasım 1918'de yayımlanmaya başlayan **Hukuk-u Beşer** (İnsan Hakları), Tahsin'in sosyalist, özgürlükçü ve milli fikirlerinin kürsüsü olmuştur. Gazete, kadın haklarından toplumsal adalete kadar pek çok konuda cesur yayınlar yapmış; bu durum muhafazakâr çevrelerin tepkisini çekerek gazetenin bir süreliğine kapatılmasına yol açmıştır.

1.6. Siyasi Kimlik ve İttihatçılığa Bakış

Mondros Mütarekesi sonrası Hasan Tahsin, eski cemiyeti olan İttihat ve Terakki'ye karşı eleştirel bir mesafe koymuştur. Bu, ülkeyi felakete sürükleyen kadrolardan hesap sorma iradesinin bir yansımasıdır.

- **İttihatçılık Eleştirisi:** Tahsin, İttihatçıların mal varlıklarının Teceddüt Fırkası'na devredilmesini "yağmacılık" ve "ahmaklık" olarak nitelemiştir. Ona göre sadece İttihat ve Terakki değil, onun yetiştirmesi olan tüm kurumlar sıkı bir mali teftiştten geçmelidir.
- **Sosyalist ve İhtilalci Kimlik:** Kendisini "sosyalist" ve "ihtilalci bir gazeteci" olarak tanımlayan Tahsin, İzmir Türk Ocağı'nı desteklerken dahi şu şerhi düşmüştür: *"Ocağın kapısından girmekle şoven ve mutaassıp bir İttihatçı olmak icap edecekse, o Ocağın batmasını yaşamasına tercih ederim."*
- **Sulh ve Selamet Cemiyeti:** Prens Sabahattin'in "adem-i merkezîyetçilik" ve "teşebbüs-ü şahsi" fikirlerini savunan bu cemiyetin İzmir örgütlenmesini üstlenmiştir. Hatta 14 Ocak 1919 tarihli kurucular listesinde asıl adı olan **"Osman Nevres"** ismini kullanarak resmi ve sivil kimliği arasındaki geçişi belgelemiştir.

1.7. Hukuk-u Beşer'in Son Sayfaları: İhtilal, Sosyalizm ve Öz Eleştiri

Hasan Tahsin, 15 Mayıs 1919 sabahına kadar gazetesi *Hukuk-u Beşer* aracılığıyla hem dünyayı hem de çökmekte olan imparatorluğu analiz etmeye devam etmiştir. Gazetenin Mayıs 1919 tarihli son nüshaları, onun sadece bir "fedai" değil, aynı zamanda küresel siyaseti yakından takip eden bir entelektüel olduğunu kanıtlar niteliktedir.

1.7.1. Bolşeviklik ve Küresel Diplomasi

Tahsin, gazetesinde Rus İhtilali'nin liderleri Troçki ve Lenin'i "ihtilalin sarsılmaz liderleri" olarak tanımlamış; Avrupa'da yayılan Spartaküs hareketlerini ve Bavyera Sovyet Cumhuriyeti'ni yakından izlemiştir.[1] Paris Barış Konferansı ve Wilson Prensipleri'ni ise "karşı tarafın masada olmadığı bir meclis gerçek bir barış sağlayamaz" diyerek diplomatik bir yetersizlik olarak eleştirmiştir.

1.7.2. İç Siyaset ve Toplumun Sorumluluğu

Gazetesinin "Kabahat Kimde? Yine Bizdedir" başlıklı makalesinde, ülkenin felaketinden sadece Enver ve Talat Paşalar gibi birkaç ismi sorumlu tutmanın kolaylık olduğunu savunmuştur. Tahsin'e göre, bu yönetime alkış tutan kurumlar ve toplum da öz eleştiri yapmalıdır; zira "mikrop hastayı dışarıdan değil, içeriden tahrip etmiştir."

1.8. İlk Kurşuna Giden Yol: 14-15 Mayıs 1919

1.8.1. Maşatlık'taki Feryat ve Redd-i İlhak

14 Mayıs gecesi, İzmir üzerine çöken işgal karanlığı Amiral Calthorpe'un tebligatıyla somutlaşmıştır. O gece Bahri baba Parkı civarındaki Maşatlık Meydanı'nda toplanan binlerce İzmirli arasında Hasan Tahsin, halkı organize eden bir lider gibi öne çıkmıştır.[3] Redd-i İlhak Cemiyeti'nin beyannamesindeki ruhu ateşli nutuklarıyla canlandıran Tahsin, diplomasiden umudunu kesmiş; emperyalist bir işgalin ancak silahla durdurulabileceğine dair inancını haykırmıştır.

1.8.2. Kordonboyu'nda Bir Başına: "Olmaz, Olamaz!"

15 Mayıs sabahı saat 10:00 sularında Yunan Efzon Alayı bando eşliğinde Pasaport İskelesi'nden çıkmaya başladığında, Hasan Tahsin kalabalığı yararak öne fırlamıştır. Görgü tanıklarına göre ağzından dökülen son sözler, "**Olmaz, olmaz! Böyle ellerini sallayarak giremezler!**" isyanıdır. Belindeki revolveriyle

(altıpatlar) işgal birliğinin ön safındaki sancaktara üst üste ateş ederek onu yere sermiştir.[2]

Bu kurşun, Anadolu'daki "uyuyan devin" uyanış feryadı olmuş; İzmir'in işgalinin bir hukuki prosedür değil, bir vatan kavgası olduğunu dünyaya ilan etmiştir. Silahında kurşun kalmayan Tahsin, onlarca süngü darbesiyle Pasaport İskelesi yakınlarında şehit edilmiştir.

1.9. Bir Eylemin Ebediyeti ve Mezarın Sırrı

Hasan Tahsin'in (Osman Nevres) naaşının akıbeti, şehadeti kadar hüznü ve gizemlidir. 15 Mayıs sabahı yaşanan kargaşada şehit edildikten sonra naaşının denize atıldığı veya dönemin Yahudi Mezarlığı (Maşatlık) civarındaki toplu mezarlara belirsizce defnedildiği rivayet edilir.[1.1]

1. **Temsili Mezar:** Ailesinin girişimleriyle İstanbul Üsküdar'daki **Bülbüldere Mezarlığı**'nda bulunan aile kabristanında onun için temsili bir mezar taşı dikilmiştir.
2. **İlk Kurşun Anıtı:** İzmir Konak Meydanı'ndaki meşhur anıt, onun asıl istirahatgahının Türk milletinin hafızası olduğunun en somut nişanesidir.
3. **Akademik Tartışmalar:** Yaşar Aksoy gibi araştırmacılar cenazenin gizlice Harmandalı civarında bir çiftliğe veya Bahri baba Parkı'ndaki bir toplu mezara gömülmüş olabileceğine dair iddiaları incelemeye devam etmektedir.[1.2]

1.10. Sonuç: Milli Mücadele'nin Psikolojik Eşiği

Hasan Tahsin'in sığıdığı o ilk kurşun, telgraf telleriyle Anadolu'ya ulaştığında yaratılan infial, yerini hızla bir direniş azmine bırakmıştır. İstanbul'daki Sultanahmet Mitingi'nden Denizli ve Balıkesir'deki yerel direniş odaklarına kadar her yerde "Hasan Tahsin ruhu" yankılanmıştır.[4] O güne kadar müttefiklerin merhametine veya diplomasiye güvenen kitleler, Tahsin'in

şahsında kurtuluşun ancak topyekûn bir direnişle (Kuva-yı Milliye) mümkün olduğunu anlamıştır.¹

¹ [1] U. Kocatürk, *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi*, TTK Yayınları, s. 12.

[2] S. Selek, *Anadolu İhtilali*, Cilt I, Kastaş Yayınları, s. 182-185.

[3] Ş. Turan, *Türk Devrim Tarihi*, 1. Kitap, Bilgi Yayınevi, s. 144.

[4] A. Gevgilili, *Türkiye'de Yenileşme Düşüncesi, Sivil Toplum, Basın ve Atatürk*, Bağlam Yayınları, s. 201.

[1.1] Atilla Oral, *İşgalden Kurtuluşa İstanbul*, s. 245; *Hasan Tahsin (Osman Nevres) ve İlk Kurşun*, İstanbul, 2012.

[1.2] Yaşar Aksoy, *Hasan Tahsin ve İlk Kurşun*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 112-118.

[Not]: 14 Ocak 1919 tarihli Sulh ve Selamet-i Osmaniye Fırkası kurucular listesi, Osman Nevres isminin resmîyet kazandığı en kritik belgedir (Krş. Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, C. II).

BÖLÜM 2

MİLLİ MÜCADELEDE HASAN TAHSİNİN ÖNEMİ

1. Tarihi ve Sembolik Önemi

Hasan Tahsin'in eylemi, askeri bir stratejiden ziyade, **ulusal onuru kurtarma** ve **direnış ruhunu ateşleme** hamlesidir.

1. **Milli Bilincin Uyanışı:** İzmir'in işgali ve Hasan Tahsin'in direnişı, İstanbul ve Anadolu'da büyük infial yaratmış; Sultanahmet Mitingleri gibi kitlesel hareketlerin başlamasına zemin hazırlamıştır.
2. **Redd-i İlhak:** "İlhakı reddetme" fikrinin ete kemiğe bürünmüş halidir. Bu olaydan sonra Kuva-yı Milliye ruhu Batı Anadolu'da hızla örgütlenmeye başlamıştır.
3. **Karakter Analizi:** Bir aydın ve gazeteci olarak Tahsin, kalemini silahıyla birleştirmiş; fikirlerin sadece yazıyla değil, gerektiğinde canla savunulacağını göstermiştir.

2-Hasan Tahsin'in Hatırasını Yaşatma Faaliyetleri

1. Mimari ve Görsel Hafıza: İlk Kurşun Anıtı

Hasan Tahsin'in eylemini ölümsüzleştiren en önemli simge, İzmir Konak Meydanı'ndaki **İlk Kurşun Anıtı**'dır.

1. **İnşası ve Açılışı:** İzmir Gazeteciler Cemiyeti'nin (İGC) öncülüğünde ve halkın katkılarıyla yaptırılmıştır. 15 Mayıs 1974 tarihinde, işgalin 55. yılında dönemin Cumhurbaşkanı **Fahri Korutürk** tarafından törenle açılmıştır.
2. **Sanatsal Özellikleri:** Anıtın heykeltıraşı **Turgut Pura**, kaide mimarı ise **Harbi Hotan**'dır. Granit kaide üzerinde yükselen mermer yapıda Hasan Tahsin, bir elinde bayrak diğer elinde silahı ile tasvir edilmiştir. Kaidede Milli Mücadele'yi anlatan rölyefler yer almaktadır.

3. Sivil Toplum ve Kurumsal Temsil

Hasan Tahsin ismi, sadece bir anı olmanın ötesinde kurumsal bir kimliğe dönüştürülmüştür.

1. **Hasan Tahsin ve Milli Mücadele Kahramanlarını Yaşatma Derneği:** Benim de yönetiminde bulunduğunu bu dernek, 2026 yılı itibarıyla faaliyetlerini daha da yoğunlaştırmıştır. Dernek, Hasan Tahsin'in mirasını bilimsel araştırmalar, belgesel projeleri ve anma etkinlikleriyle geleceğe taşımayı hedeflemektedir.

2. **İzmir Gazeteciler Cemiyeti (İGC):** İGC, Hasan Tahsin'i "manevi başkan" ve basın şehidi olarak kabul eder. Her yıl düzenlenen **Şehit Gazeteci Hasan Tahsin Gazetecilik Yarışması**, Türkiye'nin en köklü basın ödülllerinden biri olup mesleki onuru yaşatma amacı taşır.

4. Geleneksel Anma Törenleri ve Eğitim

Hafızanın taze tutulması için her yıl düzenlenen periyodik etkinlikler Şunlardır:

1. **15 Mayıs Anma Törenleri:** Her yıl 15 Mayıs sabahı Konak Meydanı'nda devlet erkanı, gazeteciler ve sivil toplumun katılımıyla resmi anma töreni düzenlenmektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Adına Dr.Mehmet Talat Şimdi

2. **Eğitim Kurumları:** İzmir baŐta olmak üzere Türkiye'nin çeşitli yerlerinde "Hasan Tahsin" adını taşıyan ilkokul ve ortaokullar bulunmaktadır. Bu okullarda öğrencilere "İlk Kurşun" bilinci aŐılanmaktadır.
3. **Kültürel Üretim:** Özellikle son yıllarda İGC ve araştırmacı-yazarlar (Yaşar Aksoy vb.) iş birliğiyle hazırlanan Hasan Tahsin belgeselleri ve biyografik

eserler, dijital platformlarda bu hatırayı güncel tutmaktadır.

4. **Hasan Tahsin ve Milli Mücadele Kahramanlarını Yaşatma Derneği 2026 İzmir Milli Eğitim Müdürlüğü İşbirliği ile Okullar arası şiir yarışması derneğin önemli ve anlamlı bir çalışması olmuştur.**

5. Sembolik Değerler

1. **Basın Müzesi:** İzmir'deki Basın Müzesi'nde Hasan Tahsin'e ayrılan özel bir bölüm bulunmakta, burada kişisel eşyaları ve dönemine ait belgeler sergilenmektedir.

6.Hasan Tahsin (Osman Nevres) Mekânsal Hafıza

1. Eğitim Kurumları

Türkiye genelinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çok sayıda okul "Hasan Tahsin" adını taşıyarak bu bilinci genç nesillere aktarmaktadır.

1. **İzmir / Konak - Şehit Gazeteci Hasan Tahsin Ortaokulu:** İlk kurşunun sıklığı noktaya en yakın ve sembolik değeri en yüksek eğitim kurumlarından biridir.
2. **İzmir / Karabağlar - Hasan Tahsin İlkokulu:** Bölgenin köklü okullarından olup anma etkinliklerinde aktif rol oynamaktadır.
3. **İstanbul / Beyoğlu - Hasan Tahsin İlkokulu:** Milli Mücadele ruhunun İstanbul ayağındaki temsilcisidir.
4. **Ankara / Çankaya - Hasan Tahsin İlkokulu:** Başkentte bu ismin yaşatıldığı önemli bir eğitim noktasıdır.
5. **Diğer İller:** Bursa (Nilüfer), Kocaeli (Gebze) ve Aydın gibi şehirlerde de "Hasan Tahsin" adını taşıyan ilkokul ve ortaokullar mevcuttur.

7. Cadde, Sokak ve Meydanlar

Hasan Tahsin ismi, şehir planlamasında genellikle merkezi ve prestijli noktalara verilmiştir.

1. **İzmir / Konak - Hasan Tahsin Caddesi:** Şehrin ana arterlerinden biri olup sahil şeridine ve tarihi merkezlere bağlanan stratejik bir konumdadır.
2. **İzmir / Karabağlar - Gazeteci Hasan Tahsin Caddesi:** Basın şehidi kimliğine vurgu yapan geniş bir güzergâhtır.
3. **İstanbul / Şişli - Hasan Tahsin Sokak:** Basın yayın kuruluşlarının yoğun olduğu bölgelere yakınlığıyla dikkat çeker.
4. **Aydın / Efeler - Hasan Tahsin Bulvarı:** Batı Anadolu direniş hattının bir parçası olarak büyük bir bulvara ismi verilmiştir.
5. **Mardin - Hasan Tahsin Sokak:** Kendi memleketinde (Osman Nevres olarak köklerinin dayandığı bölgede) isminin yaşatıldığı sokaklar bulunmaktadır.

8. Parklar ve Rekreasyon Alanları

1. **İzmir / Karşıyaka - Hasan Tahsin Parkı:** Şehrin kuzey aksında halkın nefes aldığı ve anıt büstlerin bulunduğu bir alandır.
2. **İzmir / Bornova - Kardeş Kentler Korusu (Hasan Tahsin Vurgusu):** Sizin de yakından takip ettiğiniz bu alanda, Milli Mücadele kahramanlarını simgeleyen bölümlerde Hasan Tahsin'e özel bir atıf yapılmaktadır.

9. Kültürel ve Kamusal Tesisler

1. **İzmir Gazeteciler Cemiyeti (İGC) - Hasan Tahsin Konferans Salonu:** Gazetecilik mesleğinin onurunu temsil eden tüm toplantı ve törenlerin merkezidir.
2. **Basın Müzesi (Hasan Tahsin Bölümü):** İzmir'deki müzede, "İlk Kurşun" anısına ayrılmış özel bir sergi alanı ve replika objeler bulunmaktadır.

İzmir İli Hasan Tahsin (Osman Nevres) Mekânsal Envanter Tablosu

Kategori	Yer Adı	İlçe / Semt	Yaklaşık Koordinatlar (Enlem, Boylam)	Önem Derecesi / Not
Anıt	İlk Kurşun Anıtı	Konak Meydan	38.4189, 27.1287	Merkez Nokta: Olayın yaşandığı tarihi yer.
Cadde	Hasan Tahsin Caddesi	Konak Hatay	38.4012, 27.1145	Şehrin en uzun ve işlek arterlerinden biri.
Cadde	Gazeteci Hasan Tahsin Cad.	Karabağlar	38.3945, 27.1080	Basın şehidi kimliğine vurgu yapan geniş yol.
Okul	Şehit Gaz. Hasan Tahsin Ortaokulu	Konak Güneşli	38.4025, 27.1201	Milli Eğitim bünyesindeki sembol okul.

Kategori	Yer Adı	İlçe / Semt	Yaklaşık Koordinatlar (Enlem, Boylam)	Önem Derecesi / Not
Okul	Hasan Tahsin İlkokulu	Karabağlar	38.3880, 27.1110	Eğitim odaklı önemli bir merkez.
Park	Hasan Tahsin Parkı	Karşıyaka / Atakent	38.4715, 27.0985	Kuzey aksındaki en büyük anma parkı.
Kurum	İzmir Gazeteciler Cemiyeti (İGC)	Konak / Karataş	38.4120, 27.1250	Manevi makamının bulunduğu idari merkez.
Müze	Basın Müzesi (Hasan Tahsin Bölümü)	Konak / Azizler	38.4165, 27.1320	Kişisel eşyalar ve belgelerin sergilendiği nokta.

BÖLÜM 3

BATI ANADOLU'DA YEREL MEŞRUIYET VE DİRENİŞ ODAKLARI

İzmir'in işgali, Anadolu'da sadece bir infial değil, aynı zamanda yerel dinamiklerin hızla harekete geçtiği bir "meşruiyet savaşı" başlatmıştır. Bu bölüm, Batı Anadolu'nun kasaba ve köylerinde yankılanan direnişin, sivil ve askeri liderliklerle nasıl kurumsallaştığını incelemektedir.

1. Denizli: Müftü Ahmet Hulusi Efendi ve Bayramyeri Fetvası

Denizli, işgal haberini aldıktan yalnızca saatler sonra organize olan ilk merkezlerden biridir. 15 Mayıs 1919 günü akşamı Müftü Ahmet Hulusi Efendi önderliğinde toplanan heyet, ertesi gün Bayramyeri Meydanı'nda tarihi bir miting düzenlemiştir.

1. **Dini Liderliğin Milli Seferberlikteki Rolü:** Müftü Ahmet Hulusi Efendi, meşhur fetvasında; işgal altındaki bir vatanda cihadın farz olduğunu ve teslimiyetin dini bir meşruiyetinin bulunmadığını ilan etmiştir[1]. Bu çıkış, halkın üzerindeki ölü toprağını atmış ve direnişi "mukaddes bir görev" haline getirerek Ege'deki ilk düzenli milis birliklerinin (Denizli Gönüllüleri) temellerini atmıştır.

2. Balıkesir: Alaca Mescit'ten Kongrelere

Balıkesir, İzmir'in işgaline karşı sistemli bir siyasi tepki geliştiren ilk şehirdir. Okuma Yurdu ve Alaca Mescit toplantılarıyla başlayan süreç, kenti bir "direniş merkezi" haline getirmiştir.

1. **Bir Yerel Hükümet Modeli Olarak Balıkesir Kongreleri:** Balıkesir, 1919-1920 yılları arasında beş ayrı kongre toplayarak kendi idari, mali ve askeri yapısını

kurmuştur[2]. Bu kongreler, İstanbul Hükümeti'nden bağımsız olarak vergi toplama ve asker alma yetkilerini kullanarak, Ankara'da kurulacak olan Büyük Millet Meclisi hükümetinin ilk bölgesel prototipini oluşturmuştur.

3. Ödemiş: İlk kurşun Köyü ve Halkın Toplu Silahlanması

Ödemiş halkı, Yunan ilerleyişine karşı 31 Mayıs 1919'da Hacı İlyas Köyü (bugünkü İlk kurşun) sırtlarında ilk organize sivil direnişi başlatmıştır. Bu çarpışma, düzenli birlikler yerine tamamen yerel halkın, yedek subayların ve efelerin oluşturduğu bir "halk cephesi" tarafından gerçekleştirilmesi bakımından stratejik bir öneme sahiptir[3].

4. Aydın: Malgaç Baskını ve Efelerin Sahneye Çıkışı

Aydın'da 16 Haziran 1919'da gerçekleştirilen Malgaç Baskını, Batı Anadolu'da Yunan işgal kuvvetlerine karşı kazanılan ilk askeri başarıdır.

1. **Yörük Ali Efe: Milis Gücün Stratejik Liderliği:** Yörük Ali Efe ve müfrezesinin Sultanhisar yakınlarındaki bu baskını, Yunan ordusunun yenilmez olduğu algısını kırmıştır[4]. Efelerin dağlardan inerek milli saflara katılması, bölgedeki milis gücün stratejik bir vurucu güce dönüşmesini sağlamış, "Efeler" kavramını eşkıyalıktan vatan savunuculuğuna taşımıştır.

5. Çete Ayşe: Ege Dağlarında Bir Kadın Kahraman ve Milli Onur

Aydın'ın işgali sonrası ziynet eşyalarını satarak silah alan ve "İmam köy" civarında direnişe katılan Çete Ayşe, Türk kadınının Milli Mücadele'deki kararlılığının simgesidir. Aydın'ın geri alınmasında bizzat çarpışan Çete Ayşe, savaş sonrası İstiklal Madalyası ile onurlandırılmıştır[5]. Onun varlığı, direnişin sadece

erkekler veya askerler tarafından değil, topyekûn bir "namus davası" olarak görüldüğünün en net kanıtıdır.

Milli Mücadele Kahramanları

6. Giriş: Direnişin Sosyolojik Yapısı

Milli Mücadele, sadece askeri bir başarı değil; yerel direniş odaklarının (Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri) merkezi bir irade etrafında birleşmesiyle kazanılmış toplumsal bir devrimdir. Kahramanlarımızı üç ana kategoride incelemek mümkündür:

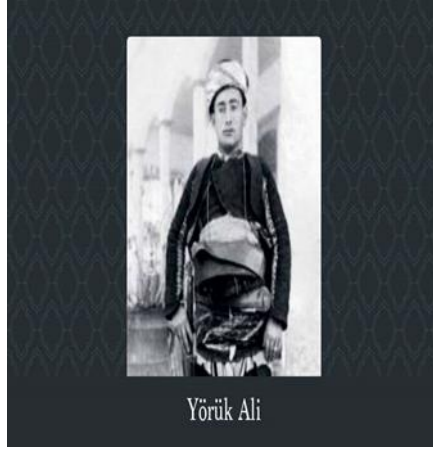
1. **Siyasi ve Askeri Stratejistler:** Hareketin meşruiyetini ve askeri düzenini sağlayan lider kadro.
2. **Kuva-yı Milliye ve Yerel Önderler:** İşgal anında ilk refleksi gösteren sivil ve milis güçler.
3. **Lojistik ve Manevi Destekçiler:** Cephe gerisinde üretimi, sevkiyatı ve kamuoyu desteğini sağlayan halk önderleri ve kadınlar.

7-Bölgesel Direnişin Sembol İsimleri

A. Batı Cephesi (İzmir ve Ege Hattı)

İzmir'in işgali, tüm Anadolu için bir işaret fişeği olmuştur.

1. **Yörük Ali Efe:** Yunan işgali altında olan Aydın'da, Malgaç Baskını ile düşmana ilk darbeyi vuran ve bölgedeki istiklal mücadelesini başlatan efe olmuştur. Alçak gönüllüğü ile halkın sevgisini kazanan ve "Efelerin Efesi" türküsüyle anılan kahramanın evi de Kültür Bakanlığı tarafından Yörük Ali Efe Müzesi adıyla ziyaretçilere açılmıştır.

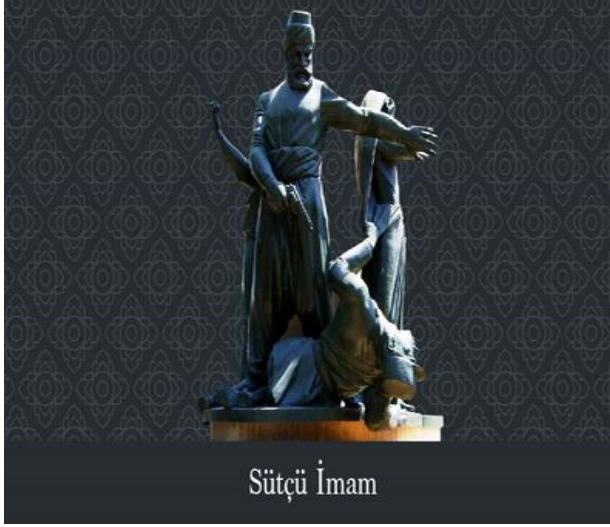

2-Demirci Mehmet Efe: Nazilli ve çevresinde Kuva-yı Milliye saflarında yer alarak halkı örgütlemiş, düzenli orduya geçiş sürecinde kritik rol oynamıştır.

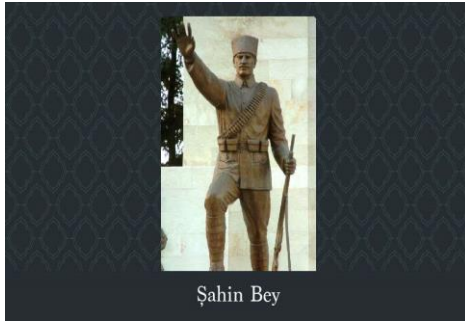
B. Güney Cephesi (Mardin, Antep, Maraş Hattı)

Mardin ve çevresi ile komşu illerin mücadelesi, sivil halkın topyekûn direnişinin örneğidir.

1-Sütçü İmam (Maraş): Kahramanmaraş'ta süt satarak ve imamlık yaparak geçimini sağladığı için asıl adı olan Ali yerine Sütçü İmam olarak tanınmıştır. Düşman askerlerinin 3 Türk kadınına saldırması üzerine düşmana ilk kurşunu atan Sütçü İmam, Kahramanmaraş'taki Kurtuluş hareketini başlatmıştır.

1. **Şahin Bey (Antep):** Asıl adı Mehmet Sait olan Şahin Bey, Fransız işgal kuvvetlerine erzak taşıyan yüz elli arabalık konvoyu bozguna uğratarak Antep'in kurtuluş mücadelesi başlatmış ve "Düşman cesedimi çiğnemedi Antep'e giremez!" sözüyle tarihe geçmiştir.

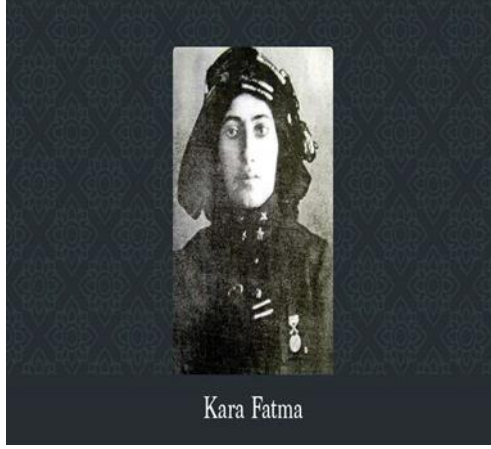
C. Karadeniz ve İnebolu Hattı (Lojistik Kahramanlar)

Milli M¼cadele'nin cephane ikmalı bu hat ¼zerinden yapılmıştır.

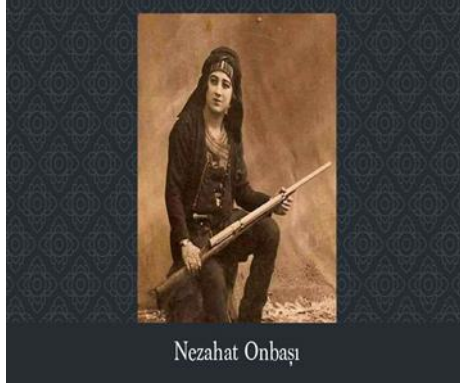
1. **Şerife Bacı:** Mustafa Kemal Atat¼rk¼n ¼nc¼l¼g¼nde baŐlatılan Kurtuluş Savaşı'nda 9 aylık bebeği ile cepheye silah taŐırken donarak Şehit olan Kastamonulu Şerife Bacı, İstiklal Harbindeki sembol isimlerinden biri oldu.

2- Kara Fatma (Fatma Seher Erdena: Kurtuluş Savaşı'nın yiğit bir savaŐçısı olan Kara Fatma'nın 300 kişilik Kuvayı Milliye g¼cleriyle beraber İzmit, Bursa, Adapazarı ve Bilecik'te işgalcilere b¼y¼k kayıplar verdirdiği, Bursa'nın iŐgalcilerden kurtulmasında ¼nemli katkısı olduğu bilinir.

3- Nezahat Onbaşı : 9 yaşından itibaren babasıyla beraber cephede savaşan Nezahat Onbaşı henüz 12 yaşındayken “Onbaşı” r¼tbesini hak etmiştir. Konya İsyanı, I. Ve II. İnön¼ Savaş’ları, Sakarya ve Gediz Muharebeleri’nde silah taşıyarak, İstiklal Savaşı’nın kahramanları arasında yer almıştır.

8. Fikir ve Maneviyat Önderleri

Direnişin sadece topla tüfekte değil, kalem ve vaazla da yürütüldüğünün kanıtlarıdır:

1. **Mehmet Akif Ersoy:** İstiklal Marşı ile ordunun ve halkın moralini en üst seviyeye taşıyan, Anadolu'yu karış karış gezerek vaazlarıyla direnişi örgütleyen "Milli Şair".
2. **Halide Edib Adıvar:** Hem cephede onbaşı ve başçavuş rütbesiyle görev yapmış hem de Sultanahmet Mitingleri ile dünyaya Türk milletinin sesini duyurmuştur.

9. Milli Mücadele Kahramanları Türkiye Geneli Mekânsal Envanteri

Bu tablo, kahramanlarımızın adının yaşatıldığı en yoğun ve sembolik noktaları koordinat bazlı veri girişine hazır halde sunar.

Kahraman	Şehir	Öne Çıkan Yer Adı	Tür	Koordinat Yaklaşımı
Şahin Bey	Gaziantep	Şahinbey İlçesi Şehitlik	İlçe/Mekan	37.05, 37.36
Yörük Ali Efe	Aydın	Yörük Ali Efe Müzesi (Yenipazar)	Müze/Ev	37.89, 28.20
Şerife Bacı	Kastamonu	Şerife Bacı Anıtı	Anıt	41.37, 33.77

Kahraman	Şehir	Öne Çıkan Yer Adı	Tür	Koordinat Yaklaşımı
		(Cumhuriyet Meydanı)		
Sütçü İmam	K.Maraş	Sütçü İmam Üniversitesi	Eğitim	37.58, 36.82
Kara Fatma	Erzurum	Üsteğmen Kara Fatma Parkı	Park	39.90, 41.27
Gördesli Makbule	Manisa	Makbule Hanım Meydanı (Gördes)	Meydan	38.93, 28.28

İzmir'in Kurtuluş Kahramanları, Şehit ve Gazileri

10. Bayrağı Göndere Çekenler: Süvari Kolordusu ve Birinci Mülazımlar

9 Eylül sabahı İzmir'e dört koldan giren Türk süvarileri, şehrin kurtuluşunun simgesi olmuştur.

1. **Yüzbaşı Şerafettin Bey (İzmir):** Süvari Birliği'nin başında şehre ilk giren ve yaralı olmasına rağmen Hükümet Konağı'na Türk Bayrağı'nı çeken efsanevi

komutandır. Soyadı Kanunu ile bizzat Mustafa Kemal Paşa tarafından "İzmir" soyadı verilmiştir.

2. **Yüzbaşı Zeki Doğan:** Hükümet Konağı'nın ardından Sarıkışla'ya bayrak çeken komutandır.
3. **Teğmen Ali Rıza Akıncı:** Kadifekale'ye Türk Bayrağı'nı asarak şehrin her yerinden kurtuluşun görülmesini sağlayan kahramandır.

11. İzmir'in İlk Şehitleri: Halkapınar ve Karşıyaka Baskınları

Şehre giriş sırasında verilen kayıplar, zaferin bedelini temsil eder.

1. **Halkapınar Şehitleri:** 9 Eylül sabahı şehre giren süvarilere pusu kurulmuş ve burada 4 askerimiz şehit düşmüştür. Bugün Halkapınar'daki "Dokuz Eylül Şehitliği" bu kahramanların anısını yaşatır.
2. **Yüzbaşı Abdurrahman Bey:** Karşıyaka tarafındaki çatışmalarda şehit düşen müstesna bir subaydır.

12. Gizli Direnişin İsimsiz Kahramanları: İzmir İstihbarat Ağı

İşgal yıllarında İzmir içerisinde faaliyet gösteren ve Ankara'ya bilgi akışı sağlayan sivil direnişçiler:

1. **Öğretmen Şevki Bey:** İzmir içinde kurulan gizli teşkilatlarda görev alarak halkın moralini yüksek tutmuş ve direniş örgütlemiştir.
2. **İzmirli Vasıf Çınar:** Gazeteci kimliğiyle Hasan Tahsin'in bayrağını devralmış, Balıkesir ve İzmir çevresinde direnişin fikri altyapısını kurmuştur.

13. Yüzbaşı Şerafettin Bey'in Kılıcı: Zaferin Emaneti

9 Eylül 1922 sabahı Hükümet Konağı'na çekilen bayrağın yanında, bir de "kılıç" hikâyesi yatar ki bu, Türk milletinin kadim dostluklarının ve zafer azminin simgesidir.

1. **Hikâyesi:** Büyük Taarruz öncesi Buhara Cumhuriyeti'nden gelen kardeşlerimiz, Mustafa Kemal Paşa'ya üç adet altın kakmalı kılıç emanet ederler. Paşa, bu kılıçlardan birinin "**İzmir'e ilk girecek kahramana**" verilmesini buyurur.
2. **O An:** 9 Eylül sabahı, göğsünden aldığı şarapnel yarasıyla kanlar içinde kalan Yüzbaşı Şerafettin, atını mahmuzlayarak Hükümet Konağı'na ulaşır. Yarasına aldırılmadan bayrağı göndere çekerken, kılıç artık sahibini bulmuştur.
3. **Sembolik Değeri:** Bu kılıç, sadece askeri bir silah değil; Türk dünyasının birliğinin ve İzmir'in ebedi Türk yurdu olduğunun tescilidir. Mustafa Kemal Paşa, bizzat kendisine "İzmir" soyadını vererek bu kahramanlığı mühürlemiştir.

14. İzmir 9 Eylül Şehitlikleri Detaylı Envanteri

Derneğin dijital haritasına işlenecek, İzmir'in hürriyeti için can verenlerin ebedi istirahatgahları: Şehitlikler

Şehitlik Adı	Konum / Mevkii	Tarihçe ve Önem
Halkapınar (9 Eylül) Şehitliği	Konak / Halkapınar	9 Eylül sabahı pusuya düşürülerek şehit edilen 4 süvari askeri (Akşehirli Bekir, Antalyalı Hakkı vb.) anısına yapılmıştır.
Kadifekale Hava Şehitliği	Konak / Kadifekale	İzmir'in en hakim noktasıdır. Kurtuluş günü buraya bayrak çeken Ali Rıza Akıncı ve tüm hava şehitlerimizin manevi merkezidir.
Narlidere Şehitliği	Narlidere	Albay Süleyman Fethi Bey ve 8 askerinin, işgal günü "Yaşasın Venizelos" demedikleri için şehit edildikleri yerdir.
Yüzbaşı Abdurrahman Bey Kabri	Karşıyaka	Karşıyaka tarafındaki çatışmalarda şehit düşen birliğin komutanının anısını taşır.

15. Kurtuluşun Kadın Kahramanları: İzmir Cephesi

İzmir'in kurtuluşunda sadece erkekler değil, "vatan sağ olsun" diyen Anadolu kadınları da en ön saftaydı.

1. **Üsteğmen Kara Fatma (Fatma Seher Erden):** Kendi kurduğu müfrezesiyle Büyük Taarruz'a katılmış, Bursa'nın ardından İzmir'e giren ilk birliklerin içinde yer almıştır. İzmir'in geri alınmasında aktif çatışmalara girmiştir.
2. **Gördesli Makbule Hanım:** Makbule Hanım, Gördes'in ileri gelen ailelerinden birinin kızıydı. Henüz 19 yaşındayken eşiyle beraber Kuvayı Milliye güçlerine katılmış ve Yunan kuvvetleriyle yapılan birçok çatışmada yer almıştır. Yiğitliğiyle silah arkadaşlarına cesaret veren Makbule Hanım, henüz 22 yaşındayken Akhisar'da şehit edilmiştir. .

3. **Binbaşı Ayşe:** İzmir'in işgalinde eşini şehit verdikten sonra ziynetlerini satıp silah almış, Aydın ve İzmir cephelerinde bilfiil çarpışmış bir gazimizdir.¹

¹ Kaynaklar

16- İzmir'in Kurtuluşunda Beş Kahraman: Görevleri ve Roller

İzmir'in 9 Eylül 1922 sabahında kurtuluşuna öncülük eden süvari birlikleri, sadece şehri teslim almakla kalmamış, aynı zamanda Milli Mücadele'nin zaferle taçlandığını dünyaya ilan etmişlerdir.

1. Hüseyin Necati Bey (Binbaşı)

[1] **Bayrak, M.** (1990). *Milli Mücadele Döneminde Denizli*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 74-78. (Müftü Ahmet Hulusi Efendi'nin fetvası ve etkisi).

[2] **Özkaya, Y.** (1994). *Milli Mücadele'de Balıkesir Kongreleri*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt X, Sayı 28. (Yerel hükümet modeli üzerine analiz)

[3] **Akkerman, N.** (1970). *Milli Mücadelede Ödemiş*. İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası, s. 112. (Hacı İlyas Köyü çatışmalarının detayları).

[4] **Gökbel, A. H.** (1948). *Aydın İli Tarihi ve Milli Mücadele Akınları*. Aydın: CHP Basımevi, s. 203. (Malgaç Baskını ve Yörük Ali Efe'nin liderliği).

[5] **Sarıkoçuncu, A.** (2002). *Milli Mücadelede Din Adamları*. Cilt II. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, s. 145. (Çete Ayşe ve Ege'deki kadın direnişçiler).

2. Süvari Tümeni, 4. Süvari Alay Komutanı olan Binbaşı Hüseyin Necati Bey, İzmir'e ilk giren öncü birliklerin komutanlarından. Birliğiyle birlikte Bornova üzerinden şehre sızmış ve Kordonboyu'na ulaşmıştır. Şehrin stratejik noktalarının emniyete alınmasında ve asayişin sağlanmasında bizzat sevk ve idare rolü oynamıştır.

2. Yüzbaşı Nazım Bey

İkinci Tümen, 4. Alay, 2. Bölük Komutanı olan Yüzbaşı Nazım Bey, 9 Eylül sabahı İzmir Hükümet Konağı'na Türk Bayrağı'nı çeken ekipte yer alan en önemli subaylardan biridir. Kordonboyu'ndaki çatışmalarda en ön safta yer almış ve İzmir halkının büyük coşkusuyla karşılanan ilk asker grubuna liderlik etmiştir.

3. Yüzbaşı Ahmet Bey (Zeki)

Milli Mücadele'nin efsanevi süvarilerinden biridir. Birliğiyle birlikte İzmir'e girerken, Rum ve Ermeni mahallelerinden açılan ateş sonucu yaralanmasına rağmen görevini terk etmemiş; Hükümet Konağı'na bayrak çekilirken güvenliği sağlayan kilit isim olmuştur.

4. Teğmen Faik Bey

Yüzbaşı Şerafettin Bey'in (Hükümet Konağı'na bayrağı çeken isim) emrindeki takımlardan birinin komutanıdır. Kordonboyu'nda at koştururken, işgalcilerin son direniş noktalarını etkisiz hale getirmiş ve şehre giren süvarilerin güvenli ilerleyişini koordine etmiştir.

5. Teğmen Sıtkı Bey (Aydinel)

Teğmen Sıtkı Bey, İzmir'e ilk giren süvarilerin arasındadır. Özellikle Pasaport ve Gümrük civarındaki çatışmalarda gösterdiği cesaretle bilinir. 9 Eylül günü Hükümet Konağı

balkonuna, Yüzbaşı Şerafettin ve Yüzbaşı Zeki Bey ile birlikte bayrağı çeken, o tarihi anın içinde olan bir kahramandır.

Hafızadan Silinen İsimler: Bir Vefasızlık Örneği

Buca Belediye Koordinatörü Mehmet Talat Şimdi ve İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Burhan Özfatura önermesi önerisi ile.

1989 yılında, İzmir'in Buca ilçesinde yeni kurulan mahallelere; İzmir'in kurtuluşunda canını ortaya koyan, Hükümet Konağı'na bayrak çeken, Kordon'da barut kokusuyla şehre giren kahramanlarımız; **Hüseyin Necati Bey, Yüzbaşı Nazım Bey, Yüzbaşı Ahmet Bey, Teğmen Faik Bey ve Teğmen Sıtkı Bey'in** isimleri verilmiştir. Bu adım, Milli Mücadele ruhunun yerel yönetimlerce sahiplenilmesinin onurlu bir nişanesiydi.

Ancak ne yazık ki; 1999 yılına gelindiğinde dönemin Buca Belediye Başkanı Ertan Erdek ve İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Yüksel Çakmur'un kararlarıyla bu isimler değiştirilmiştir. İzmir'in kurtuluşunu müjdeleyen, her bir karışı kanlarıyla sulayan bu şahsiyetlerin isimlerinin tabelalardan indirilmesi, sadece bir isim değişikliği değil; tarihe ve "İlk Kurşun"dan "Cumhuriyet"e uzanan o kutsal yola karşı yapılmış büyük bir vefasızlıktır. Şehirleri şehir yapan binaları değil, o sokaklara ruhunu veren kahramanların hatırasıdır. Bu kahramanların isimlerini silmek, İzmir'in kurtuluş destanının bir sayfasını koparıp atmaktır.

BÖLÜM 4

MÜLKİ İDARE ANALİZİ: YEREL YÖNETİMLERİN LOJİSTİK GÜCÜ

Milli Mücadele, sadece bir askeri çarpışma değil, aynı zamanda muazzam bir yönetim ve lojistik başarısıdır. Bu bölümde, işgalin gölgesinde kalan ancak direnişin can damarını oluşturan yerel yönetimlerin (belediyelerin) ve mülki bürokrasinin stratejik rolü "kamu yönetimi" perspektifiyle ele alınmaktadır.

1. Direnişin Belediye Kanadı: İşgal Altındaki Yerel Yönetimlerin Gizli Desteği

Mondros sonrası mülki idarenin felç olduğu noktada, halka en yakın birim olan belediyeler inisiyatif almıştır. İşgal altındaki birçok belediye başkanı ve meclis üyesi, kâğıt üzerinde işgal kuvvetlerine itaat ediyor görünse de, fiiliyatta direnişin "sivil ayağını" oluşturmuştur[1]. Belediyeler, işgalcilerin taleplerini geciktirerek bürokratik bir direnç sergilemiş; aynı zamanda yerel halkın moralini yüksek tutmak için sosyal yardımları bir maske olarak kullanmışlardır.

2. Lojistik ve İaşe Yönetimi: Belediye Bütçelerinin ve Kaynaklarının Cepheye Aktarılması

Kuvayı Milliye birliklerinin beslenmesi, giydirilmesi ve donatılması aşamasında belediye bütçeleri hayati bir kaynak oluşturmuştur. Birçok belediye, "iaşe encümenleri" aracılığıyla topladığı vergileri ve bağışları, resmi kayıtlarda "muhtaçlara yardım" veya "kamu gideri" olarak göstererek gizlice cepheye aktarmıştır[2]. Bu durum, Türk yerel yönetim tarihinin en büyük "stratejik bütçe kaydırması" örneğidir.

3. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri ve Yerel Bürokrasi Entegrasyonu

Milli Mücadele'nin başarısı, sivil cemiyetler ile yerel bürokrasinin (kaymakamlar, telgraf memurları, belediye katipleri) tam bir entegrasyon içinde çalışmasına bağlıydı. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri, belediye binalarını karargâh olarak kullanmış; yerel yöneticiler ise cemiyetlerin aldığı kararları "resmi birer talimat" gibi uygulayarak direnişe hukuki ve idari bir meşruiyet kazandırmıştır[3].

4. Bir Yönetim Modeli Olarak "Sivil Mukavemet": Belediyelerin Milli Mücadele'deki Haberleşme ve İkmal Görevi

Belediyeler, işgal bölgeleri ile Ankara arasındaki en güvenli "istihbarat ve haberleşme" köprüsü olmuştur. Belediye tabipleri, veterinerleri ve zabitaları, mesleklerinin sağladığı hareket serbestisini kullanarak köyler arasında mesaj iletmış ve silah sevkiyatını koordine etmişlerdir[4]. Bu yapı, modern yönetim bilimindeki "ağ tipi örgütlenme" (network organization) modelinin o dönemki en başarılı uygulamasıdır.¹

¹ Kaynaklar

[1] **Çoker, F.** (1994). *Milli Mücadele'de Türk Yerel Yönetimleri ve Belediyelerin Rolü*. Ankara: Türk İdare Dergisi, Sayı 403, s. 15-22. (İşgal dönemi belediye bürokrasisi üzerine).

[2] **Özkaya, Y.** (1991). *Milli Mücadele'de Yerel Yönetimlerin Mali Kaynakları*. Ankara: Atatürk Yolu Dergisi, Cilt 2, Sayı 7, s. 45-56. (Bütçe yönetimi ve iaşe sistemleri).

BÖLÜM 5

KURUMSALLAŞMA VE NİHAİ ZAFER

Milli Mücadele'nin bu son safhası, yerel direniş odaklarının merkezi bir otorite altında birleştiği, lojistik gücün askeri bir makineye dönüştüğü ve stratejik planlamanın kesin sonuç aldığı dönemdir.

1. Kuvayı Milliye'den Düzenli Orduya Geçişin İdari Zorunluluğu

Kuvayı Milliye, işgalin ilk şokunu atlatmak ve zaman kazanmak için hayati bir işlev görmüştür. Ancak, merkezi bir komuta zincirinden yoksun oluşu, iaşe ve ikmaldeki düzensizlikler ve modern bir ordu karşısında savunma yapabilme kısıtlılığı, "Düzenli Ordu"ya geçişi bir idari zorunluluk haline getirmiştir[1]. 1920 sonbaharında TBMM tarafından alınan bu karar, direnişi "milis" seviyesinden "devlet" seviyesine taşımıştır.

2. Batı Cephesi Komutanlığı'nın Kuruluşu ve İsmet Paşa Dönemi

[3] **Sofuoğlu, A.** (1994). *Milli Mücadele Döneminde Yerel Yönetimler ve Kongreler*. İstanbul: Der Yayınları, s. 89. (Cemiyet-Belediye entegrasyonu).

[4] **Güneş, İ.** (1997). *Milli Mücadele'de Sivil Direniş ve Belediye Teşkilatları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, s. 134. (Haberleşme ağları ve sivil lojistik).

Gedik Muharebeleri sonrası yaşanan yönetsel dağınıklığı gidermek amacıyla Batı Cephesi ikiye bölünmüş, ardından Albay İsmet Bey (İnönü) komutasında yeniden yapılandırılmıştır. İsmet Paşa'nın mülki ve askeri disiplini birleştiren yönetim anlayışı, ordunun lojistik ağlarını belediyeler ve Müdafaa-i Hukuk şubeleriyle daha sıkı bir bağa oturtmuştur[2]. Bu dönem, kurumsallaşmanın askeri sahaya tam yansımastır.

3. I. İnönü'den Büyük Taarruz'a: Stratejik Planlama ve Koordinasyon

Düzenli ordunun kazandığı I. ve II. İnönü zaferleri, meşruiyetin uluslararası alanda tescilini sağlamıştır. Sakarya Meydan Muharebesi ile "Topyekün Harp" doktrini uygulanmış; mülki idare, ordu ve halk arasındaki koordinasyon zirveye ulaşmıştır. Büyük Taarruz ise, aylarca süren gizli lojistik hazırlıkların, sahte taarruz planlarının ve "Stratejik Kenetlenme" modelinin bir sonucudur[3].

4. 9 Eylül 1922: İlk Kurşun'un Atıldığı Yere Büyük Dönüş

26 Ağustos'ta başlayan büyük yürüyüş, 9 Eylül sabahı İzmir'in dağlarında çiçekler açtırarak noktalanmıştır. Süvari birliklerinin İzmir'e girişı ve Hükümet Konağı'na çekilen ay-yıldızlı bayrak, 15 Mayıs 1919'da Konak Meydanı'nda Hasan Tahsin'in attığı "ilk kurşun" ile başlayan sürecin zaferle taçlanmasıdır[4]. Bu dönüş, sadece askeri bir başarı değil, bir milletin varlık davasının coğrafi ve siyasi mühürlenişidir.¹

¹ Kaynaklar :

[1] **Aydemir, Ş. S.** (2011). *Tek Adam: Mustafa Kemal (1919-1922)*. Cilt II. İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 364-370. (Düzenli orduya geçişin siyasi ve askeri gerekçeleri).

BÖLÜM 6

MİLLİ MÜCADELE KAHRAMANLARI

[2] **Gökbilgin, T.** (2011). *Milli Mücadele Başlarken*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, s. 288. (Batı Cephesi'nin kuruluşu ve İsmet Paşa'nın stratejisi).

[3] **Erdeha, K.** (1975). *Milli Mücadelede Valiler ve Kaymakamlar*. Ankara: İçişleri Bakanlığı Yayınları, s. 142. (Sivil-askeri koordinasyon ve Büyük Taarruz lojistiği).

[4] **Belge, M.** (2010). *Milli Mücadele Döneminde İzmir ve 9 Eylül Zaferi*. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, s. 215. (9 Eylül süreci ve sembolik önemi).

Tümen ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Özgeçmişleri

Mustafa Kemal ATATÜRK
1881-1938

1-MİLLİ MÜCADELE'NİN ÖNDERİ: MAREŞAL GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Doğumu ve Aile Kökeni

1881 yılında, bugün sınırlarımız dışında kalan ancak gönlümüzün bir parçası olan **Selanik**'te dünyaya gözlerini açtı. Ali Rıza Efendi ve Zübeyde Hanım'ın evladı olan Mustafa Kemal, ömrünü vakfedeceği vatan toprağının bağımsızlık ateşini bu şehirde büyüttü. 10 Kasım 1938'de Dolmabahçe Sarayı'nda aramızdan ayrılan ulu önderimizin naaşı, ebedi istirahatgahı olan **Anıtkabir**'de Türk milletinin kalbinde yaşamaktadır.

Askerî Dehanın Şekillendiği Yıllar (Eğitim Hayatı)

Küçük yaşta askerlik mesleğine gönül veren Mustafa Kemal, disiplinli bir eğitim süzgecinden geçti:

- **İlk Adım:** Selanik Şemsi Efendi İlkokulu.
- **Çelikleşen İrade:** Selanik Askerî Ortaokulu (1894) ve Manastır Askerî İdadisi (1896).
- **Kurmaylığa Giden Yol:** 1899'da girdiği Harp Okulu'ndan sonra 1905 yılında **Kurmay Yüzbaşı** rütbesiyle Harp Akademisi'ni tamamladı.

Cepheden Cepheye Bir Ömür (Askerî Başarılar)

Mustafa Kemal, Trablusgarp'tan Çanakkale'ye, Kafkaslar'dan Suriye'ye kadar imparatorluğun her köşesinde kılıç salladı:

- **Çanakkale Geçilmez!:** 1915 yılında Arıburnu ve Anafartalar'da gösterdiği üstün başarıyla İtilaf Devletleri'ne geçit vermedi ve dünya tarihin seyrini değiştirdi.
- **Doğu Cephesi:** 16. Kolordu Komutanı olarak Rus işgalindeki **Muş ve Bitlis**'i geri alarak Anadolu'nun kapılarını korudu.
- **Suriye-Filistin:** Yıldırım Orduları Komutanı olarak İngiliz saldırılarını Halep'in kuzeyinde durdurarak Milli Mücadele'nin güney sınırlarını çizdi.

Önemli Dönüm Noktası: 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkarak istiklal meşalesini yaktı. Dokuzuncu Ordu Müfettişliği görevinden ve çok sevdiği askerlik mesleğinden, milletin sinesine dönmek adına 8/9 Temmuz 1919'da istifa etti. Ancak vatanın kurtuluşu için 5 Ağustos 1921'de **Başkomutan** olarak ordusunun başına yeniden geçti.

Milletin Meclisi ve Cumhuriyetin İlanı

Askerî dehasını siyasi zaferlerle taçlandıran Atatürk:

- **23 Nisan 1920:** Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilerek milli iradeyi tek çatı altında topladı.
- **19 Eylül 1921:** Sakarya Meydan Muharebesi sonrası **Mareşallik** rütbesi ve **Gazilik** unvanı ile onurlandırıldı.
- **29 Ekim 1923:** "En büyük eserim" dediği **Türkiye Cumhuriyeti**'ni ilan ederek ilk Cumhurbaşkanı seçildi ve bu görevi vefatına kadar sürdürdü.

Eserleri ve Mirası

O sadece bir asker değil, aynı zamanda bir düşünür ve yazardı. Gelecek nesillere ışık tutan başlıca eserleri şunlardır:

1. **Nutuk:** Milli M¼cadele'nin birinci ağızdan belgesi.
2. **Zabit ve Kumandan ile Hasbihâl:** Askerî tecr¼belerinin özeti.
3. **Geometri:** Modern eğitim dilinin temellerinden biri.
4. **Medeni Bilgiler:** Vatandaşlık bilincinin rehberi.

Onur Nişanları ve Madalyalar

Hayatı boyunca gösterdiği kahramanlıklar; Osmanlı Devleti'nden **Mecidî ve Osmanî nişanları**, Alman, Avusturya ve Fransız hükümetlerinden takdirnameler ve nihayetinde bağımsızlığın sembol¼ olan **Kırmızı-Yeşil Şeritli İstiklal Madalyası** ile ödüllendirilmiştir.

Abdüllâtif Naci Eldeniz
1875-1948

2-MİLLİ MÜCADELE'NİN SESSİZ KAHRAMANI: ORGENERAL ABDURRAHMAN NAFİZ GÜRMAN

Vatana Merhaba: Doğumu ve Ailesi

Milli Mücadele'nin seçkin komutanlarından Abdurrahman Nafiz Gürman, 1882 yılında Ege'nin mavi sularına bakan **Bodrum**'da dünyaya geldi. Mehmet Bey'in evladı olan Gürman, ömrünü cepheden cepheye, görevden göreve koşarak vatan hizmetine adadı. 6 Şubat 1966'da aramızdan ayrılan paşamızın naaşı, bugün Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'nda, silah arkadaşlarıyla birlikte ebedi uykusundadır.

İlimle Örülmüş Bir Askerlik Yolu (Eğitim Hayatı)

Askerlik hayatına adımını Ocak 1901'de Harp Okulu ile atan Gürman, başarılarla dolu bir öğrencilik dönemi geçirdi:

- **1903:** Harp Okulu'ndan Teğmen rütbesiyle mezun oldu.
- **1906:** Harp Akademisi'ni "**Mümtaz Yüzbaşı**" derecesiyle bitirerek kurmaylık yolunda ilk büyük adımını attı.

Cephelerin ve Esaretin Ötesinde Bir İrade (Askerî Başarılar)

Gürman Paşa, Osmanlı'nın en zor dönemlerinden Türkiye Cumhuriyeti'nin inşasına kadar her kritik virajda görev almıştır:

- **Trablusgarp ve Balkanlar:** İşkodra savunmasında gösterdiği yararlılıklar, onun askerî dehasının ilk işaretleriydi.
- **Esaret ve Dönüş:** Birinci Dünya Savaşı sırasında Fransızlar tarafından esir edilmesine rağmen, esaret hayatı onun vatan aşkını söndüremedi. 1919'da yurda döner dönmez soluğu Milli Mücadele saflarında aldı.
- **İstiklal Harbi:** Güney Cephesi'nde ve 1. Tümen Komutanlığı bünyesinde Anadolu'nun kurtuluşu için ter döktü. Refet Paşa'nın karargâhında kurmay başkanlığı yaparak zaferin mimarları arasında yer aldı.

Cumhuriyetin Ordu Komutanı ve Genelkurmay Başkanlığı

Zaferden sonra Türk ordusunun modernleşmesinde ve teşkilatlanmasında en üst kademelerde görev yaptı:

- **30 Ağustos 1940:** Orgenerallik rütbesine yükselerek 2. Ordu Komutanı oldu.
- **Zirve Noktası:** 8 Haziran 1949 tarihinde **Türk Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığı** makamına getirilerek ordumuzun en üst yöneticisi oldu.

Tarihe Not Düşen Bir Kalem: Yazdığı Eserler

Gürman Paşa, sadece kılıcıyla değil kalemiyle de tarihe ışık tutmuştur. En önemli eseri, bizzat içinde bulunduğu mücadeleyi anlattığı şudur:

- **1912 - 1913 Balkan Savaşı'nda İşkodra Savunması:** İki ciltlik bu dev eser, askeri strateji ve tarih açısından günümüzde bile önemini korumaktadır.

Kahramanlık Nişanları

Vatan savunmasındaki ¼st¼n hizmetleri birçok nişanla tescillenmiştir:

- **Harp Madalyası** (1915)
- **G¼m¼ş Liyakat Madalyası** (1917)
- **Demir Salip Madalyası** (Alman İmparatorluğu)
- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından verilen Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası ile milli kahramanlar arasındaki yerini almıştır.

Ahmet Derviş
1886-1932

3-ESABERETİ ZAFERLE YENEN KOMUTAN: KORGENERAL AHMET DERVİŞ

Doğumu ve Aile Kökeni

Milli Mücadele'nin seçkin simalarından Ahmet Derviş, 1886 yılında Rumeli'nin kadim topraklarında, **Selanik-Yenice Vardar**'da doğdu. Tevfik Bey'in oğlu olan Ahmet Derviş, ömrünün büyük kısmını vatanın istiklali için cephelelerde ve esaret kamplarında geçirdi. 17 Ocak 1932'de hayata gözlerini yuman paşamızın naaşı, 1988 yılında devlet töreniyle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Askerî Terbiye ve Entelektüel Birikim

Ahmet Derviş, sadece bir savaşçı değil, Almanca ve Fransızca dillerine hâkim, donanımlı bir kurmay subaydı:

- **Eğitim:** 1906'da Harp Okulu'ndan mezun oldu.
- **Mümtaz Başarı:** 1909 yılında Harp Akademisi'ni "**Mümtaz Yüzbaşı**" rütbesiyle bitirerek dikkatleri üzerine çekti.
- **Diplomatik Görev:** Askerî dehasını Berlin Ataşemiliterliği gibi kritik bir görevle uluslararası arenada da temsil etti.

Kalelerden Sahralara: Bir Kahramanlık Destanı

Ahmet Derviş Paşa'nın askerî kariyeri, imkânsızlıklar içinde verilen büyük mücadelelerin özetidir:

- **Yanya ve Taif Savunmaları:** Balkan Harbi'nde Yanya'da, Cihan Harbi'nde ise Hicaz'da Taif Kalesi'ni son ana kadar savunarak tarihe geçti.
- **Zorlu Esaret Yılları:** Hayatının önemli bir kısmını Yunanistan, Mekke, Mısır (Seydibeşir) ve Malta'da esir olarak geçirdi. Ancak her defasında hürriyetine kavuşur kavuşmaz vatan savunmasına koştu.
- **Milli Mücadele:** 1920'de Anadolu'ya iltihak ederek 61. Tümen, 1. Süvari Grubu ve 11. Tümen gibi kritik birliklerin komutasını üstlendi. Büyük Taarruz öncesi ve sonrasında ordunun lojistik ve eğitim yapılanmasında kilit roller oynadı.

Devlet Hizmetinde Üst Düzey Sorumluluklar

Cumhuriyetin ilanından sonra ordunun en üst kademelerinde görev almayı sürdürdü:

- **Komutanlıklar:** 1. Kolordu Komutanlığı ve İstanbul Merkez Komutanlığı görevlerinde bulundu.
- **Bakanlık ve Adalet:** Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarlığı yaptı ve vefatından kısa süre önce Askerî Yargıtay Üyeliğine atandı.

Madalyalar ve Takdirler

Vatanseverliği ve cephelerdeki sarsılmaz duruşu birçok ödülle taçlandırıldı:

- **Osmanlı ve Afgan Nişanları:** Katıldığı savaşlardaki üstün başarıları nedeniyle verilen çeşitli nişanlar.
- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından verilen İstiklal Madalyası ve takdirnamelerle "Milli Kahraman" statüsü tescillendi.

Ahmet Fuat Bulca
1881-1962

4-SELANİK'TEN CUMHURİYET'E BİR ÖMÜR: ALBAY AHMET FUAT BULCA

Doğumu ve Aile Kökeni

1881 yılında, kader birliği yapacağı Mustafa Kemal ile aynı şehirde, **Selanik**'te doğdu. Hüseyin Bey'in oğlu olan Ahmet Fuat, askeri dehasını vatanın en zor günlerinde kanıtlamış bir isimdir. 14 Eylül 1962'de talihsiz bir trafik kazası sonucu vefat eden Bulca'nın naaşı, 1988 yılında devlet töreniyle **Devlet Mezarlığı**'na nakledilerek hak ettiği onur makamına yerleştirilmiştir.

Gençlikten Cepheye (Eğitim ve Yükseliş)

1899 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1902'de teğmen olarak mezun olan Ahmet Fuat, kariyeri boyunca disiplini ve komuta kabiliyetiyle yükseldi:

- **Teğmenlikten Albaylığa:** 1902'de başladığı rütbe yolculuğunda, Milli Mücadele'nin en sıcak günlerinde yarbaylığa, 1924 yılında ise **Albaylık** rütbesine ulaştı.
- **Eğitimci Kimliği:** Selanik Astsubay Okulu'nda öğretmenlik yaparak ordunun temel taşlarını yetiştirdi.

Savaşın Ateş Hattında: Bingazi'den Anadolu'ya

Ahmet Fuat Bulca, imparatorluğun dört bir yanındaki ateş çemberinden geçmiştir:

- **Trablusgarp ve Derne:** Bingazi'de Derne Şark Komutanlığı emrinde İtalyanlara karşı çarpıştı.
- **Birinci Dünya Savaşı ve Esaret:** 23. Alay Komutanı olarak Yıldırım Orduları bünyesinde görev yaparken esir düştü. İki yıllık esaretin ardından 1920'de İstanbul'a dönse de vakit kaybetmeden Anadolu'ya geçti.
- **Milli Mücadele'nin Komutanı:** İnebolu üzerinden İstiklal Harbi saflarına katıldı. 1. Tümen, 29. Tümen ve 24. Tümen Komutanlığı görevlerinde bulunarak Ankara'nın savunulmasında ve zaferin kazanılmasında bizzat rol aldı.

Kanatlanan Bir Vizyon: Türk Hava Kurumu

Askerlikten emekli olduktan sonra da vatan hizmetine devam eden Bulca, Cumhuriyet tarihinin en kritik sivil kurumlarından birine liderlik etti:

- **Meclis Çalışmaları:** Rize ve Çoruh milletvekili olarak dört dönem boyunca TBMM çatısı altında halkın sesi oldu.
- **Havacılığın Öncüsü:** Bugün Türk Hava Kurumu olarak bilinen **Tayyare Cemiyeti**'nin başkanlığını yürüterek Türkiye'nin "istikbal göklerde" vizyonuna büyük katkı sağladı

Onur Nişanları ve İstiklal Madalyası

Gerek Osmanlı gerekse genç Cumhuriyet döneminde üstün başarıları nişanlarla taçlandırılmıştır:

- **Osmanlı ve Alman Nişanları:** Mecidî, Osmanî ve Alman İkinci Kron dö fer nişanları.

- **Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından, Milli M¼cadele'de bizzat cephede g¼sterdiđi kahramanlıklar dolayısıyla verilmiştir.

Ahmet Naci Tınaz
1882-1964

5-CEPHELERİN KURMAY AKLI VE DEVLET ADAMI: KORGENERAL NACİ TINAZ

Doğumu ve Aile Kökeni

Milli Mücadele'nin stratejik zekâlarından Naci Tınaz, 1882 yılında bugün Yunanistan sınırları içerisinde kalan **Serfice**'de doğdu. Ahmet Bey'in oğlu olan Tınaz, ömrünü Osmanlı'nın son dönemindeki varlık yokluk savaşlarından Cumhuriyet'in inşasına vakfetti. 25 Kasım 1964'te vefat eden paşamızın naaşı, 1988 yılında törenle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Kurmaylıktan Komutanlığa (Eğitim ve Yükseliş)

Askeri eğitimini başarıyla tamamlayan Naci Tınaz, ordunun sevk ve idaresinde uzmanlaşmış bir kurmay subaydı:

- **Eğitim:** 1904 yılında Harp Okulu'nu, 1907 yılında ise Harp Akademisi'ni bitirerek **Kurmay Yüzbaşı** rütbesini aldı.
- **Hızlı Yükseliş:** Büyük Taarruz'un hemen ardından 1922'de Albaylığa, 1930 yılında ise **Korgenerallik** rütbesine ulaştı.

Batı Cephesi'nin Kurmay Başkanı (Askerî Başarılar)

Naci Tınaz'ın askeri kariyeri, Anadolu'nun kurtuluşunda kilit bir rol oynamıştır:

- **İstanbul'dan Anadolu'ya:** 10 Ocak 1921'de, vatanın işgal altında olduğu en zor günlerde İstanbul'dan kaçarak İnebolu üzerinden Milli Mücadele saflarına katıldı.
- **Stratejik Görev:** Batı Cephesi Komutanlığı **Kurmay Başkanı** olarak görev yaptı ve Yunan ordusuna karşı yürütülen harekâtların planlanmasında bizzat bulundu.
- **Tümen Komutanlığı:** Sakarya Meydan Muharebesi ve Büyük Taarruz döneminde 15. Tümen Komutanı olarak bizzat ateş hattında yer aldı.

Ordunun ve Devletin Zirvesinde

Cumhuriyet ilan edildikten sonra da yüksek sorumluluklar üstlenmeye devam etti:

- **Jandarma Genel Komutanlığı:** 1935-1938 yılları arasında asayişin temini için Jandarma Genel Komutanı olarak hizmet verdi.
- **Milli Savunma Bakanlığı:** Sivil hayata geçtikten sonra Bursa ve Ankara milletvekili seçildi; V. dönemde **Milli Savunma Bakanı** olarak Türk ordusunun modernleşmesine katkı sundu.
- **Mülki Amir:** Kolordu komutanlığı görevinin yanı sıra ek görevle **Sivas Valiliği** yaparak devlet idaresindeki çok yönlülüğünü kanıtladı.

Kahramanlık Nişanları

Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya ve İstiklal Savaşları'nda gösterdiği üstün başarılar takdirle karşılanmıştır:

- **Osmanlı ve Alman Nişanları:** Cephe­deki başarıları dolayısıyla her iki devlet tarafından çeşitli nişanlarla ödüllendirildi.
- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından, istiklal yolundaki sarsılmaz iradesi nedeniyle madalya ile onurlandırıldı.

Ahmet Nuri Öztekin
1876-1951

6-SİBİRYA'DAN İSTİKLAL'E BİR VATAN SEVDALISI: ALBAY HALİT AKMANSÜ

Doğumu ve Aile Kökeni

1876 yılında Balıkesir'in huzurlu ilçesi **Bandırma**'da dünyaya geldi. İsmail Hakkı Bey'in oğlu olan Halit Bey, Osmanlı'nın çöküş dönemindeki en çetin sınavlardan geçmiş bir askerdir. Kendisinin mezarı ve varisleri tespit edilemediği için naaşı Devlet Mezarlığı'na nakledilememiş olsa da, hatırası Türk milletinin ve bağımsızlık tarihinin sinesinde ebediyen korunacaktır.

Donanımlı Bir Kurmay Subay (Eğitim Hayatı)

Halit Bey, sadece askeri yetenekleriyle değil, entelektüel birikimiyle de öne çıkan bir subaydı:

- **Eğitim:** 1900 yılında Harp Okulu'nu bitirdi.
- **Mümtaz Başarı:** 1902 yılında Harp Akademisi'nden "**Mümtaz Yüzbaşı**" rütbesiyle mezun oldu.
- **Lisan Bilgisi:** Almanca ve Fransızca dillerine hâkimiyetiyle modern askeri gelişmeleri yakından takip etti.

- **Eğitimci Kimliği:** Erzincan Askeri Lisesi'nde öğretmen yardımcılığı yaparak genç subayların yetişmesine katkı sağladı.

Esaretle Sınanan Bir Kahramanlık (Askerî Başarılar)

Onun hayat hikâyesi, sabır ve azmin en somut örneklerinden biridir:

- **Balkanlar ve İlk Esaret:** 1912'de Selanik'in düşüşü sırasında Yunanlılara esir düştü ve bir yıl esaret hayatı yaşadı.
- **Sarıkamış ve Sibiryâ Sürgünü:** Birinci Dünya Savaşı'nda 3. Ordu Karargâhı'nda görevliyken, 20 Ocak 1916'da Sarıkamış civarında Ruslara esir düştü. Binlerce kilometre uzağa, dondurucu soğuklarıyla bilinen **Sibiryâ**'ya gönderildi.
- **Milli Mücadele'ye Dönüş:** 1920 yılında esareten döner dönmez, dinlenmek yerine vatanın kurtuluşu için Anadolu'ya geçti. 3. Kafkas Tümen Komutanı olarak Doğu cephesinde ve iç isyanların bastırılmasında kritik roller üstlendi.

Cumhuriyet Yolunda Hizmetler

Savaşın ardından askeri teşkilatlanma ve disiplin konularında görevler aldı:

- **Askerlik Dairesi Başkanlıkları:** Yozgat ve Tokat Askerlik Dairesi Başkanı olarak görev yaptıktan sonra 1928 yılında kendi isteğiyle Albay rütbesiyle emekli oldu.

Onur Madalyası

Dört büyük savaşa (Trablusgarp, Balkan, Cihan Harbi ve İstiklal Savaşı) katılan ve iki kez ağır esaret koşullarına göğüs geren Halit Bey'in göğsündeki en büyük onur:

- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından, istiklal yolunda sergilediği sarsılmaz sadakat ve kahramanlık nedeniyle tevcih edilmiştir.

Ahmet Zeki Soydemir
1883-1954

7-VATANIN İSİMSİZ VE SADIK EVLADI: ALBAY HALİT AKMANSÜ

Doğumu ve Aile Kökeni

1876 yılında, Marmara'nın kıyısında, **Bandırma**'da dünyaya geldi. İsmail Hakkı Bey'in oğlu olan Halit Bey, Osmanlı'nın son dönemindeki en zorlu sınavlardan geçmiş, ömrünü cepheden esarete, esaretten hürriyete vakfetmiş bir askerdir. Ne yazık ki mezarı ve varisleri tespit edilemediği için naaşı Devlet Mezarlığı'na nakledilememiştir; ancak onun asıl istirahatgahı, uğruna savaştığı bu aziz vatanın sinesidir.

Harbiye'den Sibiry'a Bir Kahramanlık Hikâyesi

Halit Bey, sadece cesaretiyle değil, donanımlı askeri bilgisiyle de dikkat çeken bir subaydı:

- **Eğitim:** 1900 yılında Harp Okulu'nu bitirdi, 1902'de ise "**Mümtaz Yüzbaşı**" olarak Harp Akademisi'nden mezun oldu.
- **Lisan:** Almanca ve Fransızca dillerine hâkimiyetiyle modern askeri taktikleri yakından takip etti.
- **Öğretmenlik:** Erzincan Askeri Lisesi'nde genç dimağları vatan sevgisiyle yetiştirdi.

Esaretle Geçen Yıllar ve Bitmeyen Vatan Aşkı

Halit Bey'in hayatı, sabrın ve metanetin sembolüdür. İki kez esaretin soğuk yüzünü görmesine rağmen, hürriyete kavuştuğu her an soluğu vatan savunmasında almıştır:

- **Balkan Esareti:** 1912'de Selanik'in düşüşüyle Yunanlılara esir düştü ve bir yıl boyunca vatanından uzak kaldı.
- **Sibirya Sürgünü:** Birinci Dünya Savaşı'nda, 1916 yılında Sarıkamış yakınlarında Ruslara esir düşerek binlerce kilometre uzağa, **Sibirya**'ya gönderildi. Yıllarca süren bu zorlu esaret, onun vatan aşkını söndüremedi.
- **İstiklal Mücadelesi:** 1920'de esareten döner dönmez Ankara'nın çağrısına kulak verdi. 3. Kafkas Tümen Komutanı olarak Anadolu'nun her karış toprağı için çarpıştı.

Cumhuriyet'in Emrinde Son Görevler

Zaferden sonra askeri idarede sorumluluklar üstlenerek ordunun teşkilatlanmasına katkı sağladı:

- **Askerlik Dairesi Başkanlıkları:** Yozgat ve Tokat Askerlik Dairelerinde başkanlık yaptıktan sonra 1928 yılında, onurlu bir askerlik hayatını noktalayarak emekliye ayrıldı.

Yüce Bir Nişan: İstiklal Madalyası

Dört büyük savaşa (Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya ve İstiklal Savaşı) katılan, Sibirya steplerinde hürriyet hayaliyle yaşayan bu kahramanımız;

- TBMM tarafından en onurlu ödül olan **İstiklal Madalyası** ile ödüllendirilmiştir.

Akif Erdemgil
1876-1962

8-BOZKIRIN ASİL SÜVARİSİ: TÜMGENERAL AKİF ERDEMGİL

Doğumu ve Aile Kökeni

1876 yılında, Balkanlar'ın kilit şehri **Manastır**'da dünyaya geldi. Fazıl Bey'in oğlu olan Akif Erdemgil, askerlik hayatı boyunca hızı ve cesaretiyle tanınan süvari birliklerinin vazgeçilmez bir ismi oldu. 22 Mart 1962'de hayata gözlerini yuman paşamız, ardında sarsılmaz bir sadakat ve başarı dolu bir askeri geçmiş bıraktı.

Süvari Sınıfının Yükselen Yıldızı (Eğitim ve Rütbeler)

Gençlik yıllarında girdiği Harp Okulu'ndan itibaren süvari sınıfındaki yeteneğiyle dikkat çekti:

- **İlk Adım:** 1894'te girdiği Harp Okulu'ndan 1896'da teğmen olarak mezun oldu.
- **Terfi Yılları:** Trablusgarp ve Birinci Dünya Savaşı'ndaki başarılarıyla rütbeleri bir bir tırmandı. 1921 yılında Milli Mücadele'nin en sıcak günlerinde Albaylığa, 1927 yılında ise **Tümgenerallik** rütbesine yükseldi.

Irak'tan Elcezire'ye: At Sirtında Bir Ömür (Askerî Başarılar)

Akif Erdemgil, özellikle süvari taktikleri ve sınır güvenliği konularında uzmanlaşmış bir komutandı:

- **Irak ve Kafkas Cepheleeri:** Birinci Dünya Savaşı sırasında Irak Süvari Tugayı ve Kafkas Süvari Tümeni komutanlıklarını yürüterek zorlu coğrafyalarda düşmana karşı amansız bir mücadele verdi.
- **Milli Mücadele ve Batı Cephesi:** İstiklal Harbi'nde El cezire Cephesi Komutan Vekilliği gibi stratejik görevler üstlendi. Ardından Batı Cephesi'nde süvari tümenlerinin başına geçerek, düşmanın geri çekilme hatlarını kesen ve hızıyla baskınlar düzenleyen birlikleri yönetti.
- **İstanbul ve Yargı:** Savaş sonrasında İstanbul'da Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde önemli komisyonlarda başkanlık yaptı ve askeri kariyerini **Askerî Yargıtay Üyeliği** ile taçlandırdı.

Sivil Hayat ve Meclis Hizmeti

Ordudan emekli olduktan sonra tecrübesini siyaset sahnesine taşıdı:

- **Sivas Milletvekiliği:** TBMM'nin V. ve VI. dönemlerinde Sivas Milletvekili olarak seçildi ve Cumhuriyet'in kalkınma hamlelerine parlamento çatısı altında destek verdi.

Onur ve Sadakat Nişanları

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e kadar uzanan süreçte, göğsü kahramanlık nişanlarıyla donatıldı:

- **Mecidî ve Osmanî Nişanları:** Beşinci, dördüncü ve üçüncü dereceden Mecidî nişanları ile dördüncü dereceden Osmanî nişanı sahibiydi. Özellikle 1918 yılında aldığı **Kılınçlı Mecidî Nişanı**, savaş meydanındaki üstün cesaretinin simgesi oldu.

- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından verilen İstiklal Madalyası ve takdirnamelerle, Cumhuriyet tarihinin unutulmaz kahramanları arasındaki yerini aldı

Alaattin Koval
1882-1930

9-ZAFERİN STRATEJİK AKLI: TÜMGENERAL KENAN DALBAŞAR

Doğumu ve Aile Kökeni

1882 yılında İmparatorluğun kalbi **İstanbul**'da dünyaya geldi. Emeksiz zadelerden Mustafa Bey'in oğlu olan Kenan Dalbaşar, hayatını cephelerde geçen bir ömürle vatanına vakfetti. 8 Ağustos 1930'da, henüz görevi başındayken vefat eden paşamızın naaşı, önce Karaca Ahmet Mezarlığı'na defnedilmiş; 27 Eylül 1988'de ise devlet töreniyle **Devlet Mezarlığı**'ndaki ebedi istirahatgâhına nakledilmiştir.

Kurmaylıktan Generalliğe (Eğitim ve Yükseliş)

Kenan Dalbaşar, askeri kariyerini üstün bir başarı grafiğiyle inşa etti:

- **Eğitim:** 1901'de girdiği Harp Okulu'ndan 1903'te teğmen; 1906 yılında ise Harp Akademisi'nden **Kurmay Yüzbaşı** olarak mezun oldu.
- **Terfi Yılları:** Birinci Dünya Savaşı ve İstiklal Harbi'ndeki başarıları onu 1922'de Albaylığa, 1927 yılında ise **Tümgenerallik** (Mirliva) rütbesine taşıdı.

Yemen'den Dumlupınar'a Bir Kahramanlık Kronolojisi

Dalbaşar Paşa, Türk askeri tarihinin en zorlu sınavlarında en ön saflarda yer almıştır:

- **Çanakkale'nin Unutulmaz Kahramanı:** 4. Tümen Kurmay Başkanı olarak **Zığındere, Kerevizdere, Arıburnu, Conkbayırı ve Anafartalar** muharebelerinde bizzat bulundu. Çanakkale'nin geçilemeyeceğini dünyaya kanıtlayan stratejik kararların ortağı oldu.
- **Doğu ve Elcezire Cepheleeri:** Kafkas Tümen Komutan Vekili olarak Doğu Cephesi'nde mevzi muharebelerini yönetti. Milli Mücadele'nin başladığı 1919 yılında Doğu Trakya Harekâtı'nda görev aldı.
- **Büyük Taarruz ve Zafer:** 41. Tümen Komutanı olarak **Büyük Taarruz**'a katıldı ve düşmanın Anadolu'dan sökülüp atılmasında tümeniyle birlikte destan yazdı.

Cumhuriyet Ordusunun Modernleşmesi

Savaşın sonra askeri eğitimin ve teknik donanımın geliştirilmesi için çalıştı:

- **Müfettişlik ve Eğitim:** 1928 yılından itibaren Piyade Makineli Tüfek Müfettişliği görevini üstlenerek ordunun ateş gücünün modernizasyonuna katkı sağladı. Vefat ettiğinde halen "Büyük Kumanda Kursu"nda bilgisini tazelemekte ve aktarmaktaydı.

Onur ve Kahramanlık Nişanları

Kenan Dalbaşar'ın göğsünde taşıdığı madalyalar, katıldığı dört büyük savaşın (Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya ve İstiklal Savaşları) sessiz tanıklarındır:

- **Gümüş Liyakat ve İmtiyaz Madalyaları:** Cephedeki fedakârlıkları için verilen nişanlar.

- **Harp Madalyası:** Çanakkale ve diğer muharebelerdeki cesareti için takdim edildi.
- **İstiklal Madalyası:** Cumhuriyet'in kuruluşundaki sarsılmaz emeği nedeniyle TBMM tarafından onurlandırıldı.

Ali Fuat Cebesoy
1882-1968

10-ATATÜRK'ÜN SINIF ARKADAŞI VE İSTİKLALİN İLK MEŞALESİ: KORGEMERAL ALİ FUAT CEBESÖY

Doğumu ve Köklü Aile Mirası

23 Eylül 1882'de İstanbul'da, asker ve siyasetçi bir ailenin evladı olarak doğdu. Babası, Milli Mücadele'nin ilk Bayındırlık Bakanı İsmail Fazıl Paşa'dır. 10 Ocak 1968'de aramızdan ayrılan Ali Fuat Paşa, vasiyeti üzerine Milli Mücadele'de büyük kahramanlıklar gösterdiği Geyve civarındaki **Ali Fuat Paşa İstasyonu**'nda bulunan caminin avlusuna defnedilmiştir. Ailesinin isteğiyle, halkıyla iç içe yattığı bu mekan değiştirilmemiş ve naaşı Devlet Mezarlığı'na nakledilmemiştir.

Harbiye'den Roma'ya Uzanan Bir Kariyer

Eğitim hayatı, onun entelektüel ve stratejik derinliğini şekillendirdi:

- **Eğitim:** St. Joseph Lisesi'nin ardından girdiği Harp Okulu'ndan 1902'de teğmen, 1905'te ise Harp Akademisi'nden **Kurmay Yüzbaşı** olarak mezun oldu.
- **Diplomasi ve Dil:** Fransızca ve Almanca dillerine hakimiyeti sayesinde Roma Ataşemiliterliği gibi kritik görevlerde bulundu.

Cephelerin Sarsılmaz Komutanı (Askerî Başarılar)

Ali Fuat Paşa, imparatorluğun son savunma hatlarından Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar her cephede en ön saftaydı:

- **Balkanlar ve Esaret:** Balkan Savaşı'nda Yanya'da yaralanarak esir düştü. Esaret dönüşü Genelkurmay'da önemli görevler üstlendi.
- **Cihan Harbi:** Sina-Filistin Cephesi'nde 25. Tümen ile Kanal Harekâtı'na katıldı. Kafkas Cephesi'nde Bitlis ve Van bölgelerindeki muharebeleri yönetti.
- **Batı Cephesi ve Kuvayı millîye:** 20. Kolordu Komutanı iken Sivas Kongresi kararıyla **Batı Anadolu Genel Kuvayı millîye Komutanlığı**'na atandı. Düzenli ordunun temellerini atan ve Batı Cephesi'ni kuran isim oldu.

Diplomasi ve Devlet Adamlığı

Askeri başarılarını, genç Cumhuriyet'in dış dünyadaki sesi olarak devam ettirdi:

- **Moskova Büyükelçiliği:** 1920'de TBMM'nin Moskova Büyükelçisi olarak Sovyetler Birliği ile ilişkilerin temellerini attı.
- **Siyasi Kariyer:** TBMM İkinci Başkanlığı, Bayındırlık Bakanlığı ve Ulaştırma Bakanlığı görevlerinde bulundu. 1948 yılında **TBMM Başkanı** olarak devletin zirvesinde yer aldı.

Kaleminden Tarihe Sızanlar: Eserleri

Yaşadığı tarihi sadece yazmakla kalmadı, gelecek nesiller için kayda geçirdi:

- **Sınıf Arkadaşım ATATÜRK:** Gazi Paşa ile olan dostluğunu anlatan eşsiz eser.
- **Millî Mücadele Hatıratı** ve **Moskova Hatıraları:** Cumhuriyet tarihinin en önemli kaynakları arasındadır.

Nişan ve Madalyalar: Bir Kahramanlık Galerisi

Göğsü, dünyanın dört bir yanından gelen takdirlerle donatıldı:

- **İstiklal Madalyası:** Milli Mücadele'deki eşsiz hizmetleri için Kırmızı-Yeşil şeritli madalya ile onurlandırıldı.
- **Uluslararası Takdir:** Alman Demir Salip ve Kırmızı Kartal nişanları ile Avusturya Demir Kron nişanlarının sahibi oldu.

Ali Hikmet Ayerdem
1876-1939

11-DEMİR YOLLARINDAN İSTİKLALE BİR ÖMÜR: KORGENERAL ALİ HİKMET AYERDEM

Doğumu ve Aile Kökeni

1876 yılında, Rumeli'nin köklü yerleşimlerinden **Yenişehir**'de dünyaya geldi. İsmail Bey'in oğlu olan Ali Hikmet Bey, askeri kariyerini stratejik zekâ ve lojistik uzmanlıkla birleştirmiş müstesna bir komutandır. 21 Mart 1939'da aramızdan ayrılan paşamızın naaşı, önce İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedilmiş; 29 Kasım 1988'de ise devlet töreniyle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Eğitimden Kurmaylığa Uzanan Yol

Askeri eğitimini Bursa ve İstanbul'da başarıyla tamamlayan Ayerdem, ordunun kurmay kademesinde hızla yükseldi:

- **Eğitim:** 1893'te Işıklar Askerî Lisesi'ni, 1898'de Harp Okulu'nu bitirdi. 1902 yılında Harp Akademisi'nden **Kurmay Yüzbaşı** olarak mezun oldu.
- **Terfi Kronolojisi:** 1918'de Albaylığa, Büyük Taarruz'daki üstün başarıları neticesinde 1922'de Tümgeneralliğe ve 1926 yılında **Korgenerallik** rütbesine ulaştı.

Yıldız Sarayı'ndan Anadolu Sahralarına (Askerî Başarılar)

Ali Hikmet Paşa'nın kariyeri, Türk siyasi ve askeri tarihinin kırılma noktalarıyla doludur:

- **31 Mart Vakası ve Yıldız:** Hareket Ordusu ile İstanbul'a gelerek Yıldız Sarayı'na yürüyen kolun komutanlığını yaptı ve sarayı teslim alan isim olarak tarihe geçti.
- **Lojistik Deha:** Uzun yıllar İzmir ve Aydın çevresinde Demir Yolları Hat Komiseri ve İşletme Müdürü olarak görev yaptı. Bu uzmanlığı, savaş dönemlerinde ordunun sevkiyat gücünü yönetmesinde kilit rol oynadı.
- **Kafkas Cephesi ve Milli Mücadele:** Birinci Dünya Savaşı'nda 49. Tümen Komutanı olarak Kafkasya'nın zorlu şartlarında çarpıştı. 1921'de İnebolu üzerinden Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'ye katıldı.
- **Kolordu Komutanlığı:** Milli Müdafaa Vekâleti Müsteşarlığı ve 2. Kolordu Komutanlığı görevlerinde bulunarak istiklal madalyasına giden yolda tümenlerini zaferden zafere taşıdı.

Meclis Çatısı Altında Hizmet

Askerlik hayatındaki disiplinini sivil idareye de taşıyan Ayerdem, halkın temsilcisi olarak görev yaptı:

- **Milletvekilliği:** II. Dönem Bursa ve V. Dönem Gaziantep Milletvekili olarak TBMM'de yer aldı, Cumhuriyet'in inşasında yasama görevlerini başarıyla yürüttü.

Nişan ve Madalyalar: Sadakatin Nişaneleri

Vatan savunmasındaki üstün hizmetleri ulusal ve uluslararası nişanlarla tescillenmiştir:

- **Mecidî Nişanı ve Gümüş Liyakat Madalyası:** Erken dönem başarılarının ödülleri.

- **Fransuva Josef Nişanı:** Avusturya-Macaristan İmparatorluğu tarafından takdim edilen uluslararası takdir nişanı.
- **Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası:** Milli M¼cadele'de bizzat cephede gösterdiği kahramanlıklar dolayısıyla TBMM tarafından onurlandırıldı.

Ali İhsan Sabis
1882-1957

12-IRAK CEPHESİ'NİN SÖNMEZ MEŞALESİ: TÜMGENERAL ALİ İHSAN SABİS

Doğumu ve Aile Kökeni

1882 yılında İstanbul'un tarihi semtlerinden **Cihangir**'de dünyaya geldi. Cemal Bey'in oğlu olan Ali İhsan Sabis, Türk askerî tarihine hem bir savaş stratejisti hem de bir tarihçi olarak adını yazdırmıştır. 9 Aralık 1957'de vefat eden paşamızın kabri, İstanbul **Zincirlikuyu Mezarlığı**'nda bulunmaktadır.

Akademik Bir Deha (Eğitim Hayatı)

Ali İhsan Paşa, döneminin en donanımlı ve entelektüel subaylarından biriydi:

- **Birincilikle Mezuniyet:** 1902'de Topçu Harp Okulu'nu bitirdi. 1905 yılında ise Harp Akademisi'nden **okul birincisi** olarak kurmay yüzbaşı rütbesiyle mezun oldu.
- **Avrupa Tecrübesi:** 1909-1911 yılları arasında Alman ordusunda eğitim göyerek modern savaş tekniklerini yerinde inceledi.
- **Dil Bilgisi:** Almanca, İngilizce ve Fransızca dillerine olan hâkimiyeti, ona dünya askerî literatürünü yakından takip etme imkânı sağladı.

Sabis Muharebesi'nden Malta Sürgününe (Askerî Başarılar)

Onun askerî kariyeri, zorlu coğrafyalarda kazanılan mutlak zaferlerle doludur:

- **Irak ve İran Harekâtı:** 13. Kolordu Komutanı olarak Irak Cephesi'nde İngilizlere karşı kazandığı **9-10 Mart 1916 Sabis Muharebesi**, askerî tarihimizin parlak sayfalarından biridir (Soyadını da bu zaferden almıştır).
- **Kafkasya ve Musul:** 6. Ordu Komutanlığı görevinde Musul ve çevresinin müdafaasında büyük kararlılık gösterdi.
- **Malta Sürgünü ve İstiklal Harbi:** İngilizler tarafından "tehlikeli bir komutan" olarak görülerek Malta'ya sürgün edildi. Esaretten döner dönmez Kuşadası üzerinden Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'ye katıldı ve **1. Ordu Komutanlığı** görevini üstlendi.

Tarihe Işık Tutan Bir Kalem

Ali İhsan Paşa, yaşadığı tarihi sadece yazan değil, aynı zamanda belgeleyen bir isimdi:

- **Milletvekilliği:** 1950 yılında Afyonkarahisar Milletvekili olarak Meclis'te görev yaptı.
- **Harp Hatıralarım:** Beş ciltlik dev eseri, Birinci Dünya Savaşı ve İstiklal Harbi'nin gizli kalmış yönlerine ışık tutan en önemli birincil kaynaklar arasında yer alır.

Nişan ve Madalyalar

Savaş meydanlarındaki üstün yararlılıkları, yerli ve yabancı pek çok nişanla ödüllendirilmiştir:

- **Osmanlı Nişanları:** Kılınçlı Osmani ve Mecidî nişanları ile Altın/Gümüş Liyakat ve İmtiyaz madalyaları.
- **Uluslararası Onur:** Alman Demir Salip Nişanı ve Avusturya-Macaristan askerî liyakat nişanları.
- **İstiklal Madalyası:** Vatanın bağımsızlığı yolundaki sarsılmaz hizmetlerinin nişanesi olarak takdim edilmiştir.

Ali Sait Akbaytogan
1872-1950

12-MALTA'DAN ANADOLU'YA BİR İSTİKLAL YOLCUSU: ORGENERAL ALİ SAİT AKBAYTOGAN

Doğumu ve Aile Kökeni

1872 yılında, Kuvayı millîye ruhunun harmanlandığı topraklarda, **Balıkesir**'de dünyaya geldi. Canbulat Bey'in oğlu olan Ali Sait Akbaytogan, Osmanlı'nın son döneminden Cumhuriyet'in temellerine kadar her aŐamada vatanına sadakatle hizmet etti. 20 Mart 1950'de vefat eden paşamızın naaşı, İstanbul **Zincirlikuyu Mezarlığı**'nda ebedi istirahatg hında bulunmaktadır.

Harbiye'den Generalliğe Uzanan Yol

Askeri eğitimini başarıyla tamamlayan Akbaytogan, ordunun kurmay kademesinde en üst rütbelere kadar yükselmiş saygın bir komutandı:

- **Eğitim:** 1896'da Harp Okulu'nu, 1898'de ise Harp Akademisi'ni **Kurmay Yüzbaşı** rütbesiyle bitirdi.
- **Rütbe GeliŐimi:** Birinci Dünya Savaşı'nın ateş hattında 1915'te Tümgeneral, Büyük Taarruz sonrası 1923'te Korgeneral ve 1927 yılında ordunun en üst rütbesi olan **Orgenerallik** makamına ulaştı.

Yemen'den Doğu Cephesi'ne: Bir Kahramanlık Panoraması

Ali Sait Paşa'nın askeri hayatı, zorlu coğrafyalarda verilen çetin mücadelelerle şekillendi:

- **Esaret ve Sürgün:** Birinci Dünya Savaşı'nda Yemen'de İngilizlere esir düştü. Esaret dönüşü İstanbul Muhafızlığı görevindeyken, 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgali üzerine İngilizler tarafından tutuklanarak **Malta**'ya sürüldü.
- **Milli Mücadele'ye Katılım:** 1921'de Malta'dan döner dönmez İnebolu üzerinden Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele saflarına katıldı.
- **Hukuk ve Komutanlık:** Savaşın en sıcak günlerinde **Askerî Yargıtay Başkanı** olarak görev yaptı; ardından 9. Kolordu Komutanlığı ve Doğu Cephesi Komutan Vekilliği gibi kritik sorumluluklar üstlendi.
- **Ordu Müfettişlikleri:** 1. ve 3. Ordu Müfettişliği görevlerinde bulunarak Türk ordusunun disiplin ve teşkilatlanmasında kilit rol oynadı.

Meclis Çatısı Altında Hizmet

Askeri üniformasını çıkardıktan sonra da vatanına sivil kanatta hizmet etmeye devam etti:

- **Kocaeli Milletvekilliği:** V. ve VI. dönemlerde Kocaeli Milletvekili olarak TBMM'de görev aldı ve Cumhuriyet'in gelişimine yasama alanında katkı sundu.

Onur ve Sadakat Nişanları

Katıldığı dört büyük savaşta (Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya ve İstiklal Savaşları) gösterdiği üstün başarılar takdirle karşılanmıştır:

- **Dördüncü Mecidî Nişanı:** Erken dönem başarılarının nişanesi.

- **İstiklal Madalyası:** Vatanın kurtuluğu yolunda gösterdiği sarsılmaz azim ve Malta sürgününe rağmen sönmeyen vatan aşkı nedeniyle TBMM tarafından onurlandırıldı.

Ali Sami Sabit Karaman
1877-1957

13-CEPHELERİN MUARİFİ VE SÜVARİ KOMUTANI: TÜMGENERAL CEVAT RİFAT ATILHAN

Doğumu ve Köklü Soyu

1877 yılında, medeniyetlerin buluşma noktası **Şam**'da dünyaya geldi. Karamanoğulları'na mensup Yesarizadelerden Mustafa Sabit Paşa'nın oğlu olan Cevat Rifat Bey, hem kılıcı hem de kalemiyle Türk tarihine damga vurmuş müstesna bir şahsiyettir. 4 Eylül 1957'de vefat eden Atilhan, ömrünü vatanın bağımsızlığına ve Türk askeri literatürünün zenginleşmesine adanmıştır.

Lisanla Örülü Bir Askeri Kariyer (Eğitim Hayatı)

Atilhan, ordunun en donanımlı ve entelektüel subaylarından biri olarak dikkat çekti:

- **Eğitim:** 1894'te girdiği Harp Okulu'ndan 1896'da teğmen olarak mezun oldu.
- **Dil ve Uzmanlık:** Fransızca ve Almanca dillerine ileri derecede hâkimdi. Bu yeteneği sayesinde Harp Okulu ve Tıbbiye İdadisi'nde lisan öğretmenliği yaptı, Genelkurmay'ın Alman Masası'nda görev aldı.

- **Almanya Tecrübesi:** Süvari taktiklerini yerinde incelemek üzere Almanya'da eğitim gördü.

Yemen'den Dumlupınar'a Bir Kahramanlık Serüveni

Beş büyük savaşın tozunu yutan Cevat Rifat Paşa, Türk süvari sınıfının en yetkin isimlerindendi:

- **Savaş Meydanlarında İlk Adımlar:** 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'ndan itibaren Trablusgarp ve Balkan Savaşları'nda gönüllü olarak en ön saflarda çarpıştı.
- **Cihan Harbi ve Esaret:** Irak Cephesi Süvari Komutanlığı ve 19. Tümen Komutanlığı gibi üst düzey görevler yürüttü. 1918 yılında Filistin'de esir düşerek bir yılını Mısır'daki esir kamplarında geçirdi.
- **Milli Mücadele'nin Süvari Gücü:** 1921'de Anadolu'ya geçerek Doğu Cephesi'nde 6. Süvari Tümeni'nin başına geçti. Kars Vali Vekilliği ve Süvari Müfettişliği görevleriyle ordunun vurucu gücünü organize etti.
- **Askeri Yargı:** Kariyerini 1934 yılında **Askerî Yargıtay Üyeliği** ile taçlandırdı.

Kaleminden Dökülen Tarih: Eserleri

Atılhan, sadece savaşmakla kalmamış, stratejik ve tarihi konularda çok sayıda telif ve çeviri eser bırakmıştır:

- **Tarihi ve Siyasi Eserler:** *İstiklal Mücadelesi ve Enver Paşa, Trabzon ve Kars Hatıraları, Yahudi Tarihi ve Siyon Önderlerinin Protokolleri.*
- **Askeri Çeviriler:** *Süvarinin Hidemat-ı Seferiyeye İhzarı, Kara Subaylarına Mahsus Hukuki Harp.*

Onur Nişanları ve İstiklal Madalyası

Gerek Osmanlı Devleti gerekse TBMM tarafından üstün hizmetleri nedeniyle pek çok kez ödüllendirildi:

- **Osmanlı Nişanları:** Mecidî ve Osmani nişanları; G¼m¼ş Liyakat ve İmtiyaz Muharebe madalyaları.
- **İstiklal Madalyası:** Milli M¼cadele'nin her safhasında gösterdiği feragat ve kahramanlık nedeniyle TBMM tarafından onurlandırıldı.

Asım Gündüz
1880-1970

14-BATI CEPHESİ'NİN KURMAY AKLI: ORGENERAL ASIM GÜNDÜZ

Doğumu ve Aile Kökeni

1880 yılında, Anadolu'nun kadim şehri **Kütahya**'da dünyaya geldi. Müftü Hacı İsmailoğulları'ndan Ömer Bey'in oğlu olan Asım Gündüz, askerî disiplini ilmi derinlikle birleştiren bir şahsiyetti. 14 Ocak 1970'te İstanbul'da vefat eden paşamızın naaşı, **Zincirlikuyu Mezarlığı**'nda ebedi istirahatgâhında bulunmaktadır.

Harbiye'den Alman Ordusuna: Seçkin Bir Eğitim

Asım Gündüz, döneminin en parlak kurmaylarından biri olarak yetişti:

- **Eğitim:** 1901'de Harp Okulu'nu, 1905'te Harp Akademisi'ni bitirdi.
- **Avrupa Tecrübesi:** 1909-1911 yılları arasında Alman ordusunda eğitim görerek kıta tecrübesi kazandı; Almanca ve Fransızca dillerine olan hâkimiyetiyle askerî literatürde otorite haline geldi.
- **Hocalık:** Harp Akademisi'nde Tabiye (taktik) öğretmenliği yaparak geleceğin komutanlarını, hatta şehzadeleri yetiştirdi.

Sakarya'dan Büyük Taarruz'a Strateji Dehası

Asım Gündüz'ün askerî kariyeri, Türk bağımsızlık savaşının planlama safhasındaki en kritik görevlerle örülüdür:

- **Esaret ve Dönüş:** Birinci Dünya Savaşı'nda Filistin Cephesi'nde tümen komutanıyken Şam yakınlarında İngilizlere esir düştü. Esaretten döner dönmez Ankara'nın safına geçti.
- **Batı Cephesi Kurmay Başkanlığı:** 1921'den zaferin kazanıldığı güne kadar **Batı Cephesi Kurmay Başkanı** olarak görev yaptı. Sakarya Meydan Muharebesi ve Büyük Taarruz'un harekât planlarının hazırlanmasında İsmet Paşa'nın en yakın çalışma arkadaşı oldu.
- **Müzakere Masasında Bir Paşa:** Askerî başarısını diplomasiye taşıdı. **Montrö Boğazlar Sözleşmesi** görüşmelerinde delege, Hatay meselesinde ise Fransızlarla yürütülen müzakerelerde heyet başkanı olarak vatan topraklarının güvenliğini masada da korudu.

Devlet Adamlığı ve Eserleri

Genelkurmay II. Başkanlığı ve Yüksek Askerî Şûra üyeliği gibi zirve görevlerden sonra sivil hayatta da vatanına hizmet etti:

- **Milletvekilliği:** Kendi memleketi Kütahya'dan VIII. ve IX. dönem milletvekili olarak Meclis'te görev aldı.
- **Tarihe Not Düşen Kitaplar:** *Hatıralarım*, *Şeria Muharebeleri* ve bizzat içinde bulunduğu zaferleri anlattığı *Sakarya* gibi eserleri, tarih araştırmacıları için altın değerindedir.

Nişan ve Madalyalar: Bir Göğüs Dolusu Onur

Dünyanın dört bir yanından aldığı nişanlar, onun uluslararası çapta saygın bir komutan olduğunun kanıtıdır:

- **Osmanlı ve Avrupa Nişanları:** Mecidî ve Osmani nişanlarının yanı sıra Alman Kırmızı Kartal, Demir Salip ve Avusturya-Macaristan liyakat nişanları.
- **Diplomatik Taktirler:** Afgan, Yugoslav ve Yunan devletlerinden gelen yüksek dereceli nişanlar.
- **İstiklal Madalyası:** İstiklal Harbi'nin kazanılmasındaki stratejik emeği nedeniyle TBMM tarafından tevcih edilmiştir.

Aşir Atlı
1881-1957

15-YEMEN'DEN ANADOLU'YA BİR VATAN MÜDAFİİ: TÜMGENERAL AŞİR ATLI

Doğumu ve Aile Kökeni

1881 yılında, güneyin serhat şehri **Kilis**'te dünyaya geldi. Mehmet Bey'in oğlu olan Aşir Atlı, ömrünü Osmanlı'nın son kalelerini savunmak ve Cumhuriyet'in temellerini atmakla geçirmiştir. 23 Ekim 1957'de vefat eden paşamızın naaşı, İstanbul **Karacaahmet Mezarlığı**'ndan 1988 yılında devlet töreniyle **Devlet Mezarlığı**'ndaki ebedi istirahatgâhına nakledilmiştir.

Mümtaz Bir Kurmaylık Yolculuğu (Eğitim Hayatı)

Aşir Atlı, askerlik mesleğine akademik başarısıyla adım atmış donanımlı bir subaydı:

- **Eğitim:** 1901'de girdiği Harp Okulu'ndan 1903'te mezun oldu. Harp Akademisi'ni 1906 yılında "**Mümtaz Yüzbaşı**" derecesiyle bitirerek yeteneğini kanıtladı.
- **Lisan:** Almanca ve Fransızca dillerini bilmesi, askeri literatürü ve uluslararası gelişmeleri yakından takip etmesini sağladı.

- **Terfi:** 1921'de Albaylığa, 1925 yılında ise **Tümgenerallik** rütbesine yükseldi.

Çöllerden Cephelere Uzanan Kahramanlık (Askerî Başarılar)

Aşir Paşa, imparatorluğun en uzak köşelerinde ve Anadolu'nun kurtuluşunda kilit roller üstlendi:

- **Yemen ve Irak Tecrübesi:** Kariyerinin önemli bir bölümünü Yemen'de, isyanların bastırılması ve düzenin tesisi için harcadı. Birinci Dünya Savaşı'nda Irak ve Havalisi Komutanlığı bünyesinde **6. Ordu Harekat Şubesi Müdürü** olarak İngilizlere karşı yürütülen stratejilerin mimarlarından biri oldu.
- **İdari ve Askeri Görevler:** Süleymaniye Mutasarrıflığı yaparak mülki idarede tecrübe kazandı.
- **Milli Mücadele ve Kuvayımilliyeye:** 1920'den itibaren **İzmir Doğu Cephesi Kuvayımilliyeye Komutanı** ve Antalya Bölge Komutanı olarak direnişi örgütledi. İstiklal Harbi'nde 16. Tümen Komutanı olarak bizzat ateş hattında yer aldı.
- **Kurmay Başkanlıkları:** Zaferin ardından 2. ve 3. Ordu Kurmay Başkanlığı görevlerini yürüterek ordunun yeniden yapılandırılmasına katkı sağladı.

Meclis Çatısı Altında İkinci Hizmet Dönemi

Askeri üniformasını çıkardıktan sonra da vatan hizmetinden geri durmadı:

- **Milletvekilliği:** 1942-1950 yılları arasında sırasıyla Kütahya ve Gaziantep milletvekili olarak TBMM'de görev aldı, halkının sesi oldu.

Nişan ve Madalyalar: Sadakatin Tescili

Gerek Osmanlı gerekse Avrupa devletleri tarafından defalarca onurlandırılan Aşir Paşa'nın göğs¼ kahramanlık nişanlarıyla doluydu:

- **Osmanlı Nişanları:** Kılınçlı Mecidî Nişanı, G¼m¼ş Liyakat ve G¼m¼ş İmtiyaz Madalyaları.
- **Uluslararası Takdir:** Alman Demir Salıp Nişanı; Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'ndan Harp Nişanı, Liyakat Madalyası ve Kron de Fer Nişanı.
- **İstiklal Madalyası:** Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, vatanın bağımsızlığına adanmış ömr¼ için en yüksek onurla ödüllendirildi.

Bekir Sami Günsav
Kurmay Albay (1315 - P.17) (1879 - 1934)

16-BURSA'DA MİLLİ DİRENİŞİN ÖNCÜSÜ: MİRALAY BEKİR SAMİ GÜNSAV

Doğumu ve Aile Kökeni

1879 yılında, Marmara'nın sahil kenti **Bandırma**'da dünyaya geldi. Hasan Bey'in oğlu olan Bekir Sami Günsav, ömrünü cephelere, sınıflara ve vatan savunmasına adanmış vakur bir askerdir. 9 Eylül 1934'te vefat eden Miralay Bekir Sami Bey'in naaşı, İstanbul **Karacaahmet Mezarlığı**'nda bulunmaktadır.

Matematiksel Zekadan Kurmaylığa (Eğitim Hayatı)

Bekir Sami Bey, askerî eğitimini üstün başarılarla süslemiş bir ilim adamı disiplinine sahipti:

- **Eğitim:** Bursa Askerî Lisesi'ni bitirdikten sonra 1900 yılında Harp Okulu'ndan mezun oldu. 1902'de Harp Akademisi'ni "**Mümtaz Yüzbaşı**" rütbesiyle tamamladı.
- **Eğitimci Kimliği:** Erzurum Askerî Lisesi'nde matematik, Harp Okulu'nda ise topoğrafya öğretmenliği yaparak ordunun teknik kapasitesinin gelişmesine bizzat katkı sağladı.
- **Terfi:** Başarıları neticesinde 1916 yılında **Albay** (Miralay) rütbesine yükseldi.

Kuvayimilliyе'nin Teşkilatçısı (Askerî Başarılar)

Bekir Sami Paşa, işgalin karanlık günlerinde Anadolu'nun direniş ruhunu örgütleyen isimlerin başında gelir:

- **Irak ve Çatalca Savunması:** Birinci Dünya Savaşı'nda 52. Tümen Komutanı olarak Irak Cephesi'nde çarpıştı. Savaşın sonlarına doğru payitahtın kapısı olan Çatalca Savunma Hattı'nın komutasını üstlendi.
- **Bursa Direnişi:** 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkan iradeyle paralel olarak, 56. Tümen Komutanı ve 17. Kolordu Komutan Vekili sıfatıyla **Bursa ve civarında Kuvayimilliyenin temellerini attı.** Bölgedeki direniş odaklarını birleştirerek işgale karşı set oluşturdu.
- **Kafkasya Temsilciliği:** Milli Mücadele'nin diplomatik kanadında görev alarak Sovyet Rusya'ya giden heyette **Kuzey Kafkas Askerî Temsilcisi** olarak yer aldı.

Mücadele Sonrası ve Vefa

Zaferden sonra vatanın imarı için çalışmaya devam etti:

- **Demir Yolları Hizmeti:** Emekliliğinin ardından, silah arkadaşı Ali Fuat Cebesoy'un aracılığıyla Devlet Demir Yolları Haydarpaşa merkezinde İstimlak Müdürlüğü yaptı ve ömrünün sonuna kadar bu görevi sürdürdü.
- **Tarihe Miras:** *Miralay Bekir Sami Günsav'ın Kurtuluş Savaşı Anıları*, o dönemdeki teşkilatlanma aşamalarını bizzat yaşayan bir komutanın kaleminden çıkan en değerli belgelerden biridir.

Nişan ve Madalyalar: Kahramanlık Belgeleri

Dört cephede sergilediği cesaret, göğsündeki nişanlarla mühürlenmiştir:

- **Osmanlı ve Avusturya Nişanları:** Üçüncü Dereceden Osmani ve Kılınçlı Mecidî nişanları ile Gümüş İmtiyaz Madalyası ve Avusturya-Macaristan Harp Meziyet Nişanı.

- **İstiklal Madalyası:** Milli M¼cadele'nin o ilk ve en zorlu g¼nlerinde g¼sterdiđi teşkilatçı dehası ve sarsılmaz vatan sevgisi nedeniyle TBMM tarafından onurlandırıldı.

Cafer Tayyar Eğilmez
1878-1958

17-TRAKYA'NIN EĞİLMEZ KALESİ: TÜMGENERAL CAFER TAYYAR EĞİLMEZ

Doğumu ve Şehit Emaneti Bir Ömür

1878 yılında, Rumeli'nin kalbi **Priştine**'de dünyaya geldi. Plevne savunmasında vatani uğruna can veren Yüzbaşı Emin Bey'in oğludur. Babasından devraldığı şehadet mirasını, ömrü boyunca cephelerde onurla taşımıştır. 3 Ocak 1958'de hayata gözlerini yuman paşamızın naaşı, İstanbul **Karacaahmet Mezarlığı**'nda bulunmaktadır.

Harbiye'den Generalliğe Uzanan Yol

Askerlik hayatına Rumeli'nin dağlarında eşkıya takibiyle başlayan Cafer Tayyar Bey, ordunun en parlak kurmayları arasındaydı:

- **Eğitim:** 1901'de Harp Okulu'nu, 1904'te ise Harp Akademisi'ni **Kurmay Yüzbaşı** olarak bitirdi.
- **İdari Yetkinlik:** Askeri dehasının yanı sıra İpek Sancağı Mutasarrıflığı gibi m¼lki görevlerde bulunarak bölge halkının güvenini kazandı.

- **Terfi:** 1915'te Albaylığa, esaret dönüşü vatan hizmetindeki üstün başarıları neticesinde ise 1923'te **Tümgenerallik** rütbesine yükseldi.

Trakya Direnişinin Mimarı (Askerî Başarılar)

Cafer Tayyar Paşa, Milli Mücadele'nin batı kapısını bekleyen sarsılmaz bir bekçiydi:

- **Cihan Harbi ve Kafkasya:** Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale ve Kafkas cephelerinde kolordu komutanlıkları yürüterek büyük tecrübe kazandı.
- **Trakya - Paşaeli Müdafaa-i Hukuk:** Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkışıyla eş zamanlı olarak Trakya'da direnişin fitilini ateşledi. 12 Kasım 1919'da çektiği tarihi telgrafla bağlılığını bildirerek Trakya'daki tüm güçleri tek çatı altında topladı.
- **Trakya Milli Komutanı:** İstanbul Hükümeti tarafından görevden alınmasına rağmen, halkın kararıyla "Trakya Milli Komutanı" unvanıyla görevine devam etti. 1920'deki Yunan taarruzunda, son ana kadar Edirne'yi savundu ve Havsa yakınlarında esir düşerek Atina'ya gönderildi.
- **Esaretten Meclise:** 1923 yılında esaretten dönerek Ankara'da TBMM'ye katıldı ve 7. Kolordu Komutanlığı görevini üstlendi.

Siyasi Hayat ve Terakkiperver Fırka

Savaş meydanlarındaki azmini demokrasi mücadelesine taşıdı:

- **Kurucu Üyelik:** 17 Kasım 1924'te Cumhuriyet tarihinin ilk muhalefet partisi olan **Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası**'nın kurucuları arasında yer aldı. Edirne milletvekili olarak halkının haklarını savunmaya devam etti.

Nişan ve Madalyalar: Sadakatin Nişaneleri

Vatan topraklarını savunurken gösterdiği feragat, göğsündeki madalyalarla tescil edilmiştir:

- **Osmanlı ve Avrupa Nişanları:** İkinci ve dördüncü dereceden Mecidî, dördüncü dereceden Osmani nişanları; Gümüş İmtiyaz Madalyası ve Avusturya-Macaristan Meziyet-i Askeriye Salib Nişanı.
- **Yeşil ve Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası:** Hem milletvekili hem de cephe komutanı olması nedeniyle verilen bu nadide madalya, onun istiklal mücadelesindeki eşsiz yerinin kanıtıdır.

Cavit Erdelhun
1884-1933

18-SERHATTİ BEKLEYEN ÇELİK İRADE: TÜMGENERAL CAVİT ERDEL

Doğumu ve Aile Kökeni

1884 yılında, Osmanlı'nın batıdaki kalesi **Edirne**'de dünyaya geldi. Yakup Kemal Bey'in oğlu olan Cavit Erdel, ömrünü vatanın en doğusundan en batısına kadar her karış toprağını savunmaya adanmış bir kahramandır. 5 Mart 1933'te vefat eden paşamızın naaşı, önce Feriköy Mezarlığı'na defnedilmiş; 25 Ekim 1988'de ise devlet töreniyle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Eğitim ve Mesleki Donanım

Cavit Bey, askeri kariyerine akademik başarı ve uluslararası tecrübe ile yön vermiş bir subaydı:

- **Eğitim:** 1902'de Harp Okulu'nu bitirdi, 1905 yılında ise Harp Akademisi'nden "**Mümtaz Yüzbaşı**" rütbesiyle mezun oldu.
- **Avrupa Tecrübesi:** 1910-1911 yıllarında Fransa'da mesleki öğrenim görerek modern ordu yapılanmalarını inceledi.

- **Lisan:** Almanca ve Fransızca dillerine olan hâkimiyeti, askerî literatürü dünya ölçeğinde takip etmesini sağladı.

Kafkasya'nın Sarsılmaz Komutanı (Askerî Başarılar)

Cavit Erdel'in askeri hayatı, özellikle Doğu Cephesi'nin ve Kafkasya'nın kaderini tayin eden muharebelerle şekillenmiştir:

- **Trablusgarp ve Balkanlar:** Kariyerinin ilk yıllarında Trablusgarp Tümeni Kurmay Başkanlığı ve Çatalca Savunma Hattı'nda kritik görevler üstlendi.
- **Kafkasya Kahramanı:** Birinci Dünya Savaşı boyunca 9. Kolordu Kurmay Başkanlığı, 10., 11. ve 36. Kafkas Tümen Komutanlıkları gibi hayati görevlerde bulundu. Bölgenin sarp coğrafyasında düşmana karşı yürütülen hareketlerde bizzat komuta kademesinde yer aldı.
- **Kars Müdafaası:** 1921 yılında Kars Müstahkem Mevki Komutanı olarak atandı ve şehrin savunma gücünü yeniden inşa ederek Milli Mücadele'nin doğu kanadını güvence altına aldı.

Meclis'te Bir Savaşçı ve Devlet Adamlığı

Askerî başarılarını milletin vekili olarak siyaset sahnesine taşıdı:

- **Milletvekilliği:** Kurtuluş Savaşı devam ederken **Kars Milletvekili** olarak TBMM'ye girdi. Hem cephede hem de meclis çatısı altında vatanın kurtuluşu için ter döktü.
- **İdari Görevler:** Milli Savunma Bakanlığı Personel Dairesi Başkanlığı yaptı ve vefatına kadar **Askerî Yargıtay Üyeliği** gibi onurlu bir makamda Türk adaletine ve ordusuna hizmet etti.

Nişan ve Madalyalar: Kahramanlığın Şahitleri

Dört büyük savaşa (Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya ve İstiklal Savaşı) katılan Cavit Paşa, göŐsünü onur nişanlarıyla donatmıŐtır:

- **Osmanlı Nişanları:** Dördüncü Dereceden Osmani Nişanı, Gümüş Liyakat ve Gümüş İmtiyaz Madalyaları.
- **Uluslararası Takdir:** Avusturya-Macaristan İmparatorluğu tarafından verilen Harp Alametli Leopold Nişanı.
- **İstiklal Madalyası:** Milli Mücadele'deki fedakârlıkları ve vatanın bağımsızlığına sunduğu sarsılmaz katkı nedeniyle 1923 yılında TBMM tarafından takdim edilmiştir.

Cemil Cahit Toydemir
1883-1956

19-CEPHELERDEN KABİNEYE BİR ZAFER YOLCULUĞU: ORGNERAL CEMİL CAHİT TOYDEMİR

Doğumu ve Aile Kökeni

1883 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Mehmet Cahit Bey'in oğlu olan Cemil Cahit Toydemir, Türk askeri tarihinin en istikrarlı ve başarılı komutanlarından biridir. 15 Temmuz 1956'da vefat eden paşamızın naaşı, önce Edirnekapı Şehitliği'ne defnedilmiş; 25 Ekim 1988'de ise vatanına sunduğu eşsiz hizmetlerin nişanesi olarak **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Adım Adım Zirveye: Bir Askeri Başarı Öyküsü

Toydemir, ordunun her kademesinde tecrübe kazanarak yükselen ender komutanlardandı:

- **Eğitim:** 1902 yılında Harp Okulu'ndan teğmen rütbesiyle mezun oldu.
- **Hızlı Yükseliş:** Gösterdiği üstün yararlılıklar nedeniyle 1909 yılında üsteğmenlik rütbesini atlayarak doğrudan yüzbaşılığa terfi ettirildi.
- **Generallik ve Ordu Komutanlığı:** 1927'de Tuğgeneral, 1933'te Korgeneral ve 1942 yılında **Orgenerallik** rütbesine ulaştı. Kariyerini 1. Ordu Komutanı olarak taçlandırdı.

Yemen'den Samsun'a, İstiklalden Cumhuriyete

Cemil Cahit Paşa, coĝrafyanın her köşesinde vatan mődafaası yapmış bir "cephe adamı" idi:

- **Çöl ve Daĝ Muharebeleri:** Yemen'de isyanlarla, Kafkasya'da ise Rus işgaliyle çarpıştı. 53. Alay ve 25. Alay komutanlıklarında gösterdiği sevk ve idare kabiliyetiyle tanındı.
- **Milli Mücadele'nin İlk Neferlerinden:** 15 Temmuz 1919'da, henüz yolun başında Samsun'a çıkarak Anadolu'daki direniş safına katıldı. **5. Kafkas Tümeni Komutanı** olarak İstiklal Harbi'nin en kritik safhalarında görev aldı.
- **Jandarma ve Adalet:** Jandarma Genel Komutanlığı ve Askerî Yargıtay Başkanlığı gibi ordunun disiplin ve hukuk mekanizmalarının en tepesinde hizmet verdi.

Siyasi Hayat ve Milli Savunma Bakanlığı

Emekliliğinin ardından tecrübesini sivil idareye ve devlet yönetimine taşıdı:

- **Milletvekilliği ve Bakanlık:** VII. Dönem İstanbul Milletvekili olarak Meclis'e girdi. Bu dönemde **Milli Savunma Bakanı** olarak görev yaptı ve ordunun modern Türkiye Cumhuriyeti'ndeki yapılanmasına sivil kanatta da liderlik etti.

Onur ve Sadakat Nişanları

Katıldığı dört büyük savaşta (Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya ve İstiklal Savaşları) gösterdiği kahramanlıklar pek çok ödülle mőhürlenmiştir:

- **Osmanlı Nişanları:** Osmanlı Devleti tarafından çeşitli dönemlerde üstün hizmet madalya ve nişanlarıyla ödüllendirildi.
- **İstiklal Madalyası:** Milli Mücadele'deki feragat dolu hizmetleri ve zaferdeki payı nedeniyle TBMM tarafından verilen İstiklal Madalyası ve takdirnamelerin sahibi oldu.

Cemil Conk
1873-1931

20-CONK BAYIRI'NIN ŞAHİDİ VE İSTİKLALİN NEFERİ: TÜMGENERAL CEMİL CONK

Doğumu ve Aile Kökeni

1873 yılında İstanbul'un kadim semti **Üsküdar**'da dünyaya geldi. Ahmet Bey'in oğlu olan Cemil Conk, Osmanlı İmparatorluğu'nun en fırtınalı dönemlerinde yetişmiş, haksızlıklara karşı duruşuyla tanınan vakur bir askerdir. 31 Ağustos 1931'de vefat eden paşamız, ömrünü cepheden cepheye koşarak tamamlamıştır.

Almanya'dan Trablusgarp Sürgününe (Eğitim Hayatı)

Cemil Bey'in kariyeri, hem büyük başarılar hem de siyasi bedellerle örülüdür:

- **Eğitim:** 1892'de Harp Okulu'ndan mezun olduktan sonra, askeri bilgisini derinleştirmek üzere 1894-1897 yılları arasında **Almanya**'ya gönderildi.
- **Sürgün ve Dönüş:** 1906 yılında Padişah aleyhtarlığı suçlamasıyla ordudan ihraç edilerek **Trablusgarp'a sürgün edildi**. Ancak 1909'da iade-i itibar ile rütbeleri geri verilerek tekrar orduya dahil oldu.

- **Dil ve Uzmanlık:** İleri derecede Almanca bilen Cemil Bey, eğitimcilik ve talimgâh müdürlüğü görevlerinde bulunarak ordunun modernizasyonuna katkı sağladı.

Çanakkale'den Dumlupınar'a (Askerî Başarılar)

Cemil Paşa, modern Türk tarihinin en kritik kırılma noktalarında bizzat kumanda kademesindeydi:

- **Çanakkale ve Conkbayırı:** Birinci Dünya Savaşı'nda 4. Tümen Komutanı olarak görev yaptı. Özellikle Conkbayırı muharebelerinde gösterdiği azimle tanındı; soyadını da bu kahramanlık coğrafyasından aldı.
- **Esaret ve İstiklal:** Balkan Savaşı'nda Edirne'nin düşüşü sonrası Filibe'de esir kaldı. Esareten döner dönmez yine cepheye koştu.
- **Anadolu'ya Geçiş:** 1921 yılında İnebolu üzerinden Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'ye katıldı. Konya Divan-ı Harp Başkanlığı ve 11. Tümen Komutanlığı görevleriyle zaferin mimarları arasında yer aldı.
- **Askerî Eğitim:** Zaferden sonra Piyade Atış Okulu Müdürlüğü ve Müfettişlik görevleriyle yeni Cumhuriyet ordusunun eğitim sistemini şekillendirdi.

Tarihe Miras Kalan Kalemî

Paşamız, sadece savaşmakla kalmamış, tanıklık ettiği o büyük anları gelecek nesillere aktarmıştır:

- **Eseri:** *Çanakkale Conkbayırı Savaşları, Atatürk'ün Yaptığı Görülmemiş Yiğitçe Süngü Hücumu*. Bu eser, Türk askerî tarihinin en kıymetli görgü tanıklığı belgelerinden biri kabul edilir.

Nişan ve Madalyalar: Kahramanlığın Tescili

Gerek Osmanlı Devleti gerekse TBMM tarafından üstün hizmetleri nedeniyle pek çok kez onurlandırılmıştır:

- **Osmanlı Nişanları:** Üçüncü ve Dördüncü Dereceden Mecidî Nişanları, Gümüş İmtiyaz, Gümüş Liyakat, Harp ve Hicaz Madalyaları.
- **Uluslararası Takdir:** Alman Birinci ve İkinci Sınıf Demir Salip Nişanları.
- **İstiklal Madalyası:** Milli Mücadele'deki feragat dolu hizmetleri ve vatanın bağımsızlığına sunduğu katkı nedeniyle TBMM tarafından tevcih edilmiştir.

Cevat Çobanlı
1870-1938

21-İSTANBUL'UN MUHAFIZI VE 18 MART'IN ZAFER MİMARİ: ORGENERAL CEVAT ÇOBANLI

Doğumu ve Mareşal Soyu

1871 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Ünlü Mareşal Şakir Paşa'nın oğlu olan Cevat Çobanlı, askeri bir geleneğin temsilcisi olarak vatan hizmetine adanmış bir ömür sürdü. 16 Mart 1938'de vefat eden paşamızın naaşı, Erenköy Sahra-yı Cedit Mezarlığı'ndan 1988 yılında devlet töreniyle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Padişah Yaverliğinden Orgeneralliğe (Eğitim Hayatı)

Cevat Paşa, hem teknik hem de kurmaylık eğitiminde ordunun en seçkin isimlerinden biriydi:

- **Eğitim:** 1891'de Harp Okulu'nu, 1894'te ise Harp Akademisi'ni **Kurmay Yüzbaşı** olarak bitirdi.
- **Hızlı Yükseliş:** Genç yaşta Padişah Yaveri olarak Saray Kurmaylığına atandı. Kariyeri boyunca iki kez rütbe tasfiyesi ve yeniden yükselme süreçlerinden geçerek 1926 yılında **Orgenerallik** makamına ulaştı.

- **Lisan:** Fransızca ve Almanca dillerine olan hâkimiyeti, onu sadece bir asker değil, aynı zamanda uluslararası platformlarda aranan bir diplomat kıldı.

Çanakkale'den Malta Sürgününe (Askerî Başarılar)

Onun adı, özellikle 18 Mart 1915 Çanakkale Deniz Zaferi'nin kazanılmasında "Müstahkem Mevki Komutanı" olarak tarihe altın harflerle yazılmıştır:

- **Çanakkale'nin Kilidi:** Çanakkale Boğazı Müstahkem Mevki Komutanı olarak boğaz savunmasını bizzat yönetti. İtilaf donanmasının geri püskürtülmesindeki stratejik dehasıyla tanındı.
- **Zirve Görevler:** Cihan Harbi'nin son döneminde **Harbiye Nazırı** (Savaş Bakanı) ve **Genelkurmay Başkanı** olarak imparatorluğun askeri idaresini elinde tuttu.
- **Sürgün ve İstiklal:** İstanbul'un işgalinde İngilizler tarafından "tehlikeli" görülerek tutuklandı ve **Malta**'ya sürüldü. Esaretten döner dönmez Anadolu'ya geçerek Elcezire Cephesi Komutanlığı'nı üstlendi.
- **Askerî Diplomasi:** Musul sorunu, Irak sınırı ve Cenevre Silahların Azaltılması Konferansı gibi kritik süreçlerde Türkiye Cumhuriyeti'ni temsil eden baş delege ve askerî müşavir oldu.

Siyasi Hayat ve Şûra Üyeliği

Ordudaki görevlerinin yanı sıra milletin iradesini meclise taşıdı:

- **Milletvekilliği:** II. Dönem Elazığ Milletvekili olarak seçildi. Ancak askerlik aşkı ağır basınca istifa ederek Askerî Şûra üyeliği ve Erkân Divan-ı Harp Başkanlığı görevlerine geri döndü.

Dünya Harp Tarihine Geçen Nişanlar

Cevat Paşa'nın göğsü, sadece Türk tarihinin değil, dönemin dünya güçlerinin de takdir nişanlarıyla doluydu:

- **Osmanlı Onurları:** Birinci Dereceden Mecidî Nişanı, Altın Muharebe ve Altın İmtiyaz Madalyaları.
- **Avrupa'nın Takdiri:** Alman Demir Salip ve Kırmızı Kartal nişanları; Avusturya-Macaristan Demir Taç ve Salib-i Ahmer nişanları; İspanyol İzabella Katolik nişanı.
- **Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası:** Milli Mücadele'deki eşsiz hizmetleri ve Malta sürgününe rağmen vatan savunmasından vazgeçmemesi nedeniyle TBMM tarafından onurlandırıldı.

Ethem Necdet(Çallı) Karabudak
1882-1948

22-MATEMATİKÇİ BİR KURMAYIN ZAFER YOLU: ALBAY DERVİŞ AHMET AKTAŞ

Doğumu ve Aile Kökeni

1882 yılında, Ege'nin verimli topraklarında, **Aydın-Çal**'da dünyaya geldi. Ahmet Bey'in oğlu olan Derviş Ahmet Bey, askeri kariyerini bilimsel bir derinlikle birleştirmiş şahsiyetlerden biridir. 13 Temmuz 1948'de vefat eden kahramanımızın naaşı, İstanbul **Bakırköy Mezarlığı**'nda ebedi istirahatgâhında bulunmaktadır.

Akademik Başarıdan Cepheye (Eğitim Hayatı)

Derviş Ahmet Bey, ordunun entelektüel birikimi yüksek subayları arasında yer alıyordu:

- **Eğitim:** 1901'de girdiği Harp Okulu'nu 1902'de bitirdi. 1905 yılında ise Harp Akademisi'ni "**Mümtaz Yüzbaşı**" rütbesiyle tamamlayarak dikkatleri üzerine çekti.
- **Eğitimci Kimliği:** Askeri dehasının yanı sıra güçlü bir matematik bilgisine sahipti. İstanbul Kocamustafapaşa Askeri Lisesi ve efsanevi **Kuleli Askeri İdadisi**'nde matematik öğretmenliği yaparak geleceğin subaylarını yetiştirdi.

- **Rütbe:** Büyük Taarruz'daki üstün başarıları neticesinde 31 Ağustos 1922'de **Albay** rütbesine yükseldi.

Büyük Taarruz'un Takip Kuvveti (Askerî Başarılar)

Onun askeri hayatı, Balkanlar'dan İstiklal Harbi'nin son anına kadar durmaksızın devam eden bir mücadele örneğidir:

- **Cihan Harbi ve Balkanlar:** Balkan Savaşı'nda Redif birliklerinde, Birinci Dünya Savaşı'nda ise 153. Alay bünyesinde tabur ve alay komutan vekillikleri yaparak büyük tecrübe kazandı.
- **Milli Mücadele'ye Katılım:** 18 Aralık 1920'de, mücadelenin en kritik döneminde İnebolu üzerinden Anadolu'ya geçerek milli saflara dahil oldu.
- **Tümen Komutanlığı:** Önce Güney Cephesi'nde 11. Tümen, ardından Batı Cephesi'nde **14. Tümen Komutanlığı** görevlerini üstlendi.
- **Büyük Taarruz:** 14. Tümen'in başında bizzat **Büyük Taarruz ve Takip Harekâtı**'na katıldı. Kaçan düşman kuvvetlerinin imhasında ve Anadolu topraklarının temizlenmesinde tümeniyle birlikte büyük yararlılıklar gösterdi.

Savaş Sonrası ve Emeklilik

Cumhuriyet'in ilanından sonra bir süre açığa alınan ve hakkında yürütülen hukuki süreçlerin ardından, 28 Ocak 1925 tarihinde ordudan emekli oldu. Ömrünün geri kalanını, kazandığı zaferlerin huzuruyla sivil hayatta geçirdi.

Nişan ve Madalyalar

Üç büyük savaşta (Balkan, Birinci Dünya ve İstiklal Savaşları) sergilediği cesaret ve fedakârlıklar şu ödüllerle taçlandırılmıştır:

- **Osmanlı Nişanları:** Katıldığı harplerde Osmanlı Devleti tarafından çeşitli nişan ve madalyalarla onurlandırıldı.
- **İstiklal Madalyası ve Takdirname:** Milli Mücadele'deki tartışmasız emeği ve vatanın kurtuluşundaki rolü nedeniyle TBMM tarafından **İstiklal Madalyası** ve takdirnameler ile ödüllendirildi.

Ethem Servet Boral
1876-1956

23-ORDUDAN ADALETE BİR ÖMÜR: ALBAY İDRİS SABİH ERGUN

Doğumu ve Kökenleri

1876 yılında, asalet ve direnişin simgesi olan **Kafkasya**'da dünyaya geldi. Moranoğullarından İdris Bey'in oğlu olan İdris Sabih Ergun, askerî kariyerini büyük bir sadakatle inşa etti. 21 Eylül 1956'da vefat eden kahramanımızın, vârisi bulunmaması sebebiyle naaşı maalesef Devlet Mezarlığı'na nakledilememiş, hatırası gönüllerde yaşamaya devam etmiştir.

Mümtaz Bir Kurmaylık Serüveni (Eğitim Hayatı)

İdris Sabih Bey, akademik başarısıyla ordunun "seçkinler" sınıfında yer alan bir subaydı:

- **Eğitim:** 1899'da Harp Okulu'ndan mezun oldu. 1902 yılında ise Harp Akademisi'ni "**Mümtaz Yüzbaşı**" rütbesiyle bitirerek yeteneğini tescilledi.
- **Rütbe:** Birinci Dünya Savaşı ve İstiklal Harbi'ndeki hizmetleri neticesinde 1 Mart 1921'de **Kurmay Albay** rütbesine yükseldi.
- **Yurt Dışı Tecrübesi:** 1918 yılında tedavi amaçlı gittiği Almanya'da dönemin modern askerî yapılarını yakından gözlemleme fırsatı buldu.

Eşkiya Takibinden Milli Mücadele'ye (Askerî Başarılar)

Onun askerî hayatı, imparatorluğun en fırtınalı dönemlerinde en zorlu görevlerle doludur:

- **Rumeli ve Hareket Ordusu:** Kariyerinin başında Rumeli'de eşkiya takibi yaparak saha tecrübesi kazandı. 1909 yılında meşhur **Hareket Ordusu** bünyesinde İstanbul'a gelerek meşrutiyetin ilan sürecinde aktif rol oynadı.
- **Cihan Harbi'nde Komutanlık:** Birinci Dünya Savaşı boyunca 79. Alay Komutanlığı, 27. ve 41. Tümen Komutanlıkları gibi kritik sahra görevlerini başarıyla yürüttü.
- **İstiklal Harbi'nin İdari Mimarı:** 1 Temmuz 1920'de Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele safına katıldı. Savaşın lojistik ve denetim kalbi olan **Levazimat-ı Umumiye Başkanlığı** ve MSB Teftiş Kurulu Başkanlığı görevlerinde bulunarak ordunun ikmal ve intizamını sağladı.
- **Hukuk ve Coğrafya:** Savaş sonrası tecrübesini **Askerî Yargıtay Üyeliği** ve Coğrafya Encümeni Üyeliği gibi entelektüel ve hukuki alanlara taşıdı.

Nişan ve Madalyalar: Onurlu Bir Göğüs

Katıldığı üç büyük savaşta (Balkan, Birinci Dünya ve İstiklal Savaşları) gösterdiği üstün yararlılıklar şu ödüllerle tescil edilmiştir:

- **Osmanlı Nişanları:** Üçüncü ve Dördüncü Dereceden Mecidî Nişanları, Kılınçlı Mecidî Nişanı ve Muharebe Altın Liyakat Madalyası.
- **Uluslararası Takdir:** Alman İmparatorluğu tarafından verilen İkinci Sınıf Demir Salip Nişanı.
- **İstiklal Madalyası:** Vatanın kurtuluşunda hem cephede hem de idari kademelerde sergilediği sarsılmaz azmi nedeniyle TBMM tarafından onurlandırıldı.

Fahrettin Altay
1880-1974

24-BOZKIRIN ŐİMŐEĐİ VE İZMİR'İN FATİHİ: ORGENERAL FAHRETTİN ALTAY

Doğumu ve K¼kenleri

12 Ocak 1880'de, o d¼nem Osmanlı toprağı olan **İşkodra**'da d¼nyaya geldi. İsmail Bey'in oğlu olan Fahrettin Altay, çocukluğunu Erzincan ve Erzurum gibi serhat Őehirlerinde geçirdi. 26 Ekim 1974'te vefat eden efsanevi komutanın naşı, ¼nce Aşıyan Mezarlığı'na defnedilmiş; 25 Ekim 1988'de ise devlet t¼reniyle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Kurmaylıktan Orgeneralliğe (Eğitim Hayatı)

Fahrettin Paşa, modern s¼vari taktiklerini d¼nya ¼lęeinde takip eden donanımlı bir askerdi:

- **Eğitim:** 1900'de Harp Okulu'nu, 1902'de Harp Akademisi'ni **Kurmay Y¼zbařı** olarak bitirdi.
- **Lisan ve Tecr¼be:** Fransızca ve Almanca dillerine h¼kimdi. 1917'de Vehip Paşa ile birlikte Almanya'ya giderek m¼ttefik orduların yapılarını yerinde inceledi.
- **Hızlı Y¼kseliř:** İstiklal Harbi'ndeki başarıları ona 1921'de T¼mgenerallięi, 1922'de Korgeneralliği, 1926'da ise **Orgenerallik** r¼tbesini getirdi.

Süvari Kolordusu ve Kurtuluşun Müjdecisi (Askerî Başarılar)

Onun adı Türk askeri tarihinde "Süvari" kelimesiyle özdeşleşmiştir:

- **Gazze ve Filistin:** Birinci Dünya Savaşı'nda Gazze Muharebeleri'nde gösterdiği direnişle tanındı. Kudüs savunmasında kritik roller üstlendi.
- **5. Süvari Kolordusu:** Milli Mücadele'nin en vurucu gücü olan Süvari Kolordusu'nun başına geçti. Sakarya Meydan Muharebesi'nde düşman kanatlarını felç eden operasyonları yönetti.
- **Büyük Taarruz:** 30 Ağustos zaferinin ardından emrindeki süvarilerle Yunan hatlarını yararak **9 Eylül'de İzmir'e giren ilk komutan** oldu. İzmir'in kurtuluşunu müjdeleyen bu tarihi yürüyüş, Türk askeri dehasının sembolü haline geldi.
- **Uluslararası Hakemlik:** Emekliliğinden hemen önce 1944 yılında, İran ve Afganistan arasındaki sınır anlaşmazlığında uluslararası hakemlik yaparak diplomatik yetkinliğini kanıtladı.

Meclis'te Bir Devlet Adamı ve Tarihçi

Askerî kariyerini parlamento çatısı altında sivil hizmetle birleştirdi:

- **Milletvekilliği:** I. Dönem Mersin, II. Dönem İzmir ve VIII. Dönem Burdur Milletvekilliği yaparak Cumhuriyet'in inşasına yasama kanadında destek verdi.
- **Yazılı Mirası:** *10 Yıl Savaş, İstiklal Harbimizde Süvari Kolordusu ve Üç Devrin Galerisi* gibi eserleri, yakın tarihimizin en temel kaynakları arasında yer alır.

Nişan ve Madalyalar: Kahramanlığın Tescili

Fahrettin Paşa'nın göğs¼, hem dost hem m¼tfevik devletlerin en prestijli nişanlarıyla donatılmıştır:

- **Avrupa ve Asya Nişanları:** Alman Krom, Bronz ve Demir Salip nişanları; Avusturya-Macaristan Liyakat Nişanı ve Afganistan Nişanı.
- **Milli Gurur:** Muharebe Altın Liyakat ve G¼m¼ş İmtiyaz Madalyaları ile TBMM tarafından verilen **İstiklal Madalyası** ve çok sayıda takdirname.

Hacı Mehmet Arif Örgüç
1876-1940

25-SÜVARI BİRLİKLERİNİN SARSILMAZ KOMUTANI: ALBAY İBRAHİM ÇOLAK

Doğumu ve Aile Kökeni

1876 yılında, imparatorluğun payitahtı **İstanbul**'da dünyaya geldi. Ahmet Bey'in oğlu olan İbrahim Çolak, ömrünü at sırtında cepheden cepheye koşarak geçirmiş seçkin bir süvari subayıdır. Nisan 1940'ta İstanbul'da vefat eden kahramanımızın naaşı, Bakırköy Mezarlığı'ndan 25 Ekim 1988'de alınarak devlet töreniyle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Süvari Sınıfında Uzmanlaşma (Eğitim Hayatı)

İbrahim Bey, askerlik sanatını en alt kademedен başlayarak titizlikle öğrenmiş bir subaydı:

- **Eğitim:** 1893 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1896 yılında teğmen rütbesiyle mezun oldu.
- **Branş:** Kariyerinin tamamını süvari birliklerinde, takım ve bölük komutanlıklarından alay ve tümen komutanlıklarına kadar yükselerek sürdürdü.
- **Terfi:** İstiklal Harbi'ndeki üstün başarıları neticesinde 1 Mart 1921 tarihinde **Albay** rütbesine yükseldi.

Hapisten Cepheye Bir Kahramanlık Destanı (Askerî Başarılar)

Onun askeri hayatı, sadece savaş meydanlarındaki cesaretiyle değil, işgal altındaki İstanbul'da gösterdiği direnişle de öne çıkar:

- **Büyük Savaşın Süvarisi:** Trablusgarp ve Balkan Savaşları'nın ardından Birinci Dünya Savaşı'nda 14. ve 13. Süvari Alay komutanlıklarını yürüttü. İnan bölgesindeki aşiretlerin sevk ve idaresinde görev alarak stratejik bir komutanlık tecrübesi kazandı.
- **Direniş ve Esaret:** İstanbul'da görevliyken Anadolu'daki Milli Mücadele saflarına gizlice subay ve mühimmat kaçırdığı iddiasıyla tutuklandı ve altı ay hapis yattı.
- **İstiklal Mücadelesi:** Tahliye olduktan sonra 16 Ocak 1921'de İnebolu üzerinden Anadolu'ya geçti. Batı Cephesi emrinde Süvari Depo Alay Komutanlığı, Yenişehir Bölge Komutanlığı ve **1. Süvari Tümen Komutanlığı** gibi hayati görevler üstlendi.
- **Aşiret Süvarileri:** Savaşın ardından 7. Aşiret Süvari Tümeni Komutanlığı yaparak bölgedeki askeri düzenin tesisinde rol oynadı.

Nişan ve Madalyalar: Sadakatin Nişaneleri

Dört büyük savaşa katılan İbrahim Bey'in vatanperverliği, pek çok madalya ile tescillenmiştir:

- **Osmanlı Onurları:** Harp Madalyası, Kılınçlı Muharebe Madalyası, Gümüş Liyakat ve Gümüş İmtiyaz Madalyaları.
- **İstiklal Madalyası:** İstanbul'da hapis yatma pahasına Anadolu'daki milli harekete destek vermesi ve cephedeki kahramanlıkları nedeniyle TBMM tarafından verilen en yüksek onurla ödüllendirildi.

Halil İbrahim Çolak
1881-1944

26-MİLLİ MÜCADELE'NİN HAREKETLİ GÜCÜ: ALBAY İBRAHİM ÇOLAK

Doğumu ve Kökenleri

1881 yılında, Osmanlı'nın ilk payitahtı **Bursa**'da dünyaya geldi. Mustafa Bey'in oğlu olan İbrahim Çolak, askerlik hayatına sığırdığı büyük başarıların ardından 24 Şubat 1944'te hayata gözlerini yumdu. İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedilen naaşı, 29 Kasım 1988'de devlet töreniyle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Harbiye'den Teşkilat-ı Mahsusa'ya (Eğitim ve İlk Görevler)

İbrahim Bey, sahadaki tecrübesini genç yaşlardan itibaren pekiştirmiş bir subaydı:

- **Eğitim:** 1898'de girdiği Harp Okulu'ndan 1901 yılında teğmen rütbesiyle mezun oldu.
- **Farklı Hizmet Alanları:** Beylerbeyi Sarayı Muhafızlığı ve Jandarma sınıflarında görev yaptı.
- **Özel Görevler:** Birinci Dünya Savaşı döneminde, stratejik istihbarat ve operasyon birimi olan **Teşkilat-ı Mahsusa** bünyesinde çalışarak gizli operasyonlarda deneyim kazandı.
- **Terfi:** İstiklal Harbi'ndeki üstün başarıları neticesinde 1922 yılında **Albay** rütbesine yükseldi.

İsyanların Bastırılmasından Büyük Taarruz'a (Askeri Başarılar)

İbrahim Çolak, Milli Mücadele'nin "ateşten günlerinde" kurduğu vurucu birliklerle tanınır:

- **2. Kuvve-i Seyyare:** 1920 yılında Anadolu'ya geçerek direnişe katıldı. Kurduğu bu seyyar süvari müfrezesi ile **Bolu, Düzce ve Yozgat** ayaklanmalarının bastırılmasında hayati bir rol oynadı; milli hükümetin otoritesini tesis etti.
- **3. Süvari Tümen Komutanlığı:** Emrindeki müfreme düzenli ordu bünyesinde 3. Süvari Tümeni adını alınca, Batı Cephesi'nde bu tümenin komutanlığını üstlendi.
- **Zaferler Zinciri:** Tümeniyle birlikte **Birinci ve İkinci İnönü, Sakarya Meydan Muharebesi** ve nihayetinde düşmanın Anadolu'dan sökülüp atıldığı **Büyük Taarruz'a** katılarak zaferin asli unsurlarından biri oldu.

Sivil Hayat: Milletvekilliği ve Sanayicilik

Zaferden sonra kılıcını kınına koyan İbrahim Bey, enerjisini genç Cumhuriyet'in kalkınmasına adadı:

- **Ekonomik Atılım:** Ticarete atılarak **Bozüyük Kereste Fabrikası'nı** kurdu ve yerli üretimin öncülerinden biri oldu.
- **Parlamento Hizmeti:** II., III., IV. ve V. Dönemlerde **Bilecik Milletvekili** olarak TBMM'de görev aldı; hem yasama hem de bölge kalkınması için çalıştı.

Nişan ve Madalyalar: Sadakat Belgeleri

Cihan Harbi ve İstiklal Savaşı'ndaki fedakârlıkları şu ödüllerle taçlandırılmıştır:

- **Harp Madalyası:** Birinci Dünya Savaşı'ndaki hizmetleri nedeniyle verildi.

- **İstiklal Madalyası:** Milli M¼cadele'nin ilk g¼nlerinden itibaren g¼sterdiđi sarsılmaz azmi, kurduğu birliklerle kazandığı başarılar ve vatanın bağımsızlığına sunduğu katkı nedeniyle TBMM tarafından onurlandırıldı.

Halit Akmansu
1884-1953

27-TOPÇU DEHASINDAN MİLLİ İRADEYE: ALBAY MEHMET RÜŞTÜ UZEL

Doğumu ve Kökenleri

1884 yılında, İstiklal Yolu'nun kadim şehri **Kastamonu-Daday**'da dünyaya geldi. Hüseyin Bey'in oğlu olan Mehmet Rüştü Bey, ömrünü vatanın bağımsızlığına ve inşasına adanmış seçkin bir kurmaydır. 10 Şubat 1953'te vefat eden kahramanımızın naaşı, İstanbul Karacaahmet Mezarlığı'ndan 27 Eylül 1988'de alınarak devlet töreniyle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Mühendishane'den Kurmaylığa (Eğitim Hayatı)

Mehmet Rüştü Bey, ordunun teknik sınıflarında yetişmiş, matematiksel zeka ile askeri stratejiyi birleştirmiş bir subaydı:

- **Eğitim:** 1903 yılında Mühendishane-i Berrî-i Hümayun'a (Topçu Okulu) girdi ve 1906'da teğmen olarak mezun oldu. 1909 yılında ise **Harp Akademisi**'ni bitirerek kurmaylık payesini aldı.
- **Terfi:** Cihan Harbi ve İstiklal Savaşı'ndaki üstün hizmetleri neticesinde 1921'de Yarbaylığa, Büyük Taarruz'daki başarısıyla da 31 Ağustos 1922'de **Albay** rütbesine yükseldi.

Güneyden Batı Cephesi'ne (Askerî Başarılar)

Onun askerî kariyeri, imparatorluğun en zorlu coğrafyalarından Kurtuluş Savaşı'nın kalbine uzanan bir başarı öyküsüdür:

- **Irak ve El cezire:** Birinci Dünya Savaşı'nda Irak ve Havalisi Komutanlığı ile 18. Kolordu Kurmay Başkanlığı gibi kritik görevlerde bulundu. Çöl şartlarında yürütülen harekâtlarda stratejik planlamaları yönetti.
- **Maraş ve Güney Cephesi:** 1920 yılında Tümen Komutanı yetkisiyle **Maraş Bölge Komutanı** olarak atandı. Güneydeki milli direnişin teşkilatlanmasında ve işgal güçlerine karşı yürütülen operasyonlarda bizzat rol aldı.
- **Batı Cephesi ve Büyük Zafer:** 3. Kafkas Tümen Komutanı ve **1. Ordu Kurmay Başkanı** olarak Batı Cephesi'ne geçti. 5. Kafkas Tümeni'nin başında Büyük Taarruz'da Yunan ordusuna vurulan son darbeye emeği geçti.

Meclis'te Serhat Şehrinin Sesi

Savaşın en sıcak günlerinde dahi milletin egemenliği için sorumluluk almaktan çekinmedi:

- **Milletvekilliği:** 1922 yılında cephedeki görevi devam ederken memleketi **Kastamonu'dan milletvekili** seçildi. Hem bir komutan hem de bir mebus olarak bağımsızlık mücadelesine çift koldan hizmet etti.
- **Siyasi Tercih:** 1924 yılında ordu ile siyasetin ayrılması sürecinde, milletine Meclis çatısı altında hizmet etmeyi seçerek askerlikten açığa alınmasını istedi ve 1929'da resmen emekli oldu.

Nişan ve Madalyalar: Onur Belgeleri

¼ büyük savaşta sergilediği kurmay dehası ve cesareti şu ödüllerle tescillenmiştir:

- **Osmanlı ve Alman Nişanları:** Katıldığı harplerde Osmanlı Devleti ve Alman İmparatorluğu tarafından yüksek dereceli çeşitli nişan ve madalyalarla onurlandırıldı.
- **İstiklal Madalyası:** Milli M¼cadele'nin hem askeri hem de siyasi kanadında sergilediği sarsılmaz sadakat ve üstün başarıları nedeniyle TBMM tarafından en yüksek gurur nişanı ile ödüllendirildi.

Halit Karsıalan
1883-1925

28-KAFKASYA'NIN KORKUSUZ KILICI: TÜMGENERAL HALİT KARSIALAN

Doğumu ve Hazin Vedası

1883 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Ahmet Bey'in oğlu olan Halit Karsıalan, Türk askeri tarihine damga vuran en cesur ve tavizsiz komutanlardan biridir. 14 Şubat 1925'te TBMM çatısı altında yaşanan trajik bir olay sonucu hayatını kaybetmiştir. İstanbul Edirnekapı Mezarlığı'na defnedilen naaşı, 25 Ekim 1988'de devlet töreniyle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Saha Tecrübesiyle Yoğrulan Bir Kariyer (Eğitim ve Yükseliş)

Halit Paşa, rütbelerini kağıt üzerinde değil, bizzat ateş hattında savaşıarak kazanmıştır:

- **Eğitim:** 1901'de girdiği Harp Okulu'ndan 1903 yılında teğmen olarak mezun oldu.
- **Hızlı Yükseliş:** Cihan Harbi'ndeki üstün yararlılıkları sayesinde 1916'da Yarbaylığa, Sakarya Meydan Muharebesi öncesinde Albaylığa ve Büyük Taarruz'un ardından 31 Ağustos 1922'de **Tümgenerallik** rütbesine yükseldi.

Artvin'den Kocaeli'ye Bir Destan (Askerî Başarılar)

Onun askeri hayatı, en imkansız görülen bölgelerde kurduğu müfrezelerle düşmana kök söktürmesiyle bilinir:

- **Trablusgarp ve Balkanlar:** 1912'de gönüllü olarak Trablusgarp'a giderek İtalyanlara karşı çarpıştı, hemen ardından Balkan Savaşı'na katılarak Doğu Ordusu'nda görev aldı.
- **Kafkas Cephesi ve Teşkilat-ı Mahsusa:** Birinci Dünya Savaşı'nda efsaneleştiği yer Kafkasya oldu. **Artvin ve Çoruh Müfrezeleri Komutanı** olarak Ruslara karşı akınlar düzenledi. Artvin'in kurtarılmasındaki rolü nedeniyle "Karsıalan" soyadını alacak kadar bölgeyle özdeşleşti.
- **Milli Mücadele ve Kocaeli Grubu:** 1921 yılında İstanbul'dan Anadolu'ya sızmaları kontrol eden ve stratejik bir hat olan **Kocaeli Grup Komutanlığı'nı** üstlendi. Ardından 12. Grup Komutanı olarak Sakarya ve Büyük Taarruz'da ordunun sağ kanadını çelik bir iradeyle yönetti.

Meclis'te Serhat Şehrinin Sesi

Savaşın bitimiyle birlikte askerlikten siyasete geçerek vatanına hizmete devam etti:

- **Milletvekilliği:** 1923 yılında II. Dönem **Ardahan Milletvekili** olarak TBMM'ye girdi. Cephedeki dik duruşunu ve sözünü sakınmayan tavrını Meclis kürsüsüne de taşıdı.

Nişan ve Madalyalar: Kahramanlığın Şahitleri

Halit Paşa'nın göğsü, müttefik devletlerin ve genç Cumhuriyet'in en yüksek onur nişanlarıyla donatılmıştı:

- **Osmanlı Onurları:** Üçüncü Dereceden Osmanlı Nişanı, Gümüş ve Altın Liyakat Madalyaları ile Gümüş ve Altın İmtiyaz Madalyaları.
- **Uluslararası Takdir:** Alman ve Avusturya-Macaristan İmparatorlukları tarafından askeri üstünlükleri nedeniyle verilen çeşitli nişanlar.
- **İstiklal Madalyası:** Milli Mücadele'nin her safhasında gösterdiği sarsılmaz cesaret ve vatanın bağımsızlığına sunduğu paha biçilemez katkı nedeniyle TBMM tarafından onurlandırıldı.

Hasan Mümtaz Çeçen
1876-1941

29-RESİM ATÖLYESİNDEN İSTİKLAL CEPHESİNE: ALBAY MÜMTAZ ÇEÇEN

Doğumu ve Aile Kökeni

1876 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Osman Bey'in oğlu olan Mümtaz Çeçen, askerlik mesleğini teknik ve sanatsal bir derinlikle icra eden müstesna subaylarımızdandır. 3 Kasım 1941'de vefat eden kahramanımızın naaşı, İstanbul Küplüce Mezarlığı'ndan 27 Eylül 1988'de alınarak devlet töreniyle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Öğretmenlikten Kurmaylığa (Eğitim ve İlk Görevler)

Mümtaz Bey'in kariyeri, onun entelektüel birikimini yansıtan görevlerle başlamıştır:

- **Eğitim:** 1890'da girdiği Harp Okulu'ndan 1893 yılında teğmen rütbesiyle mezun oldu.
- **Eğitimci Kimliği:** Askeri yeteneklerinin yanı sıra sanata olan yatkınlığıyla tanındı. Tıbbiye İdadisi'nde **Resim Öğretmen Yardımcılığı** ve Fatih Askeri Ortaokulu'nda öğretmenlik yaptı. Ayrıca haritacılığın temeli olan **Topografya** dersleri vererek ordunun teknik gelişimine katkı sağladı.
- **Terfi:** İstiklal Harbi'ndeki üstün sevk ve idare yeteneği neticesinde 12 Eylül 1921'de **Albay** rütbesine yükseldi.

Güneyin ve Batının Sarsılmaz Komutanı (Askerî Başarılar)

Mümtaz Çeçen, ömrü boyunca dört büyük savaşa katılarak Türk tarihinin en kritik dönemlerine şahitlik ve komutanlık etmiştir:

- **Eski Savaşlar ve Cihan Harbi:** 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'ndan itibaren cephelerdeydi. Birinci Dünya Savaşı'nda Kafkas Alayları ve Tabur Komutanlıkları yaparak Ruslara karşı kahramanca çarpıştı.
- **Güney Cephesi Direnişi:** 1919 yılında **17. Tümen Komutanı** olarak görevlendirildi. Bu dönemde Güney Anadolu'da Fransız işgal güçlerine ve Ermeni çetelerine karşı yürütülen amansız muharebeleri bizzat yöneterek bölge halkının direnişine liderlik etti.
- **Batı Cephesi ve İç Güvenlik:** 1920'de 11. Tümen bünyesinde Kütahya ve Uşak bölgelerinde Yunan ordusuna karşı savaştı. Ardından **57. Tümen Komutanı** olarak Denizli bölgesinin savunmasını üstlendi ve Konya Mevki Komutanlığı yaparak iç güvenliğin tesisinde rol oynadı.
- **Hukuk ve Denetim:** Zaferden sonra Trakya Jandarma Bölge Müfettişliği ve İstanbul Üstsubay Divan-ı Harp Üyeliği yaparak ordunun disiplini ve adalet mekanizmalarında hizmet verdi.

Nişan ve Madalyalar: Bir Asırlık Sadakat

Genç bir teğmenken aldığı ilk madalyadan, Cumhuriyet'in en yüce nişanına kadar uzanan onur dolu bir göğüs:

- **Osmanlı Onurları:** 1897 Yunan Muharebe Madalyası, Dördüncü ve Beşinci Dereceden Mecidî Nişanları, Gümüş Liyakat, Muharebe Liyakat ve Muharebe İmtiyaz Madalyaları.

- **İstiklal Madalyası:** Milli M¼cadele'nin hem Güney hem de Batı cephelerinde gösterdiği sarsılmaz azim ve üstün başarıları nedeniyle TBMM tarafından onurlandırıldı.

Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet
1883-1958

30-KURMAY AKLI VE ZAFERİN KALEMİ: TÜMGENERAL SEDAT DOĞRUER

Doğumu ve Kökenleri

12 Mart 1883 tarihinde, İstanbul'un tarihi semti **Kadırga**'da dünyaya geldi. Emiroğulları'ndan Halil Bey'in oğlu olan Sedat Doğruer, hayatını Türk askerî stratejisinin gelişimine ve vatanın bağımsızlığına vakfetti. 1958 yılında vefat eden paşamızın naaşı, Ankara **Cebeci Asri Mezarlığı**'nda bulunmaktadır.

Almanya'dan Kurmay Başkanlığına (Eğitim Hayatı)

Sedat Paşa, ordunun en yüksek eğitimli ve lisan bilen seçkin kurmayları arasında yer alıyordu:

- **Eğitim:** 1904'te Harp Okulu'nu teğmen olarak bitirdi, 1907'de ise Harp Akademisi'nden **Kurmay Yüzbaşı** rütbesiyle mezun oldu.
- **Avrupa Deneyimi:** 1910-1912 yılları arasında Almanya'da mesleki eğitim görerek Prusya askerî disiplinini yerinde inceledi.
- **Lisan:** İleri derecede Almanca ve Fransızca bilmesi, onu müttefik ordularla yürütülen diplomatik ve askerî koordinasyonda vazgeçilmez kıldı.
- **Rütbe:** 1922'de Albaylığa, 30 Ağustos 1926'da ise **Tümgenerallik** rütbesine yükseldi.

Cephelerin Beyni: Kurmay Başkanlıkları (Askerî Başarılar)

Onun kariyeri, orduların sevk ve idaresini mutfakta hazırlayan bir "strateji ustası" olarak şekillenmiştir:

- **Cihan Harbi ve Yıldırım:** Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale'de 5. ve 14. Kolordu Kurmay Başkanlığı yaptı. Ardından efsanevi **Yıldırım Ordular Grubu**'nda ve 4., 8. ve 9. Ordu Karargâhlarında Kurmay Başkanlığı görevlerini yürüterek imparatorluğun en kritik cephelerini yönetti.
- **Milli Mücadele'ye Koşuş:** 1921 yılında Bern Ataşesi iken bu rahat görevini bırakıp İnebolu üzerinden Anadolu'ya geçti. Ankara'ya varır varmaz 7. Tümen Komutanlığı ve ardından **2. Ordu Kurmay Başkanlığı** görevlerini üstlendi.
- **Cumhuriyet Ordusunun İnşası:** Zaferden sonra Genelkurmay Eğitim Daire Başkanı ve **Genelkurmay 2. Başkanı** olarak modern Türk ordusunun temellerini attı. Emekli olmadan önce İzmir Müstahkem Mevki Komutanlığı yaparak stratejik bölgelerin güvenliğini sağladı.

Tarihe Işık Tutan Eserleri

Sedat Paşa, sadece savaşan değil, savaşı yazan ve analiz eden bir asker-aydıdı:

- **Eserleri:** *Şark Cephesinde Gördüklerim*, *Yıldırım*, *2. Cihan Harbi ve Türkiye ve Kore Harbi'nde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri* gibi kitapları, askeri tarihimizin en kıymetli başvuru kaynaklarıdır.

Nişan ve Madalyalar: Uluslararası Takdir

Vatan savunmasındaki üstün hizmetleri, dönemin en büyük güçleri tarafından tescil edilmiştir:

- **İmparatorluk Onurları:** Osmanlı, Alman ve Avusturya-Macaristan İmparatorlukları tarafından askeri dehası nedeniyle pek çok nişan ve madalya ile ödüllendirildi.
- **İstiklal Madalyası ve Takdirname:** Milli Mücadele'nin başarıyla sonuçlanmasındaki kurmay katkıları nedeniyle TBMM tarafından verilen en yüksek onura layık görüldü.

Hüseyin Nurettin Özsü
1879-1937

31-BEŞ SAVAŞIN GAZİSİ VE CEPHELERİN YİĞİT KOMUTANI: TÜMGENERAL ŞEFİK AVNİ ÖZÜDOĞRU

Doğumu ve Aile Kökeni

1879 yılında, imparatorluğun kalbi **İstanbul**'da dünyaya geldi. Cemalettin Bey'in oğlu olan Şefik Avni Özüdoğru, askeri kariyeri boyunca Osmanlı'nın son dönemindeki tüm büyük varoluş mücadelelerinde bizzat kılıç sallamış bir kahramandır. 9 Haziran 1937'de vefat eden paşamızın naaşı, önce Sahra-yı Cedit Mezarlığı'na defnedilmiş; 27 Eylül 1988'de ise devlet töreniyle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Harbiye'den Generalliğe (Eğitim ve Yükseliş)

Şefik Avni Bey, kıta görevlerindeki üstün başarısıyla basamakları birer birer tırmanmıştır:

- **Eğitim:** 1895'te girdiği Harp Okulu'ndan 1898 yılında teğmen rütbesiyle mezun olarak orduya katıldı.
- **Terfi:** Birinci Dünya Savaşı'nda gösterdiği dirayetle Yarbaylığa ve Albaylığa yükseldi. Milli Mücadele'nin taçlandığı yıl olan 31 Ağustos 1922'de ise **Tümgeneral** rütbesine layık görüldü.
- **Üst Düzey Eğitim:** Cumhuriyet'in ilanından sonra İstanbul'da "Büyük Kumanda Kursu"na katılarak askeri bilgisini modernize etti.

Umman'dan Kocaeli'ye Bir Ömür (Askerî Başarılar)

Onun hayatı, Türk askeri tarihinin 25 yıllık özetidir:

- **Eski Savaşlar ve Balkanlar:** Henüz genç bir subayken 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'na katıldı. Ardından Trablusgarp ve Balkan Savaşları'nda tabur komutanlıkları yaparak ateş hattında pişti.
- **Cihan Harbi ve Mürettep Tümenler:** Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale'den Hicaz'a kadar geniş bir coğrafyada çarpıştı. 17., 39. ve 140. Alay Komutanlıklarının ardından; 2., 3., 43. ve 48. Tümenlere komuta etti. Özellikle **Umman Mürettep Tümen Komutanı** olarak en zorlu şartlarda birliğiyle vatan toprağını savundu.
- **Milli Mücadele'nin Kilidi:** 14 Ocak 1921'de İnebolu üzerinden Anadolu'ya geçti. **Kocaeli Grubu 7. Tümen Komutanı** ve ardından **17. Tümen Komutanı** olarak Batı Cephesi'nde kritik savunma ve taarruz hatlarını yönetti.
- **Askerî Yargı:** Kariyerini Askerî Yargıtay Üyeliği gibi yüksek bir makamda tamamlayarak 1932 yılında emekli oldu.

Nişan ve Madalyalar: Kahramanlığın Şahitleri

Şefik Avni Paşa'nın göğsü, gösterdiği feragat ve cesaretin nişaneleriyle donatılmıştı:

- **Osmanlı Onurları:** Muharebe Gümüş Liyakat, Gümüş İmtiyaz ve Altın Liyakat Madalyaları.
- **Müttefik Takdiri:** Alman İmparatorluğu'nun efsanevi **Demir Salip Nişanı** ile Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Askerî Liyakat Madalyası.
- **İstiklal Madalyası:** Anadolu'daki bağımsızlık mücadelesine geçişi ve cephedeki stratejik başarıları nedeniyle 29 Eylül 1921'de TBMM tarafından ödüllendirildi.

İbrahim Refet Bele
1881-1963

32-SAMSUN'UN İLK ADIMINDAN CUMHURİYET'İN İNŞASINA: TÜMGENERAL REFET BELE

Doğumu ve Aile Kökeni

1881 yılında Rumeli'nin kalbi **Selanik**'te dünyaya geldi. Mehmet Servet Bey'in oğlu olan Refet Bele, Milli Mücadele'nin askeri, siyasi ve diplomatik her safhasında kilit roller üstlenmiş bir devlet adamıdır. 2 Ekim 1963'te vefat eden paşamızın naaşı İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığı'nda bulunmaktadır; vasiyeti üzerine aile kabristanında kalmış, devlet mezarlığına nakledilmemiştir.

Akademi Birinciliğinden Generalliğe (Eğitim ve Yükseliş)

Refet Paşa, ordunun en parlak zekâlarından biri olarak kabul edilirdi:

- **Eğitim:** 1898'de Harp Okulu'nu bitirdi. Harp Akademisi eğitimine savaşlar nedeniyle ara vermek zorunda kalsa da 1912 yılında akademiyi **birincilikle** tamamlayarak dehasını kanıtladı.
- **Liderlik Basamakları:** Birinci Dünya Savaşı'ndaki başarılarıyla Albaylığa yükseldi. Milli Mücadele'nin en kritik döneminde, 1 Ocak 1921'de **Tümgeneral** rütbesine terfi etti.

Samsun'dan Trakya'nın Teslim Alınmasına (Askerî ve Siyasi Başarılar)

Onun hayatı, bir milletin küllerinden doğuşunun en yakın şahitliğidir:

- **19 Mayıs 1919:** 3. Kolordu Komutanı sıfatıyla **Mustafa Kemal Paşa ile birlikte Samsun'a çıkarak** istiklal yürüyüşünü başlatan çekirdek kadroda yer aldı.
- **Temsil Heyeti ve Kongreler:** Erzurum Kongresi'nde Heyet-i Temsiliye üyesi seçildi. Batı Anadolu'da dağınıklığı gidermek ve Kuvayımillîye'yi birleştirmek üzere Aydın ve Nazilli bölgelerinde komutayı ele aldı.
- **Bakanlık ve Cephe Komutanlığı:** TBMM hükümetinin ilk **İçişleri Bakanı** ve ardından **Millî Savunma Bakanı** oldu. Aynı zamanda Batı Cephesi Güney Kesimi Komutanı olarak bizzat sahada görev yaptı.
- **Tarihi Görev:** Büyük Zafer'in ardından TBMM temsilcisi olarak İstanbul'a girdi ve Mudanya Ateşkesi gereği **Doğu Trakya'yı teslim alarak** Türk bayrağını yeniden dalgalandırdı.
- **Siyasi Muhalefet:** Cumhuriyet'in ilanından sonra Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurucuları arasında yer alarak demokratik çok sesliliğin öncülerinden oldu.

Diplomasi ve Milletlerarası Hizmet

Emekliliğinden sonra da vatanına ve insanlığa hizmeti sürdürdü:

- **Milletvekilliği:** Uzun yıllar İstanbul Milletvekili olarak mecliste görev yaptı.
- **BM Delegeliği:** 1950-1961 yılları arasında Birleşmiş Milletler nezdinde Ortadoğu Filistin Mültecilerine Yardım Ajansı Türkiye Delegesi olarak uluslararası alanda ülkemizi temsil etti.

Nişan ve Madalyalar: Sadakat ve Cesaretin Simgeleri

- **Milli Onur:** Bağımsızlık savaşındaki eşsiz hizmetleri nedeniyle **İstiklal Madalyası** ile ödüllendirildi.
- **Uluslararası Takdir:** Alman İmparatorluğu'nun Birinci ve İkinci Dereceden Demir Salip nişanları, Avusturya-Macaristan'ın Kılınçlı Mecidî Nişanı ve Osmanlı Devleti'nin Altın Liyakat ile Gümüş İmtiyaz madalyalarına layık gör¼ld¼.

İsmail Hakkı
1883-1923

33-ESARETTEN ZAFERE BİR ÖMÜR: ALBAY ALİ AVNİ AKÇİN

Doğumu ve Aile Kökeni

1883 yılında İstanbul'un seçkin semtlerinden **Valideçeşme**'de dünyaya geldi. Ali Ağâh Bey'in oğlu olan Ali Avni Akçin, Türk ordusunun modernleşme sancıları çektiği dönemde yetişmiş, batı askeri eğitimini yerinde görmüş donanımlı bir subaydı. 8 Nisan 1923'te, henüz 40 yaşındayken görevi başında hayata gözlerini yumdu.

Fransa'dan Cephelere (Eğitim ve Yükseliş)

Ali Avni Bey, teorik bilgisini Avrupa sahasında pekiştirmiş bir komutandı:

- **Eğitim:** 1899'da girdiği Harp Okulu'ndan 1902'de teğmen rütbesiyle mezun oldu.
- **Avrupa Deneyimi:** 1910-1911 yılları arasında **Fransız Ordusu** bünyesinde eğitim ve öğrenim gördü. İleri derecede Fransızca bilmesi, askeri literatürü dünya ölçeğinde takip etmesini sağladı.
- **Rütbe:** Birinci Dünya Savaşı'ndaki ağır muharebelerde gösterdiği başarılarla Yarbaylığa, İstiklal Harbi sürecinde ise 1921 yılında **Albay** rütbesine yükseldi.

Trablusgarp'tan Trakya Müfettişliğine (Askerî Başarılar)

Onun askeri hayatı, imparatorluğun son savunma hatlarından milli devletin inşasına kadar kesintisiz bir mücadeledir:

- **Gönüllü Bir Kahraman:** 1911 İtalyan Harbi sırasında hiçbir zorunluluğu olmamasına rağmen gönüllü olarak **Trablusgarp'a** gitti ve çölde direnişi örgütleyen kadroda yer aldı.
- **Cihan Harbi ve Esaret:** Birinci Dünya Savaşı boyunca 7. Alay Komutanlığı ve tümen komutan vekillikleri yaptı. 14. Tümen Komutanı olarak görev yaparken, savaşın son günlerinde düşmana esir düştü. İki yıllık çetin bir esaret hayatının ardından 17 Eylül 1920'de vatanına döndü.
- **Kafkasya ve Trakya:** Esareten döner dönmez Milli Mücadele'ye katıldı. **11. Kafkas Tümen Komutanlığı** ve Kars Müstahkem Mevki Komutanlığı görevlerinde Doğu sınırlarının güvenliğini sağladı.
- **Son Görev:** Büyük Zafer'in ardından Trakya'nın yeniden idari ve askeri yapılanması için **Trakya 4. Jandarma Mıntika Müfettişi** (Tümen yetkiyle) olarak atandı. Keşan'da bu önemli görevi yürütürken vefat etti.

Nişan ve Madalyalar: Uluslararası Takdir

Ali Avni Bey'in savaş meydanlarındaki cesareti, hem müttefik hem de milli makamlarca ödüllendirilmiştir:

- **Müttefik Onurları:** Alman İmparatorluğu'nun Birinci ve İkinci Dereceden **Demir Salip Nişanı**, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Üçüncü Sınıf Meziyet Nişanı.
- **Osmanlı Onurları:** Kılınçlıya çevrilmiş Üçüncü Dereceden Osmani Nişanı, Muharebe Madalyası ve Gümüş Liyakat Madalyası.
- **İstiklal Madalyası:** Esareten döner dönmez katıldığı bağımsızlık mücadelesindeki üstün hizmetleri ve

Trakya'nın kurtuluş Őrecindeki emeği nedeniyle TBMM tarafından **İstiklal Madalyası** ve takdirname ile onurlandırıldı.

İzzettin Çalışlar
1882-1951

34-ANAFARTALAR'DAN DUMLUPINAR'A BİR STRATEJİ USTASI: ORGENERAL İZZETTİN ÇALIŞLAR

Doğumu ve Kökenleri

1882 yılında, o dönem imparatorluğun önemli merkezlerinden biri olan **Yanya**'da dünyaya geldi. Ataullah Bey'in oğlu olan İzzettin Çalışlar, Türk ordusunun en üst kademelerine kadar tırmanmış, hem sahada hem de karargâhta dehasını kanıtlamış bir askerdir. 20 Ağustos 1951'de vefat eden paşamızın naaşı, İstanbul Edirnekapı Şehitliği'nden 25 Ekim 1988'de alınarak Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Mühendishane'den Orgeneralliğe (Eğitim ve Yükseliş)

İzzettin Paşa, teknik bilgisi ve kurmaylık yeteneğiyle ordunun modern beyin takımındaydı:

- **Eğitim:** 1903'te Mühendishane-i Berrî-i Hümayun'u (Topçu Okulu) bitirdi. 1906'da ise Harp Akademisi'nden **Kurmay Yüzbaşı** olarak mezun oldu.
- **Yükseliş:** İstiklal Harbi'ndeki üstün başarıları neticesinde 1922'de Tümgeneralliğe (Mirliva), 1926'da Korgeneralliğe ve 1930 yılında ordunun en yüksek rütbesi olan **Orgeneralliğe** yükseldi.

Atatürk'ün En Yakın Silah Arkadaşı (Askerî Başarılar)

Onun kariyeri, Mustafa Kemal Paşa ile omuz omuza geçen tarihi anlarla doludur:

- **Çanakkale ve Anafartalar:** 1915'te 19. Tümen Kurmay Başkanlığı yaparak Mustafa Kemal Paşa'nın en yakın çalışma arkadaşı oldu. Ardından **Anafartalar Grubu Kurmay Başkanı** olarak Gelibolu savunmasının stratejik planlamasında kilit rol oynadı.
- **Milli Mücadele'ye Katılım:** 1 Temmuz 1920'de Mudanya üzerinden Anadolu'ya geçti. 61. Tümen Komutanlığı ve 1. Grup Komutanlığı görevlerinde bulundu.
- **Büyük Taarruz ve İzmir: 1. Kolordu Komutanı** olarak Büyük Taarruz'un en şiddetli çarpışmalarını yönetti. Düşmanın denize dökülmesinin ardından 9 Eylül 1922'den itibaren **İzmir Askerî Valisi** olarak şehrin idaresini ve güvenliğini sağladı.
- **Ordu Müfettişlikleri:** Zaferden sonra 2. ve 3. Ordu Müfettişliği (Komutanlığı) görevlerini yürüterek genç Cumhuriyet ordusunun modernizasyonuna liderlik etti.

Sivil Hayat ve Meclis Çalışmaları

Askeri başarılarını siyasi tecrübesiyle birleştirerek milletine hizmete devam etti:

- **Milletvekilliği:** Aydın, Muğla ve Balıkesir illerinden VI., VII. ve VIII. dönemlerde milletvekili seçilerek TBMM'de görev aldı.
- **Siyasi Duruş:** 1924 yılında askerlik ve siyasetin ayrılması kararı üzerine orduyu tercih ederek milletvekilliğinden istifa etmiş, ancak emekliliği sonrası tekrar Meclis'e dönmüştür.

Nişan ve Madalyalar: Kahramanlığın Tescili

- **Uluslararası Takdir:** Katıldığı dünya savaşında gösterdiği yararlılıklar nedeniyle Alman ve Avusturya-Macaristan İmparatorlukları tarafından yüksek dereceli nişanlarla onurlandırıldı.
- **Milli Gurur:** Osmanlı Devleti'nden gelen nişanlarının yanı sıra, bağımsızlık mücadelesindeki tartışmasız emeği nedeniyle TBMM tarafından **İstiklal Madalyası** ve takdirnameler ile ödüllendirildi.

Kâzım Fikri Özalp
1882-1968

**35-CEPHELERİN KOMUTANI, MECLİSİN REİSİ:
ORGENERAL KÂZIM ÖZALP**

Doğumu ve Kökenleri

1882 yılında, bugün Kuzey Makedonya sınırları içerisinde kalan **Köprülü**'de dünyaya geldi. Süvari Albay İsmail Nazmi Bey'in oğlu olan Kâzım Özalp, asker bir aileden gelmenin verdiği disiplinle yetişti. 6 Haziran 1968'de vefat eden bu büyük devlet adamının naaşı, Ankara Cebeci Askerî Şehitliği'nden 30 Ağustos 1988'de alınarak **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Mümtaz Bir Kurmaylık Kariyeri (Eğitim ve Yükseliş)

Özalp, askeri eğitim hayatı boyunca başarısıyla dikkat çeken bir subaydı:

- **Eğitim:** 1902'de Harp Okulu'nu bitirdi, 1905'te Harp Akademisi'nden **"Mümtaz Yüzbaşı"** rütbesiyle mezun oldu.
- **Hızlı Yükseliş:** İstiklal Harbi'ndeki üstün başarıları neticesinde 1921'de Tümgeneralliğe (Mirliva), Büyük Taarruz sonrası 1922'de Korgeneralliğe ve 1926 yılında **Orgeneral** rütbesine yükseldi.

Çetecilerle Mücadeleden Milli Mücadele'ye (Askerî Başarılar)

Onun askerlik hayatı, imparatorluğun en hareketli bölgelerinde ve en zorlu isyanların bastırılmasında geçmiştir:

- **Rumeli ve Balkanlar:** Kariyerinin başında Bulgar çetelerine karşı yürüttüğü başarılı operasyonlarla tanındı. 31 Mart Vakası'nın bastırılmasında Hareket Ordusu bünyesinde görev aldı.
- **Kafkasya ve Doğu Cephesi:** Birinci Dünya Savaşı'nda Seyyar Jandarma Tümen Komutanı olarak Ruslara karşı büyük başarılar kazandı. Trabzon ve Batum'un geri alınması operasyonlarını yönetti.
- **Kuzey Cephesi ve Anzavur İsyanı:** Milli Mücadele döneminde Heyet-i Temsiliye kararıyla **Kuzey Cephesi Komutanlığına** getirildi. Balıkesir ve çevresinde milli kuvvetleri organize ederek Anzavur Ayaklanması'nı bastırdı.
- **Mürettep ve 3. Kolordu:** Sakarya Meydan Muharebesi ve Büyük Taarruz'da kolordu komutanı olarak stratejik hamlelerin mimarlarından biri oldu.

Devletin Zirvesinde Bir Ömür (Siyasi Kariyer)

Askerlikten emekli olduktan sonra, Cumhuriyet'in idari yapısında en uzun süreli iz bırakan isimlerden biri oldu:

- **Milli Savunma Bakanlığı:** 1922 ve 1935 yıllarında olmak üzere iki kez Milli Savunma Bakanlığı görevini yürüterek ordunun modernleşmesini sağladı.
- **TBMM Başkanlığı:** 1924-1935 yılları arasında kesintisiz olarak **TBMM Başkanlığı** yaptı. Bu süre zarfında Cumhuriyet devrimlerinin yasalaşma sürecini büyük bir dirayetle yönetti.
- **Milletvekilliği:** 1920'den 1950'li yıllara kadar Balıkesir ve Van milletvekili olarak mecliste halkın sesi oldu.

Nişan ve Madalyalar: Kahramanlığın Şahitleri

- **Milli Onur:** Bağımsızlık savaşındaki eşsiz hizmetleri nedeniyle kırmızı ve yeşil Şeritli **İstiklal Madalyası** ile ödüllendirildi.
- **Uluslararası Takdir:** Alman İmparatorluğu'nun İkinci Sınıf Demir Salıp Nişanı ve Leopold Şövalye Madalyası gibi pek çok yabancı devlet nişanına layık görüldü.
- **Osmanlı Onurları:** Muharebe Altın Liyakat, Gümüş İmtiyaz ve Harp madalyalarıyla donatılmış bir göğse sahipti.

Yazılı Mirası

Kâzım Özalp, yaşadığı dönemi gelecek nesillere aktarmak amacıyla kaleme aldığı "**Millî Mücadele 1919 - 1922**" adlı iki ciltlik eseriyle, Kurtuluş Savaşı tarihinin en önemli kaynaklarından birini bırakmıştır.

Kâzım İnanç
1880-1938

36-KARARGÂHIN STRATEJİSTİNDEN CEPHENİN KOMUTANINA: KORGEMERAL KÂZİM İNANÇ

Doğumu ve Kökenleri

1880 yılında Diyarbakır'da dünyaya geldi. Hakkı Bey'in oğlu olan Kâzım İnanç, Türk askeri tarihinin en donanımlı kurmay subaylarından biri olarak tanınır. 21 Eylül 1938'de Ankara'da vefat eden paşamız, hem askeri hem de mülki görevlerde Cumhuriyet'in kuruluşuna büyük emek vermiştir.

Eğitim ve Mesleki Gelişim

Kâzım Bey, askeri kariyerine teknik bir derinlik katarak başlamıştır:

- **Eğitim:** 1900'de Harp Okulu'nu, 1902'de ise Harp Akademisi'ni bitirerek kurmay sınıfına ayrıldı.
- **Almanya Tecrübesi:** 1911 yılında mesleki bilgisini geliştirmek üzere **Almanya**'ya gönderildi. Burada edindiği modern askeri doktrinleri Balkan ve Cihan harplerinde uygulama fırsatı buldu.
- **Diplomasi:** 1913 yılında **Roma Ataşemiliterliği** görevinde bulunarak askeri diplomaside tecrübe kazandı.

Cihan Harbi'nin Kurmay Başkanı (Askeri Başarılar)

Kâzım Paşa, I. Dünya Savaşı'nın en stratejik noktalarında "beyin takımı"nın başında yer aldı:

- **Çanakkale ve 5. Ordu:** 1915 yılında Çanakkale Cephesi'nde Liman von Sanders'in komutasındaki **5. Ordu Kurmay Başkanlığı** görevini yürüterek savunma stratejilerinin belirlenmesinde rol oynadı.
- **Yıldırım Orduları:** 1917'de Yıldırım Ordular Grubu Kurmay Başkanı olarak Güney Cephesi'ndeki zorlu harekâtları yönetti. Savaşın sonunda **Genelkurmay II. Başkanı** olarak merkeze atandı.
- **Milli Mücadele ve 6. Kolordu:** 1920 yılında Ankara'ya gelerek bağımsızlık mücadelesine katıldı. Batı Cephesi'nde asayiş ve seferberlik işlerini yürüttükten sonra, Büyük Taarruz öncesinde **6. Kolordu Komutanlığı**'na atandı ve zaferin sahadaki mimarlarından biri oldu.

Sivil Hizmetler ve Siyaset Hayatı

Zaferden sonra kılıcını bırakan Kâzım Paşa, enerjisini genç devletin inşasına yöneltti:

- **Valilik Dönemi:** 1926 yılında **Samsun Valisi** olarak atandı ve milli mücadelenin başladığı bu Şehirde mülki idareci olarak önemli hizmetlerde bulundu.
- **Milletvekilliği:** 1928'de emekli olduktan sonra IV. ve V. dönemlerde **İzmir Milletvekili** seçilerek TBMM çatısı altında siyasi hayata atıldı.

Nişan ve Madalyalar: Uluslararası Onur

Kâzım Paşa'nın askeri dehası sadece vatanında değil, m¼tfevik devletler nezdinde de tescillenmiştir:

- **M¼tfevik Nişanları:** Almanya, Avusturya-Macaristan ve Romanya tarafından verilen çeşitli yüksek dereceli nişan ve madalyalarla onurlandırıldı.
- **İstiklal Madalyası:** Milli M¼cadele'deki üstün hizmetleri ve kolordu komutanı olarak gösterdiği başarılar nedeniyle TBMM tarafından **Kırmızı şeritli İstiklal Madalyası** ve takdirname ile ödüllendirildi.

Kâzım Orbay
1887-1964

37-AKADEMİ BİRİNCİSİNDEN GENELKURMAY BAŞKANLIĞINA: ORGENERAL KAZIM ORBAY

Doğumu ve Kökenleri

1887 yılında Ege'nin incisi **İzmir**'de dünyaya geldi. Mahmut Hamdi Bey'in oğlu olan Kazım Orbay, sadece bir asker değil, aynı zamanda Cumhuriyet'in inşasında kritik roller üstlenmiş bir devlet adamıdır. 3 Haziran 1964'te vefat eden paşamızın naaşı, İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığı'ndan 29 Kasım 1988'de alınarak Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Dört Lisan ve Birincilikle Parlayan Bir Kariyer (Eğitim)

Kazım Paşa, dönemin en eğitimi ve vizyoner subayları arasında ilk sıralarda yer alıyordu:

- **Eğitim:** 1904'te Mühendishane-i Berr i Hümayun'u (Topçu Okulu) bitirdi. 1907 yılında ise Harp Akademisi'nden **birincilikle** mezun olarak dehasını kanıtladı.
- **Yabancı Dil Bilgisi:** Mesleki literatürü dünya ölçeğinde takip edebilecek düzeyde **Fransızca, Almanca, İngilizce ve İtalyanca** biliyordu.

- **Yurt Dışı Deneyimi:** 1908-1909 yıllarında Almanya'da topçu ve piyade atış kursları görerek modern savaş tekniklerini yerinde inceledi.
- **Rütbe:** 1922'de Tümgeneral, 1926'da Korgeneral ve 1935 yılında **Orgeneral** rütbesine yükseldi.

Cephelerin ve Karargâhın Vazgeçilmez İsmi (Askerî Başarılar)

Onun askerlik hayatı, hem muharebe sahasında hem de en üst düzey karargâh görevlerinde başarılarla doludur:

- **Savaş Yılları:** Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı boyunca Genelkurmay'ın merkez şubelerinde ve Harbiye Nezareti'nde kritik görevler üstlendi.
- **Milli Mücadele Dönemi:** 1920'de Anadolu'ya geçerek bağımsızlık savaşına katıldı. **Doğu Cephesi Kurmay Başkanı** olarak Kazım Karabekir Paşa ile omuz omuza çalıştı. Ardından 3. Kafkas Tümen Komutanı olarak sahada görev yaptı.
- **Uluslararası Misyon:** 1928 yılında dost ve kardeş ülke **Afganistan'da Askerî Heyet Başkanlığı** yaparak Türk askerî tecrübesini sınırların ötesine taşıdı.
- **Zirveye Tırmanış:** Jandarma Genel Komutanlığı ve Ordu Müfettişliği görevlerinin ardından, 12 Ocak 1944'te Türk Silahlı Kuvvetleri'nin en üst makamı olan **Genelkurmay Başkanı** olarak atandı.

Kurucu Meclis Başkanlığı ve Siyasi Hayat

Emekliliğinden sonra da vatanına hizmet etmeye devam eden Kazım Orbay, sivil idarede en onurlu makamlardan birine layık görüldü:

- **Meclis Başkanlığı:** 1961 yılında **Kurucu Meclis Üyeliği ve Başkanlığı** yaparak yeni anayasa sürecine liderlik etti.

- **Senatörlük:** Cumhuriyet Senatosu'nda Cumhurbaşkanlığı kontenjanından senatör olarak görev olarak tecrübelerini parlamento çatısı altında paylaştı.

Nişan ve Madalyalar: Bir Kariyerin Taçlanması

Kazım Paşa, hayatı boyunca katıldığı dört büyük savaşın ve barış dönemindeki hizmetlerinin nişanelerini gururla taşıdı:

- **Uluslararası Takdir:** Osmanlı Devleti'nin yanı sıra Almanya, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan tarafından verilen yüksek dereceli askeri nişanlar.
- **İstiklal Madalyası:** Milli Mücadele'nin kazanılmasındaki stratejik ve fiili katkıları nedeniyle TBMM tarafından verilen en yüce onur nişanı.

Kâzım Sevüktekin
1877-1949

**38-SEDDÜLBAHİR'DEN MECLİS SIRALARINA:
TÜMGENERAL KAZIM SEVÜKTEKİN**

Doğumu ve Aile Kökeni

1877 yılında imparatorluğun payitahtı **İstanbul**'da dünyaya geldi. Mehmet Şevki Bey'in oğlu olan Kazım Sevüktekin, askerlik hayatına en alt rütbeden başlayıp generalliğe kadar yükselen, savaş meydanlarının tozunu yutmuş bir komutandır. 1 Nisan 1949'da vefat eden paşamızın naaşı, İstanbul Karacaahmet Mezarlığı'ndan 27 Eylül 1988'de alınarak devlet töreniyle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Harbiye'den Generalliğe (Eğitim ve Yükseliş)

Kazım Bey, Türk ordusunun geçiş dönemindeki tüm kademelerinde görev yaparak tecrübe kazandı:

- **Eğitim:** 1892'de girdiği Harp Okulu'ndan 1895 yılında teğmen rütbesiyle mezun oldu.
- **Terfi:** I. Dünya Savaşı'ndaki başarılarıyla Albaylığa, İstiklal Harbi'nin zaferle taçlandığı 31 Ağustos 1922 tarihinde ise **Tümgeneral** rütbesine yükseldi.

Cephelerin Sarsılmaz Komutanı (Askerî Başarılar)

Onun askeri kariyeri, dört büyük savaşın ve çok sayıda cephenin hikayesidir:

- **anakkale'nin Kilidi:** I. Dünya Savaşı'nda 4. Alay Komutanı olarak Boğaz tahkimatında çalıştı. Ardından Seddülbahir'de, muharebelerin en etin geçtiği **Kanlıdere** bölgesini savunarak düşmana geçit vermedi.
- **Kafkasya ve Filistin:** 13. Tümen Komutanı olarak Kafkas Cephesi'nde, 11. Tümen Komutanı olarak ise Filistin Cephesi'nde birliklerini sevk ve idare etti.
- **Milli Mücadele Dönemi:** 1921 yılında Anadolu'ya geçerek Batı Cephesi'nde görev aldı. **8. Tümen Komutanı** olarak Sakarya ve Büyük Taarruz süreçlerinde kritik görevler üstlendi. Daha sonra 5. Kafkas Tümeni'ne komuta ederek vatan topraklarının güvenliğini perçinledi.

Meclis atısı Altında Bir mr (Sivil Hizmetler)

1927 yılında ordudan emekli olduktan sonra, askeri disiplininin sivil idareye ve yasama faaliyetlerine taşıdı:

- **Milletvekilliği:** 1928-1943 yılları arasında beş dönem boyunca kesintisiz olarak **Diyarbakır Milletvekili** seçildi. 1946 yılında ise Mardin Milletvekili olarak TBMM çatısı altında halkına hizmet etmeye devam etti. Toplamda altı dönem mecliste yer alarak Cumhuriyet'in gelişimine siyasi katkı sundu.

Nişan ve Madalyalar: Bir Göğüs Dolusu Onur

- **Milli Mücadele Onuru:** 1926 yılında TBMM tarafından kırmızı Şeritli **İstiklal Madalyası** ve takdirname ile ödüllendirildi.
- **Osmanlı ve Mtfevik Takdiri:** Yunan Muharebe Madalyası, Harp Madalyası, Kılınçlı Gümüş Liyakat ve İmtiyaz Madalyaları ile Alman İmparatorluğu'nun Birinci ve İkinci Sınıf **Demir Salip Madalyalarına** layık görüldü.

- **İnsani Hizmet:** Savaş dönemindeki yardım faaliyetleri ve toplumsal katkıları nedeniyle **Kızılay Madalyası** ile onurlandırıldı.

Kemalettin Sami
1884-1934

39-CEPHELERDEN DİPLOMASİYE BİR ÖMÜR: KORGENERAL KEMALETTİN SAMİ GÖKÇEN

Doğumu ve Aile Kökeni

1884 yılında Karadeniz'in incisi **Sinop**'ta dünyaya geldi. Abdurrahman Sami Bey'in oğlu olan Kemalettin Sami Paşa, Türk askerî ve siyasi tarihinin en çok yönlü şahsiyetlerinden biridir. 15 Nisan 1934 tarihinde, Türkiye'nin Berlin Büyükelçisi olarak görev yaparken hayata gözlerini yummuştur. Naaşı, İstanbul Eyüp Sultan'daki 16 Mart Şehitliği'nden 25 Ekim 1988'de alınarak Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Harbiye'den Generalliğe (Eğitim ve Yükseliş)

Kemalettin Sami Paşa, teknik ve kurmay eğitimini en üst seviyede tamamlamış bir subaydı:

- **Eğitim:** 1905'te Mühendishane-i Berrî-i Hümayun'u (Topçu Okulu) bitirdi. 1908 yılında Harp Akademisi'nden mezun olarak kurmay sınıfına katıldı.
- **Dil ve Yurt Dışı Deneyimi:** İleri derecede **Almanca ve Fransızca** biliyordu. 1912 yılında yarışma sınavını kazanarak askeri eğitim için Almanya'ya gönderildi.
- **Rütbe:** İstiklal Harbi'ndeki üstün başarıları neticesinde 31 Ağustos 1922'de Tümgeneralliğe (Mirliva), 1926 yılında ise **Korgeneralliğe** yükseldi.

Savaş Meydanlarında Bir Stratejist (Askerî Başarılar)

Onun askerlik hayatı, sürekli ateş hattında ve kritik karargâh görevlerinde geçmiştir:

- **Çanakkale ve Yaralanmalar:** Balkan Savaşları'nda Yanya savunmasında kolundan yaralandı. Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi'nde Kuzey Grubu (3. Kolordu) Kurmaylığı yaptı ve burada da yaralanarak merkeze alındı.
- **Kafkasya ve Hicaz:** Ukrayna Ataşemiliterliği, Kuzey Kafkas Ordusu Kurmay Başkanlığı ve Hicaz Seferî Kuvvetleri Kurmay Başkanlığı gibi çok kritik ve birbirinden uzak coğrafyalarda önemli sorumluluklar üstlendi.
- **Milli Mücadele'nin Kilidi:** 1920 yılında Ankara'ya gelerek bağımsızlık mücadelesine katıldı. **Ankara Komutanı** ve **1. Tümen Komutanı** olarak başkentini güvenliğini sağladı. Sakarya ve Büyük Taarruz süreçlerinde **4. Kolordu Komutanı** olarak zaferin kazanılmasında büyük rol oynadı.

Diplomasi ve Siyaset Hayatı

Zaferin ardından, genç Cumhuriyet'in dış dünyada temsil edilmesi görevini üstlendi:

- **Milletvekilliği:** 1923-1924 yılları arasında memleketi Sinop'u TBMM'de milletvekili olarak temsil etti.
- **Berlin Büyükelçiliği:** 1924 yılından vefat ettiği 1934 yılına kadar on yıl boyunca **Berlin Büyükelçisi** olarak görev yaptı. Türkiye-Almanya ilişkilerinin temellerinin atılmasında ve geliştirilmesinde büyük emek sarf etti.

Nişan ve Madalyalar: Kahramanlığın Tescili

- **İstiklal Madalyası:** Milli M¼cadele'deki tartışmasız emeği ve başarıları nedeniyle TBMM tarafından **İstiklal Madalyası** ve takdirname ile öd¼llendirildi.
- **Uluslararası Onurlar:** Osmanlı Devleti'nin yanı sıra Almanya ve Afganistan devletleri tarafından verilen çeşitli yüksek dereceli askeri nişan ve madalyalara layık gör¼ld¼.

Mahmut Nedim (Hendek)
1880-1920

40-VATAN YOLUNDA BİR ŞEHİD-İ MUHTEREM: KURMAY YARBAY MAHMUT NEDİD HENDEK

Doğumu ve Kökenleri

1880 yılında **Kafkasya**'da dünyaya geldi. İslam Bey'in oğlu olan Mahmut Nedim Bey, ömrünü cepheden cepheye koşarak geçirmiş, Türk istiklalinin bedelini canıyla ödemiş müstesna bir subaydır. 21 Nisan 1920'de, henüz 40 yaşındayken şehit düşen kahramanımızın naaşı, uzun yıllar Adapazarı Hendek'teki Anıt Mezarı'nda kaldıktan sonra 27 Eylül 1988'de Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Süvarilikten Kurmaylığa (Eğitim ve Yükseliş)

Mahmut Nedim Bey, askerlik hayatına atlı birliklerde başlamış, ardından kurmaylık zekasıyla öne çıkmıştır:

- **Eğitim:** 1901 yılında Harp Okulu'nu bitirdi. Savaşların en yoğun olduğu dönemde eğitimine devam ederek 1914 yılında Harp Akademisi'nden mezun oldu.
- **Yükseliş:** I. Dünya Savaşı'ndaki üstün başarıları ve kurmaylık yeteneğiyle 1918 yılında **Yarbay** rütbesine yükseldi.

Dört Cephede Bir Ömür (Askerî Başarılar)

Onun askeri kariyeri, modern Türk tarihinin tüm kırılma noktalarını içerir:

- **Süvari Birlikleri ve Aşiret Alayları:** Kariyerinin ilk on yılını 2. ve 5. Ordular bünyesindeki süvari alaylarında takım ve bölük komutanlığı yaparak geçirdi. Doğu Anadolu'daki Aşiret Süvari Alaylarında görev alarak bölge hakimiyeti kazandı.
- **Trablusgarp ve Balkanlar:** İmparatorluğun en zor günlerinde Trablusgarp ve Balkan Savaşları'nda aktif rol üstlendi.
- **Cihan Harbi ve Karargâh:** I. Dünya Savaşı boyunca 2. Ordu Başyaverliği ve 4. Kolordu Kurmay Heyeti gibi kritik noktalarda görev yaptı. 41. Tümen ve 3. Süvari Tümeni Kurmay Başkanlıkları ile stratejik sevk ve idare yeteneğini sergiledi.
- **Milli Mücadele ve Şehadet:** Bağımsızlık ateşi yanar yanmaz Anadolu'ya geçti. **24. Tümen Komutanı** olarak görev yaparken, Milli Mücadele'yi içeriden sarsan Hendek Harekâtı sırasında, 21 Nisan 1920'de vatan hainlerinin pususunda kahramanca çarpışarak **şehit oldu**. Soyadı kanunu ile kendisine "Hendek" soyadı, bu şehadetine binaen verilmiştir.

Nişan ve Madalyalar: Kanla Yazılan Onur

- **İstiklal Madalyası:** Milli Mücadele yolunda canını feda etmesi ve gösterdiği eşsiz feragat nedeniyle TBMM tarafından **İstiklal Madalyası** ile onurlandırıldı.
- **Osmanlı Nişanları:** Katıldığı Trablusgarp, Balkan ve Birinci Dünya Savaşları'ndaki yararlılıkları dolayısıyla Osmanlı Devleti tarafından çeşitli nişan ve madalyalarla ödüllendirildi.

Mehmet Ali Akça
1874-1949

41-KAFKASYA'DAN ANADOLU'YA BİR ÖMÜR HİZMET: ALBAY MEHMET HAYRI TARHAN

Doğumu ve Aile Kökeni

1874 yılında imparatorluğun merkezi **İstanbul**'da dünyaya geldi. Ali Bey'in oğlu olan Mehmet Hayri Bey, Osmanlı ordusunun modernleşme sancıları çektiği dönemden Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar ordunun her kademesinde sadakatle görev yapmış bir subaydır. 20 Şubat 1949 tarihinde vefat etmiştir.

Harbiye'den Cephelere (Eğitim ve Yükseliş)

Mehmet Hayri Bey, askerlik sanatını sahadaki yoğun tecrübesiyle pekiştirmiş bir komutandı:

- **Eğitim:** 1893'te girdiği Harp Okulu'ndan 1896 yılında teğmen rütbesiyle mezun oldu.
- **Terfi:** Kariyeri boyunca ağır ağır ve hak ederek yükseldi. Birinci Dünya Savaşı'nda gösterdiği liyakatle Yarbaylığa, Büyük Taarruz'un hemen ardından 1 Eylül 1922'de ise **Albay** rütbesine terfi etti.

İşkodra Savunmasından Kafkas Cephesi'ne (Askerî Başarılar)

Onun askeri hayatı, imparatorluğun en zorlu sınır bölgelerinde ve en kritik tümen vekilliklerinde geçmiştir:

- **Balkanlar ve İşkodra:** Kariyerinin büyük bölümünü 3. Ordu bünyesinde, özellikle Balkan coğrafyasında geçirdi. İşkodra Tümeni ve 70. Alay bünyesinde bölgedeki çetin mücadelelerde aktif rol aldı.
- **Kafkas Cephesi'nde Yaralanma:** Birinci Dünya Savaşı'nda 5. Alay Komutanı olarak Kafkasya'nın zorlu iklim ve arazi koşullarında Ruslara karşı savaştı. Bu muharebeler sırasında yaralanarak gazi unvanını aldı.
- **Milli Mücadele ve Asayiş:** Mütareke döneminde Diyarbakır Askerlik Dairesi Başkanlığı yaptı. Anadolu'da asayişin bozulduğu Silvan bölgesinde düzeni sağlamakla görevlendirildi. İstiklal Harbi boyunca **2. Tümen Komutan Vekilliği** ve Tugay Komutanlığı gibi üst düzey sorumluluklar üstlendi.
- **Disiplin ve Adalet:** Hukuki ve idari yetkinliği sayesinde çeşitli dönemlerde Divanıharp (Askerî Mahkeme) Başkanlıkları yürüterek ordunun disiplin mekanizmasında görev aldı.

Cumhuriyet Dönemi ve Emeklilik

Zaferden sonra Türk ordusunun yeniden yapılandırılmasında görev almaya devam etti:

- **Bölge Komutanlıkları:** Bursa ve Samsun gibi stratejik önemi haiz bölgelerde Askerlik Dairesi Başkanlığı görevlerini yürüttü.
- **Tugay Komutanlıkları:** 1., 6. ve 12. Tümenlerin Piyade Tugay komutanlıklarını yaparak genç Cumhuriyet ordusunun eğitimine katkı sağladı. 31 Temmuz 1932 tarihinde emekli oldu.

Nişan ve Madalyalar: Uluslararası Taltifler

Mehmet Hayri Bey'in göğs¼, m¼tfevik ve milli makamlarca verilen nişanlarla donatılmıştı:

- **Milli Gurur:** İstiklal Harbi'ndeki hizmetleri nedeniyle TBMM tarafından **İstiklal Madalyası** ile ödüllendirildi.
- **Osmanlı Onurları:** Beşinci Dereceden Mecidî Nişanı, Muharebe G¼m¼ş Liyakat, G¼m¼ş İmtiyaz ve Harp Madalyası.
- **Yabancı Nişanlar:** Alman İmparatorluğu'nun **Demir Salip Nişanı** ve Karadağ H¼k¼meti tarafından verilen **Danilo Nişanı** ile askeri başarısı uluslararası alanda da tescillenmişti.

Mehmet Arif
1883-1926

42-CEPHELERİN "AYICI" ARİF'İ: ALBAY ARİF BEY

Doğumu ve Aile Kökeni

1883 yılında **Adana**'da dünyaya geldi. Yusuf Bey'in oğlu olan Arif Bey, Türk askerî tarihinde daha çok lakabı olan "**Ayıcı Arif**" adıyla tanınır. Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele'nin en önemli kurmay zekâlarından biri olmasına rağmen, siyasi fırtınaların ortasında kalarak 13 Temmuz 1926'da hayata veda etmiştir.

Akademi'den Almanya'ya (Eğitim ve Yükseliş)

Arif Bey, teorik askeri bilgisi çok yüksek, seçkin bir subaydı:

- **Eğitim:** 1902'de Harp Okulu'nu bitirdi. 1905 yılında Harp Akademisi'nden "**Mümtaz Yüzbaşı**" rütbesiyle mezun olarak kurmay sınıfına ayrıldı.
- **Almanya Deneyimi:** 1909-1911 yılları arasında Almanya'da mesleki eğitim gördü. İleri derecede Almanca bilmesi, Alman askeri doktrinlerini hareket planlarına başarıyla yansıtmasını sağladı.
- **Terfi:** Savaş meydanlarındaki stratejik katkılarıyla 1918'de Yarbaylığa, Milli Mücadele'nin en çetin günlerinde ise 10 Ocak 1921'de **Albay** rütbesine yükseldi.

Stratejik Kurmaylık ve Kolordu Komutanlığı (Askeri Başarılar)

Onun kariyeri, ordunun en hassas "beyin merkezlerinde" geçmiştir:

- **Kurmay Başkanlıkları:** I. Dünya Savaşı boyunca 5. ve 11. Tümenlerin Kurmay Başkanlığını yürüttü. Ardından 20. Kolordu Kurmay Başkanı olarak büyük birliklerin sevk ve idaresinde rol oynadı.
- **Milli Mücadele ve Batı Cephesi:** 1919'da Anadolu'ya geçerek direnişe katıldı. **11. Tümen Komutanı** ve **3. Grup Komutanı** olarak görev yaptı. Sakarya Meydan Muharebesi öncesinde Başkomutanlık makamında görevlendirildi.
- **Saha Komutanlığı:** 1922 başında **3. Kolordu Komutanlığı**'na atandı. Ancak aynı yılın haziran ayında hakkında açılan kanuni kovuşturma nedeniyle görevinden alınarak Ankara'ya getirildi.

Siyaset ve Trajik Son

Askeri kariyerinin ardından meclis sıralarına geçti, ancak burada muhalif kimliğiyle öne çıktı:

- **Milletvekilliği:** 1922-1926 yılları arasında TBMM'de **Eskişehir Milletvekili** olarak görev yaptı.
- **İdamı:** 1926 yılında patlak veren **İzmir Suikastı** davasında suçlu bulunarak 13 Temmuz 1926'da idam edildi. Bu olay, Türk siyasi tarihinde eski silah arkadaşları arasındaki yol ayrımının en acı sembollerinden biri olarak kalmıştır.

Nişan ve Madalyalar: Kahramanlığın İzleri

- **İstiklal Madalyası:** Milli Mücadele'nin kazanılmasındaki büyük emeği ve tümen komutanı olarak gösterdiği

başarılar nedeniyle TBMM tarafından **İstiklal Madalyası** ve takdirname ile onurlandırıldı.

- **Osmanlı ve Alman Onurları:** Balkan ve Cihan harplerindeki yararlılıkları dolayısıyla Osmanlı Devleti ve Alman İmparatorluğu tarafından verilen çeşitli nişan ve madalyalarla ödüllendirildi.

Mehmet Atif Ateşdağlı
1876-1947

43-ÇÖLLERDEN ANADOLU'YA BİR JANDARMA KOMUTANI: YARBAY NAZMİ BEY

Doğumu ve Aile Kökeni

1876 yılında **Girit**'te dünyaya geldi. İsa Nuri Bey'in oğlu olan Nazmi Bey, imparatorluğun en uzak köşelerinde asayişî tesis etmekle görevlendirilmiş, tecrübeli bir güvenlik ve strateji uzmanıydı. 3 Aralık 1947 tarihinde hayata gözlerini yumdu.

Harbiye'den Cephelere (Eğitim ve Yükseliş)

Süvari sınıfında başladığı askerlik kariyerini, jandarma bünyesinde uzmanlaşarak sürdürdü:

- **Eğitim:** 1896'da girdiği Harp Okulu'ndan 1899 yılında teğmen rütbesiyle mezun oldu.
- **Terfi:** Birinci Dünya Savaşı'ndaki yoğun muharebe ve yönetim görevleri sırasında hızla yükselerek 1917 yılında **Yarbay** rütbesine ulaştı.

Ortadoğu'da Asayiş ve İşgal Yılları (Askerî Başarılar)

Nazmi Bey'in kariyeri, imparatorluğun dağılma sürecindeki en kritik bölgelerde şekillenmiştir:

- **Irak ve Suriye Görevleri:** Bağdat ve Musul Jandarma Tabur Komutanlıkları yaptı. Filistin ve Lübnan bölgelerinde asayişi sağlamak üzere Nablus Jandarma Tabur Komutanlığı ve Beyrut Jandarma Alay Komutanlığı gibi üst düzey görevlerde bulundu.
- **Hecin Süvari Komutanlığı:** 1916 yılında 6. Hecin (Deve) Süvari Alay Komutanı olarak Ortadoğu coğrafyasının zorlu şartlarında birliklerini sevk ve idare etti.
- **İngiliz Esareti ve Firar:** 1919'da Eskişehir Bölge Komutanı iken **İngilizler tarafından tutuklanarak** Çanakkale'de hapsedildi. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'da kalması istense de, 1920 yılında gizlice Anadolu'ya kaçarak milli direnişe katıldı.

Milli Mücadele ve Ankara Dönemi

Ankara'ya ulaşır ulaşmaz, yeni devletin güvenlik bürokrasisinin kurulmasında görev aldı:

- **Jandarma Genel Komutanlığı:** Ankara'da henüz teşkilatlanma aşamasında olan Jandarma Genel Komutanlığı'nın kuruluş çalışmalarına katıldı.
- **Saha Komutanlığı:** 6 Haziran 1920'de, şehit düşen Mahmut Nedim Hendek Bey'in ardından **24. Tümen Komutanlığı** görevini üstlenerek ateş hattına döndü.

Son Yılları ve Emeklilik

İstiklal Harbi'nin ardından bir süre Niğde ve Mersin'de ikamet eden Nazmi Bey, Samsun Kalemi Başkanlığı görevini kabul etmeyerek askerî bürokrasiden uzaklaştı. 1926 yılında Ankara İstiklal Mahkemesi kararıyla emekliye sevk edildi ve hayatının geri kalanını sivil olarak sürdürdü.

Nişan ve Madalyalar

- **İstiklal Madalyası:** Milli M¼cadele'ye katılımı, İngiliz işgaline karşı duruşu ve tümen komutanlığı hizmetleri nedeniyle TBMM tarafından **İstiklal Madalyası** ve takdirname ile onurlandırıldı.
- **Osmanlı Onurları:** Cihan Harbi ve Balkan Savaşları'ndaki üstün hizmetleri dolayısıyla Osmanlı Devleti tarafından çeşitli nişan ve madalyalarla ödüllendirildi.

Mehmet Emin olakoğlu
1878-1939

44-TÜRK TOPÇULUĞUNUN MODERN SESİ: TÜMGENERAL NAZMİ SOLOK

Doğumu ve Aile Kökeni

1878 yılında Anadolu'nun kavşak noktası **Afyonkarahisar**'da dünyaya geldi. Bekir Bey'in oğlu olan Nazmi Bey, askerlik hayatını teknik bir disiplin ve yüksek bir eğitim düzeyi üzerine inşa etmiştir. 6 Ağustos 1939 tarihinde vefat eden paşamız, ömrünü topçu sınıfının gelişimine ve vatan savunmasına vakfetmiştir.

Almanya'dan Balkanlar'a Teknik Birikim (Eğitim ve Yükseliş)

Nazmi Bey, ordunun en eğitimli teknik subaylarından biriydi:

- **Eğitim:** 1899 yılında Topçu ve İstihkâm Harp Okulu'ndan üsteğmen rütbesiyle mezun oldu.
- **Yurt Dışı Tecrübesi:** 1909-1911 yılları arasında 2,5 yıl boyunca **Almanya**'da mesleki eğitim gördü. 1912'de ise **Romanya** Topçu Atış Okulu'nda kurslara katıldı. İleri

derecede **Almanca ve Fransızca** bilmesi, Avrupa'daki askeri gelişmeleri yakından takip etmesini sağladı.

- **Terfi:** Cihan Harbi ve Milli Mücadele'deki üstün hizmetleri neticesinde 1918'de Albaylığa, 6 Ekim 1924'te ise **Tümgeneral** rütbesine yükseldi.

Ateş Hattında Bir Topçu Uzmanı (Askerî Başarılar)

Onun kariyeri, Türk topçusunun en kritik sınavlarını verdiği cephelerle doludur:

- **Balkan Harbi ve Esaret:** Vardar Ordusu Topçu Komutanlığı refakatinde Kumanova ve Manastır gibi zorlu muharebelere katıldı. 1913 yılında Yunanlara esir düştü; esareten döner dönmez bilgisini genç subaylara aktarmak üzere Topçu Atış Okulu'nda öğretmenliğe başladı.
- **Çanakkale (Seddülbahir):** I. Dünya Savaşı'nda Seddülbahir bölgesinde 5. Kolordu Topçu Komutanı olarak görev yaptı. Müttefik donanmasına karşı kıyı savunmasında ve kara muharebelerinde topçu ateşinin etkili yönetimini sağladı.
- **Kafkasya ve Ordu Müfettişlikleri:** 3. Ordu Topçu Müfettişi olarak Doğu Cephesi'nde görev yaptı. Savaşın ilerleyen yıllarında 1. ve 5. Ordu Topçu Müfettişlikleri gibi ordu düzeyinde koordinasyon gerektiren makamlarda bulundu.
- **Milli Mücadele ve Kars-Erzurum Savunması:** 1921'de Anadolu'ya geçerek Doğu Cephesi'nde kritik sorumluluklar üstlendi. **Kars ve Erzurum Müstahkem Mevki Komutanlığı** görevlerini yürüttü. 9. Kafkas Tümeni'ne vekâlet ederek Doğu Anadolu'nun güvenliğinde sarsılmaz bir kale oldu.

Cumhuriyet Dönemi ve Teknik Liderlik

Zaferden sonra bilgisini ordunun sanayileŐmesine ve modernleşmesine aktardı:

- **Topçu MűfettiŐliđi:** Cumhuriyet ordusunun topçu sınıfını modern standartlara ulaŐtırmak için MűfettiŐlik görevini yűrűttű.
- **Fen ve Sanat Genel Műdűrlűđű:** 1934 yılında askeri teknolojinin ve üretimin baŐındaki makama atandı. 1938 yılında yaŐ haddinden emekli olana kadar Tűrk ordusunun teknik kapasitesini artırmak için çalıŐtı.

Nişan ve Madalyalar: Uluslararası Taltifler

Nazmi PaŐa'nın uzmanlıđı, sadece vatanında deđil dűnya çapında takdir görműŐtűr:

- **Milli Műcadele Onuru:** 1927 yılında TBMM tarafından **İstiklal Madalyası** ile ödűllendirildi.
- **Yabancı Devlet Nişanları:** Romanya Kralı tarafından verilen **Kron de Romani Nişanı**, Alman İkinci Sınıf Demir Salip Nişanı ve Avusturya-Macaristan Demir Taç Nişanı.
- **Osmanlı Onurları:** Mecidű NiŐanı, GűműŐ Liyakat, GűműŐ İmtiyaz ve Harp Madalyaları.

Mehmet Emin Koral
1881-1959

45-KALELERİN VE STRATEJİNİN ÜSTADI: KORGENERAL AHMET SEDAT DOĞRUER

Doğumu ve Aile Kökeni

1881 yılında imparatorluğun payitahtı **İstanbul**'da dünyaya geldi. Hacı Mustafa Bey'in oğlu olan Ahmet Sedat Bey, Türk askeri tarihinde özellikle "müstahkem mevki" ve "ağır topçu" konularındaki derin uzmanlığıyla tanınır. 12 Ağustos 1959 tarihinde İstanbul'da vefat etmiş ve Büyükada'da ebedi istirahatgahına tevdi edilmiştir.

Akademi'den Uzmanlığa (Eğitim ve Yükseliş)

Ahmet Sedat Bey, askerlik sanatının teknik ve teorik yönlerine hakim bir kurmay subaydı:

- **Eğitim:** 1902'de Topçu sınıfından teğmen olarak mezun oldu. 1905 yılında Harp Akademisi'ni bitirerek **Kurmay Yüzbaşı** unvanını aldı.
- **Teknik Uzmanlık:** Topçu ve İstihkâm Harp Okulu'nda yabancı uzmanların yardımcılığını yaptı ve "Kaleler Dersi" öğretmenliği görevini üstlenerek bu alandaki yetkinliğini kanıtladı.
- **Rütbe:** Başarılarla dolu bir kariyerin neticesinde Büyük Taarruz zaferinin ardından 31 Ağustos 1922'de

Tümgeneralliğe, 1926 yılında ise **Korgeneralliğe** yükseldi.

Müstahkem Mevkilerden Büyük Taarruz'a (Askerî Başarılar)

Onun hizmetleri, savunma hatlarının inşasından taarruz planlamasına kadar geniş bir yelpazeyi kapsar:

- **Balkan Harbi ve Yanya Savunması:** Çanakkale ve Yanya Kalesi Kurmay Başkanlığı görevlerinde bulunarak Balkan Harbi'nin en zorlu kuşatmalarında görev aldı.
- **Cihan Harbi ve Kafkasya:** I. Dünya Savaşı'nda Erzurum Müstahkem Mevki ve 11. Kolordu bünyesinde çalıştı. 10. Kafkas ve 17. Tümen gibi kritik birliklere komuta ederek Kafkasya ve Doğu Anadolu savunmasında rol oynadı.
- **İstanbul Boğaz Komutanlığı:** Mütareke döneminde İstanbul Boğazı Müstahkem Mevki Komutanlığı yaparak stratejik geçiş yollarını denetledi.
- **Milli Mücadele ve 1. Ordu:** 1922 başında Anadolu'ya geçerek milli direnişeye katıldı. **1. Ordu Kurmay Başkanı** olarak Büyük Taarruz'un planlanması ve icrasında hayati bir rol üstlendi. Zaferden sonra 18. Tümen ve İzmir Müstahkem Mevki Komutanlığı görevlerini yürüterek vatan topraklarının güvenliğini pekiştirdi.

Cumhuriyet Dönemi ve Hizmetleri

Askeri hayatının son evresinde büyük birlik komutanlığına devam etti:

- **4. Kolordu Komutanlığı:** 1924-1929 yılları arasında kolordu komutanı olarak Türk ordusunun yeniden yapılandırılmasında görev aldı ve 1929 yılında emekliye ayrıldı.

Nişan ve Madalyalar: Bir Ömrün Onuru

- **İstiklal Madalyası:** 1. Ordu Kurmay Başkanı olarak Büyük Taarruz'daki eşsiz katkıları nedeniyle TBMM tarafından **İstiklal Madalyası** ile ödüllendirildi.
- **Osmanlı Onurları:** Dördüncü Dereceden Osmani Nişanı ve katıldığı savaşlardaki yararlılıkları nedeniyle verilen çeşitli madalyalar.
- **Müttefik Takdiri:** Alman ve Avusturya-Macaristan İmparatorlukları tarafından verilen askeri nişanlar.

Mehmet Emin Yazgan
1876-1961

46-Tümgeneral Mehmet Emin Yazgan

Milli Mücadele'nin isimsiz kahramanlarından, ömrünü barut kokusu ve vatan savunmasıyla harmanlamış bir şahsiyet olan Mehmet Emin Yazgan, 1876 yılında imparatorluğun kalbi İstanbul'da dünyaya gözlerini açtı. Tahsin Bey'in oğlu olarak başladığı bu hayat yolculuğu, onu Türk tarihinin en kritik dönemeçlerinde en ön saflara taşıyacaktı.

Harbiye'den İlk Ateş Hattına

Genç Mehmet Emin askerlik mesleğine olan tutkusunu 13 Mayıs 1892'de Harp Okulu eşiğinden adımını atarak resmileştirdi. 13 Mart 1895'te teğmen rütbesiyle mezun olduğunda, sadece bir subay değil, imparatorluğun dört bir yanındaki yangınları söndürmeye aday bir neferdı. Henüz mesleğinin ilk yıllarında, 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'nda gösterdiği yararlılıklar ona ilk madalyasını kazandırdı.

Bitmeyen Savaşlar: Trablusgarp'tan Çanakkale'ye

Mehmet Emin Yazgan rütbeleri, kazandığı zaferlerle birlikte yükseldi. 1905'te yüzbaşı, 1911'de ise binbaşı oldu. Trablusgarp'ın kızgın kumlarından Balkanlar'ın karlı dağlarına

kadar her cephede görev yaptı. Ancak onun askeri dehası ve sarsılmaz iradesi, asıl "Kaderin Tayin Edildiği Yer"de, Çanakkale'de mühürlendi.

1914'te Edirne Merkez Komutanlığı görevindeyken başlayan Büyük Harp, onu kısa sürede cepheye çağırırdı. 1915 Temmuz'unda, Çanakkale'nin en çetin siperlerinde 16'ncı Alay Komutanı'nın şehit düşmesi üzerine komutayı devraldı. Gösterdiği sarsılmaz duruş ve sevk idare yeteneğiyle, 13 Ocak 1916'da asaleten alay komutanlığına atandı. Artık o, rütbesiyle olduğu kadar tecrübesiyle de bir "Ümera" (seçkin komutan) idi.

İstiklal Yolu ve Anadolu'nun Şahlanışı

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından işgal edilen Anadolu'nun feryadına sessiz kalmayan Mehmet Emin Yazgan, Milli Mücadele'nin saflarına katıldı. Sakarya'nın siperlerinden İzmit ve Kocaeli'nin kurtuluşuna kadar geniş bir coğrafyada "Mıntıka Komutanı" ve "Tümen Komutanı" olarak görev yaptı.

1921 yılında Ankara Askerlik Dairesi Başkanlığı ve sonrasında cephe komutanlıklarıyla devam eden bu kutlu yürüyüş, 30 Ağustos 1927'de Tümgeneral rütbesiyle taçlandırıldı.

Göğsündeki Tarih: Nişanlar ve Madalyalar

Mehmet Emin Bey'in üniforması, Türk askeri tarihinin bir özeti gibiydi:

- **1897 Yunan Muharebe Madalyası** ile başlayan onur yolculuğu,
- **Mecidi ve Osmani Nişanları** ile devam etmiş,
- Çanakkale'nin nişanesi olan **Harp Madalyası** ve **Gümüş İmtiyaz Madalyası** ile perçinlenmiş,
- Nihayet 1927 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından verilen en kutsal emanet; **İstiklal Madalyası** ile zirveye ulaşmıştır.

Son Nöbet

10 Mayıs 1925'te 8'inci Tümen Piyade Komutanlığı ve ardından İstanbul Merkez Komutanlığı görevlerini yürüten bu ulu çınar, 8 Ekim 1931'de emekli olarak aktif görevinden ayrıldı. Ömrünü vatanına vakfeden Tümgeneral Mehmet Emin Yazgan, 21 Şubat 1961'de doğduğu şehir İstanbul'da, geride tertemiz bir isim ve özgür bir vatan bırakarak ebediyete irtihal etti.

Mehmet Hayri
1879-1928

47- Yarbay Mehmet Arif Bey

Milli Mücadele'nin isimsiz kahramanları arasında, hem cephenin barut kokusunu solumuş hem de devletin diplomatik masalarında dirsek çürütmüş müstesna bir isim öne çıkar: **Mehmet Arif Bey**. 1879 yılında Konya'da, Şükrü Bey'in evladı olarak dünyaya gelen Arif Bey, ömrünü Osmanlı'nın son sancılı yıllarına ve Cumhuriyet'in kuruluş harcına vakfedecektir.

Harbiye'den Kurmaylığa Uzanan Yol

Mehmet Arif Bey'in askerlik serüveni, 1897'nin Mart ayında Harp Okulu'nun kapısından girmesiyle başladı. Başarılı öğrencilik yıllarının ardından 1901'de teğmen rütbesini taktı. Ancak onun hedefi ordunun sevk ve idaresinde söz sahibi olmaktı. Bu azimle devam ettiği Harp Akademisi'nden 4 Ocak 1904 tarihinde **Kurmay Yüzbaşı** olarak mezun oldu.

Mesleğinin ilk yıllarında piyade, topçu ve süvari birliklerinde staj yaparak ordunun her birimine hakim bir komutan haline geldi. Edirne'den Üsküp'e kadar Balkan coğrafyasının her karış toprağını askeri yollar müfettişi ve kurmay subay olarak adımladı.

Esaretin Acısından Cephenin Gururuna

Balkan Savaşları'nın en karanlık günlerinde, 21 Eylül 1912'de **Kırcaali Kolordusu Kurmay Başkanı** olarak atandı. Ancak savaşın amansız şartları onu Bulgaristan'da acı bir esarete sürükledi. Bir yılı aşkın süren esaret hayatı, 1913'ün sonunda vatan toprağına dönmesiyle son buldu.

Esaretten döner dönmez ayağının tozuyla Genelkurmay Karargâhı'nda göreve başladı. Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde, İstanbul Boğazı'nın savunmasından Zonguldak Müstahkem Mevki Komutanlığı'na kadar stratejik pek çok noktada görev aldı. 1915 yılında gösterdiği başarılar ona **Kurmay Yarbay** rütbesini ve göğsünü süsleyecek olan **Harp Madalyası** ile Alman **Demir Salip Nişanı**'nı getirdi.

İstiklal Mücadelesi ve Cumhuriyet'in Hizmetinde

İmparatorluk dağılırken Mehmet Arif Bey, Anadolu'nun istiklal ateşine omuz verdi. 1919-1922 yılları arasında İstiklal Savaşı'nın neferi oldu. 41. Tümen ve 14. Süvari Tümeni gibi kritik birliklerin komutasını üstlendi. Sakarya'dan Dumlupınar'a uzanan o çetin yolda, askeri birikimini Milli Mücadele'nin emrine sundu. Gösterdiği üstün hizmetler, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından en onurlu ödül olan **İstiklal Madalyası** ile taçlandırıldı.

Silah Arkadaşlığından Diplomasiye

1921 yılında, kendi arzusuyla askeri üniformasına veda eden Mehmet Arif Bey için vatan hizmeti bitmemişti. Bu kez devletin dış temsilciliklerinde "diplomat" kimliğiyle sahneye çıktı:

- **1925:** Rumiye Başkonsolosu,

- **1926:** Gençliğinin geçtiği topraklarda, Üsküp Konsolosu olarak görev yaptı.

Bozkırın bu vakur evladı, 1928 yılında hayata gözlerini yumduğunda; ardında esaretle sınanmış ama hürriyetle mühürlenmiş, madalyalarla dolu şerefli bir ömür bıraktı.

Kronolojik Başarı Tablosu

Tarih	Rütbe / Unvan	Öne Çıkan Başarı
1904	Kurmay Yüzbaşı	Harp Akademisi Mezuniyeti
1912	Kolordu Kurmay Başkanı	Balkan Savaşları ve Esaret Süreci
1915	Kurmay Yarbay	Çatalca ve Karadeniz Savunma Hattı
1920	Tümen Komutanı	İstiklal Savaşı Muharebeleri
1926	Konsolos	Cumhuriyet Dönemi Diploması Hizmeti

Mehmet Hayri Tarhan
1880-1934

48-Stratejinin Dehası: Tümgeneral İzzettin Bey

Türk askeri tarihinin en hareketli ve en zorlu dönemlerinde, karargâhların beyni, cephelerin sarsılmaz iradesi olarak görev yapan isimlerden biri de İzzettin Bey'dir. 29 Şubat 1880'de, bugün Bulgaristan sınırları içinde kalan Tırnovacık'ta, Hafız Hasan Bey'in oğlu olarak dünyaya gelen İzzettin Bey, ömrünü bir imparatorluğun hüznü ve vedasına ve bir Cumhuriyet'in görkemli doğuşuna şahitlik ederek geçirecektir.

Harbiye'den Karargâhın Kalbine

İzzettin Bey, 1899 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1902'de teğmen olarak mezun oldu. Üstün zekâsı ve askeri kavrayışı onu hızla Harp Akademisi'ne taşıdı ve 11 Ocak 1905'te **Kurmay Yüzbaşı** rütbesiyle ordu saflarına katıldı. Kariyerinin ilk yıllarında piyade, süvari ve topçu sınıflarında yaptığı stajlar, ona bir ordunun tüm mekanizmalarını en ince ayrıntısına kadar tanıma fırsatı verdi. Genç yaşında Harp Okulu'nda öğretmenlik ve müdür yardımcılığı yaparak geleceğin subaylarını yetiştirdi.

Çanakkale ve Anafartalar: Zaferin Kurmay Aklı

Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde İzzettin Bey, stratejik dehasını en büyük sınavında kanıtlayacaktı. Çanakkale

Muharebeleri sırasında önce 16. Kolordu, ardından efsanevi **Anafartalar Grubu Kurmay Başkanı** olarak görev yaptı. Siperlerin birbirine girdiği, saniyelerin hayat memmat meselesi olduğu o cehennem vari günlerde, taarruz planlarının hazırlanmasında ve savunma hatlarının tahkim edilmesinde kilit rol oynadı. Gösterdiği üstün feraset ona **Muharebe Gümüş Liyakat Madalyası**'nı getirdi.

Galiçya'dan Filistin'e: İmparatorluğun Son Sınırlarında

Onun görev alanı sadece vatan topraklarıyla sınırlı kalmadı. 1916 yılında 15. Kolordu ile Avrupa'nın içlerine, Galiçya Cephesi'ne giderek müttefik ordularla omuz omuza savaştı. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu tarafından **Leopold Nişanı** ile ödüllendirilmesi, uluslararası askeri çevrelerde kazandığı saygınlığın nişanesiydi. Savaşın son yılında ise Filistin Cephesi'nde 7. Ordu Kurmay Başkanı olarak, dağılmakta olan bir cepheyi toparlamak için insanüstü bir çaba sarf etti.

Anadolu'da İstiklal Ateşi

Mondros Mütarekesi sonrası İstanbul'da kalmayı reddeden İzzettin Bey, 21 Haziran 1920'de Anadolu'ya, Milli Mücadele'nin kalbine geçti. Adana Cephesi'nde Fransız işgaline karşı yürütülen harekâtı yönetti, Maraş ve Antep bölgelerinde direnişi örgütledi. Sadece bir savaşçı değil, aynı zamanda bir diplomat olarak sınır belirleme komisyonlarında görev alarak vatan toprağının her karışını savundu.

Cumhuriyet'in İnşası ve Son Görev

Zaferin ardından, tecrübesini askeri eğitimin ve ulaştırma sisteminin modernleşmesine adadı. Harp Okulu Müdürü ve Bükreş Ataşemiliteri olarak genç Cumhuriyet'i temsil etti. 1929 yılında **Tümgeneral** rütbesine yükseldi. 10 Aralık 1934'te emekli olduğunda, göğsü İstiklal Madalyası ve yabancı devletlerin liyakat nişanlarıyla doluydu.

Emekliliğinden sadece bir gün sonra, 11 Aralık 1934'te hayata gözlerini yuman bu büyük stratejist, bugün Ankara Cebeci Şehitliği'nde, uğruna ömrünü verdiği vatan toprağında ebedi uykusundadır.

Bir BakıŐta Onur Madalyaları

- **Harp Madalyası:** Cephedeki sarsılmaz cesaretin dl.
- **Gümüş İmtiyaz Madalyası:** stn hizmet ve sadakat nişanı.
- **Demir Salib (Almanya) & Leopold Nişanı (Avusturya):** Uluslararası askeri dehanın tescili.
- **İstiklal Madalyası:** Bir milletin kurtuluşundaki imza.

Mehmet Hulusi Conk
1881-1950

49-Seferihisar'dan Dumlupınar'a: Kurmay Albay Halit Bey

Milli Mücadele'nin askeri dehası denildiğinde, sessiz sedasız ama derinden gelen bir güç olarak Halit Bey'in ismi tarih sayfalarında parıldar. 1881 yılında İzmir'in Seferihisar ilçesinde, Ahmet Bey'in evladı olarak dünyaya gelen bu yiğit Efe ruhlu subay, ömrünü Türk ordusunun modernleşmesine ve vatanın işgalden kurtarılmasına adayacaktır.

Harbiye'de Bir "Mümtaz" Talebe

Halit Bey, 1900 yılında adım attığı Harp Okulu'ndan 1902'de teğmen olarak mezun oldu. Askeri kabiliyeti o kadar yüksekti ki, Harp Akademisi'ni bitirdiğinde kendisine "**Mümtaz Yüzbaşı**" unvanı verildi. Genç yaşta Manastır ve İstanbul Harp Okullarında taktik ve harp tarihi öğretmenliği yaparak, askeri teoriyi bizzat sahadaki pratikle birleştiren nadir subaylardan biri oldu.

Esaretten Karargâha: Bir Sabır İmtihanı

Balkan Savaşları'nın trajik günlerinde Gümölcine'de görevliken Bulgarlara esir düşen Halit Bey, bu zorlu süreci bir asker vakarıyla atlattı. Esaret dönüşü, Hicaz'ın kızgın çöllerinden Çanakkale'nin sarp yamaçlarına kadar her cephede kurmay başkanlığı görevlerini üstlendi. Birinci Dünya Savaşı boyunca

16, 17 ve 14'üncü Kolorduların kurmay başkanlığını yaparak, devasa birliklerin sevk ve idaresinde uzmanlaştı.

Milli Mücadele'nin Omurgası

31 Mayıs 1919... Anadolu'nun işgale karşı bayrak açtığı o kritik günlerde Halit Bey, 20. Kolordu Kurmay Başkanı olarak Anadolu'ya geçti. Artık o, sadece bir Osmanlı subayı değil, bir milletin varoluş kavgasının mimarlarından biriydi.

- **İnönü ve Kütahya-Eskişehir Muharebeleri:** 24. Tümen Komutanı olarak ateş hattındaydı.
- **Büyük Taarruz:** 18. Tümen Komutanı olarak bizzat "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir!" emrinin takipçisi oldu. Kendi memleketi İzmir'e doğru koşan ordunun en ön safındaki komutanlardan biriydi.

Vefa ve Ebedi İstirahat

Sağlık sorunları nedeniyle 1923 yılında emekliye ayrılrsa da, vatan sevgisi emekli tanımıyordu. İkinci Dünya Savaşı'nın dünyayı kavurduğu 1941 yılında, ilerlemiş yaşına rağmen tekrar göreve çağrıldı ve Manisa Askerlik Dairesi Başkanı olarak hizmet etti.

10 Ocak 1950'de vefat ettiğinde önce İzmir Kozluca Mezarlığı'na defnedildi. Ancak tarih, bu kahramanı unutmadı; 1988 yılında naaşı, devlet töreniyle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilerek ebedi huzura kavuşturuldu.

Şeref Levhası: Nişan ve Madalyalar

Halit Bey'in göğsünde taşıdığı madalyalar, katıldığı her cephenin birer mührüdür:

- **Mecidî Nişanı ve Muharebe Madalyası:** Osmanlı'nın sadık hizmetkarına teşekkürü.

- **Demir Salip Nişanı (I. ve II. Derece):** M¼tfeviklerin askeri dehasına duyduğu sayęı.
- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından verilen, vatani kurtaranlara mahsus en y¼ce onur.

"O, dersliklerde anlattığı harp tarihini, bizzat cephelerde kanıyla yazanlardandı."

Mehmet Kâzım Dirik
1881-1941

50-Samsun Yolcusu ve Modernizasyonun Mimarı: Korgeneral Kazım Dirik

Bazı isimler vardır ki, tarihin akışını değiştiren o büyük kararların tam merkezinde dururlar. 1881 yılında Manastır'da dünyaya gelen Kazım Bey, Plevne kahramanlarından Süvari Yüzbaşı Hasan Tahsin Bey'in oğlu olarak, askerliği bir meslekten öte bir miras olarak devraldı. Bu miras, onu Bandırma Vapuru'nun güvertesinden İzmir Valiliği'ne uzanan destansı bir yolculuğa çıkaracaktı.

Harbiye'den Çatalca Siperlerine

1897'de girdiği Harp Okulu'ndan 1900 yılında mezun olan Kazım Bey, hırslı ve çalışkan bir subaydı. Askeri kariyerini akademik bir derinlikle birleştirmek için girdiği Harp Akademisi'ni 1912'de **Kurmay Yüzbaşı** olarak bitirdi. Ancak mezuniyetinin hemen ardından patlak veren Balkan Harbi, onu Çatalca Muharebeleri'nin tam kalbine attı. Burada yaralanarak İstanbul'a dönmek zorunda kalsa da, cepheden kopmadı; İstanbul Muhafızlığı ve kolordu kurmaylığı görevleriyle Birinci Dünya Savaşı'nın ağır yükünü omuzladı.

19 Mayıs: Bağımsızlığa Atılan İlk Adım

Kazım Bey'in adını tarihe altın harflerle kazıyan olay, 1919 yılının Mayıs ayında gerçekleşti. Dokuzuncu Ordu Müfettişliği'ne atanan **Mustafa Kemal Paşa'nın Kurmay Başkanı** olarak seçildi. 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ayak basan o inançlı kadronun en önemli isimlerinden biriydi. Erzurum ve Sivas Kongreleri'ne giden yolda Mustafa Kemal Paşa'nın en yakın çalışma arkadaşı olarak görev yaptı. Paşa'nın 8/9 Temmuz gecesi askerlikten istifasına kadar bu kritik görevi büyük bir sadakat ve titizlikle yürüttü.

Cephenin Lojistik Dehası

İstiklal Savaşı boyunca sadece sıcak çatışmalarda değil, ordunun damarları sayılan lojistik ve sevkiyat alanında da mucizeler yarattı. Batı Cephesi Menzil Müfettişi ve Milli Savunma Bakanlığı Sevkiyat Genel Müdürü olarak, ordunun ihtiyacı olan her merminin, her ekmeğın cepheye ulaşmasını sağladı. 1923'te **Tümgeneral**, 1928'de ise **Korgeneral** rütbesine yükseldi.

Askerden Devlet Adamına: İzmir ve Trakya Yılları

Cumhuriyet ilan edildikten sonra Kazım Paşa, yeteneklerini mülki idare alanına taşıdı. 1926 yılında İzmir Valisi olarak atandı. İzmir'in savaş sonrası yaralarını sarmasında, imarında ve modern bir kent haline gelmesinde "Efsane Vali" olarak anılacak işlere imza attı. 1935 yılına kadar sürdürdüğü valilik görevinin ardından, Trakya Genel Müfettişi olarak bölgenin kalkınması ve güvenliği için vefatına kadar çalıştı.

Ebedi İstirahat

3 Temmuz 1941'de Edirne'de görev başındayken vefat eden Kazım Dirik, vatanına olan borcunu son nefesine kadar ödedi.

Önce İzmir'de defnedilen naaşı, 1988 yılında hak ettiği onurla Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi.

Göğsündeki Tarih: Nişan ve Madalyalar

Kazım Paşa'nın üniforması, imparatorluğun son şanını ve Cumhuriyet'in kuruluş gururunu bir arada taşıyordu:

- **Mecidî ve Osmani Nişanları:** Sarayın liyakate verdiği değer.
- **Demir Salip ve Liyakat-ı Askerî Nişanı:** Birinci Dünya Savaşı'ndaki uluslararası başarıları.
- **İstiklal Madalyası:** Samsun'da başlayan ve zaferle biten o kutlu yürüyüşün en büyük ödülü.

"O, sadece bir kurmay subay değil; yıkılan bir imparatorluğun küllerinden modern bir devlet kuran iradenin en sadık yol arkadaşıydı."

Mehmet Kenan Dalbaşar
1888-1935

51-Stratejinin Sessiz Gücü: Korgeneral Kenan Bey

Milli Mücadele'nin kazanılmasında sadece cephedeki süngü hücumları değil, o hücumları planlayan kurmay zekâ da hayati önem taşıyordu. 1881 yılında İstanbul'da Osman Nuri Bey'in oğlu olarak dünyaya gelen Kenan Bey, Almanca ve Fransızca dillerine hâkimiyeti, uluslararası askeri vizyonu ve sarsılmaz disipliniyle modern Türk ordusunun temellerini atan kadronun en önemli isimlerinden biriydi.

Harbiye'den Sınır Komisyonlarına

1900 yılında girdiği Harp Okulu'nu 1902'de teğmen olarak bitiren Kenan Bey, kariyerinin ilk yıllarını süvari birliklerinde pişerek geçirdi. 1912 yılında Harp Akademisi'nden mezun olduğunda artık bir **Kurmay Yüzbaşı** idi. Balkan Savaşları'nın hemen ardından, askeri dehasının yanı sıra diplomatik kabiliyeti de fark edildi ve Türk-Bulgar Sınır Komisyonu'nda görevlendirildi. Bu görev, onun sadece bir savaşçı değil, aynı zamanda devletlerarası hukuku ve sınır stratejilerini bilen bir kurmay olduğunu kanıtladı.

Avrupa Cephelerinden İstiklal Savaşı'na

Birinci Dünya Savaşı sırasında Bağdat ve Mezopotamya'da 13. Kolordu Kurmay Başkanı olarak zorlu görevler üstlendi. 1918 yılında, Alman Batı Cephesi'ni incelemek üzere Almanya'ya gönderilen özel heyette yer alarak modern savaş taktiklerini yerinde gözlemledi.

Ancak Kenan Bey için asıl büyük sınav Anadolu'da verilecekti. 1921 yılında Milli Mücadele saflarına katıldı. Adana Bölge Komutanlığı ve Garp Cephesi'ndeki görevleriyle işgalcilerin Anadolu'dan sökülüp atılmasında stratejik planlamalar yaptı. Gösterdiği başarılar ona 1922'de Albaylık, zaferden sonra ise 1926'da **Tümgeneral** (Mirliva) rütbesini getirdi.

Karargâhın ve Akademinin Hocası

Cumhuriyet'in ilanından sonra Kenan Bey'in askeri birikimi, yeni nesil subayların yetiştirilmesinde kullanıldı. Harp Akademisi Müdür Vekilliği ve Tabiye (Taktik) Öğretmenliği yaptı. Genelkurmay Harekât Dairesi Başkanlığı ve **Genelkurmay II. Başkanlığı** gibi en üst düzey karargâh görevlerinde bulunarak, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modern yapısının mimarlarından biri oldu.

Son Görev ve Ebedi İstirahat

1931 yılında **Korgeneral** rütbesine yükselen Kenan Bey, 7. Kolordu Komutanı olarak görevi başındayken 7 Mart 1935 tarihinde hayata gözlerini yumdu. Önce İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedilen naaşı, 1988 yılında devletin ona olan vefasının bir nişanesi olarak Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi.

Onur Tablosu: Madalya ve Nişanlar

Kenan Bey'in göğsündeki madalyalar, dünya tarihinin en büyük savaşlarının ve bir milletin yeniden doğuşunun haritası gibidir:

- **Osmanlı Devleti Nişanları:** Trablusgarp ve Balkan Savaşları'ndaki fedakârlıkların simgesi.
- **Alman ve Avusturya-Macaristan Madalyaları:** I. Dünya Savaşı'ndaki m¼tfevik takdiri.
- **İstiklal Madalyası:** Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından verilen en kutsal paye.

"O, sadece cepheyi değil, yarının ordusunu da planlayan bir hoca ve stratejistti."

Mehmet Muhittin Kurtiş
1876-1951

52-Sınırların ve Siperlerin Vakur Komutanı: Tümgeneral Mehmet Muhittin Kurtiş

Türk askeri tarihinin en fırtınalı yıllarında, Trablusgarp'tan Balkanlar'a, Çanakkale'den Doğu Hududu'na kadar her cephede nefes almış bir isimdir Mehmet Muhittin Kurtiş. 1876 yılında, o vakitler imparatorluğun kadim bir şehri olan Şam'da, Ali Bey'in oğlu olarak dünyaya gelen Mehmet Muhittin Kurtiş, ömrünü sadece cephelerde değil, aynı zamanda askeri adaletin tesisi yolunda da harcayacaktır.

Harbiye'den Kurmaylığa Uzanan Yol

Mehmet Muhittin Kurtiş, askerlik mesleğine olan ilk adımını 1893 yılında Harp Okulu'nun kapısından girerek attı. 1896'da teğmen rütbesiyle mezun olduktan sonra, askeri zekâsını akademik derinlikle birleştirmek üzere Harp Akademisi'ne devam etti. 17 Ocak 1900 tarihinde **Kurmay Yüzbaşı** olarak kıtasına katıldığında, önünde imparatorluğun en zorlu yarım asrı uzanıyordu.

Gençlik yıllarında Selanik'teki stratejik maden keşiflerinden, süvari ve topçu birliklerindeki görevlerine kadar çok yönlü bir

subay profili çizdi. Balkan Savaşları'nın barut kokulu günlerinde 42. Tümen Kurmay Başkanı olarak strateji geliştirdi.

Çanakkale'nin Kahraman Tümeni: 27. Tümen

Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde Mehmet Muhittin Kurtiş, tarihin gördüğü en büyük savunma destanlarından birinin yazıldığı Çanakkale'deydi. 1915 yılında **27. Tümen Komutanı** olarak görev yaparken, müttefik orduların karaya çıkış hamlelerini göğüsleyen ilk hattın en kritik isimlerinden biri oldu. Bu cephedeki sarsılmaz duruşu, ona hem Osmanlı Devleti'nden **Gümüş Liyakat** ve **Gümüş İmtiyaz** madalyalarını hem de müttefik Almanya'dan **Demir Salıp Nişanı**'nı getirdi.

Milli Mücadele'nin Çetin Yolları

Milli Mücadele'nin başlangıcında Trakya'da 1. Kolordu Komutanı olarak görev yapmaktaydı. Ancak Yunan işgalinin amansız şartları altında, ordusunu korumak ve yeniden teşkilatlanmak umuduyla Bulgaristan'a iltica etmek zorunda kaldı. İstanbul'a döndükten sonra İstiklal ateşine katılmak için İnebolu'ya geçtiyse de, o günün karışık siyasi iklimi nedeniyle bir süre bekletildi ve açığa alındı.

Fakat devlet, bu tecrübeli komutanın birikimine sırtını dönemezdi. 1924 yılında tekrar hizmete alınarak vatan nöbetine döndü.

Sınır Bekçiliğinden Askerî Yargıya

1931 yılında **Tümgeneral** rütbesine yükselen Mehmet Muhittin Kurtiş, "Doğu Hudut Komutanı" sıfatıyla vatanın doğu sınırlarını koruma görevini üstlendi. Hayatının son demlerinde ise kılıcını kalemiyle birleştirerek **Askerî Yargıtay Üyesi** oldu ve ordunun adalet mekanizmasına hizmet etti. 14 Temmuz 1936'da, yaş haddinden emekli olduğunda, göğsü bir milletin bağımsızlık mührü olan **İstiklal Madalyası** ile süslüydü.

Son Menzil

7 Ağustos 1951 tarihinde hayata gözlerini yuman Mehmet Muhittin Kurtiş, Şam'dan Ankara'ya uzanan Şerefli bir ömür bıraktı. O, en zor Şartlarda dahi vatan savunmasından vazgeçmeyen, hem siperlerin hem de hukukun sadık bir neferiydi.

Şeref Levhası: Nişan ve Madalyalar

Mehmet Muhittin Kurtiş üniforması, askeri başarının bir özeti niteliğindedir:

- **Üçüncü ve Dördüncü Dereceden Mecidî Nişanları:** Sadık ve uzun süreli hizmetin nişanesi.
- **Üçüncü Dereceden Osmanî ve Kılınçlı Osmanî Nişanı:** Muharebe alanındaki üstün başarıları.
- **Muharebe Gümüş Liyakat ve İmtiyaz Madalyaları:** Ateş altındaki cesaretin ödülü.
- **Demir Salip Nişanı (Almanya):** Müttefik ordular nezdindeki itibarı.
- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından verilen, vatanın kurtuluşundaki payının en yüce simgesi.

Mehmet Nazif Kayacık
1872-1951

53-Beş Savaşın Tanığı ve Eğitimin Mimarı: Tümgeneral Mehmet Nazif Kayacık

Türk askeri tarihinin en zorlu ve dönüştürücü altmış yılına bizzat şahitlik eden Mehmet Nazif Kayacık, 1872 yılında İstanbul'da Hasip Bey'in oğlu olarak dünyaya geldi. Onun hayat hikâyesi, genç bir teğmen olarak girdiği Osmanlı ordusundan, zaferle taçlanmış bir Cumhuriyet generali olarak ayrılışının vakur öyküsüdür.

Harbiye'den Talim Kürsüsüne

Mehmet Nazif Kayacık 1887 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1890 yılında teğmen rütbesiyle mezun oldu. Henüz yolun başındayken sahip olduğu disiplin ve yetenek, onu kısa sürede **Harp Okulu Talim Öğretmenliği**'ne taşıdı. O, sadece savaşan değil, savaşacak olan nesilleri eğiten bir "muallim subay" olarak ordunun temel taşlarından biri haline geldi.

Cepheden Cepheye Bir Ömür

Mehmet Nazif Kayacık askerlik serüveni, modern Türk tarihinin savaş kronolojisi gibidir. 1897'deki Osmanlı-Yunan Savaşı'ndan başlayarak, Trablusgarp'ın çöllerinde ve Balkanlar'ın sarp dağlarında en ön saflarda yer aldı. Balkan Savaşı sırasında 3.

Kolordu bünyesinde Mürettep Alay Komutanlığı yaparak ateş altındaki sevk ve idare yeteneğini kanıtladı.

Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde, artık deneyimli bir albaydı. 1915 yılında 6. Tümen Komutanlığı gibi kritik bir sorumluluk üstlendi. Çanakkale ve diğer cephelerdeki başarısı, müttefik devletlerin de dikkatinden kaçmadı; göğsü Alman **Demir Salıp** ve Avusturya-Macaristan **Demir Taç** nişanlarıyla donatıldı.

İstiklal Yolu: İnebolu'dan Anadolu'ya

Mondros Mütarekesi sonrası İstanbul'da kurulan çeşitli komisyonlarda görev alsa da, kalbi Anadolu'da atan bağımsızlık ateşiyle yanıyordu. 31 Ağustos 1921'de, o dönem kurtuluşun kapısı sayılan İnebolu yoluyla Anadolu'ya geçti.

Milli Mücadele saflarında **3. Kafkas Tümeni Komutanı** olarak görev aldı. Konya Divanıharbi Başkanlığı ve ordu müfettişlikleri gibi kritik görevlerle zaferin kurumsal ve askeri altyapısına büyük katkılar sağladı. 1928 yılında **Tümgeneral** rütbesine yükselerek kariyerini taçlandırdı.

Son Nöbet ve Ebedi İstirahat

17 Eylül 1930'da, arkasında sarsılmaz bir disiplin ve onlarca madalya bırakarak emekli oldu. 20 Mart 1951'de vefat eden bu büyük komutan, önce Feriköy Mezarlığı'na defnedildi. 1988 yılında ise vatan evlatlarının ona olan vefasıyla naaşı Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Mehmet Nazif Kayacık göğsünde taşıdığı her madalya, tarihin bir başka sayfasıdır:

- **Mecidî ve Osmani Nişanları:** İmparatorluğa sadakatin nişaneleri.
- **G¼m¼ş Liyakat ve Kılınçlı Osmani Nişanı:** Muharebe meydanlarındaki kahramanlıkların tescili.
- **Demir Salıp (Almanya) & Demir Taç (Avusturya):** Cihan Harbi'ndeki m¼tfevik dayanışmasının onuru.
- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından verilen, h¼rriyet m¼cadelesinin en y¼ce öd¼l¼.

" Mehmet Nazif Kayacık, kılıcıyla toprak kazanan, bilgisiyle asker yetiştiren ve İstiklal Madalyası ile bir devri müh¼rleyen abidevi bir şahsiyetti."

Mehmet Nazım Yücel
1886-1921

54-Yumruçal'ın Ölümsüz Kumandanı: Kurmay Albay Mehmet Nazım Bey

Türk askeri tarihinin en parlak kurmay zekâlarından biri olan Mehmet Nazım Bey, 1886 yılında İstanbul'da Cemal Bey'in oğlu olarak dünyaya geldi. Onun hikâyesi, Yemen'in kızgın çöllerinden Makedonya'nın sarp dağlarına uzanan, ancak vatanın kalbinde, Kütahya'nın tozlu tepelerinde şanla noktalanan kısa ama destansı bir ömürdür.

Harbiye'den Yemen Çöllerine

1905 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1907'de mezun olan Mehmet Nazım Bey, üstün başarısıyla dikkat çekerek Harp Akademisi'ne devam etti. 1910 yılında **Kurmay Yüzbaşı** rütbesini aldığı anda, Almanca diline hâkimiyeti ve derin stratejik bilgisiyle ordunun gelecek vadeden isimleri arasındaydı. İlk zorlu sınavını Yemen'de verdi. Yemen Kolordusu Kurmaylığı'nda geçirdiği yıllar, ona zor şartlarda ordu yönetmenin inceliklerini öğretti.

Avrupa'da Bir Türk Kurmayı

Birinci Dünya Savaşı sırasında Mehmet Nazım Bey, sadece Osmanlı cephelerinde değil, müttefik ordular nezdinde de büyük itibar gördü. Romanya Cephesi'nde ünlü Mareşal Mackensen'in

karargâhında görev yaptı, Makedonya Cephesi'nde alay komutanlığı üstlendi.

Almanya ve Avusturya-Macaristan imparatorlukları tarafından verilen en üst düzey nişanlar; **Demir Salıp, Şövalye Nişanı** ve **Demir Taç Nişanı**, onun uluslararası askeri sahadaki dehasının birer mühürlenmiş kanıtıydı. Ancak o, Avrupa'daki tüm bu şana rağmen, Anadolu'nun feryadına sessiz kalamazdı.

İstiklal Yolu ve Yumruçal'da Son Nöbet

1921 yılının başında 4. Piyade Tümeni Komutanı olarak Milli Mücadele saflarına katıldı. Artık o, rütbelerin en şerefliğine doğru yürüyordu. Kütahya-Eskişehir Muharebeleri'nin en kritik anında, 15 Temmuz 1921'de Yumruçal mevki amansız bir saldırı altındaydı.

Mehmet Nazım Bey, bir tümen komutanı olmasına rağmen en ön safta, askerinin yanı başında çarpışırken kahramanca şehit düştü. Şehadet haberi Ankara'ya ulaştığında, TBMM tarafından gıyabında albaylığa yükseltildi. O, rütbesini omuzlarına değil, vatan toprağına kanıyla nakşeden bir yiğitti.

Devletin Vefası

Önce Ankara Cebeci Askeri Şehitliği'ne defnedilen bu aziz kahramanın naaşı, 1988 yılında devlet töreniyle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi. Bugün o, uğruna canını verdiği bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu kahramanlarıyla yan yana yatmaktadır.

Şan ve Şeref Levhası: Nişan ve Madalyalar

Mehmet Nazım Bey, kısa ömrüne bir asırlık kahramanlık ve dünya çapında takdir sığdırmıştır:

- **Demir Salip (I. ve II. Sınıf - Almanya):** Cihan Harbi'ndeki üstün kurmaylık başarıları.
- **Saksonya Şövalye Nişanı:** Avrupa askeri literatürüne geçen seçkin hizmetleri.
- **Demir Taç Nişanı (Avusturya-Macaristan):** Müttefik ordular arasındaki sarsılmaz itibarı.
- **Gümüş Liyakat ve Mecidî Nişanları:** Osmanlı ordusundaki fedakârlıklarının ödülü.

"O, Yumruçal'ın zirvesinde bir tümeni değil, bir milletin onurunu savundu ve rütbelerin en yücesine, şehadete yürüdü."

Mehmet Nurettin (Sakallı)
1873-1932

55-Cephenin Sarsılmaz İradesi: Korgeneral Nurettin Bey

Türk askeri ve siyasi tarihinin en çok konuşulan, en kararlı figürlerinden biri olan Nurettin Bey, 1873 yılında Bursa'da İbrahim Paşa'nın oğlu olarak dünyaya geldi. Almanca, Fransızca, Rusça ve Arapça gibi geniş bir dil yelpazesine hakim olan Nurettin Bey, bu entelektüel derinliğini savaş meydanlarındaki stratejik sertliğiyle birleştiren nadir komutanlardandı.

Padişah Yaverliğinden Irak Sahrasına

1890 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1893'te teğmen olarak mezun olan Nurettin Bey, askerlik kariyerine hızlı bir giriş yaptı. 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'nda Enver Paşa'nın yaverliğini üstlendi, ardından Padişah Yaverliği gibi onurlu bir göreve getirildi. Ancak o, saray koridorlarından ziyade cephenin tozunu tercih eden bir askerdi.

Birinci Dünya Savaşı başladığında, imparatorluğun en zorlu cephelerinden biri olan Irak sahasındaydı. **Basra ve Bağdat Valiliği** ile **Irak Havalisi Komutanlığı** görevlerini yürüterek hem mülki hem askeri idareyi elinde topladı. 1918 yılında henüz 45 yaşındayken **Tümgeneral** rütbesine yükselerek "Paşa" unvanını aldı.

İzmir'in EŞiğinden Milli Mücadele'nin Kalbine

Tarihin garip bir cilvesidir ki; Nurettin Paşa, İzmir'in 15 Mayıs 1919'daki kara gününden sadece bir buçuk ay öncesine kadar hem İzmir Valisi hem de Bölge Komutanıydı. İşgalin yaklaştığını hisseden ve buna karşı hazırlık yapan duruşu, dönemin teslimiyetçi çevrelerini rahatsız edince görevden alındı.

Ancak o, mücadeleyi bırakmadı. 1920 yılında Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'nin saflarına katıldı. Ankara hükümeti tarafından **Merkez Ordusu Komutanı** olarak görevlendirildi. Pontus isyanlarının bastırılmasında ve iç güvenliğin sağlanmasında demir yumruğuyla asayiş tesis etti.

Büyük Taarruz ve Zaferin Komutanı

Nurettin Paşa'nın kariyerindeki en parlak sayfa, 30 Haziran 1922'de **1. Ordu Komutanlığı**'na getirilmesiyle açıldı. Büyük Taarruz'da ordusunun başında bizzat yer alarak Yunan ordusunun imha edilmesinde başrolü oynadı. 9 Eylül 1922'de İzmir'e giren ilk yüksek rütbeli komutanlardan biriydi; görevden alındığı şehre, bir fatih olarak geri dönmüştü. Bu üstün başarısı üzerine 31 Ağustos 1922'de **Korgeneral** rütbesine terfi ettirildi.

Veda ve Ebedi Miras

Cumhuriyet'in ilanından sonra Yüksek Askerî Şûra üyeliği yapan Nurettin Paşa, 1925 yılında emekli oldu. 18 Şubat 1932'de İstanbul'da vefat ettiğinde, arkasında beş büyük savaşın yorgunluğunu ve bağımsız bir vatanın onurunu bırakmıştı. 1988 yılında naaşı, devletin vefasının bir göstergesi olarak **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi.

Şeref Kürsüsü: Nişan ve Madalyalar

Nurettin Paşa'nın göğsü, kazandığı zaferlerin ve gösterdiği liyakatin bir haritası gibidir:

- **Altın Liyakat Madalyası:** Olağanüstü askeri başarılarının en değerli simgesi.
- **Kılınçlı Mecidî ve Osmani Nişanları:** Savaş meydanındaki liderliğinin nişaneleri.
- **Demir Salip (Almanya):** Cihan Harbi'ndeki stratejik dehasının uluslararası takdiri.
- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından verilen, vatani kurtaran komutanlara has en yüce paye.

"O, İzmir'den hüzünle ayrılan ama üç yıl sonra İzmir'in anahtarını millete teslim eden zaferin kılıcıydı."

Mehmet Nuri Conker
1882-1937

56-Conkbayırı'ndan Meclis Kürsüsüne: Nuri Conker

Türk istiklal mücadelesinin en sarsılmaz neferlerinden biri olan Nuri Bey, 1882 yılında Selanik'te Osman Bey'in oğlu olarak dünyaya geldi. Onun hayatı, çocukluk arkadaşı Mustafa Kemal Paşa ile Selanik'te başlayan ve Cumhuriyet'in kalbinde son bulan, sadakat ve kahramanlık dolu bir yolculuktur.

Harbiye'den Bingazi Çöllerine

Nuri Bey, 1900 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1902'de teğmen olarak mezun oldu. Askeri yeteneği öyle bir seviyedeydi ki, Harp Akademisi'ni bitirdiğinde kendisine "**Mümtaz Yüzbaşı**" unvanı verildi. Kariyerinin dönüm noktalarından biri 1911 yılında yaşandı; İtalyan işgaline karşı Bingazi Genel Komutanlığı Kurmaylığı'na gönüllü olarak koştı. Trablusgarp'ın kızgın kumlarında gerilla harbinin en çetin derslerini bizzat yaşayarak öğrendi.

Bolayır'da Kan, Avrupa'da Diploması

Balkan Savaşları sırasında Çanakkale Boğazı Kolordusu'nda görev yaparken 1913'te Bolayır Muharebesi'nde ağır yaralandı. Tedavi için gönderildiği Almanya, onun askeri ufkunu genişlettiği kadar diplomatik yeteneklerini de bileyen bir durak oldu. Birinci Dünya Savaşı'nda tümen komutanlığı yaptıktan sonra, askeri zekâsı ve Almanca lisanına hâkimiyeti nedeniyle **Lahey**

Ataşemiliteri olarak atandı. O artık hem bir savaşçı hem de bir diplomattı.

İstiklal Mücadelesi ve Basın Cephesi

13 Haziran 1920'de Ankara'ya ayak bastığında, Anadolu'nun sadece silaha değil, doğru bilgiye ve dünyaya sesini duyurmaya da ihtiyacı vardı. TBMM tarafından **Basın ve İstihbarat Genel Müdürlüğü**'ne getirildi; kalemiyle de vatani savunmaya başladı. Ardından Ankara Komutanlığı ve 41. Tümen Komutanlığı görevlerini üstlendi. Adana Valiliği yaptığı dönemde hem mülki hem askeri idareyi büyük bir ferasetle yürüttü.

Meclis'in Vakur Başkan Vekili

1923'te Albay rütbesine yükselen Nuri Bey, zaferden sonra kılıcını kınına koyup sivil hizmete yöneldi. Kütahya ve Gaziantep milletvekili olarak meclise girdi. Devlet tecrübesi ve uzlaşmacı kişiliğiyle **TBMM Başkan Vekilliği** görevini yürüttü. Soyadı Kanunu çıktığında, bizzat Mustafa Kemal Atatürk tarafından kendisine, Conkbayırı'ndaki kahramanlıklarına atfen "Conker" soyadı verildi.

Ebedi İstirahat

1937 yılında vefat eden bu büyük devlet adamı ve asker, önce Ankara Cebeci Askeri Şehitliği'ne defnedildi. 1988 yılında ise naaşı, Türk milletinin ona olan minnetinin bir nişanesi olarak **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Nuri Conker'in üniforması, dünya devletlerinin ona duyduğu saygının bir aynasıydı:

- **Kızıl Kartal Nişanı (Almanya):** Uluslararası askeri liyakatinin tescili.

- **Demir Salip ve Meziyeti Askeriye (Avusturya-Macaristan):** Cihan Harbi'ndeki üstün başarıları.
- **Kılınçlı Mecidi Nişanı:** Osmanlı Devleti'nin kahraman evladına teşekkürü.
- **İstiklal Madalyası:** Bir ömrün en büyük ödülü; bağımsızlığın mührü.

"O, Mustafa Kemal'in hem dert ortağı hem de vatanın en dar günlerinde 'Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır' diyen iradenin sarsılmaz savunucusuydu."

Mehmet Rüştü Sakarya
1877-1951

57-Sakarya'nın İsimsiz Kahramanı: Tümgeneral Mehmet Rüştü Sakarya (1877-1951)

Türk askeri tarihinde soyadını bizzat çarpıştığı meydan muharebesinden alan ender komutanlardan biri olan Mehmet Rüştü Paşa, 1877 yılında İstanbul'da Süleyman Efendi'nin oğlu olarak dünyaya geldi. O, İmparatorluğun son savunma hatlarından Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar her kademede "görev adamı" olmanın vakarıyla hizmet etmiştir.

Harbiye'den İstiklal'e Uzanan Yol

1892 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1895'te teğmen olarak mezun olan Mehmet Rüştü Bey, askeri kariyerine hızlı bir başlangıç yaptı. 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'ndaki başarısıyla dikkat çekti. Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı'nın en çetin günlerinde alay ve tümen kademelerinde komutanlık yaparak pişti.

Sakarya Meydan Muharebesi ve Tarihi Rolü

Mehmet Rüştü Paşa'nın kariyerindeki en parlak sayfa, hiç kuşkusuz Milli Mücadele dönemidir. 1921 yılında Anadolu'ya geçerek direnişe katıldı. Sakarya Meydan Muharebesi sırasında **15. Tümen Komutanı** olarak görev yaptı. Yunan ordusunun en

şiddetli saldırılarını göğüsleyen tümenin başındaydı. Bu muharebedeki sarsılmaz duruşu ve stratejik başarısı nedeniyle, daha sonra kendisine bizzat bu şanlı zaferin adı olan "**Sakarya**" soyadı verilmiştir.

Zaferin Generali ve Adalet Hizmeti

31 Ağustos 1922'de, Büyük Taarruz'un hemen ardından gösterdiği üstün başarılar nedeniyle **Tümgeneral (Mirliva)** rütbesine yükseltildi. Zaferden sonra ordudaki idari ve hukuki süreçlerin yapılandırılmasında görev aldı. Konya Bölge Komutanlığı ve çeşitli askeri mahkeme başkanlıkları görevlerinde bulunarak hem askeri disiplini hem de devletin adaletini tesis etti.

Ebedi İstirahat

1934 yılında emekli olan Mehmet Rüştü Sakarya, 2 Aralık 1951'de vefat etti. Önce İstanbul Karacaahmet Mezarlığı'na defnedilen naaşı, 1988 yılında Türk milletinin bir vefa borcu olarak Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Mehmet Rüştü Paşa'nın üniforması, ömrünü adadığı bağımsızlık yolunun nişaneleriyle doludur:

- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından, vatanın kurtuluşundaki tarihi rolü nedeniyle verildi.
- **Osmanlı Nişan ve Madalyaları:** Yunan Harbi, Balkan ve Cihan Harbi'ndeki hizmetlerinin karşılığı.
- **Müttefik Madalyaları:** Birinci Dünya Savaşı sırasında Alman ve Avusturya-Macaristan imparatorluklarından aldığı takdir nişanları.

"O, Sakarya'da düşmanı durduran çelik iradenin sahibi; soyadını kanıyla ve zaferiyle hak etmiş vakur bir Türk paşasıydı."

Mehmet Sabit Noyan
1887-1967

58-Manastır'dan Zaferin Şafağına: Orgeneral Mehmet Sabit Noyan (1887-1967)

Türk askeri tarihinin sessiz ama sarsılmaz güçlerinden biri olan Mehmet Sabit Paşa, 1887 yılında İstanbul'da doğdu. Babası Ahmet Sabit Bey'dir. O, Harbiye'nin disipliniyle yetişmiş, İmparatorluğun dört bir yanındaki ateş çemberinden geçerek Cumhuriyet ordusunun en üst kademesine kadar yükselmiş bir strateji adamıdır.

Harbiye'den Balkan Savaşlarına

1902 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1905'te teğmen olarak mezun olan Mehmet Sabit Bey, askeri yeteneğiyle dikkat çekerek Harp Akademisi'ne devam etti ve 1908 yılında Kurmay Yüzbaşı rütbesini aldı. Henüz genç bir kurmayken Balkan Savaşları'nın o ağır atmosferinde pişmiş, Osmanlı ordusunun modernleşme sancıklarına bizzat şahitlik etmiştir.

Birinci Dünya Savaşı: Cephelerin Değişmez Kurmayı

Cihan Harbi boyunca pek çok kritik karargâhta görev yapan Mehmet Sabit Bey, ordunun lojistik ve strateji planlamalarında önemli roller üstlendi. Savaşın sonunda vatanın işgal edilmesi

üzerine, birçok vatansever subay gibi rotasını Anadolu'ya çevirdi.

İstiklal Yolu: Bir Tümenin Kaderini Çizen Komutan

1920 yılında Milli Mücadele'ye katılmak üzere Ankara'ya geçti. İstiklal Harbi'nin en kritik anlarında, özellikle Sakarya Meydan Muharebesi ve Büyük Taarruz süreçlerinde **1. Tümen Komutanlığı** görevini yürüttü. Tümeniyle birlikte sergilediği sevk ve idare kabiliyeti, düşman hattının yarılmasında ve zaferin kazanılmasında hayati önem taşıdı. Gösterdiği üstün yararlılıklar nedeniyle 1922 yılında **Tümgeneral** (Mirliva) rütbesine yükseltildi.

Cumhuriyet'in Orgenerali ve Devlet Adamlığı

Zaferden sonra askeri kariyerine başarıyla devam eden Mehmet Sabit Paşa, 1928'de Korgeneral, 1945 yılında ise **Orgeneral** rütbesine ulaştı. 3. Ordu Komutanlığı ve Yüksek Askeri Şûra üyeliği gibi ordunun zirve noktalarında görev yaptı. 1948 yılında emekli olduktan sonra da vatanına hizmet etmeye devam etti.

Ebedi İstirahat

1967 yılında vefat eden Mehmet Sabit Noyan, Türk ordusuna bıraktığı disiplinli ve vakur mirasla anılmaktadır. Naaşı, 1988 yılında vatanın ona olan vefa borcu olarak Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Mehmet Sabit Noyan'ın üniforması, ömrünü adadığı bağımsızlık ve görev bilincinin nişaneleriyle doludur:

- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından, Milli Mücadele'deki üstün hizmetleri ve tümen komutanlığındaki başarıları nedeniyle verildi.

- **Osmanlı Harp Madalyası ve Liyakat Nişanları:** Birinci Dünya Savaşı'ndaki fedakarlıklarının tanığı.
- **Cumhuriyet Takdirnameleri:** Ordunun modernleşme sürecindeki katkılarının tescili.

"O, 1. Tümen'in başında Anadolu'nun bağırına saplanan işgal hançerini söküp atan, kurmay aklını cephenin cesaretiyle birleştiren bir Cumhuriyet generaliydi."

Mehmet Sabri Erçetin
1876-1956

59-Çanakkale'den Dumlupınar'a Bir Topçu Dehası: Tümgeneral Mehmet Sabri Bey

Türk askeri tarihinin en kritik kırılma anlarında, topçu bataryalarının başındaki o sarsılmaz iradeyi temsil eden isimlerden biri de Mehmet Sabri Bey'dir. 1876 yılında Bursa'da Rıza Bey'in oğlu olarak dünyaya gelen Mehmet Sabri Bey, ömrünü top mermilerinin vatan savunmasındaki o gür sesine ve askeri adaletin tecellisine adanmıştır.

Harbiye'den Bataryaların Başına

1894 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1897'de mezun olan Mehmet Sabri Bey, meslek hayatına topçu sınıfının teknik ve stratejik dünyasında başladı. Henüz genç bir subayken Konya Barut Fabrikası Müdürlüğü gibi teknik ve idari sorumluluk gerektiren bir görevi üstlenmesi, onun titiz ve güvenilir karakterinin bir yansımasıydı.

Çanakkale'de Kanlı Siperler ve Esaret

Birinci Dünya Savaşı başladığında Mehmet Sabri Bey, tarihin en büyük topçu düellolarının yaşandığı Çanakkale Cephesi'nde idi. 14. Kolordu Topçu Komutanı olarak görev yaparken, en ön safta bataryalarını yönettiği sırada başından yaralandı. Bu yara, onun vatan sevgisinin bedenindeki mühürlerinden ilki olacaktı.

Savaşın son yılında, 1918'de Filistin Cephesi'nde İngilizlere esir düştü. İki yıla yakın süren esaret hayatı, onu vatan mücadelesinden koparmadı; aksine 1920'de esareten döner dönmez ayağının tozuyla Anadolu'ya, Milli Mücadele'ye koştu.

İstiklal Yolu: Uşak'tan Büyük Taarruz'a

Anadolu'ya geçtikten sonra Konya Mevki Komutanlığı ve Uşak Cephesi'nde kritik görevler üstlendi. Sırasıyla 8., 4. ve 14. Tümenlerin komutanlığını yaparak Batı Cephesi'ndeki savunma ve taarruz hattının bel kemiği oldu. Büyük Taarruz'un hemen ardından gösterdiği üstün başarılar nedeniyle 31 Ağustos 1922'de **Tümgeneral** rütbesine yükseltildi. O artık sadece bir topçu subayı değil, bir zafer generaliydi.

Adaletin Hizmetinde Bir General

Zaferden sonra Mehmet Sabri Paşa, tecrübesini askeri yargı alanına taşıdı. İstanbul Askeri Mahkeme Üyeliği ve Generaller Mahkemesi Daimi Üyeliği gibi çok kritik yargı makamlarında bulundu. Kariyerinin zirvesini 1932 yılında atandığı **Askeri Yargıtay Üyeliği** ile taçlandırdı. 1933 yılında emekli olduğunda, bir asra sığacak kadar savaş, acı ve zafer görmüştü.

Son Menzil ve Devletin Vefası

3 Mayıs 1956'da vefat eden Mehmet Sabri Bey, önce Karacaahmet Mezarlığı'na defnedildi. Ancak vatanın kurtuluşunda emeği geçen diğer kahraman silah arkadaşları gibi, 1988 yılında naaşı törenle Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Mehmet Sabri Paşa'nın göğsündeki madalyalar, bir imparatorluğun vedasını ve bir Cumhuriyet'in doğuşunu belgeler:

- **Donanma ve Harp Madalyaları:** Deniz ve kara savaşlarındaki kahramanlıklarının nişanesi.
- **Muharebe Gümüş İmtiyaz Madalyası:** Çanakkale siperlerinde başından yaralanmasına rağmen bırakmadığı mevzisinin onuru.
- **Demir Salip (Almanya) ve Avusturya Muharebe Madalyası:** Cihan Harbi'ndeki müttefik takdirleri.
- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından verilen, vatani esaretten kurtaranlara has en yüce paye.

"O, topçusunun gürlediği her meydanda, yaralı başına bakmadan vatanın selametini düşünen, esareti zaferle silen bir irade abidesiydi."

Mehmet Salih Omurtak
1889-1954

60-Akademinin Birincisi, Ordunun Başkanı: Orgeneral Salih Omurtak

Bazı askerler vardır ki, kariyerleri boyunca attıkları her adım bir üstünlük belgesidir. 1889 yılında İstanbul'un kadim semti Sofular'da Hüsamettin Bey'in oğlu olarak dünyaya gelen Salih Bey, sadece cesaretiyle değil, muazzam entelektüel birikimiyle de Türk ordusunun kaderini tayin eden isimlerden biri olmuştur.

Harbiye'den Brest-Litovsk'a: Bir Kurmay Dehası

1905 yılında girdiği Harp Okulu'nu 1907'de bitiren Salih Bey, asıl büyük başarısını 1910 yılında Harp Akademisi'ni **birincilikle** bitirerek gösterdi. Almanca ve Fransızca dillerine olan hâkimiyeti, onu henüz genç bir kurmayken uluslararası arenaya taşıdı. Birinci Dünya Savaşı'nın en kritik diplomatik hamlelerinden biri olan **Brest-Litovsk Barış Konferansı**'na askeri delege olarak gönderilmesi, onun stratejik ve siyasi zekâsına duyulan güvenin bir ilanıydı.

Ankara'ya Dönüşü Olmayan Yolculuk

1 Ocak 1920 tarihi, Salih Bey için bir dönüm noktasıydı. Bir görev için Ankara'ya geldiğinde, milletin kurtuluş reçetesinin burada

yazıldığını gördü ve İstanbul'a geri dönmeyerek Milli Ordu'ya katıldı. Heyet-i Temsiliye'nin askeri planlamalarında bizzat çalıştı. Genelkurmay Harekât Şubesi'ndeki titiz planlamaları ve 61. Tümen Komutanı olarak cephedeki kararlılığı, zaferin mimarlarından biri olmasını sağladı. 31 Ağustos 1922'de, Büyük Taarruz'un hemen ardından albaylığa yükseldi.

Genelkurmay Başkanlığı ve Modern Ordu

Cumhuriyet döneminde rütbeleri birer birer tırmanan Salih Paşa, 1940 yılında **Orgeneral** rütbesine ulaştı. Kariyerinin zirvesi ise 1946 yılında atandığı **Genelkurmay Başkanlığı** makamı oldu. İkinci Dünya Savaşı sonrası değişen dünya dengelerinde Türk ordusunun modernizasyonu ve yeniden yapılanması sürecini yönetti. Sağlık sorunları nedeniyle tedavi için ABD'ye gönderilmesine rağmen, vatan görevinden bir an bile kopmadı.

İsyanların Bastırılmasından Devlet Mezarlığına

Sadece büyük savaşlarda değil, Cumhuriyet'in iç huzurunu tehdit eden Şeyh Sait ve Ağrı harekâtlarında da aktif görevler üstlenerek devletin bekasını korudu. 1950 yılında kendi isteğiyle emekli olan Salih Paşa, 23 Haziran 1954'te aramızdan ayrıldı. Cebeci'den alınan naaşı, 1988 yılında hak ettiği onurla **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi.

Şeref ve Liyakat Abidesi: Nişan ve Madalyalar

Salih Paşa'nın göğsü, üç imparatorluğun ve genç bir Cumhuriyet'in takdirleriyle donatılmıştır:

- **Osmanlı Nişan ve Madalyaları:** Yemen'den Kafkasya'ya uzanan hizmetlerin karşılığı.
- **Alman ve Avusturya-Macaristan Nişanları:** Avrupa cephelelerindeki ve diplomatik masalardaki başarısının uluslararası tescili.

- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından verilen, Ankara'ya ilk geldiği gün başlayan sadakatinin en kutsal öd¼lü.

"O, akademiyi birincilikle bitirdiği gün takılan apoletlerini, bu vatanın en yüksek askeri makamına, Genelkurmay Başkanlığı'na kadar onurla taşımış bir strateji üstadıydı."

Mehmet Selahattin Adil
1883-1961

61-Kalelerin Komutanı ve Zaferin Mimarı: Tümgeneral Selahattin Adil

Bazı komutanlar sadece savaşın gidişatını değil, o savaş besleyen damarları da yönetirler. 1883 yılında İstanbul'da Adil Paşa'nın oğlu olarak dünyaya gelen Selahattin Bey, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemindeki askeri birikimiyle Cumhuriyet'in kuruluş harcını birleştiren en seçkin stratejistlerden biriydi.

Harbiye'den Bükreş'e: Bir Askerî Deha

1897'de girdiği Harp Okulu'ndan 1900 yılında teğmen olarak mezun olan Selahattin Bey, akademik başarısını 1902'de Harp Akademisi'ni **Kurmay Yüzbaşı** olarak bitirerek taçlandırdı. Kariyerinin başlarında Hicaz Demir Yolu gibi stratejik projelerin fen heyetinde çalışması, onun mühendislik zekâsını askerliğiyle harmanladığının ilk göstergesiydi. Bükreş'te iki kez Askerî Ataşemiliterlik görevini yürüterek Balkanlar'ın politik ve askeri dengelerini yakından tanıdı.

Çanakkale'nin Görünmez Kahramanı

Selahattin Bey'in adı, Türk tarihinin en şanlı sayfalarından biri olan Çanakkale ile kopmaz bir bağ kurmuştur. 1914'te **Çanakkale Boğazı Müstahkem Mevki Kurmay Başkanı** olarak atandığında, boğazın savunma planlarını hazırlayan çekirdek

kadronun başındaydı. Savaşın ilerleyen safhalarında 12. ve 13. Tümenlerin başında bizzat çarpıştı. 1917 yılında ise müstahkem mevki komutanı olarak boğazın anahtarını elinde tuttu. Göğsü, müttefik imparatorlukların en yüksek liyakat nişanlarıyla donatıldı.

İmalât-ı Harbiye'den Adana Cephesi'ne

Mondros Mütarekesi'nin ardından İstanbul'un işgal günlerinde, ordunun cephane ihtiyacını karşılamak üzere **İmalât-ı Harbiye Genel Müdürü** olarak atandı. Ancak onun kalbi Anadolu'daki direnişteydi. 15 Haziran 1920'de gizlice Mudanya üzerinden Anadolu'ya geçerek Milli Ordu'ya katıldı. **Adana Cephesi Komutanı** olarak Güney Anadolu'nun kurtuluşunda büyük yararlıklar gösterdi. 1921 yılında terfi ettiği **Tümgeneral** rütbesiyle 2. Kolordu'yu yönetti ve Büyük Taarruz'un başarıyla sonuçlanmasında pay sahibi oldu.

İstanbul Komutanlığı ve Siyasi Hayat

Zaferden hemen sonra, kurtuluşun sembolü olarak 1922 sonunda **İstanbul Komutanlığı**'na atandı. İşgalden kurtulan kadim başkent, onun yönetiminde yeni bir döneme merhaba dedi. 1923 yılında kendi isteğiyle emekli olsa da vatan hizmetinden geri durmadı. 1950-1953 yılları arasında Ankara milletvekili olarak meclis çatısı altında milletine hizmet etmeye devam etti.

Ebedi İstirahat

27 Şubat 1961'de hayata gözlerini yuman Selahattin Adil, önce Zincirlikuyu'ya defnedildi. 1988 yılında ise devletin kadirşinaslığıyla naaşı **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi.

Şeref Kürsüsü: Nişan ve Madalyalar

Selahattin Paşa'nın madalya koleksiyonu, adeta bir dũnya savaşı tarihidir:

- **Altın Liyakat ve GũmũŐ İmtiyaz Madalyaları:** Muharebe meydanlarındaki sarsılmaz cesaretinin kanıtı.
- **Demir Taç (Avusturya) & Demir Salip (Almanya):** Cihan Harbi'ndeki ũstũn stratejik liderliğinin uluslararası nişaneleri.
- **Askeri Meziyet Salip Nişanları:** Mũttefik devletlerce verilen ũst dũzey liyakat payeleri.
- **İstiklal Madalyası:** 1923'te emekli olduğu gũn kendisine takdim edilen, bir ũmrũn en bũyũk onuru.

"O, Çanakkale'nin boğaza bakan kalelerinden Adana'nın dağlarına kadar her karış toprağı stratejik bir zekâ ve vatan aŐkıyla savunan bir kale komutanıydı."

Mehmet Sıtkı Üke
1877-1941

62-Sınırların ve İstiklal 'in Sarsılmaz Komutanı: Tümgeneral Mehmet Sıtkı Üke (1877-1941)

Türk askeri tarihinin en tecrübeli saha komutanlarından biri olan Mehmet Sıtkı Paşa, 1877 yılında Selanik'te dünyaya geldi. Babası Mehmet Bey'dir. O, Harbiye'nin disipliniyle yetişen, Balkanlar'ın ateşinden geçip Anadolu'nun hürriyet mücadelesinde tümen komutanlığına kadar yükselen, askeri dehasını sahadaki titizliğiyle birleştiren vakur bir askerdir.

Selanik'ten Siperlere: İlk Görevler

1896 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1899 yılında teğmen rütbesiyle mezun olan Mehmet Sıtkı Bey, askerlik hayatına Rumeli'de, imparatorluğun en hareketli bölgesinde başladı. 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı, Trablusgarp ve Balkan Savaşları gibi ardı arkası kesilmeyen muharebelerde alt kademelerden başlayarak komuta tecrübesi kazandı.

Birinci Dünya Savaşı ve Esaretin Sabrı

Cihan Harbi başladığında Mehmet Sıtkı Bey, alay komutanı olarak farklı cephelerde görev aldı. Savaşın en trajik safhalarından biri olan Suriye-Filistin cephesinde görev yaparken, 1918 yılında İngilizlere esir düştü. Mısır'daki esaret kamplarında geçen aylar, onun vatanına olan özlemini ve

bağımsızlığa olan inancını daha da bileli. 1919 sonunda esaretten döner dönmez, hiç tereddüt etmeden Anadolu'daki Milli Mücadele saflarına katıldı.

İstiklal Yolu: Batı Cephesi'nin Tümen Komutanı

1921 yılında Ankara'ya gelerek Milli Ordu emrine giren Mehmet Sıtkı Bey, Sakarya Meydan Muharebesi ve Büyük Taarruz süreçlerinde **11. ve 8. Piyade Tümenlerinin** komutanlığını üstlendi. Batı Cephesi'nde Yunan ordusunun geri püskürtülmesinde sergilediği sevk ve idare kabiliyeti, zaferin kazanılmasında kritik rol oynadı. Bu üstün başarıları nedeniyle 1922 yılında **Tümgeneral (Mirliva)** rütbesiyle onurlandırıldı.

Cumhuriyet'in Paşası ve Siyasi Hizmet

Zaferden sonra Adana ve Havalisi Komutanlığı gibi stratejik görevlerde bulunarak güney sınırlarının güvenliğini perçinledi. 1935 yılında kendi isteğiyle ordudan emekli olan Mehmet Sıtkı Paşa, tecrübesini milleti adına kullanmaya devam ederek **TBMM V. ve VI. Dönem Tokat Milletvekili** olarak görev yaptı.

Ebedi İstirahat

22 Ekim 1941'de vefat eden Mehmet Sıtkı Üke, hem asker hem de siyasetçi olarak tertemiz bir isim bıraktı. Naaşı, 1988 yılında Türk milletinin bir vefa nişanesi olarak Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Mehmet Sıtkı Paşa'nın üniforması, bir asra sığın mücadelelerin onur nişaneleriyle doludur:

- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından, vatanın kurtuluşundaki sarsılmaz payı nedeniyle verildi.

- **Osmanlı Harp Madalyası:** Cihan Harbi cephelerindeki kahramanlıklarının tescili.
- **Mecidî ve Osmani Nişanları:** İmparatorluk ordusundaki uzun ve sadık hizmetlerinin öd¼lü.
- **Demir Salıp (Almanya):** M¼ttefik ordular nezdindeki askeri itibarının simgesi.

"O, esaretin zincirini sabırla kıran, Sakarya'da tümenini zaferden zafere koşturan ve vatanın hür nefesini hem cephede hem meclis kürsüsünde savunan bir sadakat abidesiydi."

Mehmet Suphi Kula
1881-1948

63-Bozkırın Rüzgârı, Süvarilerin Efendisi: Tümgeneral Mehmet Suphi Kula (1881-1948)

Türk askeri tarihinin en hareketli ve stratejik birlikleri olan süvari tümenlerinin başında, kılıcı elinde bir ömür tüketen Mehmet Suphi Bey, 1881 yılında Manastır'da Ahmet Bey'in oğlu olarak dünyaya geldi. Onun hayat hikâyesi, Manastır'ın yeşil düzlüklerinden başlayıp, İstiklal Harbi'nin tozlu bozkırlarına uzanan kesintisiz bir akıncı destanıdır.

Süvari Sınıfının Sarsılmaz Neferi

1898 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1901'de teğmen olarak mezun olan Mehmet Suphi Bey, meslek hayatının neredeyse tamamını süvari birliklerinde geçirdi. 9., 15. ve 36. Süvari Alaylarında takım komutanlığı yaparak pişti. Balkanlar'ın en karışık dönemlerinde Kosova Jandarma Alayı'nda görev aldı. O, atın hızını, kılıcın keskinliğini ve intikalin stratejisini ruhuna işlemiş gerçek bir süvari subayıydı.

İstanbul'un Konforundan Anadolu'nun Tozuna

Birinci Dünya Savaşı'nda Karargâh ve Tahkik Heyeti gibi kritik noktalarda görev yaptıktan sonra, 1920 yılının başında kendisine İstanbul'da "Askerî Misafirhane Müdürlüğü" gibi rahat bir görev verildi. Ancak o, işgal altındaki bir payitahtta misafir

ağırlamayı değil, vatanı savunanların yanında olmayı seçti. 4 Mart 1920'de bu göreve hiç başlamadan Anadolu'ya geçti.

Kurtuluşun Atlı Birliği: 14. Süvari Tümeni

Anadolu'ya geçer geçmez Eskişehir Süvari Birlikleri'nin başına geçti. Milli Mücadele'nin en kritik anlarında, özellikle Büyük Taarruz'da düşman hatlarını yaran ve takibi sürdüren süvari birliklerinin komutanıydı. **14. Süvari Tümen Komutanı** olarak Batı Cephesi'ndeki stratejik harekâtları yönetti. 1922 yılında, zaferin hemen ardından gösterdiği üstün başarılar nedeniyle **Tümgeneral (Mirliva)** rütbesine yükseltildi.

Cumhuriyet'in Paşası ve Emeklilik

Zaferden sonra Konya Askerî Mıntıka Komutanlığı gibi önemli görevler üstlenen Mehmet Suphi Paşa, ordunun modern süvari birliklerinin şekillenmesinde büyük rol oynadı. 1931 yılında kendi isteğiyle ordudan emekli oldu. Ancak vatanın tehlikeye girdiği İkinci Dünya Savaşı yıllarında, 1940-1942 yılları arasında yeniden silahlı altına alınarak Konya'daki görevine geri döndü.

Ebedi İstirahat

19 Ekim 1948'de vefat eden Mehmet Suphi Kula, önce İstanbul'da defnedildi. Varisleri bulunamadığı için mezar yeri bir süre belirsiz kalsa da, Türk ordusunun bu büyük süvari komutanı bugün tarih sayfalarındaki şanlı yerini korumaktadır. Naaşı, devletin vefa borcu olarak 1988 yılında Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Mehmet Suphi Paşa, göğsünde bir imparatorluğun takdirini ve bir milletin şükranını taşıyordu:

- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından, Milli M¼cadele'deki s¼vari akınları ve 14. S¼vari T¼meni'ndeki başarıları nedeniyle verildi.
- **Osmanlı Nişan ve Madalyaları:** Balkan ve Cihan Harbi'ndeki ¼st¼n hizmetlerinin nişanesi.
- **Takdirnameler:** Muharebe meydanlarındaki ¼st¼n sevk ve idare yeteneği için bizzat cephe komutanlığınca verilen belgeler.

"O, İstanbul'un rahat koltuklarını reddedip Anadolu'nun yollarını at sırtında aşan, zaferden sonra ise bir gölge gibi sessizliğe b¼r¼nen gerçek bir vatan fedaisiydi."

Mehmet Şefik Aker
1877-1964

64-Arıburnu'nun Sarsılmaz Seddi: Kurmay Albay Mehmet Şefik Aker

Türk askeri tarihinin en kritik anlarında, özellikle Çanakkale'nin kaderini tayin eden Arıburnu muharebelerinde ismi altın harflerle yazılmış olan Mehmet Şefik Bey, 1877 yılında Manastır'da Selim Bey'in oğlu olarak dünyaya geldi. O, sadece bir savaşçı değil, yaşadığı kahramanlıkları gelecek nesillere aktaran titiz bir askeri tarihçiydi.

Harbiye'den Cephelerin En Önüne

1894 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1896'da teğmen olarak mezun olan Mehmet Şefik Bey, meslek hayatına 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı ile başladı. Henüz genç bir subayken gösterdiği üstün gayret, onun üsteğmenlik rütbesini atlayarak doğrudan yüzbaşılığa yükseltilmesini sağladı. Trablusgarp ve Balkan Savaşları'nın ateş çemberinden geçerek tam bir muharebe ustası haline geldi.

Arıburnu Kahramanı ve 27. Alay

Birinci Dünya Savaşı'nın en unutulmaz sayfalarından biri Mehmet Şefik Bey tarafından yazıldı. 1914'te atandığı **27. Alay Komutanlığı** göreviyle Çanakkale'ye intikal etti. 25 Nisan 1915 sabahı müttefiklerin Arıburnu'na yaptığı çıkarma sırasında, inisiyatif alarak düşmanı kıyıda göğüsleyen ilk birliklerin

başındaydı. Gösterdiği bu tarihsel direnç, Çanakkale Zaferi'nin temel taşlarından biri oldu. Ardından 19. Tümen Komutanlığı görevini Mustafa Kemal Bey'den devralarak bayrağı daha da ileriye taşıdı ve Galiçya Cephesi'nde Osmanlı askerinin izzetini korudu.

Aydın'ın Müdafaası ve İstiklal Ateşi

Milli Mücadele döneminde 57. Tümen Komutanı olarak Aydın ve Menderes Havalisi'nde işgalcilere karşı amansız bir direniş örgütledi. "Menderes Grubu" olarak bilinen kuvvetlerin başında, Batı Anadolu'nun kurtuluşu için zeybeklerle ve yerel direnişçilerle omuz omuza çarpıştı. Sadece cephede değil, Antalya üzerinden orduya silah ve cephane temini gibi hayati lojistik görevlerde de vatanın selameti için çalıştı.

Tarihe Düşülen Kayıtlar ve Emeklilik

1921'de **Albay** rütbesine yükselen Mehmet Şefik Bey, zaferin ardından askeri mahkemelerde görev alarak adaletin tesisi için çalıştı. 1931 yılında emekli olduktan sonra kılıcını bırakıp kalemine sarıldı. "*Çanakkale - Arıburnu Savaşları ve 27. Alay*" ile "*57. Tümen ve Aydın Milli Mücadelesi*" gibi başvuru niteliğindeki eserleri kaleme alarak, Türk tarihinin en karanlık ve en şanlı günlerini bizzat yaşayan bir tanık olarak tarihe not düştü.

Ebedi İstirahat

6 Şubat 1964'te İstanbul'da vefat eden bu büyük komutan, geride bağımsız bir vatan ve bu vatanın nasıl kazanıldığını anlatan ölümsüz eserler bıraktı.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Mehmet Şefik Aker'in üniforması, yarım asırlık bir kahramanlık atlasıdır:

- **Yunan Muharebe ve Liyakat Madalyaları:** Gençlik yıllarının ilk zafer m¼hr¼.
- **Leopold Nişanı (Şövalye R¼tbesi - Avusturya-Macaristan):** Galiçya Cephesi'ndeki uluslararası askeri başarısının tescili.
- **Muharebe G¼m¼ş Liyakat Madalyası:** Çanakkale'nin Arıburnu siperlerindeki sarsılmaz duruşunun öd¼l¼.
- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından verilen, Aydın'dan Dumlupınar'a uzanan h¼rriyet yolculuğunun en y¼ce onuru.

"O, d¼şmanın Arıburnu'nda karaya ayak bastığı ilk saniyeden, vatanın kurtuluşuna kadar her anı bir strateji dehası ve tarihçi titizliğiyle yaşıyan bir abideydi."

Mehmet Vehbi Kıpçak
1875-1946

65-Çelik Hatların ve Lojistiğin Mimarı: Tümgeneral Mehmet Vehbi Kıpçak (1875-1946)

Türk askeri tarihinde zaferler sadece cephede kazanılmaz; o cepheye mühimmatı, askeri ve umudu taşıyan yolların güvenliği zaferin asıl anahtarıdır. 1875 yılında Bulgaristan'ın Servi kasabasında Hacı Ahmet Tevfik Bey'in oğlu olarak doğan Mehmet Vehbi Bey, ömrünü Türk ordusunun "hareket kabiliyetine" ve lojistik altyapısının inşasına adanmıştır.

Demir Yollarından Almanya'ya Uzanan Uzmanlık

1893 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1896'da teğmen, devam ettiği Harp Akademisi'nden ise 1898'de **Kurmay Yüzbaşı** olarak mezun olan Mehmet Vehbi Bey, erken yaşlardan itibaren ordunun teknik ve lojistik altyapısına odaklandı. 1910 yılında demir yolları konusunda ihtisas yapmak üzere Almanya'ya gönderilmesi, onun bu alandaki vizyonunu dünya standartlarına taşıdı. Dönüşünde **Demir Yolu Alay Komutanı** ve **Genel Karargâh Demir Yolları Müdürü** olarak, imparatorluğun en zor zamanlarında çelik hatların nabzını tuttu.

Cihan Harbi: Cephe Komutanlığından Valiliğe

Birinci Dünya Savaşı sırasında sadece teknik görevlerde kalmadı; 24. ve 32. Tümenlerin komutanlığını üstlenerek bizzat muharebeleri sevk ve idare etti. 11. Kolordu Komutan Vekilliği

yaptığı dönemde, bölgenin mülki idaresinde de sorumluluk olarak **Elazığ Vali Vekilliği** görevini yürüttü. O, hem askerin disiplinini hem de halkın idaresini tek bir potada eritebilen nadir bir devlet adamı profili çizdi.

İstiklal Yolu ve Harp Tarihi Encümeni

Milli Mücadele yıllarında Sivas ve çevresinde **Asker Alma Kurulu Başkanı** olarak ordunun insan kaynağını yöneten Mehmet Vehbi Bey, zaferin ardından bilgi ve tecrübesini gelecek nesillere aktarmak üzere görevlendirildi. 1928 yılında **Tümgeneral (Mirliva)** rütbesine yükseltildiğinde, ona en yakışan makamlardan birine; **Genelkurmay Harp Tarihi Encümeni Başkanlığı**'na getirildi. Türk ordusunun harp doktrinlerinin ve tarihsel mirasının bilimsel bir temele oturtulmasında büyük emek verdi.

Veda ve Miras

1935 yılında emekli olan Mehmet Vehbi Kıpçak, 14 Haziran 1946'da vefat etti. O, sessizce ama derinden çalışan, ordunun lojistik gücünü ve tarih bilincini inşa eden gerçek bir "kurmay akıl" olarak tarihteki yerini aldı. Naaşı, 1988 yılında Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilerek onurlandırıldı.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Mehmet Vehbi Paşa'nın göğsü, hem teknik hizmetlerinin hem de muharebe başarılarının nişaneleriyle doludur:

- **İstiklal Madalyası ve Takdirname:** TBMM tarafından, vatanın kurtuluşundaki lojistik ve idari hizmetleri nedeniyle verildi.
- **Mecidî ve Osmanî Nişanları:** İmparatorluk ordusundaki üstün sadakat ve liyakatinin ödülleri.
- **Muharebe Gümüş Liyakat Madalyası:** Cihan Harbi'nin ateş hattındaki cesaretinin tescili.

- **Kılınçlı Mecidî Nişanı:** Muharebe meydanlarındaki stratejik liderliğinin onuru.

"O, ordunun sadece tûfeğini değil, o tûfeği cepheye taşıyan rayları da vatan sevgisiyle döşeyen, zaferi kayıt altına alan bir tarih muhafızıydı."

Muhittin Akyüz
1870-1940

66-Sürgünden Diplomasıye Bir Hürriyet Abidesi: Tümgeneral Muhittin Akyüz

Türk askeri ve siyasi tarihinin en çalkantılı dönemlerine tanıklık eden Muhittin Bey, 1870 yılında İstanbul'da Şevki Paşa'nın oğlu olarak dünyaya geldi. Arapça, Almanca ve Fransızca dillerine olan derin vukufiyeti, onu sadece bir asker değil, aynı zamanda etkili bir hatip, eğitimci ve diplomat yapmıştır.

Harbiye'de Bir Muallim ve Fizan Sürgünü

1888 yılında Harp Okulu'ndan mezun olan Muhittin Bey, askeri kariyerine öğretmen yardımcısı olarak başladı. Ancak onun hürriyetçi ruhu, dönemin baskıcı yönetimiyle çatışmakta gecikmedi. Öğrencilerine Padişah aleyhinde telkinlerde bulunduğu gerekçesiyle 1905 yılında önce Fizan'a, ardından Diyarbakır ve Erzurum'a sürüldü. Rütbeleri sökülen Muhittin Bey, ancak 1908 yılında Meşrutiyet'in ilanı ile haklarını geri alabildi. Bu sürgün yılları, onun vatan sevgisini ve direnme azmini daha da perçinledi.

Hicaz'da Esaret ve Dönüş

Birinci Dünya Savaşı'nda albay rütbesiyle en zorlu coğrafyalarda görev aldı. 21. Müstakil Asir Tümeni ve **Hicaz Kolordu Komutanlığı** gibi kritik mevkilerde bulundu. 1916 yılında **Tümgeneral** (Mirliva) rütbesine yükseldi. Savaşın sonunda,

1919'da İngilizler tarafından esir alınarak Mısır'a gönderildi. Esaretin ardından İstanbul'a döndüğünde, kalbi çoktan Anadolu'daki kurtuluş ateşiyle çarpmaktaydı.

Anadolu'nun Güvenliği ve Kastamonu Havalisi

1920 yılında Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele saflarına katıldı. **Kastamonu ve Bolu Havalisi Komutanı** olarak stratejik bir bölgeyi idare etti. Bu görevde, Anadolu'nun can damarı olan lojistik hatların korunması ve bölgedeki asayişin sağlanmasında büyük başarı gösterdi. Daha sonra Adana ve Havalisi Komutanlığı görevini üstlenerek, Güney cephesindeki direnişin en önemli isimlerinden biri oldu.

Üniformadan Fraka: Tahran ve Kahire Büyükelçiliği

Muhittin Paşa'nın hizmetleri zaferden sonra da bitmedi. Devlet, onun entelektüel birikimini ve dil yeteneğini diplomasi sahasında kullanma kararı aldı. Önce **Tahran**, ardından **Kahire Büyükelçisi** olarak görev yaparak genç Türkiye Cumhuriyeti'nin dış dünyadaki itibarını inşa etti. 1928 yılında emekli olduktan sonra, tecrübesini TBMM çatısı altında Kars Milletvekili olarak milletiyle paylaşmaya devam etti.

Veda ve Ebedi İstirahat

13 Ekim 1940'ta vefat eden Muhittin Paşa, ömrünü vakfettiği vatan göklerini simgeleyen **Ankara Hava Şehitliği**'ne defnedildi. O, sürgünlerin yıldırımadığı, esaretin eğemediği vakur bir devlet adamı olarak tarihteki yerini aldı.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Muhittin Paşa'nın göğsünde taşıdığı madalyalar, bir ömürlük sadakatin mührüdür:

- **Kırmızı Şeritli Harp Madalyası:** Muharebe meydanlarındaki üstün hizmetlerinin tescili.
- **Muharebe Gümüş Liyakat ve İmtiyaz Madalyaları:** Cihan Harbi'ndeki cesaret ve yararlılıklarının karşılığı.
- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından verilen, vatanın kurtuluşundaki sarsılmaz duruşunun en yüce nişanı.

"O, Fizan'ın çöllerinde sürgünken de, Kahire'de büyükelçiyken de tek bir ideali savundu: Tam bağımsız ve hür bir Türkiye."

Musa Kâzım Karabekir
1882-1948

67-Şark'ın Kilidi, İstiklal'in Sesi: Kâzım Karabekir

Türk tarihinin en müstesna şahsiyetlerinden biri olan Kâzım Karabekir, 1882 yılında İstanbul Zeyrek'te bir paşa oğlu olarak dünyaya geldi. Küçük yaşlardan itibaren imparatorluğun dört bir yanını babasının görevi vesilesiyle gezen Karabekir; sadece bir asker değil, aynı zamanda beş dil bilen bir entelektüel, bir sosyolog ve binlerce yetim çocuğa kol kanat geren muazzam bir eğitimciydi.

Akademinin Birincisinden Esaretin Sabrına

Karabekir, 1905 yılında Harp Akademisi'ni **birincilikle** bitirerek "Kurmay Yüzbaşı" rütbesini aldı. Kariyerinin ilk yılları Balkanlar'da isyanlarla mücadele ederek geçti. 1913'te Edirne savunmasında Bulgarlara esir düşmesi, onun stratejik zekâsını köreltmek yerine daha da biletti. Esaretten döner dönmez Genel Karargâh İstihbarat Müdürü olarak atanması, ordunun ona olan güveninin en açık kanıtıydı.

"Ben ve Kolordum Emrinizdeyim"

Milli Mücadele tarihinin en kırılma anı, Karabekir Paşa'nın Erzurum'da Mustafa Kemal Paşa'nın karşısına geçip asker

selamı vererek, "*Ben ve kolordum emrinizdeyim!*" dediği andır. Bu cümle, sadece bir bağlılık bildirisi değil, bir milletin kurtuluşunun müjdesiydi. 15. Kolordu Komutanı olarak Doğu Anadolu'yu Ermeni işgalinden kurtarmış, Gümrü ve Kars Antlaşmaları ile Türkiye'nin bugünkü doğu sınırlarını çizmiştir. Bu başarıları ona 1920 yılında **Korgeneral** rütbesini kazandırdı.

Yetimlerin Babası ve Eğitim Sevdalısı

Karabekir'i diğer komutanlardan ayıran en insani yönü, savaşın ortasında bile çocukları düşünmesidir. Doğu'da sahipsiz kalan binlerce çocuğu "Gürbüzler Ordusu" adı altında toplayarak onlara eğitim, sanat ve zanaat öğretmiş; Türk eğitim tarihine "**Çocuk Davamız**" gibi eşsiz eserler bırakmıştır. O, kılıçla kazandığı zaferi kalemle mühürleyen bir idealistti.

Meclis'ten Tarihin Hafızasına

Zaferden sonra siyasi hayata atılan Karabekir, Türkiye'nin ilk muhalefet partisi olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın liderliğini yürüttü. Siyasetin fırtınalı dönemlerinden sonra kendisini yazılarına adadı. 1946-1948 yılları arasında **TBMM Başkanlığı** koltuğuna oturarak devletine en yüksek makamda hizmet etti. 26 Ocak 1948'de bu görevdeyken vefat ettiğinde, ardında yirmiye aşkın eser ve tertemiz bir isim bıraktı.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Kâzım Karabekir'in üniforması, askeri dehasının uluslararası ve milli tescilleriyle doludur:

- **Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası:** İstiklal Harbi'nin en yüksek onuru.
- **Muharebe Altın ve Gümüş Liyakat Madalyaları:** Cephedeki cesaretinin sarsılmaz belgeleri.
- **Kılıncılı Osmanî Nişanı (2. Derece):** Devletin üst düzey takdiri.

- **Alman Kılınçlı Nişanı:** Cihan Harbi müttefikleri nezdindeki itibarı.

Tarihe Bırakılan Miras: Başlıca Eserleri

Karabekir Paşa, yaşadığı dönemi en ince ayrıntısına kadar kayıt altına almıştır:

- **İstiklâl Harbimiz:** Milli Mücadele'nin en temel kaynak eseri.
- **Çocuk Davamız:** Pedagoji ve sosyal sorumluluk şaheseri.
- **Ermeni Dosyası:** Diplomatik ve tarihi gerçeklerin vesikası.

"O, Doğu'nun sarsılmaz kalesi, yetimlerin şefkatli babası ve Cumhuriyet'in kurucu iradesinin en güçlü kılıcıydı."

Mustafa Fevzi Çakmak
1876-1950

68-Cumhuriyet'in İkinci Mareşali: Fevzi Çakmak

Türk tarihinin derinliklerinden süzülüp gelen askeri disiplini, tevazuu ve sarsılmaz vatan sevgisiyle birleştiren efsanevi bir isim: Mareşal Fevzi Çakmak. 1876 yılında İstanbul Cihangir'de, bir topçu albayının oğlu olarak dünyaya gelen Fevzi Paşa, ömrünü cephelerde, karargâhlarda ve devletin en kritik makamlarında vatan hizmetine adanmış bir anıt şahsiyettir.

Sekiz Dil ve Devasa Bir Entelektüel Birikim

Fevzi Paşa, sadece bir kılıç ustası değil, aynı zamanda muazzam bir zihin dünyasına sahipti. Fransızca, İngilizce, Almanca, Rusça, Farsça, Arapça, Arnavutça ve Sırpça dillerine hâkimiyeti, onu küresel askeri literatürü takip eden, stratejyi dünya ölçeğinde düşünen bir entelektüel yapmıştı. Harp Akademisi'ni kurmay yüzbaşı olarak bitirdiği günden itibaren, imparatorluğun ve ardından genç Cumhuriyet'in en güvenilir ismi oldu.

Çanakkale'den Filistin'e: Cephelerin Değişmez Komutanı

Birinci Dünya Savaşı'nın her safhasında onun damgası vardır. Çanakkale'de 5. Kolordu ile düşmanı Kerevizdere'de denize döken, Doğu Cephesi'nde Ruslara karşı Çoruh muharebelerini yöneten ve Filistin'de 7. Ordu ile Kudüs müdafaasını yürüten odur. Savaşın sonunda Genelkurmay Başkanlığı ve Harbiye

Nazırlığı gibi en üst makamlara getirilmiş; ancak o, makamların geçici, vatanın ise baki olduğu bilinciyle Anadolu'ya, Milli Mücadele'nin kalbine koşmuştur.

İstiklal Yolu ve Mareşallik Payesi

3 Mayıs 1920'de Ankara'ya geldiğinde, Milli Savunma Bakanı ve Bakanlar Kurulu Başkanı olarak bağımsızlık mücadelesinin hem askeri hem de idari yükünü omuzladı. Sakarya Meydan Muharebesi'nin ardından **Orgeneralliğe**, Büyük Taarruz'daki muazzam dehası ve zaferdeki payı nedeniyle de 31 Ağustos 1922'de Mustafa Kemal Paşa ile birlikte Türk ordusunun en yüksek rütbesi olan **Mareşalliğe** yükseltildi.

23 Yıllık Genelkurmay Başkanlığı ve Siyaset

Cumhuriyet ilan edildikten sonra 23 yıl boyunca kesintisiz olarak Genelkurmay Başkanlığı görevini yürüterek ordunun modernizasyonuna hayatını verdi. 1944 yılında yaş haddinden emekli olduğunda, ardında çelik gibi disiplinli bir ordu bıraktı. Emeklilik günlerinde dahi vatan hizmetinden kopmadı; Millet Partisi'nin şeref başkanlığını yaptı ve halkın gönlündeki yerini perçinledi.

Son Menzil ve Milletin Vefası

10 Nisan 1950'de vefat eden Büyük Mareşal, vasiyeti üzerine Eyüp Sultan'ın manevi atmosferine emanet edildi. Yazdığı eserlerle savaş tarihine ışık tutan Fevzi Paşa, bugün hâlâ Türk askerinin rehberi ve bağımsızlık azminin simgesidir.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Mareşal Fevzi Çakmak'ın göğsündeki madalyalar, dünya askeri tarihinin bir özeti gibidir:

- **Mareşallik Asası:** Türk ordusunda sadece iki kişiye (Mustafa Kemal ve Fevzi Çakmak) nasip olan en yüce rütbe.
- **Kırmızı-Yeşil Şeritli İstiklal Madalyası:** Hem meclis hem cephe hizmetini simgeleyen en nadir onur.
- **Kılıçlı Mecidî ve Osmani Nişanları:** İmparatorluğun en prestijli takdirleri.
- **Demir Salıp ve Meziyeti Askeriye (Almanya - Avusturya):** Cihan Harbi'ndeki müttefik takdirleri.

Ölümsüz Eserleri

- **Büyük Harpte Şark Cephesi Hareketleri:** Doğu Anadolu'daki mücadelenin askeri analizi.
- **Balkan Savaşı'nda Garp Cephesi:** Bir imparatorluğun hüznü ve ders dolu askeri tarihi.

"O, ordunun babası, devletin teminatı ve zaferin en sessiz ama en güçlü mimarıydı."

Mustafa İsmet İnönü
1884-1973

69-Lozan'ın Çelik İradesi ve Devletin İkinci Adamı: İsmet İnönü

Türk tarihinin en fırtınalı yıllarında asker, diplomat ve devlet adamı kimliklerini şahsında birleştiren İsmet İnönü, 1884 yılında İzmir'de Hacı Reşit Bey'in oğlu olarak dünyaya geldi. O, sadece bir kurmay dehası değil, aynı zamanda yeni kurulan bir devletin uluslararası tescilini sağlayan bir diplomasi üstadıydı.

Akademinin Birincisi ve Yemen'in Genç Kurmayı

1903 yılında Topçu Harp Okulu'ndan mezun olan İsmet Bey, 1906'da Harp Akademisi'ni **birincilikle** bitirerek askeri dehasını tescilledi. Kariyerinin ilk yıllarında Yemen'in sarp coğrafyasında isyanlarla mücadele ederek pişti. Balkan Savaşı'nın hüzünlü günlerinde ordunun soruşturma heyetlerinde görev alarak sistemin aksayan yönlerini bizzat tecrübe etti.

Cephelerden Masaya: İnönü'den Mudanya'ya

Birinci Dünya Savaşı'nda Kafkasya'dan Filistin'e kadar her kritik cephede kolordu komutanlığı yaptı. Ancak onun asıl destanı, 1920'de gizlice Ankara'ya geçmesiyle başladı. Batı Cephesi Komutanı olarak Birinci ve İkinci İnönü Savaşları'nda kazandığı zaferler, Milli Mücadele'nin askeri başarısının ötesinde, TBMM'ye olan güveni perçinledi.

Askeri dehası, Mudanya Ateşkes Antlaşması ve **Lozan Barış Konferansı**'ndaki diplomatik başarısıyla taçlandı. Dünyanın dev devletlerine karşı, tam bağımsızlık ilkesinden ödün vermeyen o "çelik irade", Türkiye Cumhuriyeti'nin tapu senedini masada kazandı.

Cumhuriyet'in Başbakanı ve Millî Şef

Cumhuriyet'in ilanından sonra Türkiye'nin en uzun süre görev yapan **Başbakanı** oldu. Mustafa Kemal Atatürk'ün en yakın çalışma arkadaşı olarak devrimlerin hayata geçirilmesinde lokomotif rolü üstlendi. 1938 yılında Atatürk'ün vefatının ardından Cumhurbaşkanı seçildi. İkinci Dünya Savaşı'nın dünyayı yakıp yıktığı o karanlık yıllarda, üstün diplomatik manevraları sayesinde Türkiye'yi bu felaketin dışında tutmayı başararak bir nesli yok olmaktan kurtardı.

Demokrasinin Kapısını Açan Lider

İsmet İnönü, sadece bir savaş ve devrim lideri değil, aynı zamanda demokrasiye olan inancıyla 1946-1950 sürecinde Türkiye'nin çok partili hayata geçişini bizzat yöneten isimdir. "*En büyük yenilğim, en büyük zaferimdir*" diyerek iktidarı seçimle devretmesi, Türk demokrasi tarihinin en asil davranışlarından biri olarak kayda geçti.

Ebedi İstirahat

25 Aralık 1973'te vefat eden İsmet İnönü, vatanına olan eşsiz hizmetlerinin bir nişanesi olarak, silah arkadaşı Atatürk'ün yanına, **Anıtkabir**'e defnedildi.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

İsmet Paşa'nın üniforması, hem imparatorluk döneminin hem de bağımsızlık mücadelesinin en yüksek nişanlarıyla donatılmıştır:

- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından verilen, vatanın kurtuluşundaki payının en yüce simgesi.
- **Altın Liyakat ve Gümüş İmtiyaz Madalyaları:** Muharebe meydanlarındaki cesaretinin kanıtı.
- **Alman ve Avusturya-Macaristan Harp Nişanları:** Cihan Harbi müttefikleri nezdindeki askeri itibarının tescili.
- **Mecidî ve Osmanî Nişanları:** Kariyerinin ilk yıllarındaki üstün başarılarının Osmanlı Devleti tarafından takdiri.

Yazdığı Eserler

- **Hatıralarım:** Türk siyasi ve askeri tarihinin birinci ağızdan yazılmış en önemli vesikasıdır.

"O, cephede düşmanı, masada emperyalizmi, içte ise geri kalmışlığı yenmek için bir ömür tüketen sabır ve strateji abidesiydi."

Mustafa Muğlalı
1882-1951

70-Cepheden Kürsüye Sarsılmaz Bir İrade: Orgeneral Mustafa Muğlalı

Türk askeri tarihinin en disiplinli ve kararlı figürlerinden biri olan Mustafa Muğlalı, 1882 yılında Muğla'da Ömer Bey'in oğlu olarak dünyaya geldi. Onun hayat hikâyesi, Balkanlar'ın ateşinden geçip İstiklal Harbi'nin zaferine, oradan da Cumhuriyet'in kuruluş değerlerini koruma görevine uzanan ödünsüz bir hizmet destanıdır.

Harbiye'den Mümtaz Yüzbaşılığa

1898'de girdiği Harp Okulu'nu 1901'de bitiren Mustafa Bey, akademik başarısıyla dikkat çekerek Harp Akademisi'ne devam etti. 1904 yılında "Mümtaz Yüzbaşı" rütbesiyle mezun olması, onun askerlik mesleğindeki üstün yeteneğinin ilk tesciliydi. Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı boyunca kurmay heyetlerinde ve tümen komutanlıklarında stratejik görevler üstlenerek tecrübe kazandı.

Anadolu'da İsyanlarla Mücadele ve İstiklal Yolu

1921 yılında İstanbul'dan Anadolu'ya geçerek Milli Kuvvetlere katılan Mustafa Bey, ayağının tozuyla İslahiye bölgesindeki Ermeni isyanlarını bastırarak bölge halkına nefes aldırdı. İstiklal Savaşı'nın en kritik dönemlerinde 18., 13. ve 10. Tümenlerin başında görev alarak Doğu ve Batı cephelelerinde vatanın

kurtuluşu için çarpıştı. 1922 yılında gösterdiği üstün başarılar nedeniyle **Albaylığa** yükseltildi.

Menemen ve Adaletin Tecellisi

Cumhuriyet tarihindeki en hüzünlü ve kritik anlardan biri, 1930 yılındaki Menemen Olayı'dır. Asteğmen Kubilay'ın şehit edildiği bu irtica hareketi sonrası kurulan **Askerî Mahkeme'nin Başkanlığına** Mustafa Muğlalı Paşa getirildi. O, bu görevde sadece bir hâkim değil, Cumhuriyet'in temel değerlerinin ve devrimlerin sarsılmaz bir savunucusu olarak hareket etti. Suçluların adalet önünde hesap vermesini sağlayarak devletin otoritesini yeniden tesis etti.

Ordunun Zirvesi ve Orgenerallik

Kariyer basamaklarını liyakatle tırmanan Muğlalı Paşa; 1. Kolordu, İstanbul Komutanlığı ve 10. Kolordu komutanlıklarının ardından 1942 yılında **Orgeneral** rütbesine ulaştı. İkinci Dünya Savaşı'nın dünyayı tehdit ettiği yıllarda 3. Ordu Komutanlığı gibi hayati bir sorumluluğu üstlendi. Yüksek Askerî Şûra Üyeliği görevindeyken 1947 yılında emekliye ayrıldı.

Ebedi İstirahat

11 Aralık 1951'de vefat eden Mustafa Muğlalı, Türk askerine yakışan bir vakarla İstanbul **Edirnekapı Şehitliği**'ne defnedildi.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Muğlalı Paşa'nın göğsündeki madalyalar, onun hem cephedeki cesaretini hem de devletine olan sadakatini simgeler:

- **Harp Madalyası:** Cihan Harbi'ndeki üstün hizmetlerinin nişanesi.
- **Demir Salıp (Almanya):** Müttefik ordular tarafından takdir edilen askeri başarısı.

- **Muharebe G¼m¼ş İmtiyaz Madalyası:** İstiklal Harbi'ndeki kritik m¼dahalelerinin onuru.
- **İstiklal Madalyası ve Takdirname:** TBMM tarafından verilen, vatanın kurtuluşundaki payının en y¼ce karşılığı.

"O, sadece d¼şmanla çarpışan bir komutan değil; Cumhuriyet'in huzuruna kastedenlere karşı adaletin kılıcını tutan sarsılmaz bir devrim muhafızıydı."

Mustafa Münip Uzsoy
1878-1950

71-Dört Savaşın Tanığı ve Sadık Bir Emirber: Albay Mustafa Münip Uzsoy (1878-1950)

Bazı askerler vardır ki, tarih kitapları onların ismini her büyük kırılma noktasında zikreder. 1878 yılında İstanbul'da Ahmet Efendi'nin oğlu olarak dünyaya gelen Mustafa Münip Bey, Osmanlı'nın son zaferinden Milli Mücadele'nin ilk günlerine kadar durmaksızın hizmet etmiş, vatan sevgisini her şeyin üstünde tutmuş bir vatan evladıdır.

Harp Okulu'ndan Sınır Boylarına

1892 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1895'te teğmen olarak mezun olan Mustafa Münip Bey, askerlik hayatına Bulgar sınırı korumasında başladı. Henüz genç bir subayken 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'na katılarak ilk muharebe tecrübesini edindi. Askeri ortaokullarda ve Harp Akademisi'nde "Dâhiliye Subayı" olarak görev yapması, onun disiplinli karakterini ve titiz çalışma prensibini pekiştirdi.

Çanakkale'nin Geçilmez Alay Komutanı

Birinci Dünya Savaşı başladığında Mustafa Münip Bey, tecrübeli bir binbaşydı. Kudüs ve Beyrut'taki görevlerinin ardından Çanakkale Cephesi'ne koştu. 1915 yılında **36. Alay Komutanı** olarak Kerevizdere'de düşmana karşı göğüs gerdi. Anafartalar

ve Seddülbahir bölgelerinde İtilaf devletlerinin tahliyesine kadar siperden ayrılmadı. Çanakkale'nin o mahşeri kalabalığında, birliğinin başındaki vakur duruşuyla "Harp Madalyası" ve "Muharebe Liyakat Madalyası" ile onurlandırıldı.

Ortadoğu'dan Anadolu İhtilali'ne

Savaşın ilerleyen yıllarında Şam, Beyrut ve Ma'an bölgelerinde mıntika ve alay komutanlıkları yaptı. Mondros Mütarekesi sonrası İstanbul'da "Muhafız Yardımcısı" olarak görev yaparken, gönlü Anadolu'da yükselen bağımsızlık ateşindeydi. 1921 yılı başında gizlice Ankara'ya geçerek Milli Mücadele saflarına katıldı. Sakarya Meydan Muharebesi'nin en kritik günlerinde **Polatlı Mevki Komutanı** olarak görev yaptı; Ankara'nın kapılarını düşmana kapatan lojistik ve askeri düzenin başında durdu.

Adaletin ve Şehrin Hizmetinde

Zaferin ardından askeri mahkemelerde başkanlık yaparak ordunun hukuki düzenine katkı sağladı. 1922'de atandığı Manisa Askerlik Dairesi Başkanlığı görevinde, savaşın yaralarını saran şehre büyük hizmetlerde bulundu. 1931 yılında emekli olan Mustafa Münip Bey, 29 Temmuz 1950'de vefat etti. Uzun yıllar hizmet ettiği Manisa'da toprağa verilen naaşı, 1988 yılında devletin vefasıyla Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Albay Mustafa Münip Bey'in göğsü, Türk askerinin yarım asırlık mücadele tarihinin bir özetidir:

- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından, vatanın kurtuluşundaki sarsılmaz payı nedeniyle verildi.
- **Yunan Muharebe Madalyası (1897):** Gençlik yıllarının ilk büyük zafer nişanesi.

- **Harp ve Gümüş İmtiyaz Madalyaları:** Çanakkale ve Ortadoğu cephelerindeki kahramanlıklarının tescili.
- **Mecidî ve Osmanî Nişanları:** İmparatorluk ordusundaki sadık hizmetlerinin ödülü.
- **Demir Salıp Nişanları (Almanya):** Cihan Harbi müttefikleri nezdindeki askeri otoritesinin kanıtı.

"O, İstanbul'un kışlalarından Şam'ın çöllerine, Çanakkale'nin siperlerinden Polatlı'nın bozkırına kadar her yerde vatanın bölünmezliği için nöbet tutan bir sadakat anıtıydı."

Mürsel Bakü
1881-1945

72-Kafkasya'dan Malta'ya, Esaretten Zafer Süvarisine: Tümgeneral Mürsel Bakü

Türk askeri tarihinin en yetkin süvari komutanlarından biri olan Mürsel Bey, 1881 yılında Erzurum'da İsmail Hakkı Bey'in oğlu olarak dünyaya geldi. Onun hayatı, sadece bir askerlik hikâyesi değil; Bakü'nün kurtuluşundan İngiliz esaretine, Malta'nın zindanlarından Dumlupınar'ın tozlu yollarına uzanan bir irade beyanıdır.

Almanya'da İhtisas ve Kafkasya'da Destan

1898'de girdiği Harp Okulu'ndan 1901'de teğmen, 1904'te ise **Mümtaz Yüzbaşı** rütbesiyle mezun olan Mürsel Bey, profesyonel gelişimine büyük önem verdi. 1910 yılında askeri eğitim için Almanya'ya gönderildi; burada edindiği modern askeri doktrinleri cepheye taşıdı. Birinci Dünya Savaşı'nda pek çok tümen komutanlığı yaptı ancak tarihteki asıl yerini **5. Kafkas Tümen Komutanı** olarak aldı. Azerbaycan'ın bağımsızlık mücadelesinde Bakü'yü işgalden kurtaran kahramanlardan biri olması, soyadını da bu şanlı zaferden almasına vesile olmuştur.

Malta Sürgünü ve Dönüş

Savaşın bitimiyle 1919'da Batum'da İngilizler tarafından esir alınan Mürsel Bey, aralarında devlet adamlarının da bulunduğu ünlü **Malta Sürgünleri** arasında yer aldı. 26 ay süren bu zorunlu

ayrılık, vatan aşkını söndürmek yerine daha da alevlendirdi. 1 Kasım 1921'de esaretten döner dönmez ayağının tozuyla Anadolu'daki Milli Kuvvetlere katıldı.

Kurtuluşun Atlı Birliği: Süvari Tümenleri

İstiklal Savaşı'nda 6. ve 1. Süvari Tümenlerinin komutanlığını üstlendi. Büyük Taarruz sırasında süvarilerin yıldırım hızıyla düşman hatlarının arkasına sarkması ve zaferin perçinlenmesinde Mürsel Paşa'nın sevk ve idaresi hayati rol oynadı. Bu başarısı, ona 31 Ağustos 1922'de **Tümgeneral** rütbesini kazandırdı. Zaferden sonra da Süvari Müfettişliği yaparak Türk ordusunun atlı birliklerinin modernizasyonuna devam etti.

Meclis Çatısı Altında Hizmet

1938 yılında Askerî Yargıtay üyeliğinden emekli olan Mürsel Paşa, tecrübesini siyaset alanına aktardı. VI. ve VII. Dönemlerde Ankara ve Kocaeli milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı. 2 Şubat 1945'te vefat ettiğinde, adı hem Türkiye'de hem de Azerbaycan'da bir kahraman olarak çoktan gönüllere kazınmıştı.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Mürsel Paşa'nın göğsünde parlayan her madalya, farklı bir coğrafyanın ve mücadelenin tanığıdır:

- **Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası:** Milli Mücadele'deki süvari akınlarının en yüce ödülü.
- **Kılıncılı Altın ve Gümüş Madalyalar:** Kafkas Cephesi ve Bakü'nün kurtuluşundaki üstün başarıların nişanesi.
- **Mecidî Nişanları (3. ve 4. Derece):** İmparatorluğa olan sadakat ve liyakatin tescili.
- **Harp Madalyası:** Cihan Harbi'ndeki çetin muharebelerin hatırası.

*"O, Bakü sokaklarına giren hürriyet ordusunun başında neyse,
Malta zindanlarında hürriyet bekleyen bir sürgünken de oydu:
Sarsılmaz bir Türk subayı."*

Nazmi Solok
1876-1956

73-Esaretten Zafer Süvarisine: Korgeneral Nazmi Solok

Türk askeri tarihinin en zorlu sınavlarından birini Bağdat'ın kızgın kumlarında veren, ancak esaret zincirlerini kırıp Anadolu'daki kurtuluş ateşine koşan Nazmi Bey, 1876 yılında Balıkesir'de Abdullah Bey'in oğlu olarak dünyaya geldi. O, hem cephenin en ön safında kılıç sallayan bir muharip hem de devletin savunma stratejilerini yöneten bir müsteşardı.

Bağdat'ta Esaret ve Anadolu'ya Dönüş

1896'da girdiği Harp Okulu'ndan 1898'de mezun olan Nazmi Bey, Birinci Dünya Savaşı'nda tümen ve grup komutanlığı gibi ağır sorumluluklar üstlendi. 1918 yılında, Fırat Grubu Komutanı olarak görev yaparken Bağdat Han Muharebesi'nde birliğiyle birlikte İngilizlere esir düştü. İki yılı aşkın süren bu zorlu esaret dönemi, 12 Haziran 1920'de sona erdiğinde rotasını hiç düşünmeden Mudanya üzerinden Ankara'ya çevirdi.

Menderes'ten Konya'ya: Milli Mücadele'nin Çok Yönlü Komutanı

Anadolu'ya geçer geçmez hem askeri hem de mülki görevleri omuzladı. 56. Tümen Komutanlığı ile Denizli Mutasarrıflığını, ardından 1. Süvari Tümeni Komutanlığı ile Konya Vali Vekilliğini bir arada yürüttü. Özellikle **Menderes Grubu Komutanı** ve **2. Süvari Tümeni Komutanı** olarak Batı Anadolu'daki direnişin en

kritik isimlerinden biri oldu. 1921 yılında rütbesi albaylığa yükseltilirken, TBMM tarafından İstiklal Madalyası ile onurlandırıldı.

Savunma Bürokrasisinin Mimarı ve Kolordu Komutanlıkları

Zaferden sonra askeri kariyerini üst düzey komutanlıklarla sürdürdü. 1., 7. ve 5. Kolordu Komutanlıklarının ardından, devlet adamlığı vasıfları nedeniyle **Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarlığı** görevine getirildi. Ordunun modernizasyonu ve savunma sanayiinin temellerinin atıldığı bu dönemde iki kez müsteşarlık koltuğuna oturdu. 1930 yılında **Korgeneral** rütbesine ulaştı ve 1939'da emekli olana dek vatan hizmetine en yüksek seviyede devam etti.

Ebedi İstirahat

1 Ocak 1956'da İstanbul'da vefat eden Nazmi Solok, Zincirlikuyu'ya defnedildi. Ancak hatırası, 1988 yılında diğer kahraman silah arkadaşlarıyla birlikte **Devlet Mezarlığı**'na nakledilerek ebedileştirildi.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Korgeneral Nazmi Solok'un üniforması, uluslararası askeri başarıların ve milli bağımsızlığın simgeleriyle donatılmıştır:

- **Afgan İstiklal Nişanı:** Genç Türkiye Cumhuriyeti ile dost Afganistan arasındaki askeri dayanışmanın nadide bir nişanesi.
- **İstiklal Madalyası:** Milli Mücadele'deki sarsılmaz hizmetlerinin en yüce ödülü.
- **Demir Salip (Almanya):** Cihan Harbi müttefikleri tarafından takdir edilen savaş dehası.
- **Gümüş İmtiyaz ve Liyakat Madalyaları:** Muharebe meydanlarındaki cesaretinin gümüşten mühürleri.

*"O, Bađdat'ta esir dūřtūđūnde dahi ruhu Anadolu'da hūr olan;
dōndūđūnde ise sūvarileriyle rūzgār gibi dūřmanın ūzerine atılan
bir istiklal sevdalısıydı."*

Nihat Anılmış
1878-1954

74-Strateji Dehası ve Adalet Rehberi: Korgeneral Nihat Anılmış

Türk askeri tarihinin en donanımlı kurmaylarından biri olan Nihat Bey, 1878 yılında Filibe'de İbrahim Ethem Bey'in oğlu olarak dünyaya geldi. O, sadece cephede birlik yöneten bir komutan değil; askeri eğitimden lojistiğe, bölge valiliğinden yüksek yargı başkanlığına kadar devletin pek çok kritik kademesinde "kurmay aklını" konuşturmuş bir devlet adamıdır.

Eğitimden Cepheye: Bir Kurmayın Yükselişi

1894 yılında girdiği Harp Okulu'ndan 1896'da mezun olan Nihat Bey, 1900 yılında Harp Akademisi'ni **Kurmay Yüzbaşı** olarak bitirdi. Meslek hayatının ilk yıllarında Manastır Harp Okulu'nda Tabiye (Strateji) öğretmenliği ve okul komutanlığı yaparak, geleceğin kahraman subaylarını yetiştirdi. Balkan Savaşları sırasında Pınarhisar Muharebeleri'nde Bulgarlara esir düşmesi, onun askeri kariyerindeki en zorlu sınavlardan biri oldu. Esaretten döner dönmez ordunun personel ve lojistik yapısını düzenleme görevlerini üstlendi.

Çanakkale'nin Tahkimatı ve Adana Valiliği

Birinci Dünya Savaşı'nın en kritik döneminde, 1915 yılında **Çanakkale Boğazı Müstahkem Mevki Komutanı** olarak görev

yaptı. Boğaz'ın savunma hatlarının güçlendirilmesinde ve düşman donanmasına karşı geçilmez bir set oluşturulmasında hayati rol oynadı. Bu başarıları ona 1915 sonunda **Tümgeneral** rütbesini getirdi. Ardından Güney Cephesi'nde 2. Ordu Komutanlığı yaparken, aynı zamanda **Adana Valiliği** görevini de yürüterek savaş döneminde sivil idare ile askeri hareketin uyumunu sağladı.

El Cezire'den Askerî Yargıtay Başkanlığına

Milli Mücadele yıllarında stratejik önemi haiz **Elcezire Cephesi Komutanlığı**'nı yürüterek Anadolu'nun güneydoğu sınırlarını muhafaza etti. Büyük Zafer'in ardından, engin tecrübesi ve disiplinli karakteri nedeniyle 1922 yılında **Askerî Yargıtay Başkanı** olarak atandı. Tam 20 yıl boyunca bu makamda kalarak Türk ordusunun hukuk sisteminin temel taşlarını döşedi. 1928 yılında **Korgeneral** rütbesine yükselen Anılmış, 1942 yılında emekli olana dek adaletin ve askeri disiplinin savunucusu oldu.

Meclis Çatısında Son Hizmet

Emekliliğinin ardından Ankara Milletvekili olarak TBMM'ye giren Nihat Paşa, ömrünün son yıllarını da milleti için çalışarak geçirdi. 31 Mayıs 1954'te vefat eden büyük komutanın naaşı, 1988 yılında devlet töreniyle **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Nihat Paşa'nın üniforması, hem cephedeki cesaretinin hem de üstün hizmetlerinin nişaneleriyle doludur:

- **İstiklal Madalyası ve Takdirname:** Milli Mücadele'nin sarsılmaz sadakat mührü.
- **Altın Liyakat ve Altın İmtiyaz Madalyaları:** Muharebe meydanlarındaki üstün yararlılıklarının gümüş ve altın karşılığı.

- **Demir Salip ve Yıldızlı Taç Nişanları (Almanya):** Cihan Harbi müttefikleri tarafından takdir edilen küresel askeri yetkinliği.
- **Osmani ve Mecidî Nişanları:** İmparatorluğa olan üstün hizmetlerinin tescili.

"O, Çanakkale'nin topraklarını yerleştiren mühendislik dehası, Adana'nın hem komutanı hem valisi, ordunun ise adalet terazisiydi."

Osman Nuri Koptağel
1874-1942

75-Haritanın Dilinden Cephe'nin Kalbine: Tümgeneral Osman Nuri Koptağel

Erzincanlı Demircioğulları ailesinden İshak Bey'in oğlu olarak 1874'te doğan Osman Nuri Bey, askerlik sanatını hem teorik hem de pratik düzeyde zirveye taşımış müstesna bir komutandı. Onun kariyeri, bir subayın kalemle kılıcı nasıl aynı maharetle tutabileceğinin en somut örneğidir.

Coğrafya Kürsüsünden Balkan Harbi'ne

1895 yılında Harp Okulu'ndan mezun olan Osman Nuri Bey, uzun yıllar Erzurum ve İstanbul'daki askeri okullarda **Askerî Coğrafya ve Piyade Eğitimi** öğretmenliği yaptı. Stratejinin temelini oluşturan coğrafya bilgisi, ona ilerleyen yıllarda muharebe meydanlarında büyük bir avantaj sağlayacaktı. Balkan Savaşları patlak verdiğinde "Şark Ordusu" saflarında bizzat ateşe girdi ve öğretmenlik kürsüsündeki birikimini siperlere taşıdı.

Kafkasya'dan Orta Doğu'ya: Kesintisiz Mücadele

Birinci Dünya Savaşı'nda Kafkas Cephesi'nin en zorlu bölgelerinden biri olan Çapakçur'da müfreze komutanlığı yaptı.

Ardından 7., 27. ve 43. Tümenlerin komutanlığını üstlenerek hem Ruslara hem de Orta Doğu'da İngilizlere karşı çarpıştı. Savaşın son aylarında **Amman Mevki Komutanı** olarak görev yaparken, imparatorluğun en güney hatlarında düzeni ve müdafaayı koruma sorumluluğunu üstlendi.

İstiklal Yolu ve Askerî Yargı

Milli Mücadele'nin başlamasıyla hiç tereddüt etmeden Batı Cephesi'ndeki yerini aldı. Büyük Taarruz'un zaferle sonuçlandığı 1922 yılında gösterdiği üstün başarılar ona **Tümgeneral** rütbesini kazandırdı. Cumhuriyet döneminde ise tecrübesini askeri hukuk alanına aktardı; Generaller Askerî Mahkemesi ve **Askerî Yargıtay Üyeliği** gibi en üst düzey yargı makamlarında görev yaparak ordunun disiplin ve adalet mekanizmasını yönetti.

Meclis Çatısında Bir "Demirci" Oğlu

1934 yılında emekli olan Osman Nuri Paşa, Malatya Milletvekili olarak TBMM'ye girdi ve ömrünün sonuna kadar yasama görevini sürdürdü. 22 Kasım 1942'de vefat ettiğinde, ardında coğrafya derslerinden İstiklal Savaşı'nın tozlu yollarına uzanan onurlu bir miras bıraktı. Naaşı, 1988 yılında devlet töreniyle **Devlet Mezarlığı**'na nakledilerek ebedi huzuruna kavuştu.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Osman Nuri Koptagel'in üniforması, hem Osmanlı hem de Cumhuriyet döneminin en kıymetli nişaneleriyle süslüdür:

- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından verilen, vatanın kurtuluşundaki sarsılmaz payının mührü.
- **Demir Salib Madalyaları (1. ve 2. Sınıf - Almanya):** Cihan Harbi müttelikleri nezdindeki takdir edilen askeri otoritesi.
- **Muharebe Gümüş İmtiyaz ve Liyakat Madalyaları:** Cephedeki cesaret ve fedakârlığının tescili.

- **Osmani ve Mecidî Nişanları:** İmparatorluğun farklı dönemlerinde aldığı sadakat ödülleri.

"O, vatanın dağlarını ve nehirlerini önce öğrencilerine harita üzerinde anlattı, sonra o aynı dağları ve nehirleri düşmandan korumak için tümenlerine komuta etti."

Osman Zati Korol
1880-1946

76-Mühendishane'den Zafer Akınlarına: Tümgeneral Osman Zati Korol (1880-1946)

Türk askeri tarihinin teknik ve stratejik dehalarından biri olan Osman Zati Bey, 1880 yılında İzmir'de Süleyman Efendi'nin oğlu olarak dünyaya geldi. Onun askerlik hayatı, Mühendishane-i Berrî-i Hümayun'un köklü teknik eğitimi ile Harp Akademisi'nin kurmay zekâsını birleştiren, vatanın her köşesinde iz bırakmış bir başarı hikâyesidir.

Tekniğin ve Kurmay Aklın Buluşması

1902 yılında girdiği Topçu Okulu'ndan (Mühendishane) 1904'te mezun olan Osman Zati Bey, askerlik sanatının teknik yönüne hâkimiyetiyle dikkat çekti. 1907'de Harp Akademisi'ni bitirerek **Kurmay Yüzbaşı** rütbesini aldı. Balkan Savaşları ve Cihan Harbi boyunca tümen kurmay başkanlıklarından lojistik şube müdürlüklerine kadar kritik görevlerde bulundu. Özellikle stratejik planlama ve harekât yönetimi konularındaki yetkinliği, onu ordunun "beyin takımına" taşıdı.

İstanbul'dan Milli Mücadele'ye Firar

İstanbul'un işgal altında olduğu karanlık günlerde, 20 Kasım 1920'de payitahttan firar ederek İnebolu üzerinden Ankara'ya

ulaştı. Milli Mücadele'ye katılır katılmaz **Ankara Komutanlığı Kurmay Başkanı** olarak görevlendirildi. Sahadaki başarısı ve kurmay tecrübesi onu kısa sürede Batı Cephesi'nin en kritik mevkilerinden biri olan **1. Süvari Tümen Komutanlığı**'na taşıdı. Büyük Taarruz öncesi ve sonrasında süvari birliklerinin hareket kabiliyetini ve harekât planlarını yöneten kilit isimlerden biri oldu.

Cumhuriyet'in Paşası ve Adalet Hizmeti

Zaferin ardından Osman Zati Paşa, teknik ve stratejik birikimini genç Cumhuriyet'in ordusunun modernleşmesine vakfetti. 1927 yılında **Mirliva (Tümgeneral)** rütbesine yükseldi. Kariyerinin ilerleyen dönemlerinde **Kars Müstahkem Mevki Komutanlığı** gibi sınır güvenliği açısından hayati bir görevi üstlendi. Ardından bilgi birikimini askeri tarihin tesciline ayırarak **Harp Tarihi Encümeni Başkanlığı** yaptı. Emekliliğine yakın dönemde ise tecrübesini hukuk alanına taşıyarak **Askerî Yargıtay Üyeliği** görevinde bulundu.

Ebedi İstirahat

21 Eylül 1946'da vefat eden Osman Zati Korol, önce Ankara Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedilmiş; ancak 1988 yılında Türk milletinin bir vefa borcu olarak naaşı Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilmiştir.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Osman Zati Paşa'nın üniforması, imparatorluğun savunulmasından Cumhuriyet'in inşasına uzanan onur nişaneleriyle süslüdür:

- **İstiklal Madalyası ve Takdirname:** TBMM tarafından, Milli Mücadele'deki üstün hizmetleri ve süvari tümenindeki komutası nedeniyle verildi.

- **Osmanlı Nişan ve Madalyaları:** Balkan ve Birinci Dünya Savaşları'ndaki yararlılıkları üzerine Osmanlı Devleti tarafından verilen çeşitli taltifler.
- **M¼tfevik Madalyaları:** Cihan Harbi sırasındaki teknik ve askeri iş birliği nedeniyle m¼tfevik devletlerce takdim edilen nişanlar.

"O, M¼hendishane'nin teknik aklını süvarinin hızıyla birleştiren, vatanın hem doğu sınırlarını koruyan hem de şanlı tarihini kayıt altına alan vakur bir Cumhuriyet generaliydi."

Ömer Halis Bıyıktay
1883-1935

77-Trablusgarp'tan Milli Savunma'ya Bir Ömür: Korgeneral Ömer Halis Bıyıktay

Erzincanlı Bıyıkoğulları ailesinden Osman Bey'in oğlu olarak 1883'te dünyaya gelen Ömer Halis Bey, Türk askeri tarihinin en hareketli ve dönüşüm dolu yıllarına damga vurmuş bir stratejistir. Üç yabancı dile (Fransızca, Almanca, Rusça) olan hâkimiyeti ve akademik disiplini, onu sadece bir sahra komutanı değil, aynı zamanda bir askeri entelektüel kılmıştır.

Akademiden Siperlere: Yarım Kalan Eğitim, Tamamlanan Zafer

1905 yılında Harp Okulu'ndan mezun olan Ömer Halis Bey, 1910'da girdiği Harp Akademisi'ndeki eğitimine Trablusgarp Savaşı'nın patlak vermesiyle ara verdi. Vatan savunmasını kitabî bilgiden üstün tutarak Libya çöllerine koştu. Ardından Balkan Harbi'ne katıldı ve yarım kalan kurmaylık eğitimini ancak 1914'te, Cihan Harbi'nin gölgesinde birinci sınıf bir dereceyle tamamlayabildi.

Irak'tan Fırat'a, İstiklal'in Sinesine

Birinci Dünya Savaşı boyunca Irak Havalisi, 6. Tümen ve Fırat Grubu gibi en zorlu mevkilerde kurmaylık yaptı. Mondros sonrası 20. Kolordu Kurmay Başkanı olarak Ankara'daki milli direnişin çekirdek kadrosunda yer aldı. İstiklal Harbi'nin en buhranlı

günlerinde **23. Tümen Komutanı** olarak cephenin yükünü omuzladı. 1922 yılında gösterdiği üstün başarılar ona **Albay** rütbesini ve ardından bağımsızlığın nişanesi olan İstiklal Madalyası'nı getirdi.

Savunma Bakanlığı'nın Mimarı ve İstanbul Komutanlığı

Zaferin ardından Ömer Halis Paşa, tecrübesini devletin kurumsal yapısını inşa etmeye vakfetti. Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde Ordu Dairesi Başkanlığı ve **Kara Müsteşarlığı** gibi en üst düzey bürokratik makamlarda bulundu. 1934 yılında **Korgeneral** rütbesine yükseldi ve **İstanbul Komutanı** olarak atandı. Şehrin savunma ve asayişini yönetirken, 1935 yılının Noel gününde görevi başında vefat ederek şehadet mertebesine yakın bir vakarla hayata gözlerini yumdu.

Ebedi İstirahat

Önce Edirnekapı Şehitliği'ne defnedilen Bıyıktaş Paşa'nın naaşı, 1988 yılında devletin vefasıyla **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi. O, sadece bir asker değil, aynı zamanda Trabzon'da öğretmenlik yapmış bir muallim ve Afganistan ile Türkiye arasındaki dostluk köprülerini kuran bir diplomattı.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Ömer Halis Paşa'nın üniforması, hem imparatorluk hem de genç cumhuriyetin onur nişaneleriyle bezidir:

- **İstiklal Madalyası ve Takdirname:** TBMM tarafından verilen, vatanın kurtuluşundaki sarsılmaz sadakat mührü.
- **Afgan İstiklal Nişanı:** Doğu ile kurulan kardeşlik bağlarının ve diplomatik itibarının simgesi.
- **Harp ve Muharebe Gümüş Liyakat Madalyaları:** Trablusgarp'tan Cihan Harbi'ne kadar uzanan kahramanlıklarının tescili.

"O, akademide öğrenciyken vatan savunması için çöle koşan, muallimken lisan öğreten, paşayken İstanbul'un anahtarını tutan çok yönlü bir Cumhuriyet kahramanıydı."

Ömer Lütfü Argeşo
1879-1942

78-Siperden Meclis Kürsüsüne Bir İstiklal Yolu: Albay Ömer Lütfü Argeşo (1879-1942)

1879 yılında İstanbul'da Hafız Ahmet Efendi'nin oğlu olarak dünyaya gelen Ömer Lütfü Bey, asker bir disiplinle yetişmiş, ömrünü vatanın her karış toprağında hizmete adanmış bir şahsiyettir. Onun hikâyesi, sadece bir askeri kariyer değil, aynı zamanda milli iradenin tecellisi için atılmış kararlı adımların öyküsüdür.

Mümtaz Bir Subay ve Almanya Tecrübesi

1898'de girdiği Harp Okulu'ndan 1901'de teğmen olarak mezun olan Ömer Lütfü Bey, yeteneğiyle kısa sürede fark edilerek Harp Akademisi'ni bitirdi ve **Kurmay** sınıfına ayrıldı. Mesleki ufkunu genişletmek amacıyla 1909-1911 yılları arasında Almanya'ya giderek askeri eğitim aldı. Almanca diline hâkimiyeti ve Avrupa'daki askeri gelişmeleri yerinde gözlemlemesi, onu modern bir kurmay subay olarak şekillendirdi.

Cihan Harbi ve Esaretin Zorlu Yılları

Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde, daha önce istifa etmiş olmasına rağmen vatanın çağrısına kayıtsız kalmayarak üniformasını tekrar giydi. **65. ve 71. Alaylarda** komutanlık yaparak cepheden cepheye koştu. 1918 yılında, savaşın son aylarında Filistin Cephesi'nde İngilizlere esir düşmesi onun için

büyük bir imtihandı. Ancak esaret, onun vatan sevgisini kırmak yerine meclis çatısı altında vereceği mücadelenin zeminini hazırladı.

Milli İradenin Temsilcisi: Ankara'ya İlk Adım

1920 yılında esaretten dönen Ömer Lütfü Bey, henüz dumanı tüten bir imparatorluğun küllerinden yeni bir devletin doğuşuna tanıklık etti. Son Osmanlı Mebusan Meclisi için **Afyonkarahisar Milletvekili** seçildi. İstanbul'un işgali üzerine Ankara'ya geçerek **23 Nisan 1920**'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışında hazır bulundu. O, hem bir mebus hem de Milli Mücadele saflarına katılan sarsılmaz bir savaşçıydı.

Sakarya'dan Meclis'e Dönüş

Milli Mücadele'nin en kritik safhalarında, 1921 yılında **18. Tümen Komutanı** olarak Sakarya Meydan Muharebesi'nin o zorlu günlerinde görev yaptı. Vatanın kurtuluşu için hem cephede kılıç salladı hem de meclis çatısı altında siyasi kararların alınmasına katkı sağladı. Zaferin ardından hayatının geri kalanını sivil hizmete ve milletvekilliğine adadı.

Ebedi İstirahat

16 Kasım 1942'de vefat eden Ömer Lütfü Argeşo, ardında hem askeri madalyalarla hem de kurucu meclis üyeliği onuruyla süslü tertemiz bir isim bıraktı. Naaşı, 1988 yılında devletin vefasıyla Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Albay Ömer Lütfü Bey'in göğsündeki madalyalar, dünya savaşı cephelelerindeki kahramanlıklarının tescilidir:

- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından, vatanın kurtuluşundaki hem askeri hem siyasi hizmetleri nedeniyle verildi.
- **Harp Madalyası (1917):** Cihan Harbi'ndeki üstün hizmetlerinin nişanesi.
- **Muharebe Gümüş Liyakat Madalyası:** Cephe hattındaki fedakârlığının takdiri.
- **Demir Salip Madalyası (2. Sınıf - Almanya):** Alman Hükümeti tarafından askeri yetkinliğine verilen uluslararası değer.

"O, milletin meclisinde Afyonkarahisar'ın sesi, cephede ise tümeninin başında vatanın yıkılmaz kalesiydi. Kılıcıyla kazandığı zaferi, kalemiyle meclis tutanaklarına işledi."

Reşat Çiğiltepe
1879-1922

79-Bir Onur Abidesi: Albay Reşat Çiğiltepe

Türk askeri tarihinin en trajik ama bir o kadar da asil sayfalarından biri, 1879 yılında İstanbul'da doğan Ziya Paşa'nın oğlu Reşat Bey'e aittir. O, sadece bir albay değil; verilen görevi yerine getirememeyi canından aziz bildiği askeri şerefine sığdıramayan, Türk subayının "sorumluluk" anlayışının ebedi simgesidir.

Cepheden Esarete, Esaretten İstiklal'e

1896 yılında Harp Okulu'ndan mezun olan Reşat Bey, Balkanlar'dan Arnavutluk isyanlarına, Trablusgarp'tan Cihan Harbi'ne kadar imparatorluğun her yangın yerine koştu. 1918 yılında Şeria'da İngilizlere esir düşmesi, vatan sevgisiyle dolu kalbinde derin bir yara açtı. 1919'da esaretten döner dönmez, kendisine İstanbul'da teklif edilen rahat görevleri reddederek Milli Mücadele'ye katılmak üzere Anadolu'nun bağına geçti.

Kafkasya'dan Dumlupınar'a

Doğu Cephesi'nde 11. Kafkas Tümeni ile verdiği amansız mücadelelerin ardından, birliğiyle birlikte Batı Cephesi'ne nakledildi. Büyük Taarruz öncesinde 57. Tümen Komutanlığı gibi hayati bir görevi üstlendi. Artık hedef, vatanın kalbi olan Afyon ve çevresini düşman işgalinden temizlemektir.

Yarım Saatlik Gecikme ve Ebedi Onur

27 Ağustos 1922 sabahı... Büyük Taarruz'un ikinci gününde, stratejik öneme sahip **Çiğiltepe**'nin alınması görevi Reşat Bey'e verilmişti. Başkomutan Mustafa Kemal Paşa ile telefon hattında yaptığı görüşmede, tepeyi yarım saat içinde alacağına dair söz verdi. Ancak sarp arazi ve düşmanın inatçı direnişi, bu süreyi birkaç dakika aşınca; Reşat Bey, *"Yarım saat zarfında bu tepeyi almak için söz verdiğim halde, sözümü yapamadığımdan dolayı yaşayamam"* yazılı bir not bırakarak intihar etti.

Birliklerinin tepeyi ele geçirmesinden sadece 15 dakika önce hayatına son veren Reşat Bey, Türk ordusunun hedefine sadece dakikalar sonra ulaşacağını göremedi; ancak ismi o tepeye ve Türk milletinin kalbine **"Çiğiltepe"** olarak kazındı.

Ebedi İstirahat

Önce Sandıklı'daki anıt mezarına defnedilen bu onur abidesi, 1988 yılında devlet töreniyle **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi. O, vatani için sadece kanını değil, en kıymetli hazinesi olan "sözünü" de feda eden bir kahramandı.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Albay Reşat Bey'in göğsündeki madalyalar, bir imparatorluğun son savunma hatlarından Cumhuriyet'in doğuşuna kadar uzanır:

- **İstiklal Madalyası:** Şehadetiyle kazandığı en yüce bağımsızlık nişanı.
- **Mecidi Nişanları:** Gençlik yıllarındaki üstün hizmetlerinin taltifi.
- **Demir Salip ve Avusturya Liyakat Madalyası:** Cihan Harbi'ndeki müttefik takdirleri.

- **Fatih Yangın Madalyası:** Cephe dışında dahi halkının yardımına koşan bir nefer olduğunun kanıtı.

"PaŐam, tepeyi yarım saat içinde alacağız dedim, alamadım. Bu yüzden yaşayamam." — Albay Reşat iğiltepe'nin son sözleri.

Rüştü Erdelhun
1872-1926

80-Akademiden Karargâhın Zirvesine: Orgeneral Rüştü Erdelhun (1894-1983)

Türk askeri tarihinin en entelektüel ve disiplinli komutanlarından biri olan Rüştü Erdelhun, 1894 yılında Edirne’de doğmuştur. Onun hayatı, bir kurmay subayın titizliğiyle örülmüş, modern Türk ordusunun yapılandırılmasında ve uluslararası askeri diplomaside kilit roller üstlenmiş bir başarı öyküsüdür.

Harbiye’den Cepheye İlk Adımlar

1912 yılında Topçu Harp Okulu’nu bitiren Rüştü Bey, teğmen rütbesiyle Balkan Savaşları’nın ateş çemberine girdi. Birinci Dünya Savaşı sırasında topçu birliklerinde görev alarak tecrübe kazandı. Ancak asıl yükselişi, milli benliğini bulduğu İstiklal Harbi saflarında gerçekleşti. 1921 yılında Anadolu’ya geçerek Batı Cephesi’ndeki kritik topçu birliklerinde görev aldı ve zaferin kazanılmasında teknik bilgisiyle büyük pay sahibi oldu.

Kurmay Dehası ve Askeri Diploması

Zaferden sonra 1926 yılında Harp Akademisi’ni bitirerek **Kurmay** sınıfına geçti. Rüştü Erdelhun’u akranlarından ayıran en önemli özelliği, yabancı dillere hâkimiyeti ve askeri diplomasi yeteneğiydi. Londra, Roma ve Tokyo’da **Askeri Ataşelik** görevlerinde bulunarak Türk ordusunu uluslararası arenada

başarıyla temsil etti. Bu süreç, onun vizyonunu sadece cepheyle sınırlı kalmayıp küresel stratejilere odaklamasını sağladı.

Genelkurmay Başkanlığı'na Uzanan Yol

Ordunun her kademesinde komutanlık yapan Erdelhun, 1945'te Tuğgeneral, 1956'da ise Orgeneral rütbesine ulaştı. 2. Ordu Komutanlığı ve Kara Kuvvetleri Komutanlığı görevlerinin ardından, 1958 yılında Türk Silahlı Kuvvetleri'nin en yüksek makamı olan **Genelkurmay Başkanlığı** koltuğuna oturdu. NATO süreçlerinde ve ordunun modernizasyonunda hayati kararlara imza attı.

Zorlu Yıllar ve Emeklilik

27 Mayıs 1960 müdahalesi sırasında görev başındayken emekli edilen Erdelhun, Türk siyasi tarihinin en çalkantılı dönemlerinden birine tanıklık etti. Hayatının geri kalanını sessiz ve vakur bir şekilde geçiren Paşa, 1983 yılında İstanbul'da vefat etti. Naaşı, devletin vefasıyla Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledilerek ebedi istirahatgahına tevdi edildi.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Orgeneral Rüştü Erdelhun'un üniforması, hem muharebe meydanlarının hem de devlet hizmetinin şeref nişaneleriyle doludur:

- **İstiklal Madalyası:** Milli Mücadele'deki topçu subayı olarak gösterdiği üstün hizmetlerin ödülü.
- **Osmanlı Harp Madalyası:** Cihan Harbi cephelerindeki kahramanlıklarının tescili.
- **Uluslararası Liyakat Nişanları:** Ataşelik ve NATO görevleri sırasında yabancı devletlerce takdim edilen prestijli nişanlar.
- **Cumhuriyet Şeref Nişanı:** Genelkurmay Başkanlığı dönemindeki devlet hizmetlerinin karşılığı.

"O, topçu bataryalarından Karargâhın zirvesine uzanan yolda sadece bir asker değil; dil bilen, dünyayı okuyan ve ordusunu modern çağın gereklerine göre hazırlayan gerçek bir kurmay beyindi."

Sadullah Güney
1883-1945

81-Lojistiğin Mimarı ve Denizlerin Yöneticisi: Albay Sadullah Güney (1883-1945)

1883 yılında İstanbul Galata'da doğan Sadullah Bey, bir imparatorluğun çöküş sancıları ile yeni bir devletin kuruluş heyecanını lojistik ve denizcilik koridorlarında bizzat yöneten stratejik bir akıldı. Mühendishane-i Berrî-i Hümayun'un teknik disipliniyle yetişen Sadullah Bey, sadece cephede değil, ordunun damarları sayılan nakliyat ve sevkiyat hatlarında devleşmiş bir komutandır.

Mühendishane'den Saray Yaverliğine

1902 yılında Topçu Okulu'nu (Mühendishane) bitiren, 1905'te ise Harp Akademisi'nden **Kurmay Yüzbaşı** olarak mezun olan Sadullah Bey, haritacılık ve topografya konusundaki uzmanlığıyla dikkat çekti. Hassa Hazinesi'ne ait arazilerin haritalandırılmasındaki başarısı ve entelektüel birikimi, onu 1909 yılında **Padişah Yaverliği** gibi prestijli bir makama taşıdı. Ancak o, sarayın konforundan ziyade hizmetin mutfağını tercih ederek genelkurmay şubelerinde strateji üretmeye devam etti.

Mondros'tan Milli Mücadele'ye: Kritik Bir Kavşak

Sadullah Bey'in kariyerindeki en çarpıcı anlardan biri, 30 Ekim 1918'de **Mondros Mütarekesi'ni imzalayan heyette** askeri

uzman (kurmay yarbay rütbesiyle) olarak bulunmasıdır. İmparatorluğun silah bıraktığı o masada askeri şartların teknik analizini yapan Sadullah Bey, mütareke sonrası İstanbul'daki kritik görevlerinin ardından rotasını Anadolu'ya çevirdi. Onun için asıl mücadele, kağıt üzerinde kaybedilenleri sahada geri kazanmaktı.

Milli Ordu'nun Damarları: Sevkiyat ve Nakliyat

1921 yılında İstanbul'daki görevlerini terk ederek İnebolu üzerinden Milli Ordu'ya katıldı. Ankara'da kurulan **Menzil Müfettişliği** ve ardından **Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü** görevlerini üstlendi. Büyük Taarruz'a giden yolda ordunun tüm ikmal, cephane ve nakliye operasyonlarını yöneten "görünmez el" oydu. Kağrı kollarından demir yollarına kadar tüm lojistik ağın işlemesi onun teknik dehası sayesinde mümkün oldu.

Cumhuriyet'in Denizcilik Hamlesi ve Veda

Zaferden sonra Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarlığı yapan Sadullah Bey, 1923 yılında **Seyrisefain Genel Müdürlüğü**'ne (bugünkü Türkiye Denizcilik İşletmeleri'nin temeli) atandı. Türk deniz taşımacılığının modern temellerini atan ve Kabotaj Kanunu'nun uygulanmasında büyük emeği olan isim oldu. 1928 yılında kendi isteğiyle Albay rütbesiyle emekli oldu.

Hayatının geri kalanını Türk denizciliğinin gelişimine adanmış Sadullah Güney, **17 Nisan 1945** tarihinde vefat etti. Naaşı, 1988 yılında Türk milletinin bir şükran nişanesi olarak Ankara'daki **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Albay Sadullah Güney, dört büyük savaşın ve teknik hizmetlerinin nişanelerini gururla taşımıştır:

- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından, Milli M¼cadele'nin lojistik zaferindeki hayati payı için verildi.
- **Osmanlı Nişan ve Madalyaları:** Trablusgarp, Balkan ve Cihan Harbi'ndeki ¼st¼n hizmetlerinin nişanesi.
- **G¼m¼ř Liyakat ve İmtiyaz Madalyaları:** Muharebe alanlarındaki stratejik katkılarının ¼d¼l¼.
- **Alman ve Avusturya-Macaristan Nişanları:** Lojistik ve kurmaylık alanındaki uluslararası askeri yetkinliğinin takdiri.

"O, sadece cepheyi değil, cepheye giden yolları ve o yollardaki umudu y¼neten adamdı; T¼rk denizciliğinin ve lojistiğinin sessiz kahramanıydı."

Süleyman Sabri
1873-1941

82. Sınırların ve Aşiretlerin Komutanı: Tümgeneral

1873 yılında Manastır'da Nazif Bey'in oğlu olarak doğan **Süleyman Sabri Paşa**, Türk askeri tarihinin en hareketli dönemlerine şahitlik etmiş bir "atlı birlik" uzmanıdır. Onun kariyeri, geleneksel aşiret yapısı ile modern askeri disiplini harmanlayan, devletin otoritesini en zor coğrafyalarda tesis eden bir iradenin öyküsüdür.

Manastır'dan Yanya Siperlerine

1895 yılında Harp Okulu'ndan mezun olan Süleyman Sabri Bey, meslek hayatına 3. Ordu'da başladı. Henüz genç bir subayken 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'na katılarak **Yunan Muharebe Madalyası** ile onurlandırıldı. Balkan Savaşları sırasında Yanya Kolordusu emrindeyken şehrin düşmesi üzerine esir düşmesi, onun vatan savunmasındaki kararlılığını daha da bildirdi. Esaretten döner dönmez tekrar süvari birliklerinin başına geçti.

Bağdat'ta Aşiretler ve Musul Muhafızlığı

Birinci Dünya Savaşı'nda Süleyman Sabri Bey'in profili, sadece bir muharip olmanın ötesine geçti. Bağdat'ta **Aşiret Komutanı** ve Genel Karargâh bünyesinde **Aşiretler Özel Şube Müdürü** olarak görev yaptı. Bu kritik görev, onun bölgedeki yerel güçleri sevk ve idare etme konusundaki ustalığını kanıtladı. Musul Merkez Komutanlığı ve ardından gelen alay komutanlıkları ile

Mezopotamya'nın en karışık dönemlerinde asayişin ve müdafaanın kilit ismi oldu.

Milli Mücadele ve Doğu'nun "Revandiz" Kahramanı

Milli Mücadele döneminde asıl büyük görevini Doğu Anadolu'da üstlendi. **7. Aşiret Süvari Tümeni Komutanı** ve ardından **Revandiz Müfrezesi Komutanı** olarak sınır hattındaki isyan ve sızmalara karşı çelikten bir set oluşturdu. Van Vali Vekilliği ve İran Hudut Komiserliği gibi hem askeri hem de diplomatik ağırlığı olan görevlerde bulunarak Türkiye'nin doğu sınırlarının güvenliğini perçinledi.

Askeri Yargıdan Emekliliğe

Savaş meydanlarındaki tecrübesini barış döneminde askeri hukuka aktaran Süleyman Sabri Paşa, 1. Kolordu Divanıharp Başkanlığı görevini yürüttü. **1929 yılında Tümgeneral** rütbesine yükseltildi ve 1931 yılında emekliye ayrıldı. 3 Kasım 1941'de hayata gözlerini yumduğunda, göğsünde beş büyük savaşın ve onca zorlu coğrafyanın madalyalarını taşıyordu.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Tümgeneral Süleyman Sabri Paşa'nın üniforması, Türk askeri dehasının her alandaki başarısını simgeler:

- **Yunan Muharebe Madalyası (1897):** Kariyerinin ilk zafer nişanesi.
- **Kılınçlı Mecidî Nişanı ve Harp Madalyası:** Cihan Harbi'ndeki üstün liderliğinin ödülü.
- **Kılınçlı Gümüş Liyakat Madalyası:** Cephe hattındaki cesaretinin tescili.
- **Gümüş Donanma Madalyası:** Ordu ve donanma arasındaki eşgüdümlü başarılarla katkısının onuru.

"O, atının üstünde sadece bir süvari değil; Bağdat'ın çöllerinden Van'ın dağlarına kadar devletin kudretini ve adaletini taşıyan sarsılmaz bir kale muhafızıydı."

Şefik Avni Özüdoğru
1884-1960

83. Cephelerin Sarsılmaz İradesi ve 57. Alay'ın Bayraktarı

1884 yılında Samsun'da dünyaya gelen **Şefik Avni Bey**, Türk askeri tarihinin en kritik eşiklerinde görev almış, disiplini ve stratejik dehasıyla tanınan bir komutandır. Özellikle Çanakkale ve Milli Mücadele yıllarındaki liderliği, onu Türk ordusunun unutulmaz isimleri arasına taşımıştır.

Harp Okulu'ndan Ateş Hattına

1901'de girdiği Harp Okulu'ndan 1903 yılında Teğmen rütbesiyle mezun olan Şefik Avni Bey, askeri yeteneğini kısa sürede kanıtladı. Balkan Savaşları'nın zorlu koşullarında pişen genç subay, asıl büyük sınavını dünya tarihinin akışını değiştiren Çanakkale Cephesi'nde verecekti.

Çanakkale ve 57. Alay Mucizesi

Şefik Avni Bey denilince akla gelen en şanlı sayfa **57. Alay** komutanlığıdır. Arıburnu ve Conkbayırı muharebelerinde, şehit düşen Hüseyin Avni Bey'in ardından alayın komutasını devralmış ve bu kahraman birliği zaferden zafere koşturmuştur. Mustafa Kemal Paşa'nın güvenini kazanan nadir subaylardan biri olarak, Çanakkale'nin geçilmezliğinde kilit rol oynamıştır.

Galiçya'dan Esarete: Bir Dünya Savaşı Serüveni

Çanakkale'den sonra 15. Kolordu bünyesinde Avrupa topraklarına, **Galiçya Cephesi**'ne gönderildi. Burada müttefiklerle koordineli bir şekilde Rus ordusuna karşı üstün bir savunma hattı kurdu. Birinci Dünya Savaşı'nın son dönemlerinde Filistin-Suriye cephesinde görev yaparken İngilizlere esir düştü. Bir yıllık esaret hayatı, onun vatan sevgisini ve istiklal arzusunu daha da biletti.

Milli Mücadele ve İstiklal Ruhü

Esaretten döner dönmez Ankara'ya geçerek Milli Mücadele'ye katıldı. **15. Tümen Komutanı** olarak görev aldığı bu dönemde, Batı Cephesi'nde Yunan ilerleyişine karşı önemli savunma hatları oluşturdu. Sakarya Meydan Muharebesi ve Büyük Taarruz süreçlerinde tümeniyle birlikte stratejik görevler üstlendi. Şefik Avni Bey, her zaman "görev adamı" profiliyle hareket ederek, kişisel ikballerden öte vatanın selameti için çalıştı.

Sivil Hayat ve Siyaset

Cumhuriyet'in ilanından sonra bir süre daha orduda hizmet veren Şefik Avni Bey, ardından sivil hayata atıldı. Samsun Belediye Başkanlığı ve milletvekilliği gibi görevlerde bulunarak memleketine hizmet etmeye devam etti. 3 Temmuz 1960'ta vefat ettiğinde, arkasında tertemiz bir askerlik ve devlet adamlığı mirası bıraktı.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Şefik Avni Özüdoğru'nun üniforması, hem imparatorluğun son savunmasını hem de yeni devletin kuruluşunu simgeler:

- **İstiklal Madalyası:** Milli Mücadele'deki üstün hizmetlerinin nişanesi.

- **Harp Madalyası (Çanakkale):** 57. Alay komutanı olarak gösterdiği kahramanlığın hatırası.
- **Gümüş Liyakat ve İmtiyaz Nişanları:** Cephe hattındaki liderlik başarısının tescili.
- **Alman Demir Salip Nişanı:** Galiçya ve dünya savaşı sırasındaki müttefik iş birliğinin onuru.

"O, sadece bir komutan değil; 57. Alay'ın sancağını yere düşürmeyen, esaret zincirini kırıp vatanın bağına koşan sarsılmaz bir Cumhuriyet neferiydi."

Şerif Yaçağaz
1876-1938

84-Rumeli'den Sakarya'ya Bir Sadakat Öyküsü: Albay Şerif Yaçağaz

1876 yılında Tatarpazarı'nda Faik Bey'in oğlu olarak dünyaya gelen Şerif Bey, ömrünü Osmanlı'nın son savunma hatlarından Cumhuriyet'in kuruluşuna vakfetmiş bir saha komutanıdır. Onun biyografisi, bir askerinin sadece cephede değil, devletin en kritik idari kademelerinde de nasıl bir "direniş odağı" haline gelebileceğinin kanıtıdır.

Rumeli'nin Nişancı Taburlarından Cihan Harbi'ne

1896'da girdiği Harp Okulu'ndan 1898'de mezun olan Şerif Bey, askerlik hayatına Rumeli'de, 3. Ordu bünyesinde başladı. Vodina'dan Balkanlar'ın stratejik noktalarına kadar pek çok bölgede nişancı taburlarına komuta etti. Birinci Dünya Savaşı'nda **161. Alay Komutanı** olarak cephenin en ön safında yer aldı. Savaşın sonlarına doğru İstanbul Merkez Komutan Muavini olarak görev yaparken, payitahtın işgal hazırlıklarına ve iç karışıklıklarına yakından tanıklık etti.

Ankara'ya Kaçış: Yozgat'ta İdari ve Askeri Liderlik

1920 yılında, İstanbul'daki görevini ve konforunu terk ederek gizlice Ankara'ya, Milli Mücadele saflarına katıldı. Ankara hükümeti ona hem askeri hem de mülki bir sorumluluk vererek **Yozgat Mevki Komutanı ve Mutasarrıfı** olarak atadı. Bölgedeki

iç isyanların ve karışıklıkların bastırılmasında devletin otoritesini temsil etti. Ancak o, bir idareci olmaktan ziyade bir muharip olarak kalmayı tercih ederek, Sakarya Meydan Muharebesi öncesinde mutasarrıflıktan istifa edip cepheye koştu.

Sakarya'nın Tümen Komutanı ve İstanbul'un Muhafızı

Milli Mücadele'nin dönüm noktası olan Sakarya Meydan Muharebesi'nde **41. Tümen Komutanı** olarak Yunan ordusuna karşı göğüs göğse çarpıştı. Zaferin ardından El-cezire Cephesi'nde, Siirt'te 2. Tümen Komutanlığı yaparak vatanın güney sınırlarını muhafaza etti. Cumhuriyet'in ilanına aylar kala, kurtarılan İstanbul'a **Merkez Komutanı** olarak dönmesi, kariyerinin en anlamlı iade-i itibarlarından biri oldu.

Ebedi İstirahat

17 Temmuz 1923'te, zaferin ve barışın tesciliyle birlikte emekliye ayrılan Şerif Bey, 5 Ekim 1938'de vefat etti. Bugün Üsküdar'daki tarihi Karaca Ahmet Mezarlığı'nda, vatani için çarpan kalbiyle ebedi istirahatini sürdürmektedir.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Albay Şerif Yaçağaz'ın üniforması, üç büyük savaşın ve uluslararası askeri dayanışmanın nişaneleriyle doludur:

- **Üçüncü Dereceden Kılınçlı Osmani ve Mecidî Nişanları:** İmparatorluğun en zor zamanlarında gösterdiği üstün kumandanlık başarısının tescili.
- **Gümüş Liyakat ve Muharebe Gümüş İmtiyaz Madalyaları:** Cephe hattındaki kişisel cesaretinin ve fedakârlığının ödülleri.
- **Avusturya-Macaristan Üçüncü Sınıf Askerî Liyakat Nişanı:** Cihan Harbi müttefikleri tarafından takdir edilen profesyonel askeri yetkinliği.

"O, Yozgat'ın mutasarrıfıyken koltuğunu bırakıp Sakarya'nın siperlerine koşan, makamı değil vatanın h¼rriyetini her Őeyden ¼st¼n tutan bir askerdı."

Şevket Seyfi Düzgören
1880-1948

85-Cepheden Diplomasiye Bir Strateji Dehası: Tümgeneral Seyfi Düzgören

1880 yılında İstanbul Firuzağa'da doğan Seyfi Bey, Türk askeri tarihinin en donanımlı ve çok yönlü kurmaylarından biridir. Almanca ve Rusça dillerine olan hâkimiyeti, onu sadece bir sahra komutanı değil, aynı zamanda uluslararası ilişkilerde ve istihbarat dünyasında devletin "beyni" konumuna getirmiştir.

Makineli Tüfek Uzmanlığından İstihbaratın Zirvesine

1902'de Harp Okulu'nu, 1905'te ise Harp Akademisi'ni "**Mümtaz Yüzbaşı**" olarak bitiren Seyfi Bey, modern savaşın teknik yüzü olan makineli tüfek birliklerinde uzmanlaştı. Yemen'de isyanlarla mücadele ettikten sonra Balkan Savaşları ve Cihan Harbi'nde stratejik görevler üstlendi. 1914 yılında atandığı **Genel Karargâh İstihbarat Şube Müdürlüğü**, onun devletin en gizli harekâtlarını ve dış temaslarını yöneten bir figür olmasını sağladı. Savaşın ardından Bekirağa Bölüğü'nde yedi ay süren tutukluluk dönemi, onun vatan sevdası için ödediği bedellerden sadece biriydi.

Moskova Görevi ve Doğu Cephesi

1920 yılında Ankara'ya gelerek Milli Mücadele'ye katılan Seyfi Bey, Rusça bilmesinin de etkisiyle diplomatik bir görevle taçlandırıldı. Bekir Sami Bey başkanlığındaki heyetle birlikte

Moskova'ya gönderilerek Ruslarla yapılan müzakerelerde hayati rol oynadı. Dönüşünde Doğu Cephesi'nde 3. ve 13. Kafkas Tümenlerine komuta etti; ardından **Doğu Cephesi Kurmay Başkanı** olarak Kazım Karabekir Paşa'nın en yakın çalışma arkadaşı oldu.

Gümrüklerin Muhafızı ve Milli Savunma Müsteşarlığı

Zaferden sonra askeri kariyerine Tümen Komutanlıkları ve Milli Savunma Bakanlığı Kara Müsteşarlığı ile devam etti. 1927'de **Tümgeneral** rütbesine yükseldi. Onun disiplinli ve dürüst karakteri, devletin ekonomik sınırlarını korumak üzere 1932 yılında **Gümrük Muhafaza Genel Komutanı** olarak görevlendirilmesine vesile oldu. Tam yedi yıl boyunca gümrük teşkilatını modernize ederek kaçakçılıkla mücadelede yeni bir dönem başlattı.

Meclis'te Son Görev

1939'da emekli olan Seyfi Paşa, 1946-1948 yılları arasında Mardin Milletvekili olarak Meclis'e girdi. 28 Aralık 1948'de vefat ettiğinde, ardında hem askeri hem de diplomatik başarılarla dolu tertemiz bir miras bıraktı. Naaşı, Ankara Cebeci Askeri Şehitliği'nde ebedi istirahatini sürdürmektedir.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Tümgeneral Seyfi Düzgören'in üniforması, hem doğu hem batı cephelerinde kazanılmış onur nişaneleriyle bezidir:

- **İstiklal Madalyası ve Takdirname:** TBMM tarafından, bağımsızlık yolundaki sarsılmaz hizmetleri için verildi.
- **Alman İmparatorluğu Nişanları:** Cihan Harbi sırasındaki askeri ve teknik iş birliğinin onuru.
- **Osmanlı Devleti Nişan ve Madalyaları:** Trablusgarp, Balkan ve Birinci Dünya Savaşları'ndaki yararlılıkları üzerine verilen çeşitli taltifler.

"O, Moskova'nın sođuk salonlarında diplomasi yűrűten bir kurmay, Kafkas dađlarında tűmen yűneten bir general ve devletin gűmrűklerini emanet ettiđi sarsılmaz bir muhafızdı."

Şükrü Naili Gökberk
1876-1936

86-Selanik'ten İstanbul'un Kurtuluşuna: Korgeneral Şükrü Naili Gökberk

1876 yılında Selanik'te Mustafa Bey'in oğlu olarak dünyaya gelen Şükrü Naili Paşa, Türk askeri tarihinin en entelektüel ve çok yönlü komutanlarından biridir. Almanca, Fransızca ve İngilizce dillerine olan hâkimiyeti, onu sadece cephede değil, uluslararası askeri ve diplomatik temaslarda da vazgeçilmez kılmıştır. Onun hayatı, Balkanlar'ın ateşiyle pişmiş, İstiklal'in zaferiyle taçlanmış bir sadakat hikâyesidir.

Balkanlar'dan Çanakkale'nin Cehennemine

1902 yılında Harp Akademisi'ni **Kurmay Yüzbaşı** olarak bitiren Şükrü Naili Bey, meslek hayatına Rumeli'de eşkiya takibiyle başladı. Balkan Savaşları'nda Bulgarlara ve Yunanlara karşı bizzat çarpıştı. Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde, Çanakkale Cephesi'nin en kanlı çarpışmalarının yaşandığı **Seddülbahir, Kerevizdere ve Zığındere** muharebelerinde tümen kurmay başkanlıkları yaptı. Arıburnu Kuzey Grubu'nda sergilediği kurmay aklı, onu müttefikleri nezdinde de saygın bir konuma getirdi.

Bulgaristan Sürgününden Sakarya Siperlerine

Cihan Harbi'nin ardından 1920 yılında birliğiyle Bulgaristan'a sığınmak zorunda kalan Şükrü Naili Bey, vatan hasretine

dayanamayarak Aralık 1920'de geri döndü ve 1921'de Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'ye katıldı. **15. Tümen Komutanı** olarak Sakarya Meydan Muharebesi'nde Eskişehir ve Kütahya hatlarında düşmana göğüs gerdi. Bu başarısı onu Cumhuriyet yolunda en üst rütbelere taşıyacak sürecin başlangıcı oldu.

İstanbul'a Giren İlk Türk Birliği

Şükrü Naili Paşa'nın ismi, Türk milletinin hafızasına kazınan en görkemli anlardan biriyle özdeşleşmiştir: **6 Ekim 1923**. Başkomutanlık Meydan Muharebesi'ne **3. Kolordu Komutanı** olarak katılan ve **Tümgeneral** rütbesine yükselen Paşa, 6 Ekim günü kolordusunun başında işgalden kurtarılan İstanbul'a giren komutan olma onuruna erişmiştir. Bu tarihi an, onun askeri kariyerinin zirvesi olarak kayda geçmiştir.

Meclis Çatısı Altında Bir Devlet Adamı

1934 yılında emekli olan Şükrü Naili Paşa, tecrübesini sivil hayata da aktardı. Kırklareli ve İstanbul Milletvekiliği yaparak yasama faaliyetlerinde bulundu. 26 Ekim 1936'da Edirne'de vefat ettiğinde, ardında işgalden kurtarılmış bir İstanbul ve bağımsız bir Cumhuriyet bıraktı. Naaşı, 1988 yılında devletin vefasıyla **Devlet Mezarlığı**'na nakledildi.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Şükrü Naili Paşa'nın göğsündeki madalyalar, onun küresel ölçekteki askeri itibarının birer vesikasıdır:

- **İstiklal Madalyası ve Takdirname:** TBMM tarafından verilen, vatanın kurtuluşundaki sarsılmaz payının mührü.
- **Afgan Serdar-ı Alâ Nişanı:** Doğu dünyasıyla kurulan diplomatik bağların onuru.

- **Bulgar St. Aleksandr ve Alman Demir Salip Nişanları:** Cihan Harbi'ndeki üstün stratejik başarıları nedeniyle m¼tfevik ve komşu devletler tarafından verilen nişaneler.
- **Mecidî ve Osmani Nişanları:** Osmanlı ordusundaki üstün hizmetlerinin taltifi.

"O, 6 Ekim sabahı İstanbul'a giren bir fatih değil; vatanın anahtarını Selanik'ten Ankara'ya, Ankara'dan İstanbul'a taşıyan bir hürriyet neferiydi."

Veysel Özgür
1877-1931

87. Sancağı Devralan İrade: Albay

1877 yılında Trabzon'da dünyaya gelen **Veysel Özgür**, Türk askeri tarihinin en kritik eşiklerinde görev yapmış, sadakati ve cesaretiyle temayüz etmiş bir saha komutanıdır. Onun hayatı, Osmanlı ordusunun mütevazı birliklerinden başlayıp, İstiklal Harbi'nin tümen komutanlıklarına uzanan kesintisiz bir hizmet öyküsüdür.

Arıburnu'nda Yaralanan Bir Kahraman

1895 yılında Harp Okulu'ndan mezun olan Veysel Bey, Birinci Dünya Savaşı'nda kendini Çanakkale'nin mahşerinde buldu. Arıburnu muharebelerinde gösterdiği kahramanlık sırasında 1915 yılının Mayıs başında yaralandı. Ancak vatan sevgisi yaralarından üstün geldi; tedavisinin hemen ardından cepheye dönerek Seddülbahir ve Kuzey gruplarında görevine devam etti. **6 Ağustos 1915'te, 15. Alay Komutanı'nın şehadet şerbetini içmesi üzerine alayın komutasını devralarak** cephenin düşmesine izin vermedi.

Filistin'den Anadolu'ya: Cephelerin Değişmez İsmi

Çanakkale'nin ardından Doğu Cephesi ve ardından Filistin'e geçen Veysel Bey, burada 161. ve 163. Alaylar ile stratejik tümenlerde komutanlık yaptı. Mondros Mütarekesi sonrası İstanbul'da kalsa da, ruhu Milli Mücadele'nin ateşinin yandığı

Anadolu'daydı. 1920 yılında Ankara'ya geçerek bağımsızlık safına katıldı.

İstiklal Yolu ve Askeri Hizmet

Milli Mücadele sırasında **15. ve 7. Tümen Komutanlıkları** gibi kritik görevler üstlenerek Sakarya'dan Büyük Taarruz'a uzanan yolda ter döktü. Zaferin ardından tecrübesini idari alana aktararak Erzincan Askerlik Dairesi Başkanlığı yaptı. 1924 yılında, arkasında onur dolu bir üniforma bırakarak kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.

Ebedi İstirahat

15 Ekim 1931'de vefat eden Veysel Özgür, göğsündeki İstiklal Madalyası ve savaş madalyalarıyla Türk askerinin sarsılmaz iradesinin simgesi olmuştur.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Albay Veysel Özgür'ün üniforması, farklı coğrafyalardaki mücadelesinin nişanesidir:

- **İstiklal Madalyası:** TBMM tarafından verilen, vatanın kurtuluşundaki emeğinin en yüce tescili.
- **Gümüş İmtiyaz ve Liyakat Madalyaları:** Çanakkale ve Filistin cephelerindeki kahramanlıklarının ödülü.
- **Demir Salip (Almanya):** Cihan Harbi müttefikleri tarafından takdir edilen profesyonel askerliği.
- **Harp Madalyası:** Çanakkale'deki fedakârlığının nişanesi.

"O, alay komutanı şehit düştüğünde sancağı yere düşürmeyen, Arıburnu'nun kanlı toprağından aldığı gücü İstiklal yoluna taşıyan Trabzonlu bir fırtınaydı."

Yakup Şevki Subaşı
1876-1939

88-Stratejinin Sönmeyen Meşalesi: Orgeneral Yakup Şevki Subaşı

1876 yılında Harput'ta Mehmet Bey'in oğlu olarak dünyaya gelen Yakup Şevki Bey, Türk askeri tarihinin gelmiş geçmiş en kudretli kurmay zekâlarından biridir. Sadece bir sahra komutanı değil, aynı zamanda askeri taktik ve tabiye (taktik uygulama) üzerine yazdığı eserlerle binlerce subayı eğitmiş bir hoca, bir fikir adamıdır.

Harp Okulu'ndan Taktik Kürsüsüne

1900 yılında Harp Akademisi'ni **Kurmay Yüzbaşı** olarak bitiren Yakup Şevki Bey, kariyerinin erken döneminde askeri eğitimin kalbinde yer aldı. Erzincan ve İstanbul Harp Okullarında "Ders Nazırı Yardımcılığı" ve "Taktik Öğretmenliği" yaparak ordunun kurmay hafızasını şekillendirdi. Balkan Savaşları sırasında Çatalca Ordusu'nda kurmay başkanlığı yaparak modern topçuluk ve savunma taktiklerini bizzat sahada uyguladı.

Çanakkale'den Galiçya'ya: Bir Cihan Kahramanı

Yakup Şevki Paşa'nın adı, dünya harp literatürüne altın harflerle kazanmıştır. Çanakkale Muharebeleri'nde **19. Tümen Komutanlığı** ve Sağ Kanat Bölge Komutanlığı yaparak Gelibolu'nun geçilmezliğini mühürleyen isimlerden biri oldu. 1916'da müttefiklere destek için Avrupa'ya gönderilen **15.**

Kolordu'nun komutanı olarak Galiçya'da gösterdiği üstün sevk ve idare yeteneği, ona uluslararası bir şöhret kazandırdı. Kafkasya ve Filistin cephelerinde ordu komutanlıkları yaparak imparatorluğun her köşesini cansiperane savundu.

Malta Sürgününden Zaferin Mimarlığına

Mondros sonrası işgal güçlerine karşı gösterdiği dik duruş ve mütareke şartlarına direnmesi nedeniyle 1920 yılında **Malta'ya sürgün edildi**. Ancak demir parmaklıklar onun vatan aşkını dindiremedi. 1921'de sürgünden döner dönmez Ankara'ya gelerek İstiklal Savaşı'na katıldı. **2. Ordu Komutanı** olarak Büyük Taarruz'un planlanması ve icrasında hayati bir rol üstlendi. 1922'de **Korgeneral**, 1926'da ise **Orgeneral** rütbesine yükselerek Cumhuriyet ordusunun en yüksek makamına ulaştı.

Askeri Literatürün Öncüsü

Vefat ettiği 1939 yılına kadar Yüksek Askeri Şûra üyeliği yaparak Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyonuna katkı sağladı. Sahadaki dehasını kağıda döktüğü şu eserler, bugün bile askeri tarihimiz için başvuru kaynağıdır:

- **Türk-Yunan Harbi:** Bir kurmay gözüyle tarihi analiz.
- **Tabiye Meseleleri ve Tatbikatı:** Askeri taktiğin bilimsel temelleri.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Yakup Şevki Paşa'nın göğsü, kazandığı zaferlerin ve gösterdiği liyakatin uluslararası nişaneleriyle doludur:

- **İstiklal Madalyası ve Takdirname:** TBMM tarafından, Cumhuriyet'in kurucu askeri dehalarından biri olması hasebiyle verildi.

- **Harp Alametli Leopold Nişanı (Avusturya):** Galiçya'daki askeri başarılarının Avrupa nezdindeki en yüksek takdiri.
- **Osmanlı, Alman ve Avusturya Nişanları:** Üç farklı imparatorluk tarafından taltif edilmiş ender komutanlardan biridir.

"O, harita üzerinde tümenleri kaydıran bir satranç ustası, siperlerde ise askerine baba olan bir Harput beyefendisiydi. Cumhuriyet'in temelleri, onun 2. Ordu ile vurduğu son darbeye pekişti."

Yusuf İzzet Met
1876-1922

89-Kafkasya'nın Kartalı, Meclis'in Sesi: Tümgeneral Yusuf İzzet Met

1876 yılında Yozgat'ta İbrahim Bey'in oğlu olarak doğan Yusuf İzzet Paşa, Türk askeri tarihinin en donanımlı kurmaylarından biridir. Üç yabancı dile (Almanca, Fransızca, Rusça) olan hâkimiyeti, onu sadece bir savaşçı değil, aynı zamanda uluslararası askeri dengeleri okuyabilen stratejik bir diplomat kılmıştır.

Akademik Başarıdan Sınır Boylarına

1900 yılında Harp Akademisi'ni **Kurmay Yüzbaşı** olarak bitiren Yusuf İzzet Bey, kariyerinin ilk yıllarında 4. Ordu bünyesinde Erzincan ve Pülümür gibi zorlu coğrafyalarda görev yaptı. Erzincan Harp Okulu'ndaki öğretmenliği ile genç subayların yetişmesine katkıda bulunurken; Trabzon'daki bakır madenlerinin keşfi ve Yanya demir yolu komisyonundaki görevleriyle, askeri kimliğinin yanına teknik bir vizyon da ekledi.

Kafkasya Cephesi ve "Kuzey Kafkas" Temsilciliği

Birinci Dünya Savaşı'nda Yusuf İzzet Paşa'nın ismi, özellikle Kafkasya harekâtlarıyla özdeşleşmiştir. **10. Kolordu Komutanı** ve ardından **1. Kafkas Kolordusu Komutanı** olarak Rus ordularına karşı destansı bir mücadele verdi. 1915 yılında henüz 39 yaşındayken **Tümgeneral** rütbesine yükseldi. Savaşın

sonlarına doğru "Kuzey Kafkas Komutanı ve Askeri Temsilcisi" olarak görevlendirilmesi, onun bölge halkı üzerindeki nüfuzunu ve diplomatik kabiliyetini tescilledi.

Hem Kılıç Hem Kürsü: Milli Mücadele Yılları

İşgal altındaki vatani kurtarmak için Anadolu'ya geçen Paşa, 1920 yılında **Bolu Milletvekili** seçilerek TBMM'nin kurucu kadrosuna dahil oldu. Ancak cephedeki ihtiyaç üzerine meclis kürsüsünden inip tekrar at sırtına geçti. Sakarya Meydan Muharebesi sırasında **İhtiyat Grubu** ve ardından **3. Grup Komutanlığı** görevlerini üstlendi. Yunan ordusunun durdurulmasında sergilediği stratejik deha, ona TBMM tarafından verilen İstiklal Madalyası ile taçlandırıldı.

Zamansız Bir Veda

Sakarya Zaferi'nin ardından meclisteki asli görevine dönen Yusuf İzzet Paşa, Bolu milletvekilliği görevini yürütürken 15 Nisan 1922 tarihinde vefat etti. Bağımsızlığın ilanını ve Cumhuriyet'in kuruluşunu görmeye ömrü yetmese de, attığı temeller modern Türkiye'nin köşe taşlarını oluşturdu.

Şeref Tablosu: Nişan ve Madalyalar

Yusuf İzzet Paşa'nın üniforması, dünya harp tarihinin en seçkin madalyalarıyla bezidir:

- **İstiklal Madalyası (1921):** Bağımsızlık mücadelesindeki sarsılmaz sadakatinin mührü.
- **Altın ve Gümüş Muharebe Liyakat Madalyaları (1915):** Kafkasya'daki kahramanlıklarının tescili.
- **Kılınçlı Osmanî ve Mecidî Nişanları:** Osmanlı ordusundaki üstün hizmetlerinin en yüksek dereceli nişanları.

- **Demir Salip ve Meziyet-i Askeriye Salibi:** Alman ve Avusturya-Macaristan İmparatorlukları tarafından müttefiklik ruhuyla verilen en prestijli nişanlar.

"O, Yozgat'ın yiğitliğini mühendis aklıyla birleştiren; bir gün Kafkas dağlarında Ruslara karşı kolordu yöneten, ertesi gün meclis kürsüsünde milletin hakkını savunan bir vatan sevdalısıydı."

Bölüm Kaynakları:

- Türk İstiklal Harbi'ne Katılan Tümen ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri, Genelkurmay Basınevi, 1989, Ankara.
- Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri, Cilt I-II-III, ATASE Yay., Ankara, 2009.
- Çanakkale Muharebeleri'ne Katılan Komutanların Biyografileri (Belge ve Fotoğraflarla), ATASE Yay., Ankara, 2014.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

1.1. Maskenin Ardındaki Kimlik: Neden Osman Nevres?

Hasan Tahsin ismi, sadece bir müstear (takma) isim değil; bir fedainin, bir davanın ve bir gizli operasyonun kod adıdır. Asıl adı **Osman Nevres** olan bu kahraman, eğitimini Paris'te tamamlamış, Batı dünyasının hem demokrasisini hem de emperyalist niyetlerini yakından gözlemlemiş bir entelektüeldir.

1. **Takma İsim Zarureti:** Osman Nevres, Balkan Savaşları sırasında İngilizlerin korumasındaki Buxton kardeşlere yönelik suikast girişimi nedeniyle hapse atılmış ve firar etmiştir. Aranan bir isim olması, onun Milli Mücadele'nin istihbarat ayağında "Hasan Tahsin" kimliğiyle yeni bir hayat kurmasını zorunlu kılmıştır.
2. **Teşkilat-ı Mahsusa Bağı:** Şaduman Halıcı'nın belgelerinde de vurgulandığı üzere; Tahsin, Osmanlı'nın gizli servisi olan Teşkilat-ı Mahsusa'nın bir mensubudur. İzmir'e gelişi rastlantı değil, şehrin işgaline karşı halkı fikri ve eylemsel olarak örgütleme görevini içeren bir "vatan vazifesi"dir.

1.2. Fikri Barut: Hukuk-u Beşer Gazetesi

Hasan Tahsin, 15 Mayıs sabahı tetiği çekmeden çok önce, kalemiyle işgalci zihniyete ilk kurşunları sıkmaya başlamıştı. Yüklediğiniz arşiv belgelerinde (1-152. sayfalar) görüldüğü üzere, gazetenin misyonu sadece haber vermek değil, bir "**Milli Vicdan**" oluşturmaktır.

1. **Halk üzerindeki etkisi:** Özellikle "*Kabahat Kimde? Yine Bizdedir*" başlıklı makalelerinde, halka sadece dış düşmanı değil, içteki ataleti ve teslimiyetçiliği de hedef gösteriyordu.

2. **Sosyal Adalet Vurgusu:** Gazetede ki "İhtikâr (Vurgunculuk) ile Mücadele" yazıları, halkın sadece toprağını değil, ekmeğini de koruması gerektiğini anlatarak direnişi tabana yaymıştır.

1.3. 15 Mayıs 1919: Kordonboyu'nda Zamanın Durduğu An

Genelkurmay ATASE arşivlerindeki işgal raporları, o sabahın dehşetini soğuk bir askeri dille anlatır; ancak Hasan Tahsin'in eylemi bu raporlara "ilk sivil direniş" mührünü vurur.

- **Olay Anı:** Yunan Efzon alayı rıhtıma çıktığında, İzmir sessizliğe bürünmüşken ortaya çıkan o tek figür; "Hayır, olamaz! Pasaport yok!" nidasıyla ateş açmıştır.
- **ATASE Raporlarındaki Yeri:** Resmi kayıtlar, bu eylemin Yunan ordusunda büyük bir panik yarattığını ve işgalin ilk saatlerinde bekledikleri "çiçekli karşılama" yerine "kanlı bir direnişle" karşılaştıklarını teyit eder.

2.1. Kurumsal Direnişin Mimarı: Redd-i İlhak Cemiyeti

İzmir'in işgalinden hemen önce kurulan ve işgalle birlikte faaliyetlerini tüm bölgeye yayan **Redd-i İlhak Cemiyeti**, direnişin sivil ve hukuki zeminini oluşturmuştur.

- **Kuruluş ve Kararlılık:** Cemiyet, Wilson Prensipleri'ne dayanarak bölgedeki Türk nüfusunun haklılığını dünyaya duyurmaya çalışmıştır. Maşatlık Mitingi gibi devasa organizasyonlarla halkın moralini yüksek tutmuş ve "ilhakı asla kabul etmeme" iradesini bir bayrak gibi yükseltmiştir.
- **Müdafaa-i Hukuk ile Bütünleşme:** Redd-i İlhak, daha sonra Anadolu'nun dört bir yanında filizlenen Müdafaa-i Hukuk cemiyetleriyle organik bir bağ kurarak, dağınık haldeki yerel direnişleri Ankara'nın vizyonu ile birleştiren bir köprü görevi görmüştür.

2.2. Dağların Hâkimi: Efelerin Düzenli Ordu Öncesi Rolü

Düzenli ordunun henüz toparlanma aşamasında olduğu günlerde, Yunan ilerleyişini durduran veya yavaşlatan yegâne güç, yerel milis unsurlar olan Efeler ve Kızanları olmuştur.

1. **Yörük Ali Efe ve Malgaç Baskını:** Aydın civarında Yunan karakoluna yapılan Malgaç Baskını, "Efelerin de bu kavgada var olduğunu" dünyaya ilan etmiştir. Bu baskın, halkın üzerindeki ölü toprağını atmış ve Batı Cephesi'nin ilk ciddi askeri başarısı olarak tarihe geçmiştir.
2. **Demirci Mehmet Efe:** Nazilli ve çevresinde kurduğu disiplinli milis gücüyle, sadece işgalciye karşı değil, yerel asayişin sağlanmasında da önemli roller üstlenmiştir.
3. **Milis Gücün Stratejik Önemi:** Bu yerel kahramanlar, vur-kaç taktikleriyle düşman lojistiğini sarsmış ve Ankara'ya düzenli orduyu kurmak için ihtiyaç duyduğu o hayati "zamanı" kazandırmışlardır.

2.3. Askeri Kayıtlarda Halk Hareketi

Genelkurmay Yayınları'nın "**Milli Mücadele'de Batı Cephesi**" serisinde yer alan raporlar, bu gayrinizami harp döneminin ne denli zorlu geçtiğini belgelerle ortaya koyar.

1. **ATASE Kayıtları:** Resmi belgeler, Efelerin sadece savaşçı değil, aynı zamanda halkı milli dava etrafında kenetleyen birer sembol olduklarını doğrular. Milis kuvvetlerin iase ve mühimmat ihtiyacının, tıpkı Mardin'de olduğu gibi, yerel halkın ve eşrafın büyük fedakârlıklarıyla karşılandığı bu raporlarda açıkça görülmektedir.

3.1. Güney Cephesi: "Ölürsem Şehidim, Kalırsam Gazi"

Güney Anadolu'da Fransız işgaline karşı verilen mücadele, halkın kendi imkânlarıyla yarattığı bir mucizedir.

1. **Sütçü İmam ve Maraş'ın Namusu:** 31 Ekim 1919'da Maraş'ta işgalci Fransız-Ermeni lejyonerlerinin Türk kadınının iffetine uzanan elini kırması, sadece bir şehrin değil, tüm Güney'in direniş sembolü olmuştur. Sütçü İmam'ın sıktığı kurşun, Maraş'ı "Kahraman" yapacak sürecin ilk adımdır.
2. **Şahin Bey ve Antep Savunması:** "Düşman arabaları cesedimi çiğnemedi Antep'e giremez" diyerek Kilis-Antep yolunda tek başına direnen Şahin Bey, ferdi kahramanlığın zirvesidir. Onun şehadeti, Antep halkını "Gazi" unvanına taşıyan o destansı 11 aylık kuşatmanın ateşleyicisi olmuştur.

3.2. Vatanın Görünmez Sütunları: Kadın Kahramanlar

Milli Mücadele'nin kadınları, sadece cephe gerisinde değil, bilfiil ateş hattında ve stratejik yönetimde yer almışlardır.

1. **Kara Fatma (Fatma Seher Erden):** Kendi kurduğu müfrezesiyle Bursa'dan İzmir'e kadar çarpışan, binbaşı rütbesine kadar yükselen bir disiplin abidesidir.
2. **Şerife Bacı:** Kastamonu'dan Çankırı'ya cephe taşıırken, donmasını diye battaniyesini mermilerin üzerine örten ve kucağındaki yavrusuyla şehadete yürüyen Türk kadınının fedakârlık sembolüdür.
3. **Gördesli Makbule ve Halide Edib:** Makbule Hanım, eşiyle birlikte dağlarda savaşırken şehit düşen bir mücahit; Halide Edib ise Sultanahmet Mitingi'ndeki hitabeti ve cephedeki onbaşı rütbesiyle direnişin hem kalemi hem de tüfeği olmuştur.

3.3. Karanlığın İçindeki Işık: İstihbarat ve Lojistik

Savaşın kazanılmasında, düşmanın ruhu bile duymadan yürütülen gizli operasyonların payı büyüktür.

1. **Mim Mim (Müsellaḥ Müdafaa-i Milliye) Grubu:** İstanbul'daki işgal kuvvetlerinin burnunun dibinden mühimmat kaçıran, düşman planlarını Ankara'ya bildiren bu gizli teşkilat, Milli Mücadele'nin "beyni" olmuştur.
2. **İmalat-ı Harbiye ve İnebolu Hattı:** İstanbul'dan kaçırılan silahların "İstiklal Yolu" üzerinden kağnılarla cepheye ulaştırılması, dünya harp tarihinin en büyük lojistik başarılarından biridir. Harbiye çalışanları, kısıtlı imkânlarla bozuk silahları tamir ederek ordunun ateş gücünü diri tutmuşlardır.

4.1. Nutuk: Bir Milletın Hafızası ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk

Milli Mücadele'nin en temel belgesi olan **Nutuk**, sadece bir tarih anlatısı değil, bir liderin "mazlum bir milletin haklarını" dünyaya nasıl haykırdığının manifestosudur.

1. **Siyasi Deha:** Atatürk, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkışıyla başlayan süreci bizzat kaleme alırken, kongreler sürecinden meclisin açılışına kadar her adımda "milli iradeyi" esas almıştır.
2. **Kürsüdeki Güç:** Nutuk, askeri zaferlerin kalıcı olması için gerekli olan siyasi ve toplumsal dönüşümün yol haritasıdır. Kitabınızda bu bölüm, Hasan Tahsin'in yaktığı ateşin nasıl devletleştirdiğinin kanıtı olarak sunulacaktır.

4.2. Ordunun ve Diplomasinin Mimarları: İsmet İnönü ve Fevzi Çakmak

Milis kuvvetlerden düzenli orduya geçiş, Milli Mücadele'nin kırılma noktasıdır.

1. **İsmet İnönü:** Batı Cephesi Komutanı olarak I. ve II. İnönü zaferleriyle milletin makûs talihini yenmiş, düzenli ordunun disiplinini sahaya yansıtmıştır. Lozan'daki

diplomatik duruşu ise askeri zaferi hukuki bir tescille taçlandırmıştır.

2. **Fevzi Çakmak:** Cumhuriyet tarihinin Atatürk'ten sonraki tek mareşali olarak, stratejik dehası ve sarsılmaz sükûnetiyle ordunun en güvenilir limanı olmuştur.

4.3. Şark Fatihi ve Yetimlerin Babası: Kazım Karabekir

Milli Mücadele'nin Doğu ayağındaki sarsılmaz kale olan Kazım Karabekir, sadece bir komutan değil, aynı zamanda büyük bir insanıyetperverdir.

1. **Doğu Cephesi ve Gümrü:** Ermeni çetelerine karşı kazandığı zaferle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ilk askeri ve siyasi başarısına imza atmıştır.
2. **Sosyal Liderlik:** Savaşın ortasında yetim kalan binlerce çocuğa sahip çıkarak onları eğiten "Gürebüzler Ordusu"nu kurması, onun toplumsal liderlik vasfının en müstesna örneğidir.

4.4-Araştırmacı Yazar Yaşar Aksoy: Hasan Tahsin ve Milli Mücadele Kahramanları Üzerine Çalışmaları özet

Milli Mücadele'nin İzmir ve Ege özelindeki tarihsel hafızasını diri tutan en önemli isimlerden biri kuşkusuz araştırmacı yazar **Yaşar Aksoy**'dur. Aksoy'un on yıllar süren titiz çalışmaları, "İlk Kurşun"un sadece bir kurşun olmadığını, bir hürriyet manifestosu olduğunu belgeleriyle ortaya koymuştur.

1. **Hasan Tahsin Keşfi:** Yaşar Aksoy, Hasan Tahsin'in (Osman Nevres) biyografisini, Teşkilat-ı Mahsusa bağlarını ve entelektüel kimliğini derinlemesine inceleyerek, onu sadece bir "eylemci" değil, bir "fikir adamı" olarak Türk tarih yazımına kazandırmıştır[1].
2. **İzmir'in Hafızası:** Aksoy, İzmir'in işgali sırasında şehit edilen Albay Süleyman Fethi Bey'den, efelere ve sivil direnişçilere kadar pek çok isimsiz kahramanın hikâyesini

"Yürekler Selanik" ve "Hasan Tahsin" gibi eserleriyle ölümsüzleştirmiştir.

3. **Metodolojisi:** Aksoy'un çalışmaları, sadece arşiv belgelerine değil, dönemin tanıklarıyla yapılan sözlü tarih görüşmelerine ve saha araştırmalarına dayanması bakımından benzersiz bir derinliğe sahiptir. Milli Mücadele'nin "insan" odaklı tarihini yazan Aksoy, bu büyük destanın akademik bir soğukluktan ziyade, bir "vatan sevdası" olarak okunmasını sağlamıştır.

5-Yaşar Aksoy Tarihin Vicdanı ve İzmir Hafızası

1. Tematik Odak Noktaları ve Eser Grupları

Yaşar Aksoy'un eserleri üç ana sütun üzerine inşa edilmiştir:

1. **Hasan Tahsin ve İlk Kurşun:** Aksoy, Hasan Tahsin'i sadece bir sembol değil, bir "entellektüel savaşçı" olarak konumlandırır. "*Hasan Tahsin / Yürekler Selanik*" ve son dönemdeki kapsamlı "*Hasan Tahsin*" biyografisiyle; onun Teşkilat-ı Mahsusa bağlarını, sosyalist eğilimlerini ve "Hukuk-u Beşer" gazetesindeki fikirlerini gün yüzüne çıkarmıştır.
2. **İzmir Kent Tarihi ve Çok Kültürlülük:** İzmir'in Levanten geçmişinden Yahudi mahallelerine, Kordonboyu'ndan Karşıyaka tarihine kadar kentin DNA'sını yazmıştır. "*İzmir 1900*", "*Karşıyaka ve Kaf Sin Kaf Tarihi*" gibi eserler bu kategoridedir.
3. **İstiklal Savaşı ve Ege Direnişi:** Efelerin, milislerin ve yerel din adamlarının direnişini belgelerle kanıtlamıştır. "*Efeler Karar Verince*" ve "*İzmir'in Dağlarında Çiçekler Açar*" kitapları, resmi tarihin ihmal ettiği yerel kahramanları odağa alır.

2. Söyleşilerindeki Temel Argümanlar ve Sivil Tarih Tezi

Yaşar Aksoy'un katıldığı panel ve söyleşilerde öne çıkan "iddiaları" şu şekilde özetlenebilir:

1. **"9 Eylül Sadece İzmir'in Değil, Mazlum Milletlerin Kurtuluşudur"**: Aksoy, 9 Eylül zaferini sadece bir şehir kurtuluşu olarak değil, emperyalizme karşı kazanılan ilk büyük küresel zafer olarak niteler.
2. **Sözlü Tarihin Önemi**: Söyleşilerinde sıkça, Milli Mücadele'ye bizzat katılmış son tanıkların çocukları ve torunlarıyla yaptığı "saha araştırmalarından" bahseder. Ona göre tarih, sadece tozlu arşivlerde değil, aile albümlerinde ve kuşaktan kuşağa aktarılan anlatılardadır.
3. **Hasan Tahsin Tartışmalarına Yanıt**: Hasan Tahsin'in ilk kurşunu atmadığı yönündeki revizyonist iddialara karşı; olay yerindeki görgü tanıklarının ifadelerini ve İngiliz-Yunan arşivlerini sunarak bu eylemin tarihsel gerçekliğini savunur.

3. Öne Çıkan Kitap Kronolojisi ve İçerik Özeti

Kitap Adı	Temel İçerik / Önem Derecesi
Hasan Tahsin	İlk Kurşun eyleminin sosyo-politik arka planı ve bir aydın portresi.
İzmir'in Dağlarında Çiçekler Açar	İzmir'in işgalinden kurtuluşuna kadar geçen 1240 günün destansı anlatımı.
Sitemiz İzmir	Kentin mimari, sosyal ve kültürel dokusuna dair bir rehber niteliğinde.

Kitap Adı	Temel İçerik / Önem Derecesi
Efeler Karar Verince	Ege'nin efelik kültürü ile Milli Mücadele arasındaki stratejik bağ.
Vatan ve Namık Kemal	Namık Kemal'in hürriyet fikrinin Milli Mücadele üzerindeki etkisi.

4. Yaşar Aksoy Metodolojisi: "Romantik Belgecilik"

Onun yazım stilini meslektaşlarından ayıran en önemli özellik *****"Romantik Belgecilik"*****tir. Bilimsel bir makale titizliğinde topladığı belgeleri (pasaportlar, mektuplar, telgraflar), okuyucunun kalbine dokunan edebi bir dille sunar. Söyleşilerinde belirttiği üzere; *"Halkın okumadığı tarih, sadece uzmanların rafında hapsolmuş bir kağıt yığıdır."*

5. Sonuç: Bir "Milli Mücadele Kütüphanesi"

Yaşar Aksoy, yaptığı çalışmalarla:

1. İzmir'in işgalinin dünya barışı için taşıdığı riski deşifre etmiş,
2. Hasan Tahsin ve Süleyman Fethi Bey gibi isimleri kolektif belleğe kazımış,
3. Milli Mücadele'nin "yerel meşruiyet" zeminini en güçlü şekilde savunan yazarlardan biri olmuştur.

KAYNAKÇA

[1] **Aksoy, Y. (2019).** *Hasan Tahsin: İşgal Başlarken Sıkılan İlk Kurşun*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi, s. 45-60. (Tahsin'in entelektüel kökenleri üzerine kapsamlı bir biyografi).

[2] **Aksoy, Y. (2021).** *Efeler Karar Verince: İstiklal Savaşı'nda Ege Direnişi*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları. (Bölgesel direniş odaklarının halk tarihindeki yeri).

A. Temel Kaynaklar ve Belgeler

- **Hukuk-u Beşer Gazetesi Arşivi:** (1918-1919). 1-155. Sayılar Külliyyatı. (Hasan Tahsin/Osman Nevres yönetiminde çıkan nüshalar).
- **T.C. Genelkurmay Başkanlığı:** Türk İstiklal Harbi Serisi, Batı Cephesi Kayıtları. Ankara: Genelkurmay ATASE Yayınları.

B. Kitaplar ve Akademik Çalışmalar

- **Akşin, S. (2014).** *Kısa Türkiye Tarihi*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları. (Hasan Tahsin ve İzmir'in işgalinin toplumsal etkileri üzerine).
- **Apak, R. (2011).** *İstiklal Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu?*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları. (Gayrinizami harp ve düzenli orduya geçiş stratejileri).
- **Ersaydı, A. (2018).** *Milli Mücadele'de Güney Cephesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları. (Dört Yol ve Güney direniş hatları üzerine).
- **Gevgilili, A. (1989).** *Türkiye'de Yenileşme Düşüncesi, Sivil Toplum, Basın ve Atatürk*. İstanbul: Bağlam Yayınları. (Basın ve aydın mukavemeti analizi).
- **Kocatürk, U. (1999).** *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyet Tarihi Kronolojisi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

- **Selek, S. (1987).** *Anadolu İhtilali (Cilt I)*. İstanbul: Kastaş Yayınları. (İzmir rıhtımındaki çatışmalar ve stratejik kırılma anları).
- **Tansel, S. (1991).** *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar (Cilt I)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. (Kuvayı Milliye teşkilat yapısı ve meşruiyet temelleri).
- **Turan, Ş. (1991).** *Türk Devrim Tarihi: İmparatorluğun Çöküşünden Savaşın Sonu'na (1. Kitap)*. Ankara: Bilgi Yayınevi. (Reddi-i İlhak Cemiyeti ve yerel kongreler süreci).

C. Bölgesel Direniş ve Biyografik Eserler

- **Aksoy, Y. (2020).** *Hasan Tahsin ve İlk Kurşun*. İzmir: İzmir Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- **Özalp, K. (1988).** *Milli Mücadele: 1919-1922*. Ankara: Türk Tarih Kurumu. (Balıkesir ve Ege kongreleri hükümet modelleri).
- **Süslü, A. & Balcıoğlu, M. (1999).** *Atatürk'ün Silah Arkadaşları ve Milli Mücadele Kahramanları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. (Yörük Ali Efe ve Çete Ayşe biyografileri).
- [1] **Ersaydı, A. (2018).** *Milli Mücadele'de Güney Cephesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 42. (Dörtyol'daki direnişin kronolojik önceliği üzerine).
- [2] **Akşin, S. (2014).** *Kısa Türkiye Tarihi*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, s. 112. (Hasan Tahsin ve İzmir'in işgalinin toplumsal etkisi).
- [3] **Tansel, S. (1991).** *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*. Cilt I. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, s. 215. (Kuvayı Milliye'nin teşkilat yapısı).
- [4] **Apak, R. (2011).** *İstiklal Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu?*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 88. (Gayrinizami harp stratejileri ve düzenli orduya geçiş süreci).

KISA ÖZGEÇMİŞ

Dr. Mehmet Talat Şimdi

Yönetim, Kalite ve Yerel Yönetimler Uzmanı Dr. Mehmet Talat Şimdi, yerel yönetimler, maliye ve kalite yönetimi alanlarında zengin deneyime sahip bir akademisyen ve yönetici olarak öne çıkmaktadır. 1953 yılında Mardin'de doğan Dr. Şimdi, uzun yıllar kamu ve özel sektörde çeşitli kademelerde görev almıştır. Kariyerine 1973'te memuriyetle başlayan Dr. Şimdi, maliye ve idari yargı hakimliğinde önemli tecrübeler edindikten sonra yerel yönetimlere odaklanmıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde daire başkanlığı, genel sekreter yardımcılığı ve genel sekreter vekilliği gibi üst düzey görevlerde bulunmuş, ayrıca İzmir Buca Belediyesi'nin kurucu belediye başkanlığı koordinatörlüğünü üstlenmiştir. Ankara Kocatepe Camii altındaki alışveriş merkezinin kurucu ekibinde genel müdür olarak yer alması, özel sektördeki liderlik vasfını da ortaya koymuştur. Akademik yolculuğunda "Kaynak Hizmetler Dengesi Açısından Belediye İşletmeciliği" konulu yüksek lisans tezi ve "Belediye Hizmetlerinde Kaynak Kullanımının Etkinliği Beşeri Sermayenin Rolü" başlıklı doktora teziyle uzmanlığını pekiştirmiştir. Özellikle 1998'de İzmir Büyükşehir Belediyesi'ni dünyada TSE-ISO-EN 9001:1994 Hizmette Kalite Belgesi'ne sahip ilk belediye yapması, kalite yönetimi alanındaki öncü vizyonunu kanıtlamıştır. Emekliliğinin ardından da boş durmayan Dr. Mehmet Talat Şimdi, serbest mali müşavir olarak ve toplam kalite yönetimi konusunda verdiği eğitim ve danışmanlık hizmetleriyle bilgi birikimini paylaşmaya devam etmektedir. Dr. Mehmet Talat Şimdi'nin Eserleri

Basılı Yayınlar

1. Vakıf Şehir Artuklu Mardin
2. Mardin Tarihi Kimliği
3. Demokrasi Okulu: Belediye Nedir? Ne İş Yapar?
4. Belediye Nedir? Ne İş Yapar? İzmir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan ve Uygulaması 1995
- 5- Yüksek Lisans Tezi: Kaynak Hizmet Dengesi Açısından Belediye İşletmesi (Türkiye Uygulaması)
- 6- Doktora Tezi: Belediye Hizmetlerinde Kaynak Kullanımının Etkinliğinde Beşeri Sermayenin Rolü
- 7- Mardin Taşın Kadim Mirası ve Medeniyetlerin İzleri
- 8-. Mardin: Hoşgörünün Kalbi, Renklerin ve Lezzetlerin Şehri

Dr.Mehmet Talat Şimdi Resmi İnternet Sitesinde www.talatsimdi.com adresinde olan diğer dijital kitaplar.

1. Yerel Yönetimlerde Norm Kadro Uygulaması
2. Belediyelerde Uygulamalı İç Denetim
3. Yerel Yönetimlerde Uygulamalı Kalite Yönetim Sistemi
4. Belediye Başkanının El Kitabı
5. Yerel Yönetimlerde Süreçlerle Yönetim Sistemi Uygulaması
6. Yerel Yönetimlerde Uygulamalı Performans Programı Uygulaması
7. Yerel Yönetimlerde Uygulamalı Kadro El Kitabı
8. Yerel Yönetimlerde Uygulamalı Stratejik Plan

9. Mavi Zırh: İzmir'in Su Krizi, Altyapı Restorasyonu ve Gelecek Vizyonu

10- Bin Yıllık Kardeşliğin Sosyo-Politik Temelleri

11-İzmir Büyükşehir Belediyesi Kaynak Tüketen Organizasyon Yapısı

12-İzmirin Mali Egemenliği

13- İzmir'in Kayıp Akciğerleri

14-"A'dan Z'ye Belediye Yönetimi: Sorunlar, Çözümler ve Yenilikler

15-Yeni Nesil Yerel Yönetimler Sürdürülebilirlik, Dijital Dön. Yılın Yönetişim

16-Belediyelerde Uygulamalı İç Denetim

17- Hasan Tahsin ve Milli Mücadele Kahramanları İlk Kurşundan Cumhuriyete